

bus causam appellationis deseruit, tamen finem biennij expectare debet ad hoc ut petat sententiam; & dicit isti prædictam auth. quomodo & quando iud. quæ loquitur in principali causa non esse trahendam in causa appellationis quæ habet statutum suum tempus. Item uidetur, qd si post finem primi anni, uel secundi feratur sententia confirmationis primæ sententiæ, & postea appellatus petat mandari executioni sententiam primam, tanquam quæ la pñi primi, uel secundi anni tranferit in rem iudicatam, obstat exceptio rei iudicatæ ex secunda sententiâ; nec auditur, si dicat qd ante sententiam infirmationis sententiæ post lapsum anni rata manet sententia, quia prætextu nouæ defensionis non deberet retractari sententia secundæ infirmationis. s. de re iud. c. inter. C. de trans. l. sub p. textu. Nec ob. si dicas, qd non ualeat secunda sententia contra primam lata, quia secundum hoc nunquā ualeret sententia appellationis primam infirmans; sed nec super eo dem est prima sententia, quæ est in causa principali, & secunda quæ est in causa appellationis. Item argum. prædi. auth. de his qui ingre. ad ap. s. 2. uidetur, quia etiam si in tertio anno, uel ultra non impediatur exequi appellationem qd ipso iure habebit quartum, uel ulteriorem annu; sed nobis magis uidetur qd ultra fatalem secundum nulum fatalem habebit, sed per beneficium restitutionis ei succurratur, & restituatur ei tempus tantum quantum fuit impeditus prosequi appellationem, ut patet in eo quod no. s. eo. glo. uer. sed fecus est & c. index autem appellationis non potest arctare tempus, nisi ex magna causa. j. eo. c. oblat. ff. de re iud. l. 2. & 4. s. si quis com. Item bene imputatur appellanti, si modicum tempus restat sibi de anno, quo non potuit causam prosequi propter impedimentum, si ipso impedimento cessante nō incipiat causam intra annum, licet in anno nullo modo eam ualeat terminare; qui enim aliud dicit, causam dat prorogationi litium contra id. s. de do. & contu. c. finem.

CAPITVLVM IX.

Meminimus. [Citationem] dic ut diximus. j. eo. titu. c. ut debitus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione uel exceptione propo. a quando non est superfedendum in causa.

CAPITVLVM X.

Super eo. [Appellationem] Olim etiam frustratorie, hodie a grauamine [superfedendum] a iudice a quo appellatur est, quousq; cognoscatur de appellatione & nō ad iudicem ad quē appellatur. Vel dic qd ideo dicit superfededū, ut p hoc qd superfedet exceptioni, appellas renūciat appellationi, & sic pcedet in cā [sic illa] qualis est pacti de non petendo re iudicatam & consimiles perēptorie; exceptio enim sine qua potest principale terminari, est exceptio quæ competit certis personis, ne conueniantur ultra quā facere possunt, de quibus habes. ff. de re iud. l. sunt quedam. & ll. sequentibus. nam si neget debitum, & nihilominus tales proponantur exceptiones, licet super exceptionibus appelletur, nihilominus procedatur in principali; & dicunt quidam coram iudice etiam si sit delegatus; sed uidetur contra, quia per appellationē suspenditur iurisdicctio, ut s. de off. dele. c. pastoralis. s. preterea. ff. ad tur. l. 1. in fin. unde alij dicunt qd hoc non potest habere locum, nisi in ordinario, nec etiā coram illo si recusatur ut suspensus. s. eo. c. ad hoc, sed si sanē intelligitur hæc decreta. non dicit, quod coram iudice a quo appellatum est in exceptione possit agi de principali, sed simpliciter dicit quod agi potest, & est supplendum coram competenti iudice. argumen. ff. de iudic. cap. eum qui. & s. de auct. & usu pal. cap. penult. non coram eo a quo appellatum est. Vel potest sic poni casus. Ioannes petit centum a Petro, inducit Ioan. de probando debitum p testes, obiecta autem exceptione criminis contra unū iudex eum per interlocutoriam repulit, a qua Ioannes ap-

pellauit, dicitur ergo hic qd si probata exceptio contra unum testem, toti causæ fiat præiudicium, puta quia ipsius testimonio repulso non probatur debitum, & per cōsequens toti causæ superfedere debet, quousq; causa appellationis fuerit terminata. sumitur etiam hic. arg. a contrario sensu, qd si per repulsionem illius testis non fiat præiudicium toti causæ, puta quia per alios duos sufficienter probat debitum, non superfedebitur principali causæ, sed nec in appellationis causa procedatur, quia non interest eius appellationem prosequi, cum etiam ipso teste repulso de suo iure liqueat. arg. s. tit. prox. cum l. & A. Item potest dici, qd si condemnatus in expensis p contumacia appellet, nihilominus index a quo appellatum est, siue ordinarius, siue delegatus, in causa principali pcedat. arg. hic. & idem est in similibus. hoc tamen est difficile. Item potest habere locum, qd hic dicitur in dilatorijs solutionis. Alij dicunt qd hic cessat argu. a contrario sensu de i. de i. pro [prorupit] sic, scilicet appellatione pcedatis, quia falsum est rescriptum, uel per falsi suggestionem obtentum, deberet enim adijcere dico rescriptum falsum, & paratus sum hoc pbare; & si negauerit index, appellare potest, quia grauatur. Alij dicunt, qd licet iusta sit appellatio, ista tamen decr. non loquitur in isto casu, sed is est sensus decre. qd si aliquis appellat ne iudices delegati procedant quia rescriptum ad eos impetratum est per falsi suggestionem, non ualeat talis appellatio, & hoc probant multis rationibus. Primo quia non omnis falsa suggestio impedit iurisdictionem. s. de rescrip. c. super licet. quia ergo est falsi suggestio quæ impedit iurisdictionem, & est falsi suggestio quæ non impedit, non sufficit sic in genere proponere, sed ad singularia puenire oportet. arg. ff. de iur. i. l. in fraudem. Item est & alia ratio, quia licet proponat quis iustam causam appellationis, uel exceptionem, non tamen appellans debet recedere quin compareat coram illo iudice, nisi prius index, uel expresse uel tacite admittat, uel remittat appellationem recipere. j. eo. c. ex parte M. Hic autem emissā uoce appellationis, non expectato qd index eam exceptionem admitteret uel repudiaret, incontinenti recessit, nec ulterius coram iudice uoluit comparere, & hoc est qd dominus papa hic intendit remouere [differenda] sed quā citius poterit fieri dirimenda. s. tit. prox. c. 2. j. eo. c. interposita. imo ferenda est sententia non super falsi suggestionem, sed super principali, si causa talis est in qua proceditur lite non contestata, uel contra talem appellatam contumaciter recedentem fertur sententia excommunicationis, uel missio in possessionem. s. ut lit. non contestata. cap. tuæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Index quo casu non debeat etiam altera parte inuirta differre sententiam.
2 Index quid agere debeat si committatur alicui ut instruat causam intra terminum, nec tamen recipiat in dicto termino nullā instructionem, quid agit index in nu. 2. 3. & 4.

CAPITVLVM XI.

De appellationibus. [Leui] Idem secundum leges. C. de ap. l. in minoribus. [Super eo] appellandi [dummodo grauatur] alias enim non licet. j. eo. c. debitus [in casibus]. 2. q. 6. c. non solent. uer. ante sententiam. & in casu qui est. ff. qui satis. cog. l. arbitro. quamuis quidam dicunt contra. ff. a qui. ap. non licet. l. ult. [deferendum nisi] grauamine imminente, uel comminato, & tempore debito. j. eo. c. ut debitus [ita] & si iusta sit causa suspicionis reculari potest, & non aliter. j. eo. c. cum specia li. ¶ Certum] quando lis mandatur decidenda intra certum tempus, si sit hoc de consensu partium, adueniente termino index ad petitionem parus alterius etiam altera parte contradicente & petente terminum ad probandum de iure, & etiam propter hoc appellante, non differret sententiarum; hoc enim ipso qd consensit in termino, reputatur.

reputandus est talis terminus peremptorius, & etiam reputandus est pro conclusione in causa, nisi nouum & in cognitum impedimentum superueniret quare probationes inducere non posset, quia tunc uel beneficio restitutionis integrum, uel communi iure subueniretur ei; sicut est in termino iuris, ut no. s. eo. c. ex ratione. si autem certum tempus tantum ad petitionem illius partis non differet sententia ultra tempus statutum, quia sic cōsensisse uidetur, sed alteri parti non praeiudicat quin debeat habere moderatas dilationes ad probandum de iure suo, tamen iudex dilationes iuris iure non debet diminueri, in hoc enim uidetur delegans gratiam facere impetranti, sed non debet sic diminueri quod omnino ius partis quod de iure suo intra tam breue tempus nullatenus docere potest, de iure suo tollatur. ff. de admi. tut. l. tutor qui re. s. r. & no. s. de offi. deleg. c. de causis. & de hoc casu intra dilationes datas reo impetrator utetur suis rationibus. C. de rest. l. petenda. nunquam tamen ultra terminum praefixum poterit iudex in causa procedere, nisi de consensu partium procedat, ut hic. & s. de offi. deleg. c. de causis. & per omnia idem uidetur, si negotium intra certum tempus instruendum mandatur, & postea remittendum; quia hoc tempus pro termino peremptorio est habendum, ita quod decetero non admittitur ad probandum, & coram iudice ad quod sit remissio. ¶ Et propter hoc dicunt quidam & forte bene, quod si alicui committitur, ut intra certum tempus instruat causam, & extunc remittat instructam, quod si praesentauit huiusmodi literas iudici, ipse iudex adueniente fine termini etiam nulla recepta instructione in causa, & etiam non citato reo intra dictum terminum, potest tunc citare reum, & potest praefigere terminum reo quod compareat coram delegato in negotio processurus, nec potest dicere reus se grauari, quia actor decetero non admittitur ad agendum de eo super quo uoluit instrui causam, sed sibi imponet perpetuum silentium, & sibi imputet quod intra terminum non probauit quae in rescripto continebantur. C. de inge. manul. diffamari. Nec ualet, si opponas quod ordo omisus esset qui in rescripto continebatur, secundum quem debuit primo causam instruere, & postea remittere. s. de rescrip. cap. cum dilectis. quia bene instructa est, quia sententia potest ferri contra impetrantem. Vel dic, quod haec duo sunt principalia mandata, unum de instructione, aliud de remissione; unde uno omisso potest aliud facere. s. de do. & cont. c. cum dilectis. Alij tamen dicunt & forte melius, quantum in hoc quod nisi primo citauerit partes ad procedendum super instructione negotij, quod non potest negotium remittere, quia merus citator non est. Item iudex non est antequam incipiat uti iurisdictione. s. de offi. deleg. c. gratum & c. relatu. ¶ Postquam autem citat, forte potest remittere, quod remittit negotium instructum cum sua instructione. si quia dicit quod citasset partes, & quod actor uoluit procedere. Item si expedit, dicit quod reo dedit potestatem dicendi quod uellet, & sic de alijs factis & omisissis. Item uidetur, quod iudex ad quem huiusmodi commissio impetratur, debet condonare actorem in expensis si fecerit citari reum, & nullam probationem induxit super instructione cause. ar. s. de rescrip. c. ceterum. in fi. & s. de do. & contu. c. finem. sed semper debet remittere, quia sibi expressè hoc mandatum est; licet aliqui dicant, superior autem, ad quem remittitur causa, bene examinet omnia, & oibus examinatis admittet, uel repellat actorem, uel reum ab probandum, & alias eos puniet in expensis, uel aliter prout ei de iure uisum fuerit faciendum. Alij tamen dicunt huiusmodi terminum uim peremptorij non habere. Si autem mandatum est quod instructa uel non instructa remittat, tunc satis dici potest quod post remissionem poterit sibi dari noua dilatio; quia nec expressè, nec tacite consensus hunc terminum esse peremptorium imo in contrarium innuit, quando dicit quod non instructam remitteret.

CAPITVLVM XIII.

Peruenit. [Qui]. si legentes. [compellat] hodie non admittetur talis appellatio. J. eo. c. ut debitus. [appellationis]. s. eo. c. cum sit roma. in fi.

S V M M A R I V M.

Appellare an & quando liceat in crimine occulto, & in manifesto.

CAPITVLVM XIII.

Consuluit. [Notorium]. s. c. prox. [deferendum] hodie siue sit occultum, siue manifestum, non licet appellare, nisi grauetur, & si grauetur semper licet. J. eo. ut debitus [notoria] [dic ut diximus. J. de coha. cle. & muli. c. tua] [conueniens]. s. eo. c. cum sit [prosequi]. s. eod. cap. prox.

CAPITVLVM XV.

Suggestum. [Reportasse] ante citationem, quia si post citationem, tunc non esset dubium; quia si post citationem, tunc non omitteret procedere primus iudex. s. eo. c. meminimus [decre. J. s. eo. c. minimus.

S V M M A R I V M.

Excommunicatus post appellationem, si de sua appellatione confidit, non debet se gerere pro excommunicato, licet ab alijs sit uisandus.

CAPITVLVM XVI.

Ad presentiam. [tuam] Eborac. archiepiscopi cui scribitur [excommunicatus] quia post appellationem lata erat sententia [absolui] ad cautelam. J. de sen. exc. per tuas. Vel dic, quod etiam si non absolueretur ad cautelam, sed simpliciter; tamen admittitur ad probandum quod excommunicatio non tenuit, & ideo si non ligatus diuini se immiscuit non incurrit irregularitatem, sicut hic apparet [diuina cantauit] licet. n. ab alijs sit uisandus. J. de sen. exc. c. per tuas. ipse tamen non debet se gerere pro excommunicato, ut hic, si de appellatione sua confidit.

S V M M A R I V M.

Iudex post appellationem a se factam, quando suam exercet iurisdictionem.

CAPITVLVM XVII.

Cum teneamur. [Liceat reformare] hoc locum habet in ordinario, sed forte idem in delegato; sed aduersarius, qui appellauit, turbat. J. eo. c. an sit. & est casus ubi post appellationem a se factam iudex exercet iurisdictionem suam. alius casus est. s. eo. c. si duobus, & alius casus est quod potest breuiare terminum a iure, uel partibus praefixum. s. eo. c. personas. Alij dicunt & bene hoc speciale in archiepo Cantuariensi, qui priuilegio speciali habet defensionem omnium appellantium Cantuariensi. prouincie.

S V M M A R I V M.

Appellatio extra iudicium, et a futuro grauamine quando ualeat, & quomodo concipiatur.

CAPITVLVM XVIII.

Consuluit. [Deferendum] hoc credimus correctum quantum ad ea quae in iudicio fiunt, cum non liceat appellare sine causa. J. eo. cap. ut debitus. & c. cum causa. quantum uero ad ea quae extra iudicium fiunt, credimus quod ualeat appellatio et non expressa certa causa, dummodo aliquid dicat, uel dicat quare timere possit, & postea sequit grauem, aliter. n. non admitteremus appellationem ex iudicium factam per multas absurditates, quae inde sequerent. & ar. J. eo. c. ad audientiam. & c. bone. ¶ Et a futuro grauamine possum appellare ne graues me in tali facto, puta ne quis molestaret eum super possessione sua J. eo. c. bonae. Item si aliquis ab aliquo aliquid petere ex iudicio, & ille a quo petitur, appellare: ne eum grauaret, quia intelligitur appellare ne eum grauet occasione petiti, ualet appellatio, infra eod. cap. dilectis. & sic intelligitur. J. eo. c. ad audientiam. sed licet talis appellatio processerit, sed tamen ex alijs causis quae factum super quo

K k appel-

appellatum est, non tangunt, feratur sententia, valet sententia. s. e. c. cum teneamur. & c. super eo. secundo respō. & c. ad hoc. Item extra iudicium valet appellatio ita generalis quōd nulla persona exprimat, dummodo factum sit certum. j. eo. c. bonę. in prin. Item not. quōd appellans nunquam debet petere reuocari quicquid post appellationem factum est; sed quicquid contra appellationem factum est, & eius annexa: j. eo. c. solitudinem. s. de proc. c. auditis.

S V M M A R I V M.

- 1 Rex preponitur archiepiscopo in uocatione episcopi, vel prelati.
- 2 Obediendum est papę nulla obstante preceptione.

CAPITVLVM XIX.

Cum parati essemus. [In legatione]. Quę bene excusaret. 18. di. c. si episcopus. 93. di. c. falonitanę. in Auth. quomodo oportet episcopi. §. illud. 33. q. 8. c. si autē vobis. & s. de offi. dele. c. pastora. §. vlt. ar. contra. 23. q. 8. c. quo casu. & c. reprehensibile. 25. q. 1. c. omne. 12. q. 2. c. quicumque. ¶ Nos credimus, qd si archiepiscopus vocet aliquem episcopum, vel alium prelatum ad consilium, vel ad causam, & Rex siue ante siue post eundem vocauerit, licet potest ad eum venire, & mandari archiepiscopi intermittere. Est enim Regi honor deferendus, & sic intelligo prædicta. cc. scilicet si archiepiscopus ei mandaret, non obstante præceptione regia debet obedire archiepiscopo; cum sit de eius iurisdictione, & non regis, & magis est obedendum spiritui quam carni. s. de ma. & obe. c. solita. & idem dicimus in patriarcha, si subditum sui archiepiscopi uocauerit, potius obediēt archiepiscopo quam patriarchę, nisi in casibus in quibus deuoluitur iurisdicō ad patriarcham; & sic intelligo contraria. ¶ Papę autem semper est obedendum nulla præceptione obstante tam ratione honoris, quam iurisdictionis. 11. q. 3. c. qui resistit. Et qd diximus in ordinarijs, idem intelligimus in delegatis. s. de offi. ord. c. pasto. §. vlt. tamē circa eos debet considerari vtrū procurauerit se vocari, & tunc non profit, an non. s. de offi. dele. c. pastoralis. §. si quis cau. 1. 2. §. vlt. & an habeat regalia, necne. 23. q. 8. §. ecce. s. de ma. & obed. c. folite. & qui uocat diligenter attendet, quis maiori necessitate ducatur; & qui prius mandauerit, & cui prius fuerit obligatus, & quis maior sit, & multa alia quę occurrere possunt, & quę multum valent ad excusationem.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellationis prætextu an quis possit venire contra iuramentum.

CAPITVLVM XX.

Ad hæc. [q. ecclesię] hic non erat appellatum, nec etiam iurans petebat ab excommunicatione absolui; per tale enim iuramentum non tollitur appellatio, si grauetur; alias enim sine grauamine non licet hodie appellare, siue iurauerit, siue non. ¶ Iudicio] pro contumacia, secus si pro offensa; uel alio certo articulo. j. e. c. proxi. [appellans] ex aliqua causa de nouo acciden- te, uel secundum uetera iura etiam sine causa licebat appellare. s. e. c. cum sit ro. tamen satis uidetur innuere sequens decreta. qd in hoc casu. s. quando iurat non licet appellare sine causa, ne aliquid ei præcipiatur occasione præstiti iuramenti, vel ne præceptum iniunctum faciat. j. c. proxi. uel plures uel pauciores ad arbitrium iudicis. s. e. c. cum sit roma.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus petens absolutionem a priori iudice, a quo appellatum erat, an appellationi renunciare uideatur, & an iudex absolueret possit.

CAPITVLVM XXI.

Questioni. [Absolui] cū esset excommunicatus pro maleficio, & ita non est contra. s. c. proxi. [antequam] & sic cōstat appellationem iniustam, cum nihil ei mandetur; si autem ei mādaretur aliquid, teneret appellatio. s. c. proxi. & ita non est contra, nisi causa sub-

terfugij faceret, ut hic. vel hic loquitur de mandato facto ante excommunicationem, & pro quo fuit excommunicatus quod omnino adimplere debet, nec valet appellatio super eo interposita qd fugiat illud adimplere. [Iuramento] qd. per absolutionem quam petijt & iuramentum quod præstitit, uidetur acceptasse iurisdictionem prioris iudicis, & quicquid factum est coram eo, & etiam renunciaſſe appellationi si fuerat appellatum. s. de offi. dele. c. gratum. j. s. c. solitudinem. s. de sen. & re iud. cap. quōd ad consiliatio. Fateor tamen, quōd si taliter excommunicatus ab eo peteret absolutionem cum protestatione. s. q. salua sibi esset appellatio, non uideret renunciare appellationi, cum in ea sit periculum, & bene tenet absolutio quamuis negotium principale ad superiorem sit delatum per appellationem. j. de sen. excom. c. sacro. §. si. j. e. c. qua fronte. s. 1. sed si sine protestatione peteret absolui, tunc renunciare uidetur, cum iudicis appellationis sit absolueret. j. de sen. excō. c. per tuas. in fi. Alij dicunt, quod ex a quo appellauit, nunquam potest absolueret, nisi appellans tacite, uel expresse appellationi renūciat [iuramento] hodie nō credimus differentię siue iurauerit, siue non, cū nō liceat appellare, nisi a grauamine.

CAPITVLVM XXII.

Præterea. [De iis] & c. de hoc dicitur. s. eo. c. ad hæc.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio an sine causa assignata teat.

CAPITVLVM XXIII.

Constitutis. Post appellationem interpositam a plano & primicerio, ne archidiaconus eligeret cū esset excōicatus, uel ne capitulū eligeret cū esset excōicatus; non. n. admitteretur appellatio, nisi rationabili cā assignata. j. de his quę s. a. ma. par. ca. c. cū in cunctis. Vel pōt dici appellationē tenuisse ēre sine cā. Et decre. non dicit, quę loquitur, qd appellatur a minori parte [excōicationis] lata in arch. uel in cantore electum [elegerim] in eodē contextu. s. de elec. c. congregato. secus si ex interuallo. s. de elec. c. considerauimus. c. dudum. & c. audis. ubi de hoc nō. [appellatione] quam emisit, nam alij elegerent simpliciter, uel sine consensu suo.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellationis an ea sit iusta causa, quia ab eo alias appellauit.

CAPITVLVM XXIII.

Proposuit. [Appellatum] aliqua iusta cā, non ea quia ab ea appellatum est in alia cā. s. eo. c. ad hæc. vbi nō. Vel dic, qd suspectus dī ex ea cā, quia ab eo appellatum est; in decr. præal. nō. [suspectus] ex alia iusta cā, non est ex eo quia ab ea in alia cā appellauit. [Gravi & manifesto] nō. qd si quis accusatus est de graui & manifesto crimine, nō admittitur recusatio, secus si esset graue & non manifestū, uel econuerso. 3. q. 5. c. quia suspectū [ad] i. quia est notorium facti actū permanentis.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex licet appellationi derulerit, potest tamen etiam de iurisdictione se intrinse.

CAPITVLVM XXV.

Qua fronte. [Canonicū] 23. di. c. in nomine. & 1. q. 2. c. præceptū [debitū] ad minus pro tribunali tendere debet. 23. di. c. illud. 47. di. c. de Petro. & licet facere in domo Regis sit malū pp sequelam, factū tñ tenere credo, dummodo fiat cum causę cognitione, uel alio modo legitimo, alioquin erit nulla si omnino fiat contra iuris debitum. ff. de arbit. qui tamen. s. si arbit. C. de sent. l. cum sententiam. & l. prolatam. & 3. ti. prox. c. a. [Iudex] qui excommunicauit, & a quo appellatum est. j. de sen. exc. c. sacro. & secundum hoc loquitur gl. Vel dic, qd loquitur de iudice ad quē appellatū est; sed & tunc remaneret eadē obiectio, cū ab eo p appellatū esset, uel aduersus iurisdictionē, ut hic dicit [decedat]. cum enim uel aduersario obsit, non est hominum malitiis indolendum. ff. de

Item de rei uen. in fundo. ¶ Absoluere] no. q. licet iudex de iurisdictione. i. quia absoluit, & quia cautionem recepit nomine ecclesie. & sine mandato, quod etiam est speciale. Sed quid si appellas uelit absolui? Rñ. si simpliciter absoluat, renūciat appellationi uidetur; si uero protestetur se nolē renūciare appellationi, bene ualet, cum sit iusta causa protestadi, & episcopus male facit, nisi eum absoluat. Alij tamē contradicunt, ut no. s. eo. c. quæstioni. Nec hæc de cr. dicit, q. primò fuit appellatum, sed q. appellabatur ne absolueretur [conqueruntur] coram prælato excōmunicatoris dicimus ut absoluantur a superiore, siue a prælato eius qui excommunicauit, etiam si non sit appellatū [dicimus] si excōmunicator noluit eos absoluerē, primò enim ad eum remittendi sunt. s. de of. or. c. ad reprimendam [appellandum]. s. ne absoluantur.

S V M M A R I V M.

I Monachi non habent proprium.

CAPITVLVM XXVI.

Reprehensibilis. Vel excommunicationis]. 17. dist. c. si quis suadente. s. i. di. c. si quis amodo. j. de sen. excom. c. tua. i. q. i. c. reperiuntur. [disciplinam] de hoc no. s. eo. c. ad nostram. & s. de of. or. c. licet in cor. [ne glexerit]. s. eo. c. cum sit ro. c. per tuas. [proptiū] alias nō. 14. q. 6. c. j. 16. q. 6. c. illud. [faciat] anteq. procedat in negotio. j. eo. c. spe. C. de iud. l. sancimus. ¶ Hoc] q. sequit. s. ne religiosi & c. quasi dicat, in pri. s. diximus de omnibus clericis, & hoc idem multo fortius dicimus in religiosis; de eo autem qd maxime dictum est. s. de refusione expensarū intelligi non potest, cum monachi non habeant propriū. 12. q. 1. c. non dicaris. [regularem] repete quæ diximus. s. eod. cap. ad nostram.

CAPITVLVM XXVII.

Ad hæc. [Pareant]. s. eo. c. cum sit ro. [partium] eligant si partibus placuerit, uel ad superiorem remittant. j. eo. c. cū speciali. olim aut fecus erat. s. de fo. comp. c. si quis contra clericum. 11. q. 1. c. peruenit. & fecus secundum leges. C. de iud. l. cum speciali. nisi uelis exponere quæstionem. s. de suspicionē.

CAPITVLVM XXVIII.

Peruenit. [Appellasse] hoc secundum iura antiqua, hodie non audiretur, nisi grauaretur. Item factum recitat quia non sufficit. s. intra tantum tempus iter arripere, nisi apostolico conspectui se præsentet. s. eod. c. cum sit ro. [Committas] hoc potest facere iudex post appellationem, quia hæc res dilationem non capit. ff. de ap. reci. l. ult. secundum alia, uel loquitur secundum antiqua iura ubi concedebat frustratoris appellatio, hodie autē non licet appellare, nisi a grauamine, secus. j. eod. cap. ut debitus.

S V M M A R I V M.

I Iudici mancipia christiana tenere prohibentur a canonicis sanctionibus.

CAPITVLVM XXIX.

Consuluit. [A rege] hic uult dicere q. Rex Franciæ nomine iudicorū appellabat, ut eis mancipia christiana retinere liceret. uel eius est sensus, quia iudici a Rege appellabant q. eos non prohiberet mancipia christiana retinere. [Deineant] uidetur. s. & hæc est appellatio contra canonicas sanctiones. 54. dist. c. mancipia. cū non sit admittenda, nisi a grauamine [decreti]. 54. dist. cap. mancipia.

CAPITVLVM XXX.

Ad hæc. [Ipsum] appellatē, & hoc est q. sequitur, quod appellationis. si. s. eod. c. suggestum. dic ut no. j. eo. c. ut debitus.

S V M M A R I V M.

I Appellationi iniuste qui non defers debet puniri.

CAPITVLVM XXXI.

De priore. [Enormitates] uerbi gratia, prior præcipiebat q. consentiret donationibus quas faciebat consanguineis, uel illicitis alienationibus, uel q. nemini diceret de concubinis quas tenebat, unde canonicus ipse appellauit, ipse aut prior nō deferēs appellatio ni eū suspendit, uel excōcavit, unde de hoc scipitur ire ad curiam satisfactorius. [Tanto excessu] p. iuste appellationi non detulit. 2. q. 6. c. de cætero.

S V M M A R I V M.

I Regulares an pro sola infamia remoueri possint.

CAPITVLVM XXXII.

Quia nos. [Infamia] i. publico & infami crimine [re]spersi] a qua se purgare nequeunt. 2. q. 6. c. presbyter. uel dic specialiter in regularibus, ut pro sola infamia possint remoueri [conuictis] etiam sine ordine iudiciario. alias nulla esset dubitatio.

S V M M A R I V M.

I cognitione procedi potest contra appellatē & tra iudicium.

CAPITVLVM XXXIII.

Audiētiam. [Subiecerat] si autē papa recipiat aliq. sub protectione, parū ualet. j. de pri. c. ex parte tua. [subiecerat] maxime, idē n. est. et si nō subiecisset se apo. protectioni, cum sine cognitione fuerit cōdemnatus; ut j. sequitur, nullū. n. ualet sua in principali laia non seruato ordine iudiciario. ¶ Vel dic q. obtinet hoc extra iudiciū, ubi tñ prodest suppositio protectioni quātum appellatio, q. tunc in tñ ualet, quantum ab ordinario interponit q. a tpe appellationis cessare debet q. nihil p. appellatē faceret sine cognitione, & si fecerit nō tenet; & sicut olim poterat appellari & ante iudiciū, & post, ita poterat se supponere protectioni pape, & si post ferretur snia excōcationis, uel alia sine causæ cognitione, non ualet. In hoc aut minus habet protectio q. appellatio; q. protectio non ualet nisi p. grauamen, & grauamine semo to procedere pōt; sed appellatio in totum transfert cām ad superiorem, & non credunt qdam protectionem sublatā, uel mutatā; melius dī q. per oīa equiparat appellatio, & suppositio protectioni. ¶ Cognitione] hic colligit. ar. a p. rō sensu, q. cum cognitione pōt procedi p. appellatē ex iudicium. ar. p. j. eo. c. bonæ. nam ibi dī q. appellatio ex iudicium reuocat factū ad audiētiam superioris, ut no. j. de his q. si. a. ma. par. ca. 1. & s. de ma. & obe. c. dilecti. Sed rñ. quia ubi appellat a iudice siue in iudicio siue ex, nunq. reuocat factum ad audiētiam papæ uel superioris, nisi grauatur, uel quia ordinem nō seruauit hic. Vel alio mō. ut j. eo. c. ut debitus. & sic loquit. j. eod. c. cordi. sed si appellat a grauamine aduersarij, similiter nō iuuat appellatio appellatē, nisi sequatur grauamen; sed si sequatur grauamen, tenet appellatio ad papam facta. j. eo. c. bonæ. [sententiam] siue excommunicationis siue aliam.

S V M M A R I V M.

I Causa an debeat remitti ad eum, a quo appellatum est.

CAPITVLVM XXXV.

Accepta. [Conqōne] cā appellationis sed principalis bñ remittet ad eos, si defecerint in cā appellationis; imo q. plus ē, et si probet cā appellationis uera, tñ remittitur ad eosdem iudices, puta si iudicauerunt non esse suam iurisdictionem. nam in hoc casu ē probata uera causa appellationis coram superiore. s. q. iurisdictionis sua est, tamē ad eum remittitur causa, quia aliter non tolleretur grauamen, quia a grauamine appellatur. j. eo. c. ut debitus. 2. q. 6. s. si. & si contrarium diceretur, appellans iniuste consequeretur suam uoluntatem in iustam, & appellans iuste suo desiderio frauderetur.

S V M M A R I V M.

I Iudex aduersarij consanguineus intra quem gradum recusari possit.

Kk 2 CAPI-

CAPITVLVM XXXVI.

Postremo. Confanguineus] intra quartum gradum. j. de consan. & affi. c. non debet. uel usque ad gradum ubi admittitur successio. infii. de agna. success. [eodem] secus in alio.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellatio non releuat interdictum.
- 2 Suspendus a beneficio ecclesiastico si appellat, non abstinet a beneficio.
- 3 Interdictum & suspensio similitudinem habent cum excommunicatione.
- 4 Ordo quis sit seruandus in suspensionibus.

CAPITVLVM XXXVII.

AD hæc. [Interdictum] ab officio & sacramentis, nā in his non releuat appellatio interdictum quin illud seruare debeat. trahit enim secum executio nem sicut excommunicatio. j. eo. c. pastoralis. §. ult. in prin. & irregularis est interdictus, si quantumcunque appellet durante interdicto contrahat. ar. i. r. q. 3. c. si quis presbyter. & c. seq. ¶ In spiritualibus in dubijs semper obediendum est, & in tuorem partem declinandum. §. de temp. ord. c. ad aures. secus autem dicerem, si interdicere ab ingressu possessionis uel cuiuscunque alterius rei, nam ibi bñ suspenderetur interdictum per appellationem. §. de resti. spo. c. ex conuentione. cum generaliter non solum diffinitiva sententia, sed etiam mandatum suspendatur. §. de sen. & re iud. c. quod ad consultationem. j. de no. ope. nū. c. ult. ¶ Idem uidetur dicendum, quando quis suspenditur a beneficio ecclesiastico tantum, quia propter suspensionem talem si appellet non abstinere a beneficio, sicut & in temporalibus obtinet, ut præmissum est; unde si appellauit, beneficium percipiet sicut prius quasi a quadam temporalitate uideatur suspensus, & hoc uidetur probari. j. de sen. excom. c. cum medicinalis. §. si quis autem. in uer. ab ingressu ecclesie & diuinis & c. Alij tamen dicunt idem in omni suspensione ecclesiastica & interdicto. §. q. appellatio facta non suspendit interdictum, cum hæc decre. non distinguat. ¶ Et no. q. interdictum siue suspensio ab officio uel beneficio habet similitudinem cum excommunicatione in eo quod hic dicitur. si quia neutrum per appellationem suspenditur, ut §. no. Item quia suspendit, necesse est præcedere monitionem in interdicto a beneficio uel officio, nisi quando sit pro pœna. §. eo. c. reprehensibilis. Item q. similis pœna excommunicato, & interdicto ab officio, celebranti infligitur. j. de cler. excom. mi. c. 3. Item q. cum iuratoria cautione uterque absoluitur. j. de sen. excom. c. uenerabili. c. super eod. & c. quod monachi. §. eo. c. qua fronte. §. ult. Item q. utrique præstat absolute ad cautelam. §. de excep. c. apostolica. j. de sen. excommu. c. uenerabilibus. Item q. tenet, & si nullus ordo obseruetur. arg. i. r. q. 3. c. si quis presbyter. & hic. ¶ In alijs autem suspensionibus est ordo iuris seruandus, alias non nocet. §. de in integ. resti. c. 2. nec sunt in alijs suspensionibus prædicta necessaria; sed ea obseruanda sunt quæ in alijs in reiectis uel pœnitentijs imponendis obseruari debent. & capitula quæ dicunt prædicta in suspensione necessaria, intellige in suspensione quæ fit ab officio & beneficio, uel officio tantum, uel a sacramentis. Et hæc uera sunt, ubi suspensio uel interdictum ab officio fit pro contumacia; nam si imponatur pro pœnitentia, tunc frustra præcederet monitio, cum in omnem casum subsecuta sit suspensio. Et not. quod imponitur pro pœna quædoque perpetua quod ab officio & beneficio suspendatur. §. o. dist. c. de his miror. & c. studeat. & c. accedens. quædoque ad tempus. j. de accu. c. inquisitionis. in princip. & quandoque interdictum tantum missarum celebratio. 66. dist. c. nullus. Quandoque usque ad mortem suspendit a sacramentis. 2. q. 1. c. in primis. Quæque tñ usque ad tempus

§. o. dist. c. eos uero. & c. seq. ¶ Item suspenditur quis potestate eligendi. §. de elec. c. cum in cunctis. Item suspenditur quis potestate ordinandi. §. o. dist. c. ex pœnitentibus. §. de temp. ord. c. literas. Item ab ingressu ecclesie, uel sacerdotii officio. §. de of. dele. c. sanè. j. de sen. exc. c. sacro. & sic multas pœnas poteris inuenire circa suspensionem ab officio & sacramentis. ¶ Queri autem potest, an suspensio a palio & a pontificalibus sit inter huiusmodi reputanda; quæ si est, per appellationem non releuabitur. [neque] No. interdictum secum ferre executionem, sicut excommunicatio. j. eo. c. pastoralibus.

CAPITVLVM XXXVIII.

Cum in ecclesia. [Cui] scilicet archiepiscopi [grauamine] hæc decre. præfagit nouum ius. j. eo. cap. ut debitus.

SVMMA RIVM.

- 1 Matrimonium est res fauorabilis, non separatio eius quæ est odiosa.

CAPITVLVM XXXIX.

Directe. [Renunciante] secus est, si per contumacia uel negligentiam elapsus esset tempus; nam tunc non possit appellare. §. eo. c. personas. nisi post sententiam, uel a grauamine, quia illud semper licet; unde cum hodie non liceat aliter appellare, non credimus illam decre. personas. aliquid speciale statuere circa non prosequentem appellationem [iura] C. ne lic. in una ea. cau. l. 1. [fecit] mulier quæ defendebat matrimonium [quod] est [scilicet] matrimonium, non separatio matrimonij quæ est odiosa [uiri] & ideo non est ei fauendum, sed mulieri quæ pro matrimonio stat & pro illo secundo appellat. §. tit. prox. cap. ult.

SVMMA RIVM.

- 1 Excommunicatus intra terminum unius anni releuatur per appellationem nedum ab excommunicatione, sed etiam ab absolutione.
- 2 Excommunicatio condicionalis an referatur per appellationem. & uide in nu. 3. & 4.
- 3 Sententia excommunicationis semper trahitur a die conditionis.

CAPITVLVM XL.

Proterea. [Sententiam] hodie non licet indifferenter ferre tales sententias. j. de sen. excom. c. romana. §. caueant. sed ordinarius, si condemnatus est ad aliquod certum, & si illud non soluat iuxta q. mandatur, tunc excommunicabit eum. ¶ Et not. q. si quis excommunicauit aliquem nisi usque ad annum soluerit, unum tamen mandatum est; unde si usq. ad annu appellauerit, quicunque non solum releuabitur quo ad sententiam excommunicationis, sed quo ad absolutionem faciendam; quia sub lato principali. §. excommunicatione, tollitur & accessorium. §. solutio. §. de consti. c. translato. sed si condemnasset eum pure, & postea adieciisset, & nisi solueris usq. ad annum sis excommunicatus, & si iste appellans intra x. dies appellet, releuatur a condemnatione & a sententia excommunicationis; sed si ultra x. dies appellet, licet releuatur quo ad sententiam excommunicationis, non tamen releuatur quo ad condemnationem quæ transit in rem iudicata. §. de sen. & re iud. c. quo ad consultationem. diuersa sunt enim ista mandata, & ideo nihil prohibet in uno ualere appellationem, & in alio non. j. de testa. c. rainutus. & c. raynaldus. si autem excommunicatus fiat alterius iurisdictionis, nihilominus ligatur dummodo non appellat. C. de manu. rest. l. statuliberis. arg. §. de do. inter uir. & uxo. c. cum hic. §. si sponsus. ff. de pœnis. l. si. ff. de iur. om. ni. i. u. l. est receptum. §. de offi. leg. c. si. ¶ Item si condicio feratur in præsens uel præteritum, ut excommunicatio te si furtum fecisti, uel si faciam rem apud te habes; hæc sententia non suspenditur per appellationem. infii. de uerbo. obl. §. conditiones. ff. si cer. pet. l. cum ad præsens. ff. de uerbo. signi. l. & si stipulatus fuero sine manda. Item si dicat; excommunico te, si appellas; quam cito parat se ad appellandum, est excommunicatus, nec ualet appellatio.

no. ¶ Alij dicunt & forte melius, q[uod] ualet appellatio; & idē est, si dicas excommunico te si eligis talē, ac si dicas si elegeris talem. ar. ff. de uerb. obli. l. si quis fuit pulsatus sit. Alij dicunt & male, q[uod] in hoc ultimo casu non ualet appellatio. Et dicunt quidam, q[uod] bene tenet electio, sed facta electio ne statim incidit in excommunicationem, nisi præciserit appellatio; quia nisi teneret electio, non teneret excommunicatio. ar. C. si manci. ita fue. alie. l. meua. ¶ Nobis uidetur, q[uod] in his exequenda est sententia excommunicatis, quæ si fuit q[uod] tantum post electionem sint excommunicati, tunc obtinebit quod dictum est; si autem apparet q[uod] de intentione sit excommunicantis. s. q[uod] uelit q[uod] sit excommunicatus, simul cum electionem faciet de facto, tunc electio non tenebit & excommunicatio tenebit; & hoc idem uidetur, si de intentione excommunicantis dubitetur; quia quam cito uerba electionis proferet, excommunicatus erit & electio non tenebit. Penetrabilior a

2. Penetrabilior a lior² enim est gladius domini. s. sententia excommunicationis, quam factū hominis. s. electio, & ideo excommunicatio dicitur præcedere electionem. Sed oppones si intelligis, q[uod] excommunicatio præciserit electionem; ergo iniusta est excommunicatio, quia sine causa præcedente est promulgata. J. de sent. excom. c. sacro. ¶ Sol. dico q[uod] simul cum prolatione uerborum incurrit excommunicationem; sed excommunicatio præcedere fingitur propter uelocitatem, & propter intentionem excommunicantis quæ præsumitur esse in dubio, ut electio non ualeat; ut ff. de his q[uod] pro non scrip. l. 1. ¶ Item quia ex causa fit. s. propter inobedientiam quæ statim fuit quam cito deliberato consilio proponit ad electionem procedere; uidetur tamen q[uod] non debet incidere in excommunicationem, quia electio non tenet. argu. C. si manci. ita fue. alie. l. si. sed dic aliud esse in p[er]nis spiritualibus quæ medicinales sunt. 2. q. 1. c. multi. ubi sufficit mala uoluntas, & inobedientia; aliud est in p[er]nis conuentionalibus, & alijs iudicialibus quæ odio sunt, & ideo restringendæ, ut in præ. concordantijs. & de p[er]e. dist. 1. l. p[er]ne. & ff. de p[er]enis. l. p[re]ses. & l. interpretationem. & probatur utrumque membrum. ff. de lib. & posth. l. cum qui dem. ¶ Item eligendo contrahit peccatum inobedientiæ, unde uerē dicitur q[uod] talis electio infecta est peccato inobedientiæ, quare non eodem modo dicitur infecta poena excommunicationis, quæ per inobedientiam irrogatur. Itē proba, q[uod] eligendo & non post electionem tantum contrahit excommunicationem, quia si post contraheret, iniusta esset excommunicatio; quia si hoc diceret, idem esset hoc dicere, excōico te si elegeris, ac si diceret excōico te postquam elegeris, & hoc esset iniquum excommunicare eum pro præterito facto, uel electione iam facta, nisi noua motio præcederet. Nobis uidetur q[uod] in sententia excommunicationis est speciale, quia semper possit appellare ante diem statutam, etiam si uisq[ue] ad annū duraret; & hoc hic expresse dicit. ¶ In alijs autem sententijs est prius. s. de sen. & re iud. c. q[uod] ad consultationem. 2. q. 6. c. biduum. Rō autē diuersitatis est, quia snia excommunicationis semper trahitur a die conditionis. q[uod] proba, quia ante non tenet sententia; quia si sententia teneret esset excommunicatus; & si esset excommunicatus, deberet uitari: sed excommunicatio appellatio eum non releuaret, quia hæc sententia secum trahit executionem. J. eo. c. pastoralis. Item licet prælati ex toto possint tollere sententias excommunicationis per absolutionem, suspendere tamen non possunt eas hoc modo. s. q[uod] excommunicati sint, & non uidentur alias non peccet communicando sacramentis, uel ingerendo se communio ni aliorum. J. de cler. exc. c. illud. & c. si celebrat. uel q[uod] ab alijs non uidentur; quia nec in hoc prodest priuilegium Apo

hominis, ut no. J. de priu. c. ut priu. Nec facimus differentiam, siue excōicator dicat excōico te extunc; siue dicat, tunc sis excōicatus; quia semper snia trahitur ad diē conditionis. ¶ In alijs autem sententijs quas suspendere licet, est prius; quia statim satis tenet, licet suspendatur p[er] conditionem, & ideo a prolatione eius intra decem dies est appellandum. Et hæc uera sunt in sententijs quæ feruntur cum causæ cognitione; quia si aliter feruntur, & cum appellatione, & sine appellatione licet contravenire. C. cōm. uel epi. progr. l. interlocutio. & duabus l. seq. [medio tempore] intra x. dies a die late sniæ, & ita non est contra. s. de sen. & re iud. c. q[uod] ad consultationem. 2. q. 6. c. biduum. in prin. Sol. illud uerum est, ut dictum est. s. in præ. al. gl. uer. nobis ut & c. si autem Sempronius prorogauerit terminum, non incidit in excōicationem. ar. ff. de pre. car. l. latam. quia non est contumax. 1. q. 3. c. certum. ¶ Itē si adueniēte termino prorogato non soluit, incidit in excommunicationem. ar. ff. de pre. cal. l. sed si manente. & q[uod] terminus ut prorogatus cum suis accessorijs; & p[ot] hoc facere, quia excōicatio pars iurisdictionis est, quam pro rogare potest. s. de of. dele. c. de causis. & ar. ff. si quis cau. l. 2. in prin. ff. de arb. l. cellus. s. de do. c. cum dilecti. ¶ Alij dicitur dicentes eum excōicatum pro eo q[uod] non satisfecerat in termino prorogationis receptum; tunc et quia prorogationem a parte non a iudice recipit, cuius l. iudicis est prorogandi iurisdictionem, & sic ipsum contempnissē ut, & ex contemptu iudicis quis ligatur; tunc et quia quādo excommunicatio fertur ab habente iurisdictionem; in duobus tamen casibus non debet tenere, s. quando post appellationem legitimam, & q[uod] intollerabilem errorem expreßum continet. J. de sen. excom. c. per tuas. in fi. si tñ pars in termino reputauit sibi satisfactum, tunc non est excommunicatus; quia satisfacere est quemadmodum uoluit creditor. ff. de pig. act. l. si rem. s. omnes.

CAPITVLVM XLII.

Secundo requiris. J. eo. c. inquisitionis. contra. fol. ibi [cogi] s. de off. dele. c. suspitionis. [quod si coram] J. eo. tit. c. cum speciale.

SVMMA RIUM.

Appellationi aduersarii qui non desert, nec ei appellanti est deferendum.

CAPITVLVM XLIII.

AN sit [Deferendum] casus. Albericus conueniebat B. super fundo. Albericus actor appellauit ante sententiam ex iusta causa. postea idem Alb. spoliavit B. reum fundo petito, dicitur hic q[uod] reus spoliatus poterat petere q[uod] iudex a quo appellatum est, faciat restituere sibi dictam possessionem, & q[uod] procedat in causis quia ex quo suæ appellationi non deulit expoliando ad uersarium, non potest se iuuare quin teneatur coram iudice rñdere a quo appellauit. s. eo. c. cum teneamur. s. de rescrip. c. ex parte S. alias enim non bene uideo, q[uod] appellatio huiusmodi decre. in reo appellante habeat locum in iudicio; extra autem iudicium posset habere locum, sicut habes. s. de elect. c. bo. me. ma. ubi not. [interpositam] ab actore qui expoliavit reum [neglexit] expoliando reum fundo petito, ut s. in casu dicitur. & s. eod. c. constitutus. de rescrip. c. ex parte S.

SVMMA RIUM.

Appellandum est sit & quibus casibus ab executore quamuis suspensus.

CAPITVLVM XLIII.

NOuit ille. [Interdicti] contra legatū Apost. sed. Rex Franciæ in quodā negotio, in quo ipse legatus uolebat procedere, p[er] eum proposuit q[uod] habebat eum suspensū, & appellauit ab eo. legatus autē nihilominus p[er]cessit; commendatur hic processus cum esset merus executor in illo negotio [posuit] 1. q. 6. c. ab executore. & intellige de mero executore, secus si habet admistā cognitionem. s. de offic. delega. cap. pastoralis. ¶ Excederet

K k 3 diem

diem est si diminueret. C. de excep. rei iud. l. si ui. Vel si do
lo aliquid facit. S. de neg. gest. l. 3. §. si executor. uel si obji
ciatur excommunicatio iudici, quamuis eius sententia
non semper retrahatur. S. tit. prox. c. ad probandum. Vel
aduersarij. S. de excep. c. exceptionem. r. r. q. 3. c. cum excō
municato. Vel si sit facta nouatio. ff. de re iud. l. 4. §. si q
ex conuentione. Vel si præuenit quadrimestre tempus.
C. de ap. l. si quis. Vel si malè interpretetur sententiam. ff. de
appel. l. ab executeore. Vel si objiciatur quæstio falsi. C. si
ex fal. l. iudicati. Vel si non constat ibi quare debet execu
tioni mandari. S. de præf. c. auditis. Vel si objiciatur
exceptio, per quam contenditur retro iudicium nullum.
S. de procu. c. in nostra. C. de procu. l. licet. expoliationē
autem non credimus retardare executionem [fuisse] no
merum executorem non licere recusare.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans dolose tenetur ad expensas.
- 2 Expensæ taxandæ per iudicem quæ sint, & quo tempore id face
re possit. in nu. 3.
- 4 Appellans quando uocari debeat.
- 5 Excommunicatio sententia semper tenet, siue prosequatur ap
pellator, siue non.
- 6 Appellationis prosequendæ post tempus præfixum, an possit iudi
cis officium implorari, ut petatur excommunicationis sententiæ
nullam pronunciari.
- 7 Iudex qui appellationi non detulit in aliis quam in excommunica
tione an poterit conueniri ab eo qui appellationem suam non est
prosecutus.
- 8 Differentia termini præfixi ab homine uel a iure circa præuen
tione.

CAPITVLVM XLIIII.

SEpè contingit. [Alterius] siue appellantis, siue appel
lati [occultantis]. No. si procurator occultat mada
tum a principio, condemnatur dominus, ut hic, fec
us si postquam cœpit agere procurator, & factus est dō
minus litis, & sit contumax, uel aliquid malitiosè agat;
tunc enim tantum procurator punitur de dolo. ff. si quis
ius di. l. 1. & no. S. ut li. non conte. c. ad hoc. [lateran. cō.]
S. eo. c. reprehensibilis. q. tamen soli appellanti non profe
quenti appellationem pœnam imponit, non appellato [a
parte] contra quam appellatur. ¶ Expensarum] & etiā
si appellatus non uenerit, sed alias per appellationē opor
tuit ipsum facere expensas, tenetur ad illas per actiones
de dolo, si dolosè appellauit, uel etiā actione in factū
si temerariè. ar. ad hoc, quia est iustum q. in expensis hu
iusmodi puniatur, uel officio iudicis; & quia actiones a
liæ non sunt, iustum est has dari. ar. S. de refer. c. ex parte.
S. de do. c. 1. in prin. & S. 1. ff. de diuer. & tempo. præscrip.
l. quoties. Expensæ autem, quæ fiunt in causa appella
tionis emissæ in iudicio, etiā omnes quæ factæ sunt post sē
tentiam etiā antequam appellaret, & quæ factæ sunt in
causa principali a qua appellatum est, cum iudex appella
tionis succedit iudici principalis causæ, ei liceat adde
re & diminuer. J. de testa. c. rainutius. in fi. C. de sen. quæ
sine cer. quanti. l. 1. ff. de usu. l. tutor. & quia licet ei reuo
care condemnationem expensarum factam in principa
li, eadē ratione & supplere, licet ueniunt iudicis officio.
C. de sen. quæ sine cer. quam. l. 1. ff. de usur. l. tutor. & hab
et locum q. hic dicitur secundum quosdam, etiā si ap
pelleretur extra iudicium, & habet locum q. hic dicitur de
expensis competentibus iure actionis, & de expensis quæ
fiunt extra iudicium; pro expensis autem quæ fiunt in iu
dicio, non competit aliqua actio nisi de illis iudex pronū
ciet in sententiā. C. de fruct. & lit. expen. l. terminato. C. de
posu. l. 4. uel eodem die. ff. de re iud. l. paulus. in fi. ¶ Et
no. q. non solum expensæ quæ fiunt in iudicio, & quæ ue
niunt ex officio iudicis, sed etiā quæ sunt extra iudiciū,
& quæ ueniunt iure actionis taxari debent officio iudi

cis, & postea per iuramentum petentis, probandæ sunt
C. de iud. l. sancimus. C. unde ui. l. si quando. in Auth. de
iud. §. oportet. quæ generaliter loquitur de omnibus ex
pensis. Item ad expensas quæ fiunt ante litis contestatio
nem, iudex condemnabit ex officio suo, & etiā multabit
iudicem. ff. si quis ius dic. non ob. l. 1. etiam delegatus.
ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. ¶ Item no. q. licet iu
dex a principio non condemner contumacem ad expen
sas, tamen post litis contestatam, & semper usque ad sen
tentiam & etiā in sententia poterit condemnare ad ex
pensas, etiā si sententiam ferret pro contumace, & non tū
tum tempore sententiæ, sed etiā eadem die. ut dictum
est. Cum enim officium iudicis semper duret a prima cita
tione usque ad finem litis, non uideo quare quando cum
que uelit non posset condemnare contumacem siue ante
litē contestatam, siue postmo plus q. etiā si ante litē
contestatam iudex pronunciauit non obstante exceptio
ne militiæ procuratorem admittendum, uel non obsta
nte exceptione spoliationis uel excommunicationis pro
cedendum in causa, & nihil dicit de expensis, nihilominus
postea lite pendente uel in fine litis poterit ad expensas
occasione prædictæ exceptionis reprobatæ factas, illi qui
frustratorie exceperat, condemnare; imo dicunt quidam,
q. in his casibus non poterit appellari a condemnatione
expensarum, cum decem dies effluerint a die primæ sen
tentię, & ista sententia expensarum sit executio primæ sē
tentię. ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. aliquando.
ff. de dolo. l. arbitrio. nisi excederet in taxatione expensa
rum, uel nisi proponens exceptionem posset excusari q.
probabiliter proposuit exceptionem, licet succubuerit.
ff. de leg. 2. l. qui qd solidū. §. etiam & in prædicto. §. oport
et. in Auth. de iud. Item uidetur, q. iudex potest post litē
contestatam reuocare prædictas latus interlocutorias. ff.
de re iud. l. quādo ius sit. alias tamen ratum manet qd per
eos factum est. S. de excep. c. pia [a parte] contra quam ap
pellatur [approbatam] nam si appellatio non recipiatur
neque a iudice neque a parte, non habet locum hæc consti
tutio. J. eo. c. interposita. S. r. [absentem] siue appella
tem sine appellatum [procedatur] per iudicem appella
tionis. ¶ Peremptorie] no. non esse necesse uocari appel
lantem, ex quo præfixus terminus est appellationis uel a
iudice, uel a partibus, & tunc necesse est expectari finem
termini, ut uel procedatur si appellauit ante sententiam.
S. eod. c. reprehensibilis. & c. personas. uel ut rata maneat
sententia si appellatum est a sententia. S. eo. c. cum sit ro.
Terminum autem a iure statutum potest præuenire appel
latus per modicum tempus, si uult q. cognoscatur de ius
titia prioris sententiæ, uel si uult expectare finem legalis
termini rata manet sententiā. 2. q. 6. c. appellatore. Appella
tor autem non habet necesse expectare prope finem anni,
sed statim potest prosequi ne labatur annus. J. eo. c. ob
latq. Et generaliter diximus, q. ubi terminus præfixus est
a iure tantum, q. siue appellatus siue appellas sit absens,
ad hoc q. procedatur necesse est eum uocari. C. de appe
latore. S. eo. c. per tuas. & c. nicolao. & J. de pri
uile. c. cū olim. sed ratam sententiam bene habebit sine ei
ratione solo lapsu anni, ut dictum est. ¶ Sed nūquid idē
dices in sententia excommunicationis, ut lapsu tempo
ris anni si non prosequatur appellator, q. sententia transit
in rem iudicam? & quidam dicunt, q. si excommunicatio
precefferit appellationem, hæc quæstio quæstio locum habet.
bet, quia sententia excommunicationis semper tenet siue
prosequatur appellationem, siue non. S. de offi. ord. c. ad re
primandam. J. eo. c. pastoralis. in fi. si uerò appellatio præ
cedat excommunicationem tūc quæstio locum habet. &
est dicendum q. si intra tempus statutum appellationis non
prosequatur, est retro excommunicatus a die excommuni
cationis latæ. ff. ex quib. cau. inf. l. furti. in prin. C. de re
po. 2. p. l. pe. §. illud etiā. & si queratur an ea teneant quæ
medio tempore gessit. f. inter excoicationem, et ipsa finit
pro-

prosequenda appellationis. Respondeo, quod interim ui-
tandus est in iudicijs & in alijs, nisi in causa appella-
tis prosequenda. §. de sent. exco. c. per tuas. ¶ Sed nun-
quid potest post tempus appellationis prosequenda præ-
fixum impiorare officium iudicis ut petat sententiam ex
communicationis nullam pronunciar? ut pote post ap-
pellationem latam? arg. quod sic. ff. de app. l. si expressum.
sed videtur contra, ex quo tempus appellationis prose-
quenda lapsus est, renunciassè videtur appellationi, ut
iudex ea non obstante procedere possit, & ratum sit quic-
quid fecit. §. eo. c. cum sit ro. & c. personas. Item quia hoc
dicere non potest nisi prosequendo appellationem, sed si
ex alia causa quam ex qua appellatum est, vellet dicere
sententiam excommunicationis nullam post tempus elap-
sum, puta quia excommunicator non esset iudex suus, be-
ne possit, & hoc ipsum. f. quod post tempus appella-
tionis prosequenda præfixum possit dicere ab alia causa sen-
tentiam nullam, vel quicquid aliud factum est, obtinet
etiam in sententijs alijs, & etiam in negotijs, & extra iu-
dicium habitis obtinet, ut. j. c. proxi. & j. eo. c. sollicitudi-
nem. arg. contra pro prima parte. ff. de inoff. test. l. contra
veterani. §. si quis filius. ff. ex quib. cau. maio. l. nec non. §.
pen. ubi dicitur quod intra idem tempus locum habet ex-
ceptio inofficiosa testamenti restitutionis in integrum
intra quod habet locum ipsa querela, & petitio restituo-
nis in integrum; nec mirum, quia quæ temporalia sunt ad
agendum, perpetua sunt ad excipiendum. ff. de dol. except.
l. pure. ergo eadem ratione si duæ actiones ad idem cõpe-
tunt, sicut hic competunt prosecutio appellationis, & of-
ficium iudicis ad dicendum sententiam nullam, etiam ex
alia causam quam quia post appellationem lata est, pu-
ta quia iudex non erat, intra idem tẽpus constringuntur,
hæc facilis est responsio, quia semper intra idem tem-
pus, & actio & exceptio tolluntur, si excipiens fuit in mo-
ra; si enim in mora non esset perpetuæ sunt exceptiones,
sicut patet si aliquis fuit exheredatus qui & dũ possidet
est in mora, quia habet querelam, quæ non datur directo
contra eum possidentem, sed contra testamentum. Idem
dicimus de restitutione, sed in actionibus constat esse cõ-
trarium, quia ad maius tempus competit vna quam alia,
etiam in vno & eodem facto ad maiorem quantitatem,
& hic non sunt diuersi modi, vnus agendi, & alius ex-
cipiendi; sed vterque est modus agendi. vnus quo prose-
quitur appellationem, alter quo directè intentat offi-
cium iudicis ad rescindendam sententiam ex alia causa,
ut no. §. de offic. delega. cap. cum contingat. Vel dic, quia
quod dicitur quia intra idem tempus restringuntur & actio
uel exceptio, uel duæ actiones, & tunc verum est ubi si-
mul ex eadem cã oriuntur, & ad idẽ tendant. At hoc nõ
nascitur ex eadem cã, sed ex diuersis; nam ex alia causa
nascitur petitio quando petitur sententia nulla pronun-
ciari, pro eo quod post appellationem lata est, quæ intra
tempus tantum appellationi prosequenda præfixum locum
habet, & ex alia causa, puta quia expressit errorem,
uel quia non fuit iudex in electionibus, quia non fuerant
uocati qui fuerant euocandi, quod licitum est. Et sic non ob-
stat. ff. de his qui. not. inf. l. furti. in prin. ubi dicitur quod cõ-
demnatus furti non prosequens appellationem fingitur
infamis a die latæ sententiæ, quia prætextum appella-
tionis prosecuta non habet auxilium; sed si alias dicere pos-
set sententiam nullam, bene audiretur, nec fieret infamis;
hæc aut, ut præmissum est, aliud auxilium competit, super
quo auditur, & quo probato apparet ipsum excommuni-
catum non esse; nec facimus differentiam, an in iudicio,
uel extra iudicium, appellatum sit. ¶ Sed oppones con-
tra id quod dictum est. §. quod post transfectione tẽporis
appellationis prosequenda non potest dicere sententiã
nullam ex ea causa quod post appellationem lata est, quo-
modo id quod nõ tenetur, puta quod est post appellationem
potest fieri ratum alias omissionem prosecutionis appel-

lationis? respondemus, bene, ut. ff. de iur. licet. ff. rem. ra-
hab. l. 3. §. falsus; & l. pe. §. ult. quidam tamen dicunt, quod
contra sententiam præcedentem appellationem non pos-
sum aliquid dicere, nisi appellatus prosequatur intra
annum, & sic intelligitur furti actio; sed contra senten-
tiam sequentem appellationem etiam post annum po-
test dicere etiam de appellatione. sed prius dictũ magis
placet. In sententia tamen excommunicationis dicunt ali-
qui, quod etiã post annum possit dici propter appellationẽ
præcedentẽ non tenuisse, quia nõ capic effectũ ex tacitur-
nitate vel tempore, sed ex intentione & potestate ex-
communicantis quæ nulla erit post appellationem, &
quia secum trahit executionem. j. eo. dem cap. pastoralis.
¶ Sed nunquid iudex qui non detulit appellationi in
alijs quam in excommunicatione, poterit cõueniri ab eo
qui non est prosecutus appellationem suam, quia litem
suam fecit, vel quia per imprudẽtiam iudicauit. ar. quod
sic. inf. de obl. quæ ex qua. del. na. in prin. ar. quod nõ, quia
culpabilis fuit quod non prosecutus fuit appellationem, ergo
agere non potest ista actione. ff. de euid. l. herennius.
§. ult. & quia non potest prosequi causam appellationis,
quia annus elapsus est, nec ea quæ pendent ex ea, scilicet
quod fecerit litem suam, uel alia hmoi, quasi eis uideatur
tacitè renunciassè. j. eo. c. sollicitudinem. ff. si quis cau.
l. si eum. §. ult. tamen satis credimus quod ex causis prædictis
possit conueniri, & ad minus condemnari potest in vi-
ginti pondo auri. C. de app. l. quoniam iudi. [eam] appella-
tionem. ¶ Vigorem]. sed in isto casu, si appellans non
mittat procuratorem ad prosequendam appellationem,
sed ad impetrandum literas tantum, non imputatur ei. j.
eo. c. interposita. §. 1. & idem etiam credo de appellato,
cum non sit in culpa, quia iudex appellationi non detulit.
¶ Appellationem hmoi id est terminum appellationis
præfixum; ei enim potest apponi quod legitimo impedimen-
to detentus sit is, qui debuit ipsam appellationem prose-
qui. ff. si quis cau. l. 2. & per totum. ¶ Terminum] si de
termino præfixo ab homine loqueris, illum nec una die li-
cet peruenire, nec impetrando literas, nec procedendo
in causa appellationis; si loqueris de termino præfixo a
iure, illum licet præuenire, sed modico id est per mensem
ab appellato petente confirmationem sententiæ, ut non
uideatur malitiose præuenisse aduersarium; ut. 2. q. 6. c.
appellatore ces. literas autem impetrare quancumque
potest, dummodo cesset malitia. j. eo. c. oblata. appel-
lator autem potest prosequi quancumque uult, dum-
modo non malitiose præueniat & impetrando literas, &
prosequendo appellationem, si oportebit citari appella-
tum, & estimabitur hoc secundum arbitrium iudicis.

S V M M A R I V M.

Appellationem extra iudicium an quis teneatur prosequi intra
annum & quomodo computetur iste annus, & quibus casibus
non teneatur.

CAPITVLVM XLV.

Constitutus. [Transfulerunt.] hæc translatio uoto-
rum hodie non admitteretur nisi secundũ teno-
rem decreti. §. de ele. c. quia propter. in fi. sed si effect
absens in loco unde uocari debet & cur ibi [quibusdam]
qui non transfulerunt uotum, sed in eũ consentiebant ex
presse per se, quia expressè consenserant non collata uo-
ce in epm. ¶ Epo] sic illi qui cõmiserant vocẽ epõ; sed ut
dicunt quidam hoc speciale in legatis qui de latere sedis
Apostolicæ transmittantur, sed contra est. j. de accu.
c. ad petitionem. Vel dicitur non fuisse de iure, sed quia par-
tes non contradixerunt, Papa stat tali instruçioni. Alij
dicunt, quod propter moram quæ periculosa est in elec-
tionibus, in eis specialiter concessum est. ar. §. eo. ca. qua
fronte. §. 1. & j. eo. d. ca. oblata. §. ult. Vel potest dicere, quod
hic dicitur esse ius commune; quia si appellatur ab ali-
quo iudice & maxime extra iudicium, & postea ille qui
dicitur appellatus, coram eodem a quo dicitur appella-

tum

tum uel coram superiore uel quocunque alio prosequatur ius suum super eo de quo dicitur appellatum, & aduersarius dicit, Domine non debes te intromittere de hoc negotio quia super eo appellauit ad papam, si aduersarius neget appellationem, uel confirmet eam, sed dicit q̄ per eum non transfertur iurisdicō ad iudicem ap. quia nihil factum est contra appellationem, uel dicit tempus appellationis prosequendę effluxum, bene audiet huiusmodi replicationes & probationes super eis. ¶ Et sic erit arg. opt. j. eo. c. romana. §. si uerō. nisi forte superior incōpisset cognoscere, quia tunc causam a iudice appellationis attentatam nullo modo inferior tangere debet. §. de offi. deleg. c. pastoralis. §. 2. ubi no. sed his contradicere uidetur litera, ubi dicit q̄ intromisit se de causa ista non ut derogaret appellationi, sed ut causam instructam remitteret. Sed dic, q̄ bene legatus iure legationis poterit cognoscere, & poterat super huiusmodi probationes recipere, sicut quilibet alius ordinarius, & hoc nō faciebat ut derogaret appellationi si appellatio tenebat, sed de hoc uolebat cognoscere, ut dictum est, an ad superiorem per appellationem esset iurisdicō denoluta, an apud se remansisset; & sententia super hoc lata præiudicabit paribus, nisi appellent. ff. de iud. l. si quis es. j. eo. c. solitudinem. ¶ Assensu no. q̄ per appellationem extra iudicium tenetur quis prosequi intra annum, quod fateor uerū esse computato anno a die quo fit contra appellationem; nā tunc incipit appellatio tenere, & non ante diem grauiamnis currit annus. C. de prescrip. 30. anno. l. si. §. illud autē. & §. si. Et sunt hæc uera nisi recedat ab appellatione, uel quia appellans renunciet, uel quia causa est iniusta quare appellatio cesset. j. eod. c. solitudinem. uel quia ille a appellatur remouet grauamen. j. eo. c. cum cessante. ¶ Ne tamen. quasi dicat & si. i. non sunt admittendi ad prosequendam appellationem, tamen si uolunt excipere non tanquam appellantes audiendi sunt, sed nec coguntur excipere nisi uelint, & ideo non excipientibus eis mādāt inquiri de sequentibus hic in litera, uel reiecta appellatione procedit papa ex officio. ¶ Exceptiones] proposita cōtra electum in decanum petentem confirmationem, licet litera uidetur contradicere in prin. ubi dicit q̄ episcopus contulit ei decanatum; ergo erat confirmatus; non ergo eam petebat. sed expone ibi contulit decanatu, idest ius in decanatu petendo per electionem quam de eo fecit, non enim eligendo confirmare intelligitur, ut no. §. de electio. c. cum inter ea. Vel dic, quod hic uocat exceptiones causas quas proponebant contra electionem petendo eā cassari; sepe enim hæc exceptio uocatur actio. j. de accu. c. sup. his. ubi dicitur quod tribus modis agitur de crimine. & no. §. de postu. prela. c. i. Vel dic, quod etiam si pro confirmato debet haberi, tamen excipitur. no. §. de causa pos. c. cum olim[facto episcopi] idest iuri sibi quesito per collationem episcopi[nitur] modo[pretermisus]. i. con temptis[predictis]. i. i. [translatione] illi qui commiserunt uices suas episcopo, tali tenore commiserunt si illi. i. seculum conuenienter[nominationem]. i. i. enim elegerāt, uel nominauerant alium de quo hic non fit mentio.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuris ignorantia neminem excusat.
- 2 Rationabilis causa appellatiōis extra iudicium emissæ non cessat quod ante appellatiōem factum est.
- 3 Confirmationis effectus nō retardatur per appellatiōem nō iustā.
- 4 Confirmatio non suspenditur per appellatiōem.
- 5 Exceptio nil aliud est, quam actoris uel intentionis exclusio.
- 6 Qui modi agendi sunt post confirmatiōem.
- 7 Episcopus ante adeptam possessionem an teneatur petere confirmationem mel ordines.

CAPITVLVM XLVI.

Constituitur. [Duobus]. Quidam dicunt q̄ hoc hodie esset contra formam, si se astringeret ad duos tantum, quod esset contra formam. §. de elect. c.

quia propter. Tu dic q̄ tātum de duobus posset fieri scriptum & compromissum, cum non sit prohibitum; imo hic inuenitur, quod tantum duo de suo collegio eligant, si sit ibi dignus. 61. dist. c. nullus. il. 3. uel idem de alia certa ecclesia. j. de uerbo. sig. c. abbate. §. de consue. c. cum dilectus. ¶ Appellauit] queritur, si post talem appellatiōem missus fuisset in possessionem prepositurę cancellarius, & postea pronunciata esset iusta appellatio, an cancellarius posset recuperare sua priora beneficia, & maximē si essent alij collata? Respon. non, si talia erant prima beneficia quę habent curam animarum, uel personatus; alias autem licet. j. de prebend. c. de multa ar. 21. q. 2. c. si quis iam. ¶ Si dicis, nec obstat quia non habet pacificam possessionem, & quia adhuc propter appellatiōem potest cassari eius electio. ar. j. de accu. c. super his. intelligimus enim quod debet & sufficiat habere pacificam possessionem de facto, etsi de iure non habeat; cum de iure ignorantia neminem & maximē prelatos non excuset, ut §. de temp. ord. c. uel non est. Item appellatio ei prodesse non potest, cum ei non detulerit. §. eo. c. constitutus. & c. an sit. nec enim iudicis autoritas excusat, ut ut. j. eo. c. dilectis. circa si. & §. de temp. ord. c. dilectus. Si autem non esset appellatum, & intrasset possessionem secundę ecclesię, siue quando intrauit mouebatur sibi lis, siue non, priora beneficia non recuperat. ar. 21. q. 2. c. si quis iam. Si uerō sit confirmatus tantum nec habuit possessionem, prima beneficia retinet. 92. dist. c. si qui episcopi. arg. contra. 72. dist. c. placuit. Sed illud loquitur de adepto possessionem, de hoc etiam no. j. de prebe. c. de multa. ¶ Alia] hoc licet quando appellatur a sententia. C. de temp. ap. i. per hanc. ante sententiam autem non [explicare] inter istum & hunc sequentē, scilicet [nos ergo] deficit totus iste textus, sequens, secundum q̄ compertum est in registro, & incipit. [Nec appellatio quam post confirmationem obtece rat, confirmationis factum debuit impedire, quoniam a maiori parte contra constitutionem maioris & sanioris nulla rationabili causa obiecta uel offensa interposita fuerat, quia & decanus apponens rationabilem causam suę appellatiōis nec opposuit, nec ostēdit; nos ergo & c.] ¶ Rationabile] & idem ē si rationabile cām appellatiōis expressisset; nā rationabilis cā appellatiōis emissā ex iudiciū non cassat quod factū est ante appellatiōem, nec impedit eius executionem uel effectū, sicut hic erat q̄ confirmatio hæc q̄ qua hic loquitur fuit facta sine solēni causę cognitione. qd̄ factū tenet §. eo. c. px. licet melius esset, si sit factū cū causę cognitione. Secus autē est in appellatiōe emissā in iudicio, q̄ illa suspendit snām & effectū eius. si ad turpil. l. i. in si. & §. de offi. dele. c. pastoralis. §. prete rea. Item secus in his quę sunt post appellatiōem, quia illa bene impedit appellatiōem etiam extra iudiciū emit fam. §. eo. c. ad audientiam. nisi sint alia quę sequuntur ex his q̄ pcedūt appellatiōem, sicut ē hic. Nā sicut appellatio non impedit pcedetia, sic nec ex eis sequentia, un ex quo confirmatio pcesit appellatiōem, appellatio nō dē impedit effectū cōfirmatiōis, ¶ Et intelligo uera, nisi infamia eēt, q̄ a tūc bñ impediret effectus cōfirmatiōis. j. de ac. c. accedēs, & no. §. de cau. pos. & pprie. c. cū olim. Alij dicūt, ut no. in gl. q̄ incipit, quia appellatio. Fatemur tñ, q̄ talis appellatio negotium huius confirmationis transfert ad superiorem. Alij dicunt & non improbabiler, quod confirmatione facta ē in forma iudicij non ualet appellatio, nec est ei deferendum, nisi assignet iustā cām appellatiōis. ar. opt. hic, & melius in additiōe hic posita quā extraximus de registro. & argu. j. de his quę sunt a ma. par. cap. c. i. Si autem rationabilem causam subiiciat, suspendet effectū confirmationis pcedentis, & per pñs nullum sortiet effectū, ut hic colligitur. ar. a pñio sensu. Si autē appellet a cōfirmatiōe extra iudiciū iā facta nullo modo suspenditur confirmatio nec effectus eius, quod ex eo probatur quia non dicitur confirmationem non te nere

nere, ut plenius in gl. no. q̄ incipit, q̄ est & c. uer. talis. uerum appellatio ualet etiam extra iudicium facta, & est in precedenti grauamine ad hoc q̄ negotium transferatur ad superiorem hoc modo, q̄ nullus iudex ordinarius poterit se intromittere de negotio super quo appellatum est, nisi iudex appellationis, nisi renunciatur appellationi tacite uel expresse. s. de elec. c. statuimus. appellatio. n. extra iudicium proprie fit a grauamine futuro. s. eo. ca. consiluit. i. & 2. j. eo. c. ad audientiam. s. c. proxi. j. eo. c. bonę memorię. In his enim omnibus tantum a futuro uel instanti grauamine appellatur, & non a preterito. ¶ Secus autem est in iudiciis, ubi non appellatur nisi a preterito grauamine, j. e. c. ut debitus. Appellatio autem de qua loquitur hic, quę fuit facta confirmatione facta in forma iudicij sicut in litera apparet, ideo non fuit admissa, quia nulla iusta causa fuit admissa appellationi. ¶ ¶ Confirmationis effectum] quia appellatio non fuit iusta, & ideo non retardaretur confirmationis effectus. Si autem esset iusta, bene retardaretur; & si procederet ultra, reuocaretur hoc ipso q̄ factum est postquam translatum esset negotium ad superiorem per appellationem. j. eo. c. ut nostrum. & de accu. c. accedens. s. e. c. bonę memorię. Si autem possessionem haberet ante appellationem, propter appellationem non omitteret commodum possessionis uti, licet si post probaret causam appellationis, fructus restitueret. C. de rei uen. l. si fun. C. credi. ven. pig. impe. non poss. l. i. ¶ ¶ Item credimus, quod non esset audiendus appellatus, si appellaret tantum ne inuestiretur, quia confirmatio non suspenditur per appellationem, ergo in omnibus debet suum effectum consequi; sed appellandum est a grauamine quod fit in confirmatione, uel potius ab ipsa confirmatione quę postquam est sic appellatione suspensa. ff. ad Turpil. l. i. in fi. & per consequens omnia alia suspenderentur; & sic intelligitur. j. eo. c. ad nostrum. & repete quę not. s. de causa pos. c. cum olim. plus placet q̄ dicitur in glo. quę incipit. & idem est. ¶ Effectum] qui est administratio, dic ut diximus. s. de cau. pos. c. cum olim. Talis est questio, uacante prębenda in ecclesia Parisien. intellexit capitulum q̄ episcopus uolebat eam conferre A. Parisien. tunc capitulum comparuit coram episcopo dicens, iste, quem uultis facere canonicum Parisien. est illegitimus & homicida, & hoc uolumus incontinenti probare coram uobis, unde supplicamus q̄ talem hominem non aggregetis nostro collegio, & si contra feceritis appellamus, episcopus tamen nihilominus dedit ei prębendam, & stallum in choro, & locum in capitulo in signum possessionis, quæritur an teneat talis prouiso, & an canonici & alij debeant eum habere pro canonico, & sibi de iuribus canonicis respondere? Sol. si appellatio est interposita ex prædictis causis uel alijs legitimis, dummodo obtulerit se eas probaturum, & etiam si ita uerè comperitur, q̄ prouiso post facta non ualet; imo plus uidetur q̄ idem est, etiam si coram episcopo non obtulerit se probaturum, etiam ex hoc est q̄ non obstante tali prouisione quę nulla est ipso iure tenet prouiso facta ab alijs, ad quos deuoluitur præs eligendi, ut habes expresse. s. de elec. c. bo. me. ma. & c. auditis. & in isto casu male facit episcopus si faciat sibi responderi de iuribus & canonicalibus; & impediendus est effectus talis prouisionis & confirmationis, cum nulla sit prouiso facta ab eo. Et si cum superiore agatur q̄ faciat ei respondere sicut canonico, & excipiat contra eum, cum non teneat prouiso de eo facta post talem appellationem probata appellatione in ueritate causarum absoluentur rei, cum per hoc prouiso facta appareat esse nulla. Illud autem non sufficeret ad abolitionem eorum, si probaretur quod agitur causa super statu eius aliquando an sit illegitimus, uel homicida, & an prouiso eius teneat, uel non; imo hoc non obstat nisi opponant & probent sicut supra diximus, con-

demnabuntur ad respondendum sibi sicut canonico, cum interim habendus sit pro canonico, quia prouiso habet vim non tantum electionis, sed etiam confirmationis; & confirmato quandiu toleratur etiam lite pendente obediendum est ei. s. q. 4. c. nōne. s. de elec. c. transmissa. & lite pendente nihil innouandum est. i. r. quæst. i. c. quia res. Nec obstat. ff. de excep. l. fundum. quia sicut ibi dicit, idem non admittatur ad vendicandum fundum, & seruitutem petendam eidem fundo. Ita hic non debet iste canonicus, dum impugnatur status eius, admitti ad petendum q̄ sibi sicut canonico respondeatur. Respondeo q̄ ibi loquitur, quando idem agebat ad utrumque; hic autem iste canonicus non petit canonicatum, quia per prouisionem episcopi eum habet, sed agitur de hoc contra eum ut dicitur non valere, & tunc non prohibetur agere ut sibi respondeant tanquam canonico, fatemur tamen, quod illi qui debent ei respondere de iuribus canonicalibus, bene faciunt si sciunt ueras causas appellationum, si ei non respondeant. arg. j. eo. c. dilectus. nisi cogantur, ut no. j. de sen. excom. c. inquisitionis. ¶ Si autem nulla appellatio, sed contradictio præcesserit prouisionem, uel etiam si præcesserit appellatio sine ea licet causa subesset, uel etiam cum causa sed non erat uera causa appellationis, tunc episcopus propter talem contradictionem uel appellationem nō debet dimittere quin prouideat & sibi faciat tanquam canonico responderi, & non impediatur effectus suę confirmationis, ut hicimo plus est, quia si post talem prouisionem fier electio ab his ad quos ex hac causa deuoluitur potestas eligendi, non ualet hæc secunda electio propter hanc solam causam, quia est facta post aliam quę erat aliqua, licet primam electionem cassari contingat propter aliquam causam, ut expresse habetur. supra de elec. cap. considerauimus. ubi no. ¶ Sed contra. j. eod. cap. ut nostram. sol. ibi. & s. de cau. pos. & proprie. c. cum olim. ¶ Hoc tamen bene fatemur, q̄ si episcopus per stallum chori et locum capituli uel alio legitimo modo dedit ei possessionem canonicatus, q̄ defendendus est in possessione sua quousque consistet de sua appellatione & de ueritate causarum. j. de instit. c. cum uenisset. sed postquam constiterit de eis, cogetur omnia restituere quę percepit. j. eo. c. bonę memorię. ¶ Esse] quia tunc primo incipit constare, quod possessio supra data fuit iniustatim hic no. q̄ postquam superior incepit cognoscere de appellatione, eps uel alius non poterat dare dictę prębendę possessionem, nec tenet datio nec defendendus est in tali possessione; licet si data esset possessio post appellationem antequam superior inciperet cognoscere, defendendus esset in possessione; sed postquam superior incepit cognoscere, non habet se intromittere inferior, quia iam ad superiorem uidetur negotium reuocatum, & quia plus ualet reuocatio quàm appellatio. j. eo. c. ut nostrum. Item dicimus, quod a principio quando iste episcopus uolebat possessionem dare canonico, si appellasset capitulum; sed episcopus nihilominus dedisset, tamen tendendus est in possessione quousque constat de prima appellatione & ueritate causarum, quia hæc appellatio est extra iudicium; secus autem si in forma iudicij procederetur. ¶ In modum] sed quare non potius admittitur ad excipiendum quàm ad accusandum, uel ad denunciandum. s. de iureiur. c. quemadmodum. ff. de superfi. l. i. dicunt quidam hoc contingere propter presumptionem malitię, quę erat ex parte decani. arg. s. de rest. spo. c. literas. & quia odiosę sunt accusationes, & cum maiori difficultate prosequuntur accusatores, qui onerantur in talione. 2. q. 8. c. vlti. & q. 3. c. i. & 2. ¶ Item facilius repellitur a denunciando, ut si non admonuit, & si non ex charitate procecit. 2. q. i. c. si peccauerit. & q. 7. c. accusatio. Tu dic, q̄ cum exceptio non fit aliud, quàm actoris uel intentionis exclusio. ff. de excep. l. i. & 2. & hoc cum iam per accusationem consecutus sit suam intentionem, non est contra

q̄ detur exceptio. argum. opt. j. eo. c. pastoralis. §. ult. que non datur nisi circa accusationem uel intentionem. ff. de exceptio. l. i. sed nec appellationem prosequendo potest aliam prosequi causam, nisi quæ expressa est; & licet confiteamur sententiam confirmationis diffinitiuam, & ideo uidetur quod possit prosequi non solum causas exprelas, sed alias. C. de tempo. app. l. per hanc. ¶ Illud tamen intelligimus habere locum, ubi ordine iudiciario seruato super confirmatione pronunciauit; sed si summam cognosceret, nec tunc potest dici diffinitiuam sententiam, sed præceptum uel factum, & in hoc casu necesse est causam exprimere. j. eo. d. c. ut debitus. Sed dices, cum nondum lata sit sententia super appellatione, & adhuc sit in petendo confirmationem, quare non interim admittitur excipiendi contra eum? Respon. q̄ excipiendi non admittitur, quia si uellet omittere appellationem, statim transiret præceptum uel factum confirmationis in rem iudicatam. Si autem utrunque prosequi uellet, non posset, cum se non patiantur; quia fieret præiudicium confirmato, qui dicit suam confirmationem tenere, & ideo non haberet locum exceptio. Vel dic, q̄ notorium iuris erat, q̄ appellatio ex prædicta causa emissa non tenebat, unde non potest dici q̄ in pendenti esset causa appellationis. Vel dic, q̄ confirmatio extra iudicium facta prætextu alicuius appellationis sequentis non suspenditur, ut not. in glo. idem est. ¶ In modum not. post confirmationem non sunt alij modi agendi, nisi accusando, uel denunciando; nec est modicum propter difficultates accusationis, quas habes. 2. q. 8. per totum. & q. 7. c. si quis que rendus. & quæ in multis aliis iuribus inueniuntur, & propter modicas penas denunciationis; ut no. j. de despon. impu. c. ad dissoluentum. grauius enim esset ei, si procederetur contra electum & confirmatum, secundum omnes quos no. s. de elec. c. dudum. & hoc est verum, quia non potest agi nisi his duobus modis, nisi aliquid restaret agendum, puta consecratio uel ordinatio, tunc enim bene ageretur excipiendi. j. de acc. c. super his. s. de elec. c. cum dilecti. ¶ Sed tamen uidetur, q̄ etiam tunc non debeat impleri effectus confirmationis. s. q̄ non habeat pacificam possessionem; sed si talis esset persona confirmata, quæ consecrationem uel ordinationem requireret, & ipse interim antequam possessionem haberet consecrationem uel ordinem peteret, bene admitteretur excipiendi contra eum, & hoc ea ratione est, quia exceptio admittitur non solum contra confirmationem, sed etiam contra consecrationem. 23. dist. c. illud. j. de acc. c. super his. ¶ Itē quia uidetur renunciare beneficio, quod habet ne quis interim possit eum accusare petendo ordines uel consecrationem. ¶ Item q̄ durior esset aduersarius post consecrationem, quam ante uel ordinationem, quam ante; quia difficultius deponitur iam promotus, quam in promouendus; ut s. de renun. c. nisi cum pridem. §. persona. s. de tempo. ordin. c. ex tenore. sed si non petente electo ordines uel consecrationem, sed sic uult manere quousque pacificam possessionem nanciscatur, non uidetur aliquis excipiendi uel accusans contra eum admittendus ut hic. ¶ Et si obiceretur, quod debet petere ordinationem, uel consecrationem; ut s. de elect. cap. cum in cunctis. & de transa. præla. c. 2. §. sed neque. & ideo contra eum excipi possit ac si peteret. ¶ Respondeo non est uerum, quod cogatur uel teneatur petere confirmationem uel ordines, nisi primò adeptus fuerit possessionem pacificam. argum. 92. dist. c. de episcopis autem. & c. sequen. Alij tamen dicunt contrarium, scilicet ex quo confirmatus est, tenetur petere ordines & consecrationem; & uidetur iusta ratione moueri, quia cum episcopatus non propter temporalia, sed propter Deum & curam animarum sit recipiendus, ut in primitiua ecclesia faciebant, quando nihil habebant. 2. q. 1. c. 1. & c. futuram & c. uendentes. 8. q. 1. c. sciendum. & c. seq. Ergo propter usurpationem

temporalium, non debet dimittere quin ordines & consecrationem recipiat; & si te per ipsos recipiat, per consequens contra eos poterit excipi. Nec obstat ista decretum ubi nullus ordines petebat, nec ratione dignitatis petere tenebatur. Vel dic, q̄ hi prohibentur, & etiam directo accusando procedere contra hunc electum uel confirmatum; quia ipsi soli erant qui impediabant quominus adipsam possessionem pacificam, & ideo etiam si ordines peteret nec excipiendi nec accusando admittetur, ut hic; sed si alius impediret eius pacificam possessionem, tunc bene admitteretur contra confirmatum, etiam si non haberet pacificam possessionem excipiendi, si adhuc restaret uel consecratio, uel ordinum susceptio, etiam forte directa accusatio; quia non est hic expoliatus, licet non sit admissus, ut not. s. de caus. pos. c. cum olim. tamen quidam in hoc ultimo casu contradicunt.

S V M M A R I V M.

i Appellatio an dicatur iusta, eo ipso quod locus non est iustus, CAPITVLVM XLVII.

EX parte. [Vel tui] ideo dicit tui, quia si potest suos procuratores mittere, tenetur [nisi iudices] hic uidetur quod iusta sit appellatio eo ipso q̄ locus notus assignatur, cū non petit locum securum, sed index eum sibi offerre debet.

S V M M A R I V M.

i Appellare iusta causa assignata, nisi eam se offerat probaturum, non sufficit. CAPITVLVM XLVIII.

Significauit. [Sigillum] per hoc sigillum, quod citationibus tantum deputatum est, non potest quis constitui procurator; secus si adesset alterius sigillum, & notū esset. C. de test. l. si unus. & maxime si sigillā aliud sigillā nō haberet. [earum]. s. de rescrip. c. ex parte olim. & s. de proba. c. licet. ff. de condi. & dem. l. falsa. [appellatum] & etiam substitueris allegatarum causarum, uel alterius ipsarum, nam alias appellare iusta causa assignata, nisi eam se offerat probaturum, non sufficit. j. eo. d. c. interposita. & dic ut ibi.

CAPITVLVM XLIX.

Significantibus. Hæc decre. posita est. supra de libel. obla. c. 2.

S V M M A R I V M.

i Terminus qui præfigitur appellanti, triplex est. CAPITVLVM L.

EX insinuatione. [Index] scilicet coram quo causagebatur [aduocatus] non dicitur q̄ hæc sit appellationis causa sufficiens, imo contra habes. s. de off. iud. c. 1. [legitimas] 2. q. 6. cap. anteriorum. ¶ Legitimas triplex est terminus, qui præfigitur appellanti. Primus ad iter arripiendum. s. eo. c. peruenit. Secundus ad representandum se Papæ. s. eo. c. personas. & c. significauit. Tertius est ad terminandum causam appellationis. s. eo. d. c. cum sit ro. & hic terminus tantum a lege, & non ab homine præfigitur, ut hic. Terminus autem de quo hic dicitur, scilicet quod redeat a prosecutione, nō a lege imponitur, nec ab homine imponi potest. ¶ Ad terminum] scilicet quousque unus mensis tantum superesset de anno, quia præfixio termini etiam a iudice facta non ualebit super executione sententiæ [expectato] & male, ut not. s. eo. c. sape [mandamus] uidetur q̄ non deberet aliis causam committere index, sed coram primis iudicibus debebat partes remittere. j. eo. d. c. ut debitus. Respon. hoc esset de speciali gratia. Vel dic hoc esse de mero iure, quando literæ impetrantur ante tempus appellationis præfixum quod etiam est notorium ex actus, quæ inspicere & ex eis procedere potest index appellationis etiam parte absente.

S V M M A R I V M.

i Appellatio admittitur generalis.

Eccl. 2

Ecceles. quibus sit alicuius monasterij datur. tamen episcopo. cathedraticum & etiam aliis census.

Causa uerisimilis, que dicitur, & que probabilis.

Appellare an sit idem ex infra causa, & uerisimili.

CAPITVLVM LI.

Bona memorię. [Quis.] No. t. generalem appellationem admitti. ar. contra. s. e. c. 2. & c. consuluit. Sed hic licet esset uaga quo ad molestatores, erat tamen determinata quo ad ecclesiam de qua agebatur, & ibi de hoc not. [eiecerunt] unde petebant reduci in eum statum in quo fuerunt tempore appellationis emissę, & fructus medię temporis sibi restitui non habito respectu molestatoris uel molestationis. Nam & molestare eum dicitur, & eius appellationem facere non tm̃ qui expoliatur, sed etiam si contra eius uoluntatem eam tenet. Nec est hoc contra id, quod not. j. de his quę fi. a ma. par. capi. c. 1. f. q. appellans extra iudicium non tantum debet probare causam appellationis iustam, sed etiam ueram; quia & hic non fuit restitutus nisi ad ea quę probauit se possidere tempore emissę appellationis, probauit ergo ueram causam appellationis scilicet se possedisse, & postea ea quę possidebat tempore appellationis ad archidi. peruenisse, & per eum molestatum fuisse, & causa appellationis nulla erat alia hic nisi non molestes me super custodia ecclesię, nec debes me molestare quia ego sum in possessione eius pacifica, & paratus sum stare iuri. Et hoc magis approbo quàm quod dicitur in glo. probabilē [archidi.] ad quę deuenit ista ecclesia dicti laici nomine dicti archidiac. eum eiecerunt [uel mandato] hic procurator non bene respondit, quia eius responsio fit de proprietate, quę licet pertineat ad archidiaconum, non tamen potest impedire quin debeat restitui possessio in eo statu, in quo fuit tempore appellationis emissę, quod abbas sancti Augu. petebat [de iure communi. 163. dist. c. si imple. 3. ¶ Vbi fuerint] licet diceret se usum fuisse, non tamē probauit; sed si probasset se usum, non tamen probabat se possedisse tempore quo abbas primō intrauit. Nam tunc forte licuisset archidiacono, uim ui repellere. s. de rest. spo. c. olim. C. unde ui. l. 1. & non obstat appellatio [posse dit] licet archidi. hic precepit, non sequitur propter hoc q. ecclesia fuerit sua, uel quod eius nomine possideretur. Nam licet ecclesia sit alicuius monasterij, tamen datur cathedraticum episcopo, & etiam alijs census. j. de dona. c. pastoralis. [uerisimilibus] uide quę not. s. de maio. & obed. c. dilecti. & s. eo. ti. c. constitutis. ¶ Verisimilibus] probabilem causam dicimus iustam; uerisimilem dicimus, quę a iure approbatur, & quę de iure obtinet; unde & uerisimile est, q. si fecit quis quod ius alijs facere precepit, quod bene fecit, uerbi gratia, hic appellauit abbas, ne quis eum molestaret super possessione ecclesię eiusdē quę de suo patronatu erat, causa probabilis assignata hac scilicet cum ego sim in quasi possessione custodiendi ecclesię meas, quę est bene uerisimilis. i. de iure approbata; uerisimile & probabile est, quod ex quo monasterij est ecclesia, quod habeat ibi custodiam temporalium, sicut eis ratio eorum reddi debet. 16. quęstio. secunda. capitulum. secundo. j. de cap. mon. cap. 1. & j. de priui. cap. cum & plantare. s. in ecclesijs. bene facit ad hanc decre. j. eo. c. dilectis. Nec credimus, quod per talem appellationem ille qui esset in possessione, debeat retardari uti possessio ne sua. ar. j. de iure pa. c. consultatio. C. debi. uendi. pig. l. 1. Nec contradicit hęc decre. quia archidiaconus non possidebat, uel ad minus incertum erat eum possidere, cum abbas negaret qui de facto tunc possessioni incumbebat. C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. unde cum negaret & appellaret ex probabili & uerisimili causa, antequam probet aliquid, reducendus est in statu quo erat tempore appellationis, nec est contra in elec. ubi uidetur, quod si appellaretur ex probabili & uerisimili causa, non tamen reducit ad statum temporis appellationis, nisi & causa

probaretur. supra de electione. capitulum. cum inter ea. ¶ Sed certe non est contra, quia non est uerisimile, nec in iure dicitur, quod quis morbo caduco laboret; & no. q. iste tenetur prosequi appellationem hanc intra annum, ex quo factum est contra appellationem. s. eodem c. constitutus. ubi de hoc. ¶ Sed quęres, si quis appellaret ne uendas talem rem quę sua est, & causa ista probabilis est; ergo si uendas ante omnia rescindenda est uenditio, ut reducatur in statu appellationis emissę, quod falsum est. C. de rei uen. l. si fundus. Sed respon. quia non non est uerisimilis hęc causa, idest a iure probata, sicut est illa de qua loquitur in hac decre. & j. eo. c. dilecti. ibi enim constabat rem non esse appellantis siue denunciantis, nec credendum erat hoc pro se afferenti. arg. ff. de interro. ad. l. de etate. s. 1. hic enim constabat eum esse patronum, nec pars archidiaconi hoc diffitebatur, & ita uerisimiliter erat quod haberet custodiam. ¶ Sed dices, nonne appellatione hoc idem consecutum fuisset monasterium per interdictum unde ui? Respondeo, quod non, quia in interdicto oportuisset monasterium probasse possessionem, & spoliationem factam per eum contra quem egit. j. de rest. spo. c. cum ad sedem. sed hic scilicet quando petit reduci in statum pristinum, in quo erat tempore appellationis, sufficit ei probare solummodo quod tempore appellationis rem detinebat, etiam si nihil de expoliatione probet; nec impedit restitutionem expoliatio a quocunque facta, nec etiam nocet ad quemcunque possessio peruenerit, secundum q. hic satis expresse patet. ¶ Sed oppones, nonne idem dicendum esset, & si nō ex uerisimili causa appellaret, sed ex causa iusta? uerbi gratia, si diceret monasterium. Cum igitur ego sim in possessione custodię huius ecclesię appello ne quis me molester. nam hęc causa appellationis, ubi non fit mentio q. ecclesia sit de patronatu monasterij, etsi iustā causam habeat, tamen non est uerisimilis, quia potius deberet ratione custodię ad archidiaconum pertinere. 43. dist. c. si in plebibus. j. de insti. c. cum uenissent. ¶ Respondeo non esse idem, ubi appellatur ex uerisimili causa & iusta, & ubi ex iusta tantum; quia bene quis petit reduci in statum in quo erat tempore iustę appellationis, sed non uerisimile est si illam rem tenet ille ad quem ius illud pertinet de iure communi, per hanc petitionem nō lędatur, licet probet q. tempore appellationis detinebat, nisi iustam possessionem probet non auferetur ab eo qui possidet ius quod ad eum de iure pertinet ut restitatur prioris; & est ratio, quia cum petit appellans se reduci in statum in quo erat tempore appellationis, non est hoc possessorium iudicium in quo nihil aliud inquiratur nisi de possessione, imo & inquireretur de proprietate iuris, scilicet ad quem spectat de iure; unde debent admitti probationes huiusmodi possidentis modo siue sint de iure, ut in archidiacono ad quem pertinet de iure custodia ecclesię, siue de facto, ut si uellet probare specialem concessionem super custodia ecclesię, de qua agitur; ideoque etsi ille qui non possidet nec de iure nec de facto, probauerit q. custodia ad eum pertineat, obtinebit; nam cum de possessione & proprietate liceat quęri, & quęsitum sit, præfertur probatio super proprietate. s. de cā pos. c. cum ecclesia uulnerana. ¶ Alij dicunt, quod licet verum sit q. non fiat restitutio illius articuli qui ad non possidentē de iure comuni ptinet, tñ si de facto pteses probare uelit cōsuetudinē, uel spālē cessionē, in hoc casu non sunt probationes eius recipiendę, sed est restitutio faciendā. Ratio diuersitatis est, quia ibi est notoriū iuris, hic non. ¶ Et not. diligenter quod dixi, q. per hunc modum agendi non fit restitutio; sed si ageretur interdicto, fieret restitutio, quia ibi de sola possessione loquit. si uerō alius teneret, ad quem illud ius de iure non spectat, bene cogeretur restituere priori possessori propter uim appellationis, quę iubet omnia in priorem statum reponi.

poni, quod intelligendum uidetur, ubi pro actore facit tantum possessio habita ante appellationem, & pro reo facit possessio modo habita & ius commune; licet hæc sint plurimum utilia, & ueritati & intellectui decreti consoni; tamen facilius potest patere intellectus huius decreti, ut ibi dicat, quod hic archidiaconus tenebatur restituere, quia scilicet recipit rem a spoliatore. s. de resti. spo. c. s. p. s. de iudi. c. quia. uel quia mandauit fieri expoliationem, uel raram habuit. s. de resti. spo. c. cum ad sedem. ff. de ui & arma. l. i. s. deiecit. Vel dic, quod sicut lite pendente omnia quæ dolo, uel alias male fiunt a partibus, pertinent ad officium iudicis ut ea corrigat. ff. de ædil. edi. l. ædiles. s. sciendum. ff. de aqua plu. arce. l. iter. s. officium. ff. de fur. l. 2. & ff. de rei uen. l. quod petitorio. sic & si appellatione pendente, aliquid dolose agatur a partibus, ad officium iudicis pertinet, ut illud in pristinum statum reformetur; appellatione pendente nihil innouandum est, etiã a parte. j. eo. c. dilectus. & hæc ratione ex officio suo hic papa inuenit procurata fraudulenter, licet pro his non cõpeteret interdictum; sic sententiam papa assignandos fructus ad conferuandum pro ecclesia, non ad conferuandum in suos usus, ut not. s. de ele. c. dudum ro.

CAPITVLVM LII.

Dilecti. [In eos] & j. eo. c. licet [prouocatum] quo ad hoc ut contra eos procedi non possit, de hoc not. j. eo. c. ut debitus.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellatio tenet hodie siue grauen in iure sit expressum siue non, dum tamen sit probabile.
- 2 In prosecutione appellationis tam excommunicatus, quam non excommunicatus est audiendus.
- 3 Episcopus non potest in rebus quæ non sunt suæ iurisdictionis dicere ius.
- 4 Excommunicatus non debet priuari bonis ecclesiæ.

CAPITVLVM LIII.

Pastoralis officij. [A iure] idest quæ non est a grauamine. j. eo. c. ut debitus. uel comminatione, ut j. eo. c. cum cessante. sunt tamen alij casus expressi a iure. s. de resti. spo. c. ex cõquæstione. s. eo. c. significantibus. & c. postremo. & c. ex parte. s. eo. c. nouit. & de off. dele. c. super quæstionum. in fi. c. cum olim. s. de resti. c. significauerunt. ¶ Grauatius non in hoc tantum, quod appellationem iustam non admittit; sed quia post appellationem, siue repudiatam, siue receptam, aliquid fecit contra appellantem [emendari] etiam si iudex non admittat, uel deferat appellationi; quia hoc obesse non debet. 3. q. 6. c. post. s. appellatione. ¶ Emendari per iudicem appellationis, quando appellatum est a diffinitiuâ sententia, & non a grauamine; & sic hæc decreti innuit differentiam inter frustratoriam appellationem cui nunquam est deferendum; & appellationem quæ est a iure concessa, & huic semper est deferendum; & appellationem mediam quæ est quando quis grauatur, sed tamen non est a iure expresso concessa, ut quando dilaciones dantur, sed uel breues, uel notor quod sufficient, & in hoc casu non deferretur appellationi, quando est in literis appellatione remota; Sed tamen quando appellabitur a diffinitiuâ sententia, iudex appellationis reuocabit hæc grauamina. C. de iure iur. l. generaliter. & no. s. quod met. cau. c. fin. & hoc dicit si natus responsi, sed hodie remota est hæc decreti. j. eod. c. ut debitus. ubi dicitur, quod ab omni grauamine licet appellare, etiam non expresso in iure [in eo] puta quia iusta de causa appellauit. ¶ Denunciare potest hoc potest facere ordinarius appellatus etiam qui non excommunicatus, ad cuius officium pertinet facere euitari excommunicatos, si sunt excommunicati ante appellationem. 1. r. q. 3. cap. cur. sed delegatus, cum expirauit per appellationem eius iurisdicchio, hoc facere non potest, uel debet.

s. de offic. deleg. cap. pastoralis. s. præterea. Item non uidetur, quod ille pro quo fuit excommunicatus, sit audiendus appellans si iudex appellatus mader eundem excommunicatum non denunciandum, quamuis male faciat; quia non interest eius pro quo excommunicatus est, quod denunciatur, cum certum sit quod hic excommunicatus non est cogendus pendente appellatione, nec etiam consulendus ut soluat nisi debitum recognosceret argumentum. 2. q. 6. cap. non solent. ¶ Item ita audiendus est excommunicatus in prosecutione appellationis, sicut non excommunicatus. s. de except. cap. significauerunt. Item denunciatio nil facit ad rem, cum per ipsam excommunicatus amplius non ligetur, ut sequitur; apparet ergo quod nullo modo sua interest. Si autem præcipitur per iudicem qui excommunicauit iudici ordinario uel cuiunque alij prælato qui denunciaret eum ab eo qui appellauit excommunicatum, non debet ei obtemperare; & si ob hoc feratur in eum aliqua sententia, non tenet, quia est a non suo iudice lata; sed securus est ei appellare, non quod per appellationem suam reuocet iurisdictionem iudicis in causa sibi commissa, sed ne contra eum procedat. ¶ Sed quid si pro manifesta offensa dicitur excommunicatus, & iudex appellationis mandat ne denunciatur, nunquid tunc tenebit appellatio aduersarij appellantis ne prohibeatur denunciare? argumentum quod sit, quia appellatio non tenet. s. eo. c. cum sit. & c. proposuit. ¶ Item quia pendente quæstione de iurisdictione scilicet licet quia dicitur non tenere appellatio; de principali quæstione non debet se intromittere iudex appellationis, nisi inquantum pararetur sibi impedimentum si postea constaret suam iurisdictionem, ut si superior procederet in cognitione eiusdem causæ. ¶ Subtrahuntur idem credimus si tantum ab officio suspendantur, quia ubique officia & beneficia sibi denegabuntur. 7. q. 1. c. si quis per byter. 1. r. q. 3. c. si episcopus forte. 8. r. dist. c. eos. & c. si quis fa. secus credere si esset suspensus a beneficio, uel ingressu ecclesiæ alicuius specialiter; nam licet ratione personæ possit vnus episcopus condemnare clericum in beneficio quod est suæ iurisdictionis, tamē in alijs rebus quæ non sunt suæ iurisdictionis non potest dicere ius. arg. ff. de re. iudi. l. a diuo pio. 1. r. respon. & melius. ff. de bo. autho. iudic. pos. l. cum vnus. s. is qui. & ff. de iudi. l. si duobus iudicibus. nisi per consequentiam sicut est in suspensio ab officio, cui fit præiudicium in beneficio quod annexum est ei, ut dictum est; sed & tunc ut denegetur beneficium, necessarium est præceptum superioris iudicis, ut no. j. de concess. præben. uel eccle. non vac. c. cum nostris. ¶ Subtrahuntur.] secus si primò appellasset, nam tunc non credimus quod posset denunciari excommunicatus; ar. j. de sen. excom. c. per tuas. nec etiam beneficia sibi subtrahi debent, cum ipse non debeat se gerere pro excommunicato, & ministri præbendarum tanquam mercenarij, & ministri possunt ei cõmunicare. 1. r. q. 3. c. quoniam. j. de sen. exc. c. inter. ¶ Alij tamen aliter dicunt, quod est certum, quod post absolutionem fructus medij temporis poterit repetere. 2. q. 5. c. super causam. & j. de concess. præben. uel eccle. non uacant. c. quia di. & hoc si fuerit in iudicio excommunicatus; secus autem si iuste. ar. C. de re. mil. l. cum allegatis. ¶ Sed dices, & si ipse non teneatur se gerere pro excommunicato, alij tamen debent uitare eum, quomodo ergo habebit præbendam? Resp. debet uitari tanquam excoicatus in cõione, sed spoliari non debet ijs in quorum possessione erat; unde forte si interesset diuinis officiis in ecclesia, quam possidebat, cum non debeat spoliari pendente appellatione, ei non debet. & alij canonici possunt sine culpa tecum celebrare. j. eo. c. dilectus. tamen si spoliaretur præbenda & alijs rebus, & pereret restitutionem, repelleretur. j. de sen. excom. cap. per tuas. hodie tamen non uitatur extra iudicium. j. de sen. excom. c. solet.

S V M M A R I V M.

1. *Iurisdicctio alicuius si in principali suspenditur, & in accessorio dicitur suspendi.*
2. *Episcopus appellans ne absolatur excommunicatus ab ipso, audi ri non debet.*
3. *Licet extra iudicium denunciare & notificare crimina cuiuscunque, dummodo possit approbare. & vide in nu. 4.*
4. *Renunciatio appellacioni uidetur etiam renunciare grauamini.*

CAPITVLVM LIIII.

Sollicitudinem. [Post appellationem.] hoc ipso quod conqueritur de episcopo, ex eo quod post appellationem legitimam excommunicationis sententiam promulgauit in eum, oportet quod de appellatione cognoscat, & ita appellationi renunciet; & erat causa dubitationis, quia cum excommunicatio sit noua iniuria, uidebatur quod apud quemlibet iudicem posset de ea deponi querela appellatione salua remanente. ar. ff. de excep. rei iud. l. si sit marer. §. eo. sed secus est, quia etsi sit noua iniuria, tamen pendet ex priori, nec potest de ea sufficienter cognosci nisi cognoscatur de appellatione, & petens hoc non ab archiepiscopo, sed a papa iuste petere poterat absolutio nem ad cautelam. j. de sent. excom. c. per tuas. Item iuste petit sententiam excommunicationis pronunciari nullam. s. de off. deleg. c. cum contingat. & cassari quicquid factum est post appellationem. j. eo. d. c. cum causa. ab archiepiscopo etiam bene potest petere absolutio nem per simplicem quærimoniã, & procedere secundum quod habes. s. de off. or. c. ad reprimendam. & sic renunciat appellationi, ut hic in fi. loquitur [de iis]. f. excommunicatione [de aliis]. f. excommunicatione [in quo casu] scilicet quando protestatur quod appellationi non renunciat.

¶ Ad appellationis beneficium. j. eo. c. qua fronte. §. i. j. Sol. si appellat episcopus, ne absolatur excommunicatus uolens satisfacere, non ualet appellatio, ut ibi; sed si appellat ab archiepiscopo, quia cognoscit de iniusta excommunicatione, siue de nullitate excommunicationis, & appellatio quæ ex solius papæ cognitione dependet, cum hic possit eum archiepiscopus punire si in aliquo inordinate procedat, ut j. de sen. ex. c. sacro. licet appellare possit, ut hic, olim etiam sine grauamine, hodie autem non sine grauamine. j. eo. c. ut debitus. sed hoc ipso quod cognoscit si appellat uult appellationi renunciare, nõ potest appellare, ut hic in fi. Vel dic, idcirco admitti ad appellationem ab archiepiscopo, quia nullam iurisdictionem habebat super excoicatum. [Notorium] nisi per probationes receptas ab archiepiscopo; unde cum hic quantum ad appellationem nõ debeat cognoscere, ut in litera procedenti, sed quando de hoc ciliquere potest extra iudicium, cum certum sit mandatum factum, & sit certum illud iniquum. j. c. prox. in fi. & tale a quo licet appellare potest hoc licuit archiepiscopo, etiam si nõ esset notorium quod mandatum archiepiscopi esset iniustum, dummodo esset ita manifestum quod probari posset; iste enim archiepiscopus non gerebat uicem iudicis, quia non erat ad eum appellatum, sed uicem denunciatoris. s. de elect. c. uenerabilem. & extra iudicium bene licet cuiquam denunciare & notificare crimina cuiuscunque, dummodo possit approbare hoc, cum potius est ei ad meritum, quam ad poenam, ut j. q. i. c. i. & 2. ff. ad fill. l. i. r. respon. C. de epif. & cle. l. nulli. §. si. C. de iureiur. l. si uero. C. de famo. lib. l. i. ff. de iureiur. l. eum qui. i. resp. ¶ Et dicimus hanc denunciationem licitam, & non tantum coram iudice faciendam, sed etiam alibi, dummodo fiat ex iusta causa sicut hic erat, scilicet ne excommunicatus iniuste uideretur, uel auxilium amicorum perdat; sed si quis sine causa ad diffamationem tantum denunciaret crimina alicuius et uera, peccaret & poena dignus esset. C. de postull. quif.

quis. §. i. si autem non est notorium, neque probari potest, tunc puniatur qui illum denunciatur. 2. q. 3. c. i. & 2. si autem quasi iudex aliquis uellet denunciare sententiam alicuius iniustam uel nullam, uel si quis uellet cogere subditos ad communicandum excommunicato quasi cum nõ excommunicato, hoc nullo modo licet nisi partibus presentibus & seruato ordine iudiciario; & est ratio, quia denunciatio potest fieri & in iudicio & extra, sed indicare uel cogere aliquem inuitum ad aliquid non debet fieri sine aliqua causæ cognitione. 2. q. i. c. i. & seq. [Quod mandatum episcopi] a quo pars appellauerit, & ideo certum sit tenere appellationem, & ideo non ualet excommunicatio, & ex sola inspectione ipsius sciri potest. s. de off. deleg. c. cum contingat. s. de rescrip. c. cum contingat. arg. s. de electio. c. uenerabilem. quibus autem mandatis subditus teneatur obedire. not. s. de tempo. ord. c. ad aures [declarare] j. de sen. excom. c. per tuas. contra. sic. j. c. prox. non credimus quod hæc declaratio tantum ualeat quod alij debeant sibi communicare, sed ualet ut non intelligant se incidere in canonem maioris excommunicationis qui ei præstat auxilium uel consilium quod appellationem prosequatur. Itē ualet ut excommunicator a multis correctus emendet, quod male fecit, ut s. de ele. c. uenerabilem [quæstionem] nisi præmissa protestatione illa, quod appellationi non renunciet [quæstionem] de iniusta excommunicatione non de nulla, & hanc absolutio nem potest pars impedire. j. de sen. ex. c. sacro. in fi. & eadem excommunicatio erat nulla si appellationem prosequeretur, & iniusta si omittat prosecutionem appellationis. Renunciare] contra episcopum, non contra aduersariū, contra quem bene prosequitur appellationem non obstare tali renunciatione. s. de off. dele. c. gratum. licet uideatur renunciare appellationi quantum ad excommunicationem. Non uidetur autem renunciare grauamini, uel eius prosecutioni, licet post grauamen ante lapsum 10. dierum testes produxit coram iudice qui grauauit, cum simpliciter concedatur quod intra 10. dies appelleret a die grauaminis. ar. contra. C. de re iud. l. ad solutionem. ubi dicitur quod si condemnatus petat tempus ad soluendum id in quo condemnatus est, quod uidetur acquiescere sententiæ, nec potest appellare. Sol. ibi quasi expressè renunciauit, uel potius sententiæ acquiescit. Sed hic non, quia poterat ante sententiam reuocare errorem suum, sed post sententiam nõ potest. C. de in. & fa. ign. l. error. similiter renunciaffe grauamini uis, si a grauamine appellauit, & postea appellationi renunciauit uel tacite uel expressè; unde non uidetur quod ab eodem grauamine liceat iterum appellare, & intra 10. dies computandos a die grauaminis, quia renunciando appellationi uis renunciaffe & grauamini. Item quia leges non debent esse ludibrio. s. eo. c. cum sit ro. in prin. licet aliqui contradicant. ¶ [Aduersa] i. contraria, quia proponendo querelam uidetur appellationem excludere, & protestando de appellatione uidetur querelæ renunciaffe. Item quia per modum querelæ non potest dicere sententiam iniustam, sed nullam; per modum uero appellationis potest sententiam dicere iniustam, sed non nullam; sed & si per modum querelæ dicit archiepiscopus iudicem, per protestationem uero appellationis ipsum excludit, ut patet s. eo. §. i. sic ergo conquerendo, & sic protestando apparet sibi ipsi contrarius; quia uidetur uelle conqueri, appellationem prosequi, & non, & eadem sententiam dicere iniustam & nullam, & archiepiscopum posse cognoscere & non posse [aduersa] petens] 30. q. 7. c. 3. 13. q. 2. c. quam preposterum. 74. di. c. gesta. C. de lib. cau. l. cum p. cu. C. de mu. patr. l. professio. li. 10. contra. j. de re. & trans. ad reli. c. sicut. ff. de inoff. test. l. pa. pinianus. s. de rescrip. c. auditis. ubi de hoc [audiendus] coram archiepiscopo super querelam, quam deposuit de episcopo qui ipsum excommunicauit.

LI SVM.

S V M M A R I V M.

- 1 Decanus clericum suum petere potest qui detineatur ita quod non potest sibi uel ecclesie sue seruitum exhibere, quod tenetur.
- 2 Episcopi appellatio prodest clero & populo.
- 3 Decanus uel alius minor praelatus an possit interdicere.
- 4 Appellatio facta extra iudicium nunquid prosit.
- 5 Interdicti sententia an possit suspendi.
- 6 Episcopo an liceat renunciare appellationi.

CAPITVLVM LV.

Dilectis filiis. [Dispensationem plenariam] r. 6. q. 6. 7. c. omnes. [decineri] non propter hoc incidit in excommunicationem. arg. j. de deposi. c. grauis. j. de sen. exc. c. ut famz. Si queris, nunquid hoc liceat laico cuius negotia clericus ministravit, respondemus non, argu. r. 7. q. 4. c. si quis sua. ar. contra. s. i. dist. c. quidam [restitueret] satis uidetur iusta petitio, si uerum est quod dicebat decanus. ¶ Restitueret iste decanus male processit, quia sibi ius dixit; sed si coram competenti iudice repetisset clericum suum qui detinebatur, ita quod sibi uel ecclesie sue non poterat exhibere seruitum quod in propria persona exhibere tenebatur, bene auditus fuisset; sicut potestas potest petere ciuem suum, si ita detineatur, quod muneris personalia prestat non possit. ff. ad munici. l. de iure. in prin. C. de decur. l. generali. sic etiam uidetur, quod dominus possit ascriptitium seruum petere ut j. de iud. c. 2. & dominus possit uasallum de iure feudorum, dummodo sic detineatur quod sua seruitia impendere non possit. Debitorem autem suum ab alio detentum nullo iure repetere potest, quia nullum habet ius creditor in persona debitoris, ut patet. j. de pig. c. 2. sed secus est in superioribus. de his not. s. de maio. & obed. c. inter quatuor. [Episcopus metuens] non appellat ab eo tanquam a iudice, sed tanquam ab eo qui iuste uel iniuste potest aliquid facere quod uergit in iniuriam episcopi, & potest potius dici prouocatio ad causam quam appellatio. s. eod. c. cum sit roma. ¶ Civitatis not. episcopi appellationem prodesse clero, & populo; & hoc facit uerum quando appellat super his que commissa sunt episcopo, & clerum & populum tangunt, puta super interdicto officio in ecclesiis suis; quia nisi populus sit catholicus, & bene instructus, episcopus redditurus est rationem, & ideo interest eius, quare appellare potest. argum. s. de rescript. c. ueniens. 2. q. 6. c. non solent. Plus dicimus, quod domini qui iurisdictionem habent, & etiam qui non habent iurisdictionem, sed tantum dominium uillarum uel possessionum in quibus habitant coloni, liberè possunt agere de dolo ad interesse contra illos qui in sui iniuriam tales subditos liberos molestant uel spoliant. ¶ Nam non est dubium, & quum esse in his casibus dari actionem mihi domino, & cum alia non cõpetant, dabit mihi actio de dolo. ff. de do. l. 1. & erit meum interesse, quanto minus ille subditus solitas collationes facere poterit, uel si fecit insultum in uillam meam, uel domum, uel possessionem, interest mea; quia domus, uilla, uel possessio, dimittitur inculta, quod totum contingit mihi ex insultu facto ab iniuriatore. argum. ad hoc, quod si ille tenetur de dolo qui hominibus meis suadet ut dimittant possessionem meam. ff. de dolo. l. cum quis. multo fortius ille conuenietur de dolo qui homines per suas iniurias de mea possessione expulit; potest tamen dici quod contra illum qui turbat cultorem agri mei uel colonos meos, quod mihi competit interdictum uti possideris, & actio iniuriarum si in eius iniuria sit factum. argum. ff. de ui & ui arma. l. uim facit. ff. de actio. empt. l. qui pendente. ff. de pos. l. prima. s. si quis tabu. sed si furum esset aliquid sublatum agere non posset dominus, sibi enim imputet subditus qui non bene custodiuit res suas; sed si maiori ui non resistit non est culpa, quia nec facere possunt. ff. loca. l. si merces. s. uix. & eodem modo si non fecit iniuriam domini, sed propter speciale odium subditi, agit dominus ad interes-

se; quia non licebat domino suam iniuriam sua autoritate uindicare, sed per iudicem, alias si non agit dominus de iniuria, potest autem agere ad interesse suum; sed & si in iniuriam domini factum sit, non licet ipsi domino autoritate propria iniuriam uindicare, sed per iudicem de bet petere sibi satisfieri proposita actione iniuriarum. ff. de ui. pril. pe. & ult. Illud enim quod dictum est de paupertate collatorum, non placet; quia hoc interesse intra rem esset, & per nimios circuitus vagaretur, quod esse non debet. C. de sen. quæ pro eo quod interest. l. 1. de hoc autem non est dubium, quod si ille qui subditus est iurisdictioni meæ iniuriam ab alio patitur, quod nisi iudex iniuriatis satisfieri faciat, quod ego contra eum licitè mouere possum bellum. 23. q. 3. c. dixit. ¶ E t addunt quidam, quod subditos singulos iniuriatis capere possum, & ab eis satisfactionem exigere possum; argumentantur enim sic, quia si ego super dominium iniuriantis bellum faciam in quo destruiam bona singulorum, quare non multo fortius potero singulos capere uel cogere ad satisfactionem? ¶ Itē de illo non uidetur dubitandum, quod nullo modo potest petere quod damnum emendetur suo subdito, cum non sit suus procurator nec sua interfit; nam si hic dominus iure suo posset petere, ergo eadem ratione, & pactum facere de non petendo, quia & cuicumque licet renunciare iuri suo, & hoc esset absonum dicere quod dominus per suā renunciationem auferret ius subditi sui; quando autem criminaliter agitur in publicis iudicijs omnes admittuntur principaliter accusando, nam per procuratorem hæc expediri non possunt. ff. de publi. iudi. l. pe. s. ad crimen. [appellauit] primò offerens decano, quod ipsi super capione præbende rationem facere erat paratus, quæ erat uerisimilis & probabilis causa, & ideo ista est appellatio. ¶ [Post modicum tempus] quidam dicunt decanum uel alium prælatus hoc non posse nisi hoc habeat de consuetudine uel priuilegio, cum iurisdictionem non habeat in superiore. s. de ma. & obed. c. cum inferior. Itē quia nullus potest sibi dicere ius in re sua. C. ne quis ius dic. l. 1. Alij dicunt, quod quilibet prælatus hoc potest, dummodo manifesta uel potius notoria sit causa grauaminis quæ irrogatur prælato, & sic intelligitur. s. de off. ordi. c. in refragabili. s. ceterum. & r. 6. q. 1. s. c. quicumque nec faciat ista prælatus tanquam iudex sed tanquam homo habens præter faciendi uoluntatem suam in re sua, uel in ecclesia sibi commissa, secundum iura tantum. ar. C. de iudi. nemo. & C. man. l. in re mandata. & secundum istos casus alij præter canonicos in ecclesijs prædictis celebrare possunt, nec incurrunt irregularitatem. ¶ Imo forte idem & de ipsis canonicis, quia hoc non est interdictum iuris uel ordinarium, & ideo de ipso non intelliguntur. c. que loquuntur de interdictis celebrantibus, quod incurrant irregularitatem [promulgauit] & male sequitur [cui faretur] hoc intellige de speciali consuetudine, de iure communi secus est. j. de his que fi. a. ma. par. capit. c. que fuit [allegans] & male [emissit] & huic appellationi detulit officialis & apostolos concessit; sed post horum oblitus interdictum decani irritum denunciavit, & illud non seruari mandauit ut infra continetur; decanus appellauit, quod facere potuit etiam sine causa cognitione. argu. s. de off. & po. iud. dele. c. super questionum. s. nos autem [iudicauit] & male, cum iam appellasset decanus, & appellationi non detulit of. 2. q. 7. c. appellatione. ¶ Quæ uero hic incipit sententia Pape [iustitiam] hic fuit appellatio extra iudicium facta ex probabili & uerisimili causa, propter cuius interpositionem irritum nunciatur quicquid factum fuit postea. s. eo. c. bona. & c. ad audientiam. ubi de hoc etiam non inquisito de ueritate appellationis. ¶ Not. quod licet non prosit appellatio facta extra iudicium nisi probata ueritate causæ, ut s. de elec. c. si inter canonicos tamen ubi ex probabili & uerisimili causa appellatur. i. ex cā approbata a iure uel ciuili uel consuetudinario

inario hoc ipso probatur ueritas causæ, quod non probatur contrarium, ut hic. Nam iure prohibitum est, quod de canis non possit interdicere ecclesiam contra ipsum nisi ex manifesta causa. s. de off. or. c. irrefragabili. s. p. ar. decanus nullam causam probabat, & ideo eius interdictum irritatur simile. s. eo. c. bonæ me. ¶ Fatetur tamen, quod si decanus probauisset quod manifesta fuit causa interdicti, tunc quando eum interdixit, licet illa causa fuerit contra ius commune, sed tantum de gratia ex speciali privilegio cōcessa interdicentis, quod non reuocatur. ¶ Si autem tunc quando lata fuit sententia, non erat manifesta causa, sed tamen in ueritate bene suberat causa iusta interdicendi, absoluerit sine grauamine & punietur interdicens, sicut in excommunicationis sententia obseruatur. j. de sen. exc. c. sacro. in prin. Si autē ex causa uerisimili & a iure approbata talis datur sententia, licet excommunicatus & multis causis ante excommunicationem allegatis quas offerret se probaturum & coram excommunicatore, & etiam p. p. hoc appellaret & cereret se non excommunicandum; tamen si excommunicetur rata manet sententia; nec ualeat si dicit excommunicatus sine cognitione exceptionum suarum se esse excommunicatum, ergo est iniusta sententia. s. eo. c. ad audientiam. Sol. illud habet locum, ubi excommunicatus excommunicauit aliquem post appellationē ex causa non p. b. uerisimili, uel a iure scripto, uel consuetudinario approbatam, sed ubi ex cā uerisimili & p. b. b. b. fertur, ut dictum est, tunc oīno tenet snia, etsi non probetur ueritas causæ; & secundū hoc diccs quod spāle est in sententia excommunicationis uel interdicti etiā extra iudicium lata, quod non tenet post appellationem ex causis legitimis interpositam, etiam si non probatur ueritas causæ, id quod no. j. de his que si. a. ma. par. ca. c. i. Et est ratio, quia nunquā debet quis excommunicari nisi cā probetur. 2. q. i. c. nemo. Vel dic, quod ibi. s. eo. c. ad audientiam. appellans probauit ueram causam appellationis, & ideo reuocatur quicquid sit post appellationem legitimā; sed secus est qn ex cā probabili tulit sniam excommunicationis. tūc. n. non potest imputari iudici, imo & commendandus est, quia eius prudentia ascribitur quod falsas exceptiones non admittit p. p. presumptionem iuris & p. ueritatem. Vel dic, quod ibi non loquitur de snia excommunicationis, sed de snia diffinitiuā p. quam amouerat appellante ab ecclesia, de qua certum erat quod siue appellaretur, siue non, tñ non tenet snia nisi legitima cognitione p. m. i. s. s. & ordine iudiciario seruato. ¶ [Cuius effectum] puta sic nisi usq; ad 10. dies dimiserit sacerdotem, postea seruabitur interdictum. Vel sic interdixit, quousq; eps esset in ciuitate; & ita cum nondum sententia secum traxerit executionem, interim potest licitē appellari, ita quod tñ a die latę sententię uel sciētę non defluerint 10. diēs. s. de sen. & re iud. c. quod ad consil. 2. q. 6. c. anteriorum. & ita non est contra. s. eo. c. ad hęc. c. qm. & c. pasto. dic melius quia appellauit ante interdictum positum ex causis probabilibus & uerisimilibus; ideo decanus non potuit procedere ad interdictum, nec ad effectum interdicti [perturbare] & ideo iuste poterat excommunicari. j. de sen. exc. c. ueniens. [principale] sed appellationis super prin. [sed accessoria] p. perturbatione subsequenti, ut s. e. c. prox. Et ideo episcopo sententia uel officialis non tenuit ex ea causa, quia ad papam deuolutum totum negotium fuit, quare idem papa & non alius tam de turbatione quā interdicto etiā debuerit cognoscere. s. an iuste sit positum interdictum necne [post appellationem] ab officiali interposita. [Carnisse] mirum uidetur, cum non tenuerit sententia interdicti lata per decanum, quomodo impediuit sententiam excommunicationis latam per episcopum in decanum, uel alios turbantes officium; sed hoc ideo est, quia negotium omnium interdictorum fuit per appellationem delatum primo ad archiepiscopum, & subsequenter ab archiepiscopo ad papam, sicut ex serie literarum apparet. ¶ Sed

oppones, nonne licebit episcopo renunciare appellationi? C. de appel. l. si quis. Respon. sic, si non fuisset eam profecutus coram archiepiscopo; sed ex quo fuit profecutus ipsam coram archiepiscopo, & decanus appellauit ab archiepiscopo ad papam, non licuit episcopo renunciare maxime appellationi quę tenebat, quod ex eo apparet, quia cassatur quicquid fecit archiepiscopus post appellationem decani [de qua appellatione innouerat] maxime idem enim est, etsi non innouisset de appellatione, cum per appellationem etiam in eius absentia factam exemptus est a iurisdictione eius. ar. s. eo. c. pastoralis. 2. q. 6. c. biduum [inculpabiles] si etiam eligatur interim, & postea pronuncietur excommunicatio nulla, electio ualebit; quia ueritate & c. 8. di. c. ueritate. & ar. hic. ¶ Quidam tamen dicunt, quod illi qui eum elegerunt, peccauerunt; sed non uidimus quare, quia ei non communicauerunt eligēdo quod esset peccatum, ut s. quod me. cau. c. sacris. Item ipse consentiendo non peccat, quia non tenetur se gere pro excommunicato. j. de sen. exc. c. per tuas. contra. sol. ibi consilium in his de quibus dubium est an sint iuste ligati ut uideatur, quia p. sumitur pro sententia iudicis. s. de ren. c. in p. sententia. ¶ Hic ut loquitur, qñ certū erat sententiam non tenere; uel quia delatum erat appellatio, uel quia aduersarius cum quo contendebat, eum excoicauit ut hic. Idem autem ubique; est manifestum iniustam esse sententiam. s. e. c. prox. & quod ibi dicit; sed debet in alijs euitari, donec constiterit de p. m. i. s. s. expone. i. de appellatione interposita ex iusta causa, uel de intolerabili errore expreso in sententia, quando ab aduersario hoc negatur; Sed si pars aduersaria confiteatur appellatum ex iusta causa, non debet euitari, dum modo & p. m. i. s. s. facie indubitabiliter appareat mandatum, a quo appellatum est, fuisse iniustum. s. c. proxi.

S V M M A R I V M.

Lite pendente nihil fieri debet, quod alteri noceat.

CAPITVLVM LVI.

Vt nostrum. [Dicto H.] Quem archiepiscopus fecerat cancellarium [decernerent. j. s. e. c. constitutus. contra. Sol. ibi erat legitime confirmatus, nec tenebat appellatio emissa ab aduersario sine causa, ut ibi dicit; sicut constabat per sententiam papę. & sic in nullo debuit suspendi effectus confirmationis; at hic erat clam electus, & confirmatus. j. ut eccl. bene. fine di. confer. c. i. & appellatio legitima, uel potius totum negotium reuocatum ad papam; uel ad minus dicebatur; & de hoc etiā controuersia erat, unde lite pendente non debet ei aliquid nocere. Decernerent] licet traditio sigilli consistet in facto, nec possit esse quin facta sit, postquam facta est. ff. de cap. & possi. re. l. in libello. s. factę. tamen dicitur decerni nulla traditio. i. nihil uidetur sibi fuisse collatum ex traditione sigilli, nec literę ab eo sigillatę ex persona sigillantis habebunt aliquem uigorem, & bene fecit papa; quia cum diceretur non tenuisse collationem factam ab archiepiscopo, nec confirmatio, ut. j. ut eccl. bene. c. i. nec etiam possessionem haberet officij pertinēti ad cancellarium, cum illud consistat in sigillando, nec illud potuit habere antequam haberet sigillum, bene debuit prohibere quod nouum ius non cōferretur ei nec in possessione, nec in proprietate lite pendente, ut. C. ut lit. penden. per totum. secus autem uidetur, si constaret quod prius collatum esset ei ius, uel etiam si constaret quod teneret confirmatio, uel etiam nihil diceretur contra eam, scilicet quod non teneret confirmatio licet diceretur iniusta, tunc satis uidetur quod non deberet impediri effectus confirmationis. s. eo. c. constitutus. ¶ Idem satis uidetur nobis, quod licet alius quā papa ageret cum archiepiscopo, scilicet quod ad eū nō pertinet collatio cācellarię uel cōfirmatio; nihilominus tñ posset cōferre cācellariā

Ll 2 _ pendente

pendente lite, cum interim nō debeat priuari possessione sua. s. ut lit. pen. c. laudabilem. 7. eo. c. significante. ¶ Et eo dem modo si ageretur cum eo, uel cum cancellario suo, quōd non teneret confirmatio ab eo facta, unde penden te hac lite posset eidem nouam collationem facere si ua caret, & ei cui contulisset sigillum tradere etiam teneret, dummodo non fieret praiudicium aliquam; sed hoc fie bat in praiudicium iuris alterius, uel illius, scilicet pro quo papa scripserat, uel ad minus in praiudicium papæ qui di cebat ad se deuolutam potestatem conferendi cancella riam. ¶ Item non est de iure communi, q̄ quādo cūque papa incipit cognoscere de aliquo negotio uel causa, q̄ propter hoc decernatur irritū qd̄ sit a partibus, licet hoc mandatum fuerit isti q̄ non uteretur sigillo; quia hoc fuit speciale propter suspicionem, quam habebat papa con tra collationem factam ab archiepiscopo. Et hæc etiam fuit causa quare papa decernit nullam dationem sigilli; alias enim bene licuisset archiepiscopo mandare effectui suā collationem non obstante lite quæ sibi mouebatur. s. e. c. constitutis. Et hoc plus placet, quā quod diximus in prin. huius glo. Vel dic hæc specialia esse in reuocatione quam ex certa scientia facit papa, apud quem est plenitudo potestatis; ut ex quo aliquod negotium ad se reuo cat ex certa scientia, q̄ circa illud nihil liceat alicui atten tare, argu. 7. de præben. c. inter cetera, ubi not.

S V M M A R I V M.

- 1 *Literæ appellationis nunquid necessariū mentionem de appella tione facere debeant.*
- 2 *Appellans nedum sed etiam appellatus potest coram iudice appel lationis, et coram delegato eius prosequi causam appellationis, etiam non expectato mense iuxta finem anni.*

CAPITVLVM LVII.

O Blatz. [Observatione.] Ex hoc loco, & ex fine hu ius decr. ubi dicit, q̄ per istas literas potest pro cedi ad confirmandam, uel ad infirmandam sen tentiam, colligitur q̄ si aliquis impetrat literas super ob seruatione sententiæ, q̄ per eas ipse impetrator pōt petere cōfirmationem eius, & aduersarius per eas pōt prosequi suam appellationem [a lege. s. e. c. cum sit ro. 2. q. 6. c. ei qui. s. appellatore] [prouocante. s. eod. c. personas] [præ ueniri. s. i. abbreviari] [prorogari] nisi ex causa. s. e. c. ex ra tione [appellante] [appellatus ante terminum præfigere non potest. Idē & in appellante. s. e. c. s. e. ubi no. [firmi tatem]. s. e. c. s. e. ubi not. [pars appellata] idem est in appellante; ponit autem de appellata specialiter, quia de ea magis dubitabatur, quasi non esset aliqua forma secun dum quam posset aliquis appellatus idemque uictor ap pellationem prosequi [nimium] plus quā per mensem. 2. q. 6. c. ei qui. s. appellatore. Vel dic idem, si per maius tempus, dūmodo malitiosē non faciat saltem impetrando literas. ar. contra. C. si nupt. ex re. pe. l. 2. sed respondetur hic, quōd potest, & bona forma ei est per quam petit sen tentiam confirmari, qualem impetrauit plebs de Sambro. & per tales literas corā illo iudice poterit appellans pro sequi causam appellationis. ¶ Et est hoc not. dignum, q̄ in literis appellationis non est necesse fieri mentionē de appellatione, de hoc not. s. de offi. & po. iudi. dele. c. ex literis. Alij dicunt, q̄ fuit hic mentio facta de appel. [pro cedatur. licet autem appellatus impetraret literas quan docunque uoluerit, quando terminus ab homine non est præfixus, sed a lege tm̄ nō tñ poterit petere cōfirmari suā sententiam, nisi cum unus mēsis de anno superest. 2. q. 6. c. ei qui. s. appellatore. sed appellator bñ poterit q̄ncunq; uoluerit coram eisdem iudicibus prosequi causam appel lationis; nam cum ad iudicem appellationis propriē spe ciet pronunciare sententiā in primam iustam; poterit &

ita confirmare uel iniustam & ita infirmare. 2. q. 6. in fin. [iuste] igitur per literas impetratas ab archiepiscopo de Sambro. q̄ sua sententia seruaretur sicut erat iusta, & ad uersarius petet q̄ cassetur cum sit iniusta, cum continen tia causæ sub diuersis iudicibus diuidi non debeat. C. de iudic. l. nulli. hæc autem habet ex sua præoccupatione, q̄ suæ literæ non valent. ¶ Alij tamen a di cunt & non improbabiler, quōd & co ram iudice appellationis & coram de legato eius non solum appellans, sed et appellatus potest prosequi causam ap pellationis, etiam non expectato men se iuxta finem anni; & ad hoc bene con cordare uidetur litera quæ sequitur, ubi dicitur q̄ coram huiusmodi iudicibus, quos constat esse nimis tempestiuē im petratos, appellatus potest prosequi causam suam. Et præd. c. appellatore. respondent, q̄ intelligitur ibi ponere tempus unius mensis, non quia non possit præueniri, sed quia illud tempus commune uidetur partibus, nec tunc debet præsumi aliqua malitia. ¶ Alij tamen intelligunt hanc decr. loqui in eo casu, scilicet q̄ tantum impetran do literas possit prosequi causam semper, etiam ante quam unus mensis restet de uno anno, sed causam pro se qui ante illud tempus non poterit [sic obtento] ab appel latore, scilicet archiepiscopo de Sābr. [noluerit] appel lator [posteriores] impetratas a plebe de Riucor. [prio ribus] impetratis a plebe de Sambro. [per quas] impetra tas a plebe de Sambro. super confirmatione sententiæ & obseruatione.

S V M M A R I V M.

- 1 *Parte absente per contumaciam an possit procedi ad diffinitionem tam in principali, quam in causa appellationis.*

CAPITVLVM LVIII.

P Er tuas. [Contumaciam.] Et nō aliter, quia in nulla culpa est absens, cum non sciat hunc iudicem; se cus autem dicerem in iudice ad quem appellatum est, quia ibi terminus præfixus ab homine habebatur pro preemptorio. s. eo. c. s. e. & C. de reap. app. l. iul. s. illud. in fin. argum. contra. supra de rescrip. c. super literis. in fi. Ratio diuersitatis est; quia semper certus est iudex appel lationis, delegatus autem sepe incertus est. argum. supra de rescrip. cap. super literis. in fi. [diffinire] in hoc tantum est priuilegium appellationis, quia cum alias etiam parte absente per contumaciam non possit procedi ad diffini tiuam sententiā. s. vt li. non contest. c. quoniam. in causa autem appellationis poterit procedi lite non contestata coram iudice appellationis. C. de tempo. app. l. vlti. s. il lud. sed nos dicimus semper citationem necessariam. s. eodem cap. s. e. c. contingit. & melius in c. ex insinua tione. in fin.

S V M M A R I V M.

- 1 *Appellationis remotio nihil facit ad sententiā.*
- 2 *Nuncii missi, an & quando ualeat. & in nu. 3.*
- 4 *Appellatus potest, si uult, q̄ index appellationis omiſsa causa ap pellationis procedat in principali.*
- 5 *Index appellationis approbata appellatione cognoscat de cā primi pali, etiam si a sententiā sit appellatum.*

CAPITVLVM LIX.

V T debitus. [Odoneo] Ordinario, uel delegato, & in subdelegato dicunt quidam etiam idem; alij uerō contra, ut s. de off. & pote. iud. deleg. cap. lu per. [conuenerit] per solam citationem. supra de offic. deleg. cap. relatum. & cap. gratum. ¶ Ille ante sententiā hic apparer, quōd remotio appellationis nihil facit ad sententiā, sed nec post sententiā possumus cognosce

Alii tamen
Circā ista diffinī
de Cardina. cōnſi
lio 117. incipien
uidendum est de
duobus colum. 3.
uersicul. pro cō
cordia.

re quod aliquid ualeat, quamuis aliqui somnient hoc modo, scilicet quia si remota sit appellatio non possit quis appellare nisi ex rationabili causa. i. in casibus a iure expressis, quos no. s. eo. c. pastoralis. si non sit remota potest simpliciter appellare. ¶ Alij dicunt quod ubi est remota appellatio, iudex qui tulit sententiam potest eam exequi non obstante appellatione, nec incurrit penam. l. quoniam. C. de app. nec illius. c. decet. r. q. 6. dum tamen non procedat, ex quo super appellatione literarum fuere impetrata. s. de off. deleg. c. pastoralis. s. pterea. Ante appellationem autem ualet remotio appellationis in casu qui est. s. de off. dele. c. super questionum. s. porro. ¶ [Nuncium] dicunt quidam hoc uerum esse, si tamen dicat se nuncium misisse & non probat, si enim probaret, seruarentur antiqua iura, ubi dicitur quod si quis antequam aduersarius sciat literas impetrasse, nuncium ad sedem apostolicam dirigat, quia dubium est quid sit impetraturus, expectatur eius nuncius antequam procedatur. s. de off. deleg. c. cum causa. & s. eo. ti. c. dilecti. & c. meminimus. si autem misit, postquam sciuit aduersarius literas impetrasse, non ualet ei nuncij missio. s. e. c. suggestum. & c. super eo. sed nobis hoc non placet. Simpliciter enim dicimus, hodie non ualet nuncij missio, sed illam distinctionem dicimus habere locum, quando in propria persona arripit iter, non quia itineris arreptio in omnibus uim appellationis obtineat, sed quia debet esse sub protectione papae quicunque ad se. apo. uenit ex iusta causa, ut. j. de cle. pereg. c. r. ¶ Et etiam nuncij uenientes pro alijs hac gaudent immunitate, scilicet ut contra eos procedi non possit, & si procedatur non tenet. s. eo. c. dilecti. nec credimus hoc priuilegium habere illos qui sine causa probabili ad se. apo. ueniunt, ut not. in prealleg. decre. de cle. pereg. c. r. Illi enim possunt citari ad domum; & si ferret sententia contra eos non citatos personaliter, quia non fuere inuenti, tenet non obstante l. i. s. item cum ex eo edicto. ff. quae sen. sine ap. rescin. quae intelligi potest, quando inueniri possunt, uel quando ad sedem apo. ex causa probabili accefferunt. ¶ Hoc autem faremur, quod si lata sententia uel grauato aliquo quis uenerit ad sedem Apostolicam uel ad aliquem superiorem iudicem, dummodo certum sit quod propter hoc uadat uel mittit ut de grauamine conquatur, & processum contra se habium reuocari petat, quod talis missio uim appellationis obtinet. s. de off. dele. c. cum causa. s. de do. & contu. c. cum olim. & no. s. de ref. spo. c. audita. Item necesse est quod in tra. r. o. dies, uel ipse, uel nuncius iter arripiat. Nam decendium tantum praefixum est, ut facto uel uerbo appellet, alias transit in rem iudicatam. s. de sen. & re iud. c. quod ad consultationem. s. de elec. c. cum dilecti. Item ut talis omisso habeat uim appellationis, oportet quod non habeat copiam iudicis a quo appellare uult, nec haberi possit de facili ut coram eo uerbo appellet, & apostolos petat, ad quod tenetur sit de facili habere potest. 2. q. 7. c. biduum. Item prudenter faciet, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro quibus uadit, uel nuncium mittit. Nam si quando appellat uiua uoce ad hoc tenetur, quare non quando facto? ¶ Quidam tamen dicunt sufficere quando facto appellat, si coram superiore exponat. Sed quid dices, nunquid reuocabitur quicquid factum est post missionem nuncij, uel post grauamen illatum, uel postquam iudex sciuit ad sedem apostolicam appellatum? ¶ Respondemus, reuocandum quicquid factum est post nuncij missionem. s. eod. c. cum dilecti. s. de off. deleg. c. cum causam. & etiam ea grauamina quae praecesserunt missionem nuncij, propter quae tamen nuncius missus est. Nam appellatio extinguit pronuntiatum. ff. ad turpil. l. i. in fi. & habes expressum. j. eod. c. dilecto. & ita missio ualet [literas]. & de hoc no. s. de rescri. c. plerumque [probabili]. i. iusta [rationabiliter]. i. si non ¶ est uera causa appellationis. ¶ [Remittat] plus dicimus, quod appellatus si uult semper debet obtinere apud iudicem appellationis, quod omissa causa appellationis illa, scilicet

cet an sit iusta uel contra procedat in principali causa; quod sic proba, quia hoc scilicet quod cognoscat de iustitia appellationis est introductum tantum in fauorem appellati, scilicet ut si non est iusta causa appellans condemnatur in expensis, & ad priorem iudicem remittatur, & quod in eius fauorem & c. C. de leg. l. quod fauore. & cuilibet licet renunciare iuri pro se introducto. s. de fo. compe. c. dilecti. 7. q. 1. c. quam per. Nec est contra. j. e. c. cordi. ubi dicitur quod articulus appellationis de partium uoluntate omitti potest, sed expone ibi. i. partis appellatae. Item si contrarium diceretur, esset protrahere litem sine causa. s. de do. c. finē. ¶ [Alloquin]. i. si uera esset causa appellationis, & ita habes hic expressē quod iudex appellationis approbata appellatione cognoscat de causa principali, etiam si appellatum sit a sententia, sic. j. e. c. cum speciali. & idem dico si deleget causam appellationis alicui, quia delegatus approbata appellatione conofcet de principali. ar. s. de rescri. c. super literis. in fi. j. de testa. c. raynuius. j. eo. c. romana. s. quod si obiciatur. [de maioribus] puta de electionibus episcoporum, & causis criminalibus. 2. q. 6. c. decreto. & s. cc. frequentibus. Et de fide. ar. 17. dif. c. multis. & de appellationibus factis in electionibus, & idē est in omnibus alijs quae specialiter sedi Apo. referuntur; & quod dictum est de appellationibus factis in electionibus, intelligendum quando appellatur ab his qui ordinario iure cognoscunt; fecus autem in delegatis a papa. Ab eis enim non licebit appellare nisi expressa iusta causa appellationis, si eis commissa fuerit appellatione remota. Item licet appelletur etiam ad se. apo. extra iudicium in processu electionis an tequam sit facta electio in causa, non debet retardari electio. s. de elec. c. cum nobis. arg. j. de his quae fi. a ma. par. ca. c. i. sed per tale appellationem negotium non transferretur ad papam; nec ordinarius, si appellantes contradixerunt, ulterius se poterit intromittere de confirmatione sic electi, nec de alijs quae pertinent ad ipsam electionem. ¶ Tamen super hoc uidemus plures aliquando sentire contrarium, scilicet quod in electionibus non audietur appellans nisi si iusta causa expressa, & haec clausula non extenditur nisi ad ea quae in signum specialis priui. se. apo. referuntur, hoc uult dicere quod in maioribus causis ualet appellatio, etiam si nulla causa exprimat, uel etiam si exprimat causa dubia facti. ¶ Sed si exprimat causa improbata a iure, uel notorio, uel frustratorio, tunc non est deferendum sicut nec unquam deferendum fuit. s. eo. c. pasto. r. respo. ubi no. Item non deferretur appellationi emissae ad inferiores iudices, puta ad archiepiscopum uel legatum, & sonant uerba hic posita, & ibi ad se. apo. Ros. no. tenet, quod si appelle tur sine causa archiepiscopus uel legatus in maioribus causis, & qui prius cognoscebat non detulit appellationi, & seruus qui debuit defendere totam causam, quia iam hic maior causa relata est ad se. apost. & duo de ea simul cognoscere non debent.

S V M M A R I V M.

1. Comminatio iudicis quod laedet partem, an sit iusta causa appellandi ab eo.
2. Appellari ab interlocutoria an possit.

CAPITVLVM LX.

Cum cessante. Puta si praecipiat ne quid faciat sub poena excommunicationis, uel centum librarum, uel consimilia; & generaliter praecceptum factum sine causae cognitione, uel cum causae cognitione, si est in quum, reddit appellationem iustam. C. comm. epi. per totum. ¶ si autem eps uel alius iudex comminaretur alicui, quod lederet eum, non credo quod possit appellare per hoc, quia uanum metus est, & non iustus. ff. quod me. ca. l. i. & 2. Sed certe melius ut quod tenet appellatio quam quod comminatur de his quae

Ll 3 ad

ad suam iurisdictionem pretinent. ff. q. me. causa. l. 2. & l. si. §. 1. scilicet in alijs potestatibus, qui non habent iurisdictionem obtinet dictum primo. [Interloquendo] not. ab interlocutoria appellari, ut no. j. de no. ope. nun. c. 2. nec potest eam reuocare qui tulit sine licentia eius pro quo lata est, si transit in rem iudicatam per lapsum decedierum, & appellatum non fuerit. §. de sen. & re iudic. c. quod ad consil. ff. de reg. iur. l. nemo. ante autem 10. dies, uel etiam post. si ante 10. dies fuerit appellatum, licet reuocare. ff. de re iud. l. q. iusit. nisi appellans aliquas fecisset expensas; nam tunc non posset nisi ei resciceret expensas, cum eis non restitutus non planè remoueret grauamen. ff. de condi. ob turp. cau. l. si pecuniam. & de hoc not. j. de sen. ex com. c. sacro. & melius. §. de sen. & re iudic. c. quod ad consultationem. [Desisterit] reuocando de facto, si ad factum processum est; uel contraria sententia, si ad factum non est processum, & non sufficit dicere paratus sum reuocare nisi de facto reuocet; reuocatur etiam grauamen tacite, uerbi gratia. Appellauit quis a iudice ne procederet contra eum, quia erat exemptus ab eius iurisdictione, si iudex dat terminum ad hoc probandum, tacite uidetur reuocare grauamen quod ei intulerat mandato quod procederet in prin. quia modo mandat quod procedat in exceptione probanda, quod non est grauamen, quia de exceptione, scilicet an sua sit iurisdictione cognoscere deberet. ff. de re iudic. l. si quis ex aliena iurisdictione.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari a iudice delegato, uel ordinario, an possit ex causa suspicionis.
- 2 Recusanti iudicem sufficit legitimas recusationis causas proponere, nec oportet eum petere iudices coram quibus de causis suspicionis probet.
- 3 Index nedom ordinarius, sed etiam delegatus antequam recusatur, potest alijs delegare causam.
- 4 Recusationis causa non dicitur legitima, nam transiit in rem iudicatam.
- 5 Modus procedendi coram subdelegato in causa recusationis. & ui de in nu. 6. & 7.
- 6 Index a quo appellatur citari debet ad sententiam processumque suum defendendum.
- 7 Monachus quando possit appellare, & quando non.

CAPITVLVM LXI.

Cum speciali [Recusationis.] Nos non credimus, quod a iudice delegato uel ordinario possit appellari ex ea causa, quia suspectus est, cum tunc habeat cretum remedium, scilicet recusationis. 3. quæst. 5. c. quia suspecti. Item licet causa suspicionis sit contra eum, non tamen sequitur quod grauaret; quia iudex suspectus bene posset procedere in causa ita quod nullam partem grauaret, & appellatio non habet locum, nisi a grauamine. §. eo. c. ut debitus. sed ista decre. uidetur dicere contra, scilicet quia commonitus potest recusare iudicium monitoris, & etiam potest appellare ab eo; & sic uidetur quod utrunque remedium habeat, scilicet recusationis, & appellationis. Sed responde, & dic quod ex eadem non potest recusare & appellare. f. quia sit sibi suspectus; sed contra eundem uel eodem tempore, uel diuersis potest competere & recusatio p. p. suspicionem, & appellatio p. p. grauamen. ¶ Item dicimus quod sufficit ei qui recusat iudicem, causas recusationis legitimas proponere, nec oportet quod petat iudices eorum quibus de causis suspicionis probet; quia sufficit recusanti proponere iustas causas recusationis. Iudicis autem est admittere causas recusationis & requirere quod eas probet, sed reprobare non potest; hæc enim cognitio est arbitraria. §. de fo. comp. c. licet. uerū quia admissis per iudicem causis recusationis licitum est recusanti probare uel coram recusato, uel coram arbitris causas recusationis; recusantis est petere quod arbitros eligant coram quibus probet, uel potes dicere, quod sit

tim potest & debet iudex cogere recusantes ad arbitros eligendos. ar. C. de iud. cum apertisimi. & l. cum specia. li. & no. simile j. eo. c. interposita. [Commonitus] quæcito enim quidam monebantur satisfacere de aliquo, statim appellabant uel recusabant iudices super emendatione alicuius criminis, uel alia satisfactione facienda. ¶ [Statuimus] credimus, quod iudex ordinarius non solum sed et delegatus antequam recusatur, potest totam causam alij delegare, & ualeat delegatio non obstante quod delegatus est suspectus. ff. de iur. em. iud. ait prator. sed si partem tantum delegasset, tunc c. posset recusari ut suspectus. Ratio diuersa est, quia in primo casu ulterius causa non debet ad ipsum redire, nec potest post commissionem reuocare iurisdictionem, nec etiam debet cognoscere utrum ab ea subdelegatus sit suspectus; sed ut in secundo casu potest hæc omnia facere. §. de offi. & pote. iud. dele. c. super questionum. §. 2. & ult. ff. de iud. l. iudicium. Alij tamen dicunt, quod etiam si totam causam committat, quod potest recusari ut suspectus. [Iudicem] ordinarium & delegatum, secus in subdelegato; nam si subdelegatus recusatur ut suspectus, coram primo delegato ageretur. §. de offi. delega. cap. super questionum. §. qui uerò. & §. eius. [Suspectum] iste recusans non debet petere quod iudex recusatus iudicet, nec an causa recusationis sit iusta. §. de fo. comp. c. licet. quia sic uideretur a recusatione recedere, si in hoc eius arbitrium eligeret. 3. q. 8. c. cuius. & §. de senten. & re iudic. cap. inter. quamuis posset dici, quod talis petitio quæ tantum tendit ad recusandum & declinandum eius iudicium, non præiudicat recusationi. ¶ Item not. quod hæc sententia, scilicet hæc causa recusationis non est legitima, nec transit in rem iudicatam, nec præiudicat si ista causa a iure decernitur legitima; quia est contrains scriptum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitua. secus autem, si diceret decernimus talem non admittendum ad proponendum talem causam recusationis; quia hæc sententia est contra ius litigatoris, a qua necesse est appellari, ut in præalleg. §. diffinitua. supra titu. prox. cap. cum inter. & hæc uera sunt in causa recusationum quæ sunt expressæ in iure. Sed cum dicat ius generaliter, quod suspecti iudices possunt recusari. 3. q. 5. c. quia suspecti. supra eod. §. porro. nec generaliter omnes causas sint in iure expressæ, imo multe possunt provenire causæ quæ inferiores sunt quam in iure expressæ, omnes causas reputo legitimas quæ sunt difficiliore, quam expressæ in iure, & hoc relinquitur arbitrio iudicis. ¶ Et super his dicunt quidam, quod si iudex sententiet, quod transiit in rem iudicatam nisi appelletur, a simili eius quod dicitur de interrogationibus in iure faciendis, quarum aliquæ sunt expressæ in iure, tamen & ultra expressas in iure licet iudici alias facere, ubi equitas eum mouerit. ff. de interroga. actio. l. penulti. Et tamen si iudex dicit se moneri æquitate, ubi moueri non debet, appellandum est, & nisi appelletur sit sibi præiudicium. Quidam tamen dicunt & forte non male, quod in inferioribus iudiciis non licet neque condere neque interpretari iura. j. de senten. ex communi. cap. inter alia. nec etiam licet interpretari inter ius scriptum & æquitatem, imo hoc solum principibus licet. C. de le. & com. l. fina. Fateamur tamen, quod in causis quas coram se habent inferiores iudices, bene possint quantum ad ius litigatoris pertinere super iuribus & interrogationibus etiam inter ius & æquitatem interpretari; ut eo. supra de poss. cap. ad hæc. [Suspectum] ¶ in subdelegato quidam dicunt hoc modo procedendum; quia non dabitur libellus ei recusationis, nec coram eo proponentur causæ recusationis, sed coram delegato tantum si est presens. supra de offi. deleg. c. super questionum. §. quod uerò. & §. si delegatus est absens, protestabitur, & etiam probabit causas recusationis coram episcopo loci, uel archidiacono, uel aliis iudicibus ordinariis loci; hunc modum procedendi approbat. l. cum spali. C. de iudi. sed secundum canones, quantum

quantum ad secundum membrum, non inuenio approbatum nec reprobatur in subdelegato, ubi non eliguntur arbitri, & ideo uidetur quod legibus standum esset, ex quo per canones non reprobantur; sed in hoc casu etiam secundum istos processus habitos a recusato, postquam per aliquem predictorum modorum translata esset cognitio ad alium, non ualet. s. de offi. deleg. c. licet. & s. eo. c. dilecti. Alij dicunt, quod non est eundem ad ordinarios istos, sed ad delegatos tantum si sunt presentes, & si sunt absentes, dicit subdelegatus quod habet eum suspectum simpliciter non assignatis causis recusationis, & quod uult ire ad delegatum ut causa recusationis probata obtineat causam alij committi, & extunc subdelegatus procedere non debet, & si processerit appellari debet ab eo qui eum grauatur procedendo contra eum postquam uult probare eum suspectum coram delegato qui sibi ius concedit. s. de off. dele. c. super. in fi. & si non appellauerit, cum iurisdicchio eius non sit ad alium translata neque per appellationem, neque per renouationem, nec alio modo, tenebit processum subdelegati habitus contra recusantem. ¶ Sed certe tutius est, quod hic recusans secundum hanc secundam opinionem etiam causas recusationis proponat coram subdelegato. s. eo. c. secundo. & etiam postea coram delegato probet. Nam si subdelegatus cognouerit eas esse iustas & ueras, poterit eas admittere & partes releuare ab onere probationis; & si esset certum & notorium, presumeret falsas & iniuste, certe non obstant tali recusatione, neque notoria, neque frustratoria ap. tenebit processum subdelegati. ¶ Et not. quia cum appellat a subdelegato, ex eo quod processit contra eum post recusationem, & in hoc recusans appellet, prudenter facit si prosequitur causam appellationis; quia hoc ipso quod probabit se propter predictas causas appellasse, cassabitur quicquid factum est post tale appellationem, & etiam si causa recusationis non probetur; ut s. de offi. deleg. c. super. quæstio num. s. fi. sicut a delegato primo uel ordinario legitime appellaretur, si arbitros non elegerint etiam si causa suspicionis non probaretur, ut hic. Finita autem causa appellationis, quæ est ut cassetur quicquid factum est contra eam, non oportet prosequi causam recusationis, ut recedatur a subdelegato, quæ sola iusta appellatio ad hoc sufficit. s. eod. cap. accepta. sed si reprobaretur appellatio, adhuc potest prosequi causas recusationis. Si autem post recusationem non procederet subdelegatus, stultifaceret, si prosequitur appellationem, cum appellatio non habeat locum nisi a grauamine presenti, quod in scriptis exprimas. J. eo. cap. cordi. s. eod. cap. ut debitus. sed prudenter faciet si coram delegato causas recusationis proponat & probet, ut s. de offi. deleg. c. super. quæstio num. s. fi. Quidam tamen dicunt, quod a subdelegato appellari potest sine ullo grauamine hoc modo. Habeo te suspectum ex talibus casibus, & appello ne procedas, & hoc satis sumitur. s. eo. de offi. deleg. c. super. s. cum uero. sed certe alij uerisimiliter respondent, illud renouatum per decre. s. eo. c. ut debitus. & J. eo. c. cordi. Illud autem non memini inuenisse quin processum subdelegati, & delegati, & ordinarij teneat etiam post recusationem habitus, nisi appellaretur, uel alio modo ad alterius audientiam cum effectu sit causa reuocata. Coram eodem quod si plures sunt delegati, & unus tantum recusetur, de hoc not. s. de offi. iudi. deleg. c. cum super. Item scias, quod secundum. l. non est causa suspicionis proponenda coram recutato, sed coram delegato; & si ipse absens est, coram alijs iudicibus ordinarijs, & presentibus in provincia sit. Cude iudi. l. cum specialij. Nec est contra. C. eo. tit. l. apertissimi. ubi dicit ei libello recusationis porrecto, quod in sic exponendum est, id est ad eius recusationem porrecto libello. [Assignet] s. eo. c. secundo. [Aduersarium] in causa inquisitionis. [Iudice] hic habes arg. quod iudex a quo appellatur citari debet ad defendendum sententiam, &

processum suum, cum hic admittatur iudex ut ostendat se non suspectum. arg. contra. 2. q. 6. c. statuendum. 8. q. 3. c. artaldus. Sol. Nos hoc credimus uerum, quod citari non debet nisi pro iure suo proprio contendat iudex. 2. q. 7. c. si quis. uel nisi ageretur de poena imponenda iudici. Verbi gratia. Si aliquis diceret quod appellauit a proprio episcopo, quia eum sine causa confirmare renebat; nam mandetur alij, quod inquisita ueritate super electione eius eum confirmet si inuenit eam canonicam, nominatim citandus est episcopus, quia de eius poena agitur, nam in eius poena mandatur alij quod confirmet, cum ipse sine causa eum confirmare nollit. arg. 9. q. 3. c. nunc. Hæc autem decreta non contradicunt, quia aliud est in recusatione, & aliud est in appellatione; nam in recusatione ideo admittitur iudex ad eligendum arbitros, quia nisi sic admitteretur sequeretur inconueniens illud, scilicet quia sufficeret assignare causas suspicionis etiam falsas, cum nullus alius esset qui eligeret arbitros qui de causis suspicionis cognoscerent; sed in causa appellationis est superior ad quem appellatur, qui de causis appellationis cognosceret. ¶ Item est alia ratio, quia appellatio non mutat naturam causæ, unde sicut coram illo a quo fuit appellatum procedebatur sine parte, ita & coram superiore ad quem appellatum est procedi debet sine parte. Item defensorium & suspectum redderetur iudicium inferioris, si coram superiore partem se faceret, & cum ipso fieret litis contestatio, & alius iudicialis processus. Fateor tamen, quod instrui re posset superiorem si sponte ueniret, non tamen ut pars, sed ut iudex. Item mirum esset, si is esset pars qui fuit iudex in eadem causa. ¶ Causa scilicet an sit iusta & legitima, si non est de expressis in iure. s. de fo. compe. c. licet. Nam expressas in iure potest & debet admittere recusatus, quia non est notorium. Item arbitri cognoscent an cause suspicionis sint ueræ, an falsæ; ut hic. Item arbitri cognoscent an sint recipiendi, etiam si constet eas legitimas & ueras. Si tamen dicitur renouatum recusationi a partibus, & de hoc cognoscere habent, & non recusatur; nam si diceretur contrarium, scilicet quod hæc cognitio competeret delegato, esset iniquum cum pariter sit sibi suspectus in hac cognitione, sicut in alia; cum pars eligendo in hoc iudicium eius, in alijs non poterit recusare. 3. q. 8. c. cuius. ar. contra de causa posc. c. olim. ubi innuitur, quod iudices non arbitri fuerint illi qui repulserunt causas recusationis. ¶ Sed respondendo, quod ubi notorium est quod admitti non debet, tunc iudex repellat causas recusationis, & sic erat ibi. Nam ibi in literis papæ continebatur, quod de consensu partium erant dati iudices, & ideo in notorio neque arbitri neque alias ordo requirendus erat. 2. q. 1. c. de ma. s. de iure iur. c. ad nostram. [Aduocent] de hoc not. s. de arbit. c. innotuit. & c. antepen. & hoc habet a potestate iuris, alias finem mandati egredi non potest. ff. de arbit. l. non distinguemus. s. ult. Itē forte partes alias hanc potestatem sibi dare ab initio non possunt, ut no. s. de arbit. c. antepen. [Competentem] arbitrio boni uiri persigendum. ff. de iur. delib. l. 1. s. ait prætor. uel recusari iudici. cum ex causa posset eos cogere ad concordandum eodem modo ut intra certum terminum diffinirent. s. de offi. deleg. c. suspicionis. ¶ Item cum constet eum iudicem, & per consequens constat eum debere procedere nisi recusatur; & idem est non prosequi causam recusationis, ac si non recusaret; & si non prosequeretur recusationem intra terminum, procederet & ratione incertæ iurisdictionis terminum assignabit, arg. s. eo. c. si duobus. [De recusatoris] de hoc not. s. de foro compe. c. si quis. [Porro] huicque dicitur quando monitus recusat monitione, & nunc ponit quando ab eo appellat. [Manifestus] s. eo. c. cum sit

romana

romana. & cap. proposuit. [Deferendum] nisi modum excedat in pena. s. eo. c. nouit. ubi no. [Ex processu] de quo quis conuenit [probabilem] s. e. c. ut debitus. [Intra terminum] s. eo. c. cum sit ro. [Iudex] a quo appellatum est. [procedat] in principali. s. eo. c. ut debitus. [Aduersario] i. appellatio [Cōpetētē] corā iudice appellationis. [Procedat] in principali, cum hæc decr. in prin. posuerit duos casus, unum quando agitur inter partes, & alium quando agitur ex officio. Modò hic loquitur in eo casu quando iudex ex officio procedit, & hoc est quod dicit ex suo pcedit officio; & falsa litera est, procedat, ut patet ex registro, nec esset uerum si causa ageretur inter partes. q. si appellatus non compareret coram iudice appellationis q. ipse posset procedere in principali causa, cum lis non esset contestata; hæc enim decr. loquitur tantum quando lis non erat contestata, sicut patet in prin. decr. & tunc reo uel appellato existente contumace in principali cā est procedendum, sed ad missionem in possessionem, uel excommunicationem, s. ut lit. non contest. c. quoniam. & c. tux. ¶ Sed quando ex officio suo procedit iudex, ut in causa inquisitionis, tunc reo uel appellato contumace existente bene proceditur in principali causa, ut hic & s. ut lit. non conte. c. quoniam. s. in alijs. [Iurisdictionis] super princ. s. eo. c. ut debitus. remittitur etiam cum aduersarius non compareat; hoc autem locum habet siue iudex ex officio procedat, siue lis sit inter partes, sed reprobare non potest; hæc enim cognitio est arbitrorum. s. de fo. comp. c. licet. [Duas] id est hæc præsentē const. cum specia. li. duo capitula continentur de appellatione & recusatione. ¶ [Speciales] totius ordinis uel cuiusque monasterij. Nam licet possit appellare monachus si excedat abbas in puniendo; si tamen puniat secundum obseruantias regulares, non potest appellare, recusare etiam non potest. s. eo. c. reprehensibilis. & c. super eo. il. 2. si tamen abbas iurisdictionē de consue. habet, prout no. s. de offi. ord. cap. quanto. in glo. & sic uidetur in fi. uel alio speciali iure procedat in forma iudicij contra monachum, monachus recusare potest eum. ar. 3. q. 5. c. quia suspecti. & 4. q. 4. c. contrarium in fi. & appellare. ar. 2. q. 6. c. omnis. c. oppressus. & c. ad romanam. 2. ad hoc quod no. s. eo. c. ad nostram.

S V M M A R I V M.

1. *Litis contestatio per aduocatum facta non habetur pro litis contestatione, si eadem die reuocatur.*

CAPITVLVM LXII.

Cum causa. [Inducias]. s. de except. capitul. pastoralis [ipsum] procuratoris prioris & cōuenus de nouo loco [licet] ipse procurator de nouo loco aduocati errorē correxit, quia dixit quod nolebat habere ratam eius responsonem. j. de cen. c. olim. C. de erro. aduo. l. 3. [Contradicere] quia contrarium est litem cōtestari, & petere dilationem ad proponendas dilatorias. [Erroneam] erronea dicitur quia errauit aduocatus cum non esset uerum quod dixit; uel dicitur erronea quia errorem inducebat, cum uerba litis contestationem sonarēt, & intentio contradicebat [Credentes] & male, cum contrarium apparet, etiam quod non intendebat hanc litem contestari ex petitione dilationum ad dilatorias proponendas, argum. fumentes ex eo, quod est. s. de do. & contru. prout ibi no. [Fuit] id est præsumitur non fuisse contestatam, nam ex reuocatione eadem die facta præsumitur quod procurator noluit litem contestari. Vel dic & melius, quod contestatio aduocati non habetur pro litis cōtestatione, ex quo eadem die fuit reuocata; sed præsumitur ex taciturnitate domini uel procuratoris eos habuisse eā ratam, si ultra unum diem tacuere [subdelegatorū] contra id quod est. s. de of. del. c. super quæstionum. C. de iu. l. a iudice. ar. contra. s. tit. prox. c. cum bertholdus. ibi sol. [Expressa]. s. eo. c. confisi. j. c. prox.

S V M M A R I V M.

1. *Appellans debet probare propositam legitimam exceptionem.*
 2. *Appellare licet a sententia nulla.*
 3. *Appellans non potest agere de nullitate sententiæ coram iudice appellationis, si ante sententiam appellatur.*
 4. *Appellauit si quis in iudicio, siue extra iudicium ante sententiam si iterum post sententiam appellet, nunquid per posteriorem appellationem uideatur renuinciare priori, uel sententiam ratificare.*

CAPITVLVM LXIII.

Dilecto filio. [Quod cum]. s. de rescrip. c. constitutis. & ne aliter licet iusta sit hæc exceptio, & ex qua nō admittitur sequitur legitima appellatio, hæc tñ inepte pposita fuit; nā debebat pponere exceptionē & expectare rationem iudicis de ea admitrenda, uel non; nam si exceptionem admississet, habebat propositum, si uero non admississet, postea poterat legitimè appellare. sed hic responsum non expectauit, sed appellans recessit. [Propter exceptionem]. [† Not. appellantem debere probare propositam legitimam exceptionem, q. ex ea non admittitur appellatum fuit; sed hic non ita fuit, denegauerunt enim iudices admittere exceptionem, sed illicitariatus recessit appellans sine ullo grauamine, & ideo nō ualet. [Ideo] s. eo. c. proxi. quando appellatur ante sententiam appellationis, iudex non debet cognoscere nisi de causis ex quibus appellatum est, quin cognoscat an fuerint a iudice denegatæ, ut hic. s. c. proxi. j. eo. c. significante. ¶ Si autem est appellatum post sententiam diffinitiuā, tunc debet querere de omni causa, ex qua dicitur sententia iniusta. C. de appell. l. eos. s. si quis. & s. seq. 2. q. 6. s. fi. coram autem iudice appellationis, nec in primo, nec in secundo casu licet proponi q. sententia sit nulla, uel q. iudex non habuit iurisdictionem, uel quia esset excommunicatus, uel quia non sit lis contestata, uel ex quauis alia causa, quia non ueniunt in prosecutione appellationis; non tamen negamus quin coram competenti iudice implorato officio iudicis possit dicere sententiam nullam, non tamen proseguendo appellationem ut dictum est. Et est hoc uerum q. appellans non potest dicere sententiam nullam, quando ipse proseguitur causam appellationis; sed si non ipse sed appellatus proseguitur causam appellationis petendo suam iniām confirmari, quod pōt de iure in Auth. de his q. ingre. ad ap. colla. 5. & j. de cōfir. c. bonæ. tūc appellans bene pōt sic excipere; non debet confirmari sententia pro se lata, quia est nulla; quia iudex qui eam tulit non habebat iurisdictionē, uel ex alia consimili causa; & assignat isti rationem diuersitatis, q. a appellatus non innititur uiribus appellationis, imo contra eam dicit. s. quia est iniusta; & ideo cum petit sententiam suam confirmari, intelligitur hoc petere non ex ui appellationis, sed quocunque iure potest, & ideo appellans admittitur ad excipiendum de omni suo iure. s. q. siue sit iniusta, siue quod sit nulla. ¶ Alijs uidetur & forte melius, q. si appellaretur post sententiam, appellans non tantum excipiendum, sed etiam agendo, coram iudice ad quem appellauit, potest dicere sententiam iniustam, & nullam; quia quibuscunque modis potest, debet defendere appellationem suam. ff. de ap. l. scio. in fi. Et a sententia, quæ nulla est, appellare licet. ff. de ap. l. si expressum. ff. que senten. sine ap. l. i. s. fi. & l. seq. & sic potest appellare, & p consequens appellationem proseguere. ¶ Sed dices; quomodo proseguitur appellationem qui petit sententiam pronunciari nullam, quia nullam mentionem facit de appellatione in petitione sua, nec aliquo modo nititur uiribus appellationis? Respond. imo nititur ex ui appellationis in hoc saltem, quod coram iudice appellationis hoc petit; quia nisi appellasset, tantum coram ordinario hoc petere posset, & iste est unus effectus appellationis, scilicet causam ad superiorem transferre, & eius cognitionem. s. eo. c. sollicitudinem. Imo dicunt quidam, quod hic bene appel-

appellauit contra pronuntiationem istam, quia grauatus fuit de facto, tamen sententia lata fuit contra eum licet nulla; potest ergo petere sententiam nullam pronuntiarī, & de appellatione non faciat mentionem. Alij cōtra, & hoc est etiā uidere in appellato qui prosequitur appellationem petendo confirmari sententiam pro se latā; & tamen in sua petitione non faciat mentionem de appellatione, nec aliter nititur uiribus appellationis, nisi quia negotium dicit esse ad superiorem per appellationem delatum. ¶ Si autem ante sententiam appellatur, non potest appellans agere de nullitate sententiæ coram iudice appellationis; quia si causa appellationis non est uera, remittēdus est ad iudicem a quo appellatum fuit. s. eo. c. ut debitus. Sed quando appellatur a sententia, non remittitur ad primum; quia functus est officio suo. ¶ Item appellatus non potest petere confirmari processum ante sententiam habitum, quia faciliē reuocatur. ff. de re iud. l. q. ius. ¶ Sed quæro, si appellauit in iudicio ante sniam, siue extra iudicium, & iterum appellet post sententiam, an per appellationem posteriorem uideatur renunciare priorī, uel ratificare sententiam? arg. quod sic. ff. rem ra. hab. l. cum minor. s. falsus. ubi dicitur, q. si quis appellauit a sententia lata contra aliquem qui falso sinxerat se procuratorem eius, q. decetero non potest dicere eum non fuisse suum procuratorem. ¶ Sed nos dicimus contra, q. a geminando uel multiplicando appellationes non uidetur ratificasse factum iudicis a quo appellauit, uel appellationi reuocari; imo potius uidetur suum desiderium augmentare, ut ab eius iurisdictione recedat. ar. contra. s. de testi. c. cum tu fili. s. eo. c. bonæ. 3. r. q. 2. c. lotharius. Sed in superiori casu licet uellet recedere a iudice, uidetur tamen acceptare factum procuratoris, cum pro eo appellet; nec ibi sententia est nulla, imo tenet contra procuratorem, & est executioni mandanda, ut patet. ff. de re iud. l. 4. r. respon.

CAPITVLVM LXIII.

Nicolaus. [Sufficiens] s. eo. c. sepe. not. [condemnetis] & nihilominus rata manet sententia, si appellatum esset a sententia; uel si appellatum fuit ante sententiam, partes remittantur ad priores iudices.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellandum tertio non est a diffinitiuo.

CAPITVLVM LXV.

Sua nobis. [Obtinuit] per ueri suppressionem; nam si sciuisset papa tertio appellatum, literas non dedisset. C. ne li. in una. per totum. prædicta tamen causa ad sed. apo. reuocata commissa fuit Cardinali.

SVMMA RIVM.

- 1 Index appellationis multo a retrahere potest, ut hic habes.
2 Sententia an possit pro parte ualere, & pro parte non.
3 Appellationem non solum potest se quis inuare directe prosequendo, sed etiam excipiendo.

CAPITVLVM LXVI.

Dilecti. [Appellatum] Ab aliquo ordinario dicecetano, cum omisso episcopo fuit ad Bixorien. archiepiscopum appellatum, ut continetur in intergra ad quem gradatim. 2. q. 6. c. biduum. ¶ Sententias] nor. quod aliquando inuenimus, q. iudex appellationis sententiat lras sententias post appellationes nullas, ut hic; aliquando processum post appellationem habitum nullum. s. eo. c. dilecto. aliquando tantum sententiam excommunicationis nullam. s. eo. c. dilecto. aliquando quicquid sit post appellationem. s. eo. c. cum causa. Quandoq; quicquid sit contra app. s. de elect. c. cum nobis. Quandoque reducendum in pristinum statum. s. eo. c. bonæ. & licet omnes istæ sententiæ recipiantur, quia sic erat petatum sicut sententiatur, tamen melior libellus est iste. Petito pronuntiarī appellationem meam iustam. Et si non

pronunciatur appellatio iusta, ex ui huius sententiæ sequitur, quia & accessorium huius sententiæ est non solum post appellationem factam reuocare, sed etiam sententiam quæ est ante lata, si fuit a sententia appellatum. C. de ap. l. eos. in prin. & s. seq. & 2. q. 6. s. fi. Sed, etsi secundum primos positos modos concipiantur libelli in quibus non petitur pronuntiarī appellationem iustam, sed certum quid irritari, dicunt quidam q. si unus solus articulus reuocatur prætextu appellationis, omnes intelliguntur reuocati uel debere reuocari, & appellatio intelligitur pronuntiata iusta; & hoc ea ratione, quia omnes articuli eadem ratione nituntur, scilicet propter appellationem, & una sententia ad omnes extenditur. arg. j. eo. c. una. ar. s. de consti. c. transla. ¶ Item si contrarium diceretur, absurditas sequeretur, scilicet quod sententia pro parte teneret, scilicet pro ea parte & super illis articulis qui cassati non sunt & in quibus sententia lapsu temporis transiit in rem iudicatam, & pro alia parte cassaret. f. in illis articulis qui reuocati sunt, ar. contra id. ff. cōmuni. diu. l. in hoc iudicio. Item sequeretur, quod si contra appellatam lata est sententia diffinitiuā & excommunicationis, & appellans tantum petat reuocari sententiam excommunicationis, quia post appellationem lata est, & sententialiter reuocatur; & tamen in hoc casu diffinitiuā super principali tenet, q. eis uidetur ualde absonum. Imo maior absurditas sequeretur, quod iterum eadem sententia excommunicationis reuerteretur, & annihilaretur sententia, quare dicitur pronuntiatum sententiam excommunicationis nullam, quia post appellationem lata fuit; quia cum appellans non prosequitur appellationem intra tempus legitimum, fingitur non appellasse, ut s. eo. c. cum sit. & c. personas. & sit retro excommunicatus. ff. de his qui no. inf. l. furti. ¶ Nobis non uidetur sic, imo dicimus q. si tantum unus articulus retractetur propter iustam appellationem, non tamen alij articuli retractabuntur, & bene dicimus quod stabit firma retractatio sententiæ excommunicationis quam appellans prosecutus est, & quo ad principale & quo ad alios articulos ratificabitur sententia lapsu temporis, quia non est prosecutus appellationem super illis. Nec ualet si dicas ergo sententia pro parte ualet, pro parte non; quia iste appellans, pro quo lata est sententia in reuocatione excommunicationis uel alterius articuli post sententiā reuocationis latam pro eo, non inuabit se appe. sed hac sententia tantum, quæ etiā si esset iniusta, scilicet contra ius litigatoris, tamen transt in rem iudicatam, postquam non est ap. s. de sen. & re iud. c. quod ad consultationem. 2. q. 6. c. ei qui. s. diffinitiuā. Item nō ualet quod dicitur quod fieri debet retro excommunicatio, quia illud habere locum si nullo modo esset prosecutus appellationem suam; sed hic psequutus est quo ad unum articulum, licet non quo ad omnes, & sic bene licet in uno articulo appellare & in alio non, & eodem modo in uno articulo prosequi & in alio non. j. de test. c. rainutius. circa fi. & c. raynaldus. circa me. ¶ Itē not. quod non solum inuauat se quis appellatione prosequendo eam directē, sed etiam excipiendo de ea. uerbi gratia, peto exequaris hanc sententiam, uel ne confirmes hanc electionem, quia ego appellauī. s. de exce. c. dilecto. s. de ele. c. cū inter R. & c. cum inter canonicos. Sed non pōt excipere de appellatione, nisi intra tm tēpus intra quantum potest prosequi directē. argum. ad hoc. ff. de neg. gest. l. 3. s. pupillus. ff. ex qui. cau. m. l. nec non. ff. de inoffi. testa. l. pap. s. si filius. Nec dicimus simile in his & in accessorijs, sicut dicimus in quibusdam alijs, & accessorijs, siue in quibus dicitur, quod non datur actio ad accessoria sine principali, sicut in interdicto unde ui, quod non datur ad dāna, & interesse quæ sunt accessoria, nisi ratione principalis de ipso principali agatur; quia appellatio bene ualet non solum ad reuocandum sententiam, sed ad aliud principale super quo appellatum est, sed etiam dā ad reuocand-

uocandum omne grauamen accessorium primo & principaliter de se ipso agendo, sicut hic habes & in omnibus decret. superius allegatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Tutelam filiorum mater tutrix amittit, eo ipso quod nubit.

CAPITVLVM LXVII.

EX parte M. [Secunda]. C. quando muli. tut. offi. fun. l. ult. hoc enim ipso quod nubit tutelam filiorum amittit. in Auth. de nup. §. si autem tutelam. [Ita] scilicet quod si non sit tutrix eorum, ex hac enim causa appellasse non sufficeret, nisi & subesset ueritas causæ. j. eod. cap. interposita.

S V M M A R I V M.

- 1 Relationi an sit credendum, quando consentientibus, uel non appellantis partibus facta est superiori, & quando post appellationem, uel in contumaciam.
2 Relationis iudex si alii committat causam remissam, quæ iam a parte appellante alii commissa erat, quis & quomodo de ea cognoscat.
3 Relatio quando commissa est intra certum tempus, uel nullo adiecto, quænam sint partes commissarii. & nu. 5.
4 Relatio si commissa est, quando appellare liceat, & quid narrare oporteat.

CAPITVLVM LXVIII.

- 1 **I**ntimasti. [Relationem.] † In relationibus diligenter attende, utrum facta sit partibus consentientibus, uel saltem non appellantis; & tunc ei semper itandum est, & sic potest intelligi. j. de pur. ca. c. cum dilectus. §. igitur. & terminus in ea præfixus ad cõparendum coram superiore pro peremptorio habendus est, sicut in termino assignato appellanti. §. eod. c. sepe. Si autem post appellationem facta est, ei non creditur nisi alijs actis cõstet. C. de rela. l. 1. r. 2. q. 6. c. biduum. Si autem fiat relatio una parte absente per contumaciam, non uidetur tunc relationi credendum, nisi alia probatio sit de his quæ in ea continentur; sed termini assignatio bene ualet, & parte contumace amplius non citata procederet superior, sicut ipse qui retulit poterat procedere contumace absente. ¶ Sed si pars quam relator dixit contumacem coram papa uel alio superiore dicat, domine nunquam fui contumax, sed appellans recessi ab eo & causam appellationis obtinui a uobis alij committi; tunc iudex superior, si uerum sit quod commiserit, ulterius non credet relationi, sed partes remittet ad iudices impetratos super appellatione qui cognoscent de appellatione; et an quicquid factum est post appellationem, sit reuocandum, uel non; uel etiam ipse papa uel alius iudex relationes cognoscat, quia ei bene licet iurisdictionem delegati sui reuocare. ff. de iud. l. iudicium. tamen totus processus habitus ante reuocationem erit ratus. §. de rest. spo. c. audita. argum. Imo plus uidetur quod ipso facto uidetur reuocare, scilicet si ex certa scientia sciens alij commissum incipiat cognoscere de eo quod alij delegauerit. j. de concess. prebend. uel ec. non ua. cap. 2. quia diuersis. §. 1. † Sed si iudex relationis alij committat causam remissam, quæ iam a parte appellante alij commissa erat, dicunt quidam quod de iure utrique iudices debent conuenire ad cognoscendum cuius sit iurdictio secundum tenorem decre. §. de rescrip. c. pastoralis. Sed alijs uidetur melius, quod ad hunc iudicem cui commissa est causa relata, nihil aliud pertinet nisi cognoscere an cõ appellationis prius alij fuerit commissa, quod si sibi constiterit, partes ad iudicem cui causa appellationis commissa est, remittit, ad quem pertinet cognoscere an sua sit iurdictio. §. de rescrip. c. dilecti filij l. præ. ¶ Sed quæres, quare non eodem modo & iudex qui causam remisit, statim cassari debet, & remittere causam ad iudicem cui commissa est causa appellationis? Respon. quod etiam ipse relator prudenter faciet si scit uel credit quod uera est causa appellationis, si supersedeat; quia si nõ supersederit & postea constiterit ueram esse causam appellationis, totum

cassabitur quicquid per eum factum fuerit, ut no. j. eod. c. interposita. & c. ro. §. si uero. & §. seq. certe & eodem modo iste iudex, cui causa relata commissa est, si confidit indubitanter quod appellatio est iniusta, procedere potest, & tenebit quicquid fiet ab eo, non obstante commissione primò facta super appellatione, dummodo constet postea per sententiam diffinitiuam quod appellatio fuit iniusta, ut nor. in prædicta decre. romana. §. si uero. & §. sequ. ¶ Item in relationibus no. quia quando fit commissio intra certum tempus, aliquando sine certo tempore remittam causam instructam sufficienter, quandoq; instructam uel non instructam, & in omnibus casibus nõ est eis quia sufficit remittere causam ea instructione, & cum illis actis quæ recipit iudex & quæ habent partes, & si non est plenè instructa, & etiam debet partibus terminum præfigere. † Item in omnibus prædictis casibus licet partibus appellare si grauentur, & literas impetrare non facta mentione de remissione faciendi primis iudicibus; quia non semper præcipitur remissio propter hoc quod superior de illo uelit iudicare, quia tunc oportet de remissione fieri mentionem. §. eod. c. ut nostrum. §. de off. dele. c. super questionum. §. uerum. fed quandoque fit, quia partes non cõfidunt de iudice in diffinitione, licet confidant in causæ examinatione. §. de rescrip. c. ex parte decani. & §. de ele. c. dudum. Item quandoque expedit in uno loco inquiri de uno articulo, & in alio sententiari. §. de ele. c. scriptu. † Terminum autem assignare partibus, ut coram Papa compareant, & relationem facere de causa quæ est eis commissa decidenda intra certum terminum, non possunt quocunque impedimento teneantur iudices, nisi partibus placeat; quæ tenor rescripti cõtradicit, & quæ prohibet huius relationes cõ iudici retrahendi, ut in Auth. ut non expe. iu. fa. ius. §. iubemus. colla. 9. in Auth. ut omnes obe. in §. in initio. nisi in casibus. ff. de offic. procon. l. solent. & l. si quidem. C. de fall. l. ubique. Fateor tamen quod si ante terminum assignatum liqueret de causa & nollet audire sententiam, quod potest referre non ex ui rescripti tantum, sed ratione suæ iurisdictionis; semper autem post terminum usque ad infinitum potest remittere causas & terminum præfigere nisi reuocetur mandatum, & hoc sonat litera ubi dicit, alioquin remittas. si si non terminaueris intra terminum [apud acta]. C. de rela. l. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilatione pendente iudicis officium conquisit.
2 Iudex quando possit impedire officium suum. & in nu. 3.
3 Literæ a procuratore impetratæ reuocantur propter inhibitionem.

CAPITVLVM LXIX.

Significante. [Ipsam episcopum conuenissent] & ideo male faciebat episcopus, ut dicebat decanus, quia in stallis suis carnes uendi faciebat. Vel male faciebat episcopus, qui dimittebat carnifices suos alibi carnes uendere, & nitebatur decanus de consuetudine uel privilegio; ut no. j. de uerbo. fig. c. abbate. Vel forte agebat potius uti poss. erat enim molestia, si in terra, ubi hoc ius habebat monasterium, alius uendebat. Vel agitur consessoria. ff. de ser. l. quoties. §. si. Hec petitio uidetur esse ius. C. de monopo. per totum. ¶ Sol. illud loquitur, quando homines fraudulenter faciunt pacta, quod alijs non liceat uendere, uel alios non instituunt in aliqua arte, quod non licet. Isti autem non fraudulenter faciunt, sed ex privilegio uel consuetudine. Vel illud non est licitum de personis, uel rebus, sed de loco, ubi fit uenditio, bene licet pacti, ut hic. [Alijs finis] per suos carnifices [reuocarent] destruendo banchas carnificum. ff. de aqua plu. arc. l. si uisus. §. ult. & male petebat. Non enim prohibendi sunt li. pen. etiam noua facere sine præiudicio iuris aduersarij, sufficit enim, quod aduersarij non interfit. ff. si ser. uen. l. loci. §. in con

confessoria. & §. sequent. [Contestata] idem esset, si contestata non fuerit. ¶ Implorato huius] scilicet super principali, in multis enim ante litem contestat. habet locum offic. iudic. puta si quis impedit partes presentare coram iudice. supra. de offi. delega. cap. 1. uel fuerit pars contumax. §. ut lit. non cont. c. uiz. & multis alijs quæ pnt no. int. de offi. iud. §. 1. & seq. & in summa. eod. titu. & §. de offi. iud. c. 1. sed quicquid sit in prædictis casibus, dic q bene potest repellere iniuriam litigatorum, concedere tamen uti alicuius iure non potest, nec de hoc se iudex intromittit. [solum] fuit enim facta hæc imploratio officij pendente termino ad deliberatione super libello. ¶ Audiebant nimis festinabant impendendo officium, cū adhuc posset recusari, & exceptiones declinatorie iud. & dila. proponi. in Auth. de exhi. & intro. §. si uero quidam: & ut no. §. de excep. c. pastoralis. & §. de sen. & re iud. c. inter. post litem autem contestatam debet suum officium impendere. ff. de æd. edic. l. qdiles. §. item sciendum. ¶ Et hæc est ratio quare sequens exceptio est ualida. §. pendente termino assignato non potest procedi. Si enim lis contestata esset, & aliquid non fieret pendente termino, crederem, quia iudex impenderet officium suum in prohibendo. ar. 1. r. q. 1. c. quia res. Nec contradicit. C. de æd. edic. l. siue pars. ibi loquitur q pendente dilatione non est procedendum in principali, ubi super antiquis iniurijs, sed super nouis, uel de nouo exortis satis potest, & maxime in illis causis, ubi mora est periculosa. ff. de fer. l. 1. §. si. & l. 2. & 3. hoc autem satis credimus, q si contra episcopum coram delegato uelit monasterium aliquid proponere de his quæ fecit post citationem circa rem de qua agitur, q poterit cognoscere, quia perpetua est eius iurisdic. §. de offi. deleg. c. gratum. & quia non debet ad diuersos iudices ire. ar. ff. de lib. cau. l. si pariter. imo plus dicimus, q etiam si ante citationem aliquid dolo facit episcopus, cognoscit delegatus. §. de alie. iud. mut. causa fac. c. 1. hoc autem semper est uerum, q non procederet ex officio suo, sed libello dato & alio ordine obseruato de illis quæ ante litem contestationem accidunt; de his autem quæ post litem contestatam accidunt, puta si uiolentiam in re petita fecit, uel damnum ibi dederit, uel pro fructibus iudex suum officium impenderit, ut in præalleg. l. qdiles. §. ite sciendum. ff. de æd. edic. & ff. de aqua plu. arc. l. si tertius. §. officium. ¶ Alij dicunt & forte melius, q licet super nouis articulis possit post litem contestatam iudex impendere officium suum, nō tamen in modum directi interdicti, uel actionis potest cognoscere de his quæ ante litem contestatam contingunt, quia nec commissum intelligitur. §. de recl. c. significauit. ff. de arb. l. de his. ff. de iud. l. non potest. & est hoc uerum in his quæ non ueniunt ex ui actionis, sed noua actione opus est, ut est in præmissis casibus, & in actione ex stipulatione, & in alijs stricti iuris, ut peto quod non est meum ubi ex ui actionis non ueniunt damna data in re stipulata, nec fructus. ¶ Secus autem in actionibus bonæ fidei, & in arbitris, & alijs quibusdam, ubi ueniunt per officium iudicis non solum damna data, sed fructus percepti ante impetrationem literarum, & etiam qui proueniunt post citationem ante sententiā quandoque. ff. de dolo. l. & eleganter. §. non solum. ff. de act. emp. l. iul. §. offerri. & §. ex uenditio. & tamen necesse est & expresse hoc peti, ut no. §. de res. spo. c. grauis. [Contra inhibitionem] inhibicio potuit esse quod ad certos iudices literas non impetraret, sed uidetur q non ualere talis inhibicio, cum iudicem dare sit delegantis, & non partium. ff. de iud. l. obseruandum. Et nos fatemur, q si papa ex officio suo & motu proprio dedisset, q præiudicaret lapsus anni. Sed cum de consuetudine habeatur, quod de consensu partium dentur. §. de offi. deleg. c. super §. uerum. & c. cum olim magister. & §. de causa poss. c. cum olim. Si contra inhibitionem faciat, non sibi præiudicat, si aduersario innotuit. Vel dic, quod inhibicio fuit, quod

plus non instaret pro commissiōe obtinenda, sed ut cū in curia ageretur, ipse autem in cōtrarium instaret, & hoc sciebat aduersarius, & ideo non præiudicat aduersario. Et uidetur q ad hoc quod non obstat lapsus anni, necessaria sit restitutio in integrum, de hoc no. §. e. c. ex ratione. ¶ Inhibitionem] si literæ essent impetratæ de communi consensu partium non posset dicere se inhibuisse, nisi ad uersario uel iudici innotuisset. ar. §. de procu. c. in nostra. & c. ex insinuatione. propter inhibitionem reuocantur literæ impetratæ a procuratore; propter appellationem autem non reuocatur, quod factum est post eam. Tu dic melius, quod nisi inhibicio fuisset, non esset iusta causa quare restitueretur a prosecutione appellationis. [Causis] q ante litem contestatam nolebat impendere officium suum, siue in prohibendo episcopum uti eo iure quod sibi competere dicebat; uel etiam uolebat impendere officium suum in cognoscendo, an episcopus deberet prohiberi a carnibus uendendis alibi, & male uolebat, quia hæc erat principalis quæstio, in qua nōdum lis erat contestata, uel q pendente termino uolebat procedere super eo, ad qd terminus erat assignatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Inducias petere ad probandum exceptiones propositas, pertinet ad partem.
- 2 Excipiens si nolit tempus oblatum ad probandum recipere, si appellet, quicquid sit contra eum, tenet.
- 3 Exceptionem legitimam non admittens grauare dicitur.
- 4 Appellans si petat remitti ad iudicem, a quo est appellatum, audiendus est.
- 5 Sententia reuocatur, quando non tenuit appellatio.
- 6 Appellatio non ualeat, cum ab aduersario approbatur.

CAPITVLVM LXX.

Interposita. [Ex causa] ¶ Inducias has petere, scilicet ad probandum exceptiones propositas, est partis. C. de dila. l. ad procedendum. C. de temp. in integ. resti. l. petenda. sed offerre probationes non est partis, sed est ex superabundanti. argum. ff. quo. leg. l. 2. §. 1. ff. ad exhib. l. 2. & 3. §. ibidem. Sufficit enim parti exceptionem & causam legitimam proponere, quare non debet procedere iudex; & si iudex admittit exceptionem, & non grauatur ei probationibus, quia forte scit eam esse ueram, & ideo ulterius non procedit, bene est. ¶ Sed si iudex dubitat, debet dicere proponenti exceptionem, quod eam admittit, & intra certum tempus probet. si uult. §. de offi. deleg. c. prudentiam. §. ulti. §. de testi. c. ueniens. 30. q. vlt. c. iudicantem. C. de iud. l. iudice. ¶ Et si nolit excipiens tempus oblatum ad probandum recipere, si appellet, quicquid sit contra eum, tenet. Nam cum non teneat appellatio, nisi a iusto grauamine. §. eo. c. ut debitus. & si iste non grauatur, eius appellatio nihil ei prodest, etiam si probet postea esse ueram exceptionem, ut patet in eo quod legitur & not. §. eo. c. dilecto. §. ulti. §. eod. c. ex parte. sed si iudex propositam exceptionem repudiet, & eam negligat admittente tacite, uel expresse, scilicet procedendo in negotio, & ideo appellatur, tunc non reuocatur q facit iudex antequam causam appellationis committat, nisi postea coram eo iudice appellationis probauerit uerā causam, ex qua appellauit, ut. §. eo. c. dilecto. & c. ex parte. & sic loquitur hic. ¶ Sed dicens [nonne grauauit eum iudex, q nō admisit exceptionem legitimam, si uera esset? Respon. nō fuit grauamen in non admittendo exceptionem, si falsam esse credebat; imo fuit & præsumitur prudentia, & ideo tunc non reuocatur quod sit ab isto iudice, a quo appellatur; sed si probatur coram iudice appellationis esse ueram exceptionem propositam, cassatur quicquid post appellationem facit, quia præsumitur & apparet malitiose refutasse exceptionem, uel non admisisse. Sed contra. §. co.

uissu

eo. c. ex parte M. & c. significauit. ubi dicitur, quod quicquid sit post talem appellationem, reuocatur, sed expone illas, ut conuenienter huius, uel dic eas correctas per istam. ¶ Sed si istus appellator proposuit causam legitimam, si uera est, & eam offert se probaturum coram iudice a quo appellatur, si ipse iudex uelit excipientis probationes admittere, etiam si falsa sit exceptio uel causa, tñ quicquid iudex post talem appellationem fecit, cassatur, quia uere grauatus fuit, eo q̄ eius probationes admittē non fuerunt, & sic intelligitur hic. Et hoc intelligimus uerum, etsi sic dictum sit, appello ne procedatur ultra in hoc negotio, quia habemus certū canonicoꝝ numerū, hac ueltra exceptione omissa, uel etiam sine his ultimis uerbis; dummodo expectat, si negligat exceptionem admittere; ut s. eo. d. c. ex parte M. sed si simpliciter dicat, appello ne ultra procedas, & recedat credens hoc sibi sufficere pro appellatione, non ualet hæc appellatio. s. eo. c. dilecto. ¶ Est ergo diligenter attendendus ordo. Primò enim excipiens debet proponere exceptionem, & consequenter iudex debet eam repudiare, uel admittere, & si iudex ipsam repudiat, est locus appellationi. Si uero ipsam admittit exceptionem, ipsius iudicis est querere excipientem, an ipsam exceptionem probare uelit. arg. 30. q. ult. c. iudicantem. nec est excipientis probationes offerre, quia Rei est fugere. 4. q. 4. c. 1. & 2. & iudicium redditur in inuim. ff. de uerb. obli. l. inter stipulantem. s. sacram. & si offert, ex superabundanti est; & si iudex expresse repudiat, uel non admittat, uel admittere negligat, iustè appellatur ab eo. s. eo. d. c. dilecto. & c. ex parte M. ¶ Non doceat cum tantum ante sententiam locum habeat. Nam post licet appellare sine ullo grauamine. Mirum est, qđ dicere uidetur, scilicet quòd si coram iudice a quo appellauit, appellans non obtulit se probaturum causam, q̄ coram iudice appellationis debet probare ueritatem causæ appellationis & causam propositam, cum iudex a quo appellatur non debeat in eum differre sententiam propter appellationē ex causa probabili interpositam, nisi eā offerat probaturum. s. eo. c. super eo. s. ult. & c. dilecto. Sol. hic non dicit admittendam talem appellationem. sed si fuerat admittā, dicitur quòd debet fieri. ¶ Sed iterum obijciat, si iudex admittit appellationem, nō est necesse postea iudici appellationis requirere probationes super tali questione appellationis, sed super principali tantum procedit. Respō. imo si appellatus petat remitti ad iudicem, a quo appellatum est, audiendus est, nisi appellans probauerit ueritatem causæ ex qua appellatum est, ut s. eo. c. ut debitus. & idē dicimus ubi detulisset appellationi sine causa assignata. Vel dic, q̄ iudex proposita causa appellationis probabili, & si non offerat se probaturum in ueritate, debet proponentem interrogare, an uelit eam probare, uel ad minus debet dicere, ego admitto exceptionem tuam; & si non inuitauerit, uel exceptionem non admitterit, petat, & tenet appellatio. Quia sufficit ad hoc, ut iusta sit appellatio, quòd iudex non admittat. s. eo. c. dilecto. & c. ex parte M. & c. ut debitus. ¶ Sed si interrogatus uellet probare causam propositam, tunc non esset iusta appellatio. Item dicimus q̄ in eo casu, quando non obtulit se probaturum causam appellationis, sed tantum iustam causam expresse, quam iudex admittere renuit, quòd ad eam probandam admittitur. Sed si post talem appellationem fertur sententia diffinitiuā super principali, & uelit aliam causam appellationis probare, uel etiā super principali aliquid dicere, uel etiam q̄ plus est ex actis receptis ostendere iustam sententiam uel processum. s. eo. c. dilecto. non potest; quod sic probamus, quia sequeretur inconueniens, quia nulla esset differentia, siue offert se probaturum, siue non offert, cum etiam possit probare causas, super quibus probationes non obtulit. ¶ Item & est alia efficax & euidentis ratio, quia non admittitur ad probandum alias causas; quia si proposita causa appellationis

etiam iusta & non admissa appellauit, & recessit etiam cum admittebatur iusta causa, si illa causa proposita uera non est, neque probatur, apparet q̄ contumaciter recessit ab illo iudice, & sic nulla appellatio eius fuit, nec appellatio eū potuit releuare, etiam si alia cause non propositæ ueræ & iustæ subessent. ff. de in inte. rest. l. diuus. & s. e. c. constituto. s. si. ¶ Si autem postea in iudicio appellationis steterit, uidetur appellationi renunciasse. s. eo. c. sollicitudine. Nec obest si dicas etiam si sententia lata esset, & ab eo appellatum fuisset sine causa, tamen ex prioribus actis & nouis posset irritare sententiam. s. de test. c. fraternitatis. s. de si. instr. c. cum Ioannes. quia ubi appellatur post sententiam, non contumaciter receditur; sed quando appellatur ante sententiam, nisi uera sit causa expressa, fingitur non appellasse, uel uerius fingitur contumaciter recessisse, ut prædictum est; quia si iudex non admittit causam falsam, licet alias uera esset; fingitur prudens; ut no. in gl. 1. ¶ Probaturum] sed etiam si obtulit se probaturum, & quia non fuit admissus, appellauit, & nihilominus lata est sententia post appellationem super principali, contra eum iudex appellationis appellantis recipiet probationes, tam super appellatione ut cassetur quicquid factum est postea super accessorio, quā super principali ut super illa feratur sententia etiam si appellatio non ualere; nec est aduersarius audiendus, qui causa dilationis petit prius inquiri de appellatione tantum, cum boni iudicis sit tendere ad finem litis. s. de dol. & contu. c. finē. & de proba. c. licet. ubi similes pbationes recipiuntur super principali, & except. ¶ Secus si sententia lata non esset, quia tunc pars appellata posset petere quòd appellans remitteretur ad iudicem a quo appellatum est malè; ut s. eo. d. c. ut debitus. & hoc sic dicimus, nisi incontinenti constaret sententiam irritandam, uel potius irritam nunciandam, puta quia constat ex iusta causa appellatum, quo casu pronunciantur sententia nulla; & habet hoc locum in iudiciis tantum, non extra iudiciū, etiam si offerret se probaturum iustam causam, nisi probet causam ueram, non cassabitur q̄ sit post appellationem. s. de ele. c. cum inter. & 3. de his que si. a. ma. par. ca. c. cum in cunctis. ¶ Quibusdam non placet hoc quod dicitur hic in glo. quia ut dicunt, si appellatio non tenuit, semper sententia reuocatur, & quicquid sit post appellationem; & si appellatio non tenuit, fuit contumax appellans, & sic nihil reuocabitur. Hoc habet locum in iudiciis, nam extra iudiciū non potest habere locum, cum non possint induci probationes, quæ etiam productæ non præiudicant, neque profunt; sicut nec confessio. ¶ Item si reciperet is contra quem appellatur extra iudiciū probationes oblatas contra alium, puta contra aliquem cui uellet prouidere, non præiudicaret ei quem tangunt, nec etiam isti cui est prouidendum, quia in iudicio non est, nec esse potest, cum nondum sit sibi prouisum. ¶ Si autem ad sui instructionē recipit, non alligatur eis, nec etiam aliis præiudicat, ad idem est uidere in similibus. Si autem aliq̄ causæ sint ubi non possit offerri probatio etiam in iudicio, ut si negetur tempus ad deliberandum, uel spatium ad producendum testes, uel si denegetur editio sententiæ, uel actorum, uel aliorum consimilium, uidetur quòd teneat appellatio, etiam si non offerat se probaturum grauamen in prædictis, quia nec probari potest. C. ut lit. pen. l. pe. C. eo. titu. l. a proconfilibus. s. de dila. c. 1. s. de testib. c. significauerunt. & ante omnia reuocanda est sententia post talem appellationem lata, etiam si non probetur alia ueritas grauaminis; nisi quia nō fuit admissa sua petitio quæ erat de iure, & est iusta ratio huius constitutionis; cum enim sit facile proponenti grauamen, quod probari potest, offerre se illud probaturum, imputandum est ei si illud non offerat. ¶ Et hoc obtinet in exceptionibus declinatoriis fori, ut si dicit literas obreptitias, de quo cognoscere debet delegatus. s. de resp. c. super. & in peremptoriis, ut

patet

De causa appellationis

factis denō petendo, & re iudicata, & consimilibus omnibus quæ probari possunt de interlocutorijs. not. j. de no. oper. nunc. c. 1. & penult. secundum antiqua autem iura non ut necessaria oblatio, probat. s. ut lit. nō conte. c. accedens. & in multis alijs iuribus. Secus autē est, si gra uamen propositum non subiicitur probationi, sicut dictū est. Idem credo ubi absente iudice in casibus concessis a iure appellatur; nam uanum est ibi offerre probationē, cum non sit qui eam recipiat, & possit per malitiam offerri, etiam si falsa esset. Non enim inuenitur q̄ debeat esse melioris conditionis qui appellat absente iudice, q̄ qui præsente; cum si ualeret hæc oblatio, melioris esset conditionis, præcipue cum in odium iudicis qui probationes oblatas admittere noluit, hoc statum probatur, ad qd iaducunt iura superius alleg. quæ loquuntur de his appellationibus quæ fiunt extra iudicium. ¶ Approbetur.

1 No. non ualere appellationem, ex quo ab aduersario approbatur; secus si non approbatur, ut s. eo. c. fape. [Parata] sed si pars appellans cum non est recepta appellatio sua ab appellato, uelit coram iudice appellationis causā ipsius appellationis prosecui, potest etiā altera parte absente, s. de procu. c. in nostra. Sed potest dici illam decre. loqui in eo casu, quando certum est fuisse appellatum, & quando obtulit se probaturum legitimam causam appellationis. Sed nos dicimus idem, etiā si non obtulit se probaturum quia ex quo constat appellatum, iudex de appellatione cognoscat, an sit admittenda parte absente. s. e. c. cū spālī. s. si. & si fuerit admittenda, procedet quantū poterit in causa principali, si appellatum fuit ante sententiā si post sententiā rata manet post annum. s. eo. c. cum sit ro. sed ante annum non potest procedere, nec ad cognoscendum de sententiā, nec alio modo nisi partibus uocatis; ut no. s. eo. c. sepe. [Ad petitionem] secus si nolit. s. eo. c. accepta. nisi pars appellata peteret, q̄ appellatus instruetur cum suis munimentis accederet ad sedem apostolicam j. eo. c. cordi. ¶ Absentante. Sed opponitur quomodo constabit appellatum nisi partibus præsentibus? Rūde mus, cum hic nō queratur nisi de appellatione, nec super alio pronuncietur; nisi decernimus appellationem iustā, uel econuerso; & cassari quicquid factum est post appellationem, uel econuerso; nullum autem periculum est, si non sit appellatum, cum si non sit appellatum, de alijs nō agatur. Vel dic, q̄ potest consistare per actā, & sufficit sic si confiteretur, cum pars alia sit contumax. [Se cōtumaciter] nō autem reputamus contumacem appellatum, qui non com pareret, si non est delatum appellationi; & hoc probat ex primo. s. huius decr. ubi dicitur, q̄ appellans non reputatur contumax, si nō uenit prosecuturus appellationē, cui non est delatum; multo minus est contumax appellatus, qui non prouocauit superius iudicium. Alij contra.

CAPITVLVM LXXI.

1 Inquisitioni. [Plura] s. eo. c. secundo. contra. Sol. illud habet locum quando negotium committitur plures articulos continens. hoc autem quādo sunt plura negotia commissa.

S V M M A R I V M.

1 Appellatio unus. an & quando prodest alii.

CAPITVLVM LXXII.

1 VNa sententia. [iure]. In corporali re, si sit diuidua, sicut usufr. non prodest unus appellatio; si autē sit indiuidua, prodest. ff. ad l. fal. l. s. si usufr. ff. quemadmo. ser. amit. l. si communem. [Si communi] secus si p̄ beneficium resti. in integ. C. si unus ex plur. appell. l. 1. & 2. Si in una ubi sit res communis & incorporalis & indiuidua, ut seruitus; nisi uictoria minoris etiam per beneficium in integ. resti. etiam prodest maiori. ff. quemadmo. ser. amit. l. si communem. [Negotium] hoc dicitur propter tutores, & consimiles, quia & si habeant idem negotium, s. tutelam, non est tamen res cōis, sed & tunc si ha-

bent omnes eandem causam defensionis, puta quia res mobiles uel alias sicut debuerit alienare. ¶ Sed si unus conuenit, quia illicite alienauit, alius quia neglexit contradicere uel reuocare, unus appellatio alij non prodest. ff. de appell. l. si quis. s. ult. C. si unus ex plur. appell. l. 1.

S V M M A R I V M.

1 Metus iustus sufficit ei qui causas appellationis coram iudice a quo exposuit, ad hoc ut appellasse dicatur, quamuis non dixerit, appello.

2 Metu durante si quis litigat, non uidetur renunciare appellationi factæ.

3 Appellare an & quando liceat absente iudice.

CAPITVLVM LXIII.

1 S I iustus. Secus si uanus. ff. de reg. iur. l. uani. [Prouocatur] hoc uult dicere hæc decr. q̄ si quis iusto metu perterritus non appellauerit, sufficit ei si causas appellationis coram iudice a quo uult appellare, exponat dicendo. Domine iudex uos grauatis me in his, expressis illis quæ essent iustæ causæ appellationis. ¶ Quauis enim non dicat ex his causis appello, tamen sola expressio causarum habetur pro appellatione, sicut dicit lex. ff. de his qui propter me. iudi. non app. l. 1. & 2. & C. eo. l. 2. ¶ Imo plus potest dici, quia licet postea litiger coram eodem iudice, non uidetur renunciare appellationi factæ, dummodo timor duret. arg. s. de his quæ uel met. causa fi. c. r. C. quod met. cau. l. 2. nec est credendum illi, qui dicit se timuisse appellasse ab aliquo episcopo uel alio iudice, nisi uis interuenerit, & probetur. ff. de his qui propter me. iudi. non app. l. 1. & C. quod met. cau. per totum. ¶ Copiam] non negatur hic quin possit appellare in absentia iudicis, imo innuit q̄ fieri possit, si nequit hñe copiam eius. 2. q. 6. c. biduum. C. quomodo & quando iu. l. ab eo. C. de iud. l. ult. s. de ali. iu. mu. causa fac. c. 1. Si autem eius copiam habere possit, a quo appellare uult, uel eius ad quem uult appellare, & ad eum non accedat, credem q̄ ei imputetur. arg. 2. q. 6. c. biduum. C. de ann. excep. l. ut perfectius. s. de offi. ord. c. pastoralis. nisi ex timore dimittat, ut hic.

S V M M A R I V M.

1 Appellanti ab interlocutoria necesse est exprimere causam appellationis.

2 Appellatio in scriptis semper redigi debet, nec est uis, an scriptura sit authentica, & in nu. 3.

4 Appellationi præsuntur renunciare appellator, nisi intra 30. dies petat a seculos.

5 Apostolorum petitio quando non habeat locum.

6 Iurisdictionem iudicis partes possunt extendere.

7 Appellator reputatur non appellans, quando appellauit sine scriptis.

CAPITVLVM I. in vi.

1 C O R D I. [Extra] A iudice tamen, quia extra iudiciū appellet, est differentia quæ not. s. eo. c. ad audientiam. quod loquitur in appellatione facta a iudice, apparet per id quod sequitur. i. quia debet dare apostolos quos non daret, nisi esset iudex [extra quæ] etiā appellans suum iudicem confiteretur, etiam in eo super quo appellat, sed tamen dicit q̄ iniuste eum grauatur, & extra iudiciū, & ideo appellat. Item ille qui non est iudex, sed pars tm̄, nō præfigeret terminum appellationi, quod hic facit. ut j. sequitur. alias modica est differentia, an appellat a iudice, uel ab aduersario, uel in iudicio, uel extra iudiciū; ut not. s. de maio. & obediē. c. dilecti. ¶ Interlocutoria] Not. quia quando appellatur ab interlocutoria, necesse est causam appellationis exprimi. de hoc no. j. de nou. oper. nunc. cap. penul. ¶ In scripturis] Not. q̄ siue in iudicio, siue extra appellatur, semper appellatio redigitur in scriptis, & siue ante sententiā, siue post. Nos tamen non intelligimus sublatum ius illud, per quod conceditur sola uoce post sententiā illico apud acta

M m in

in scriptis, siue sine scriptis appellare. C. de appella. l. litigatoribus. Vel dic, qd hic loquitur de appellatione, quæ fit ante sententiam, quod apparet ex eo qd hic dicitur qd causam appellationis scribat appellans, & ex eo quod sequitur qd iudex in appellationis debet inferere causam appellationis. Item quia infra sequitur, his quæ appellationibus &c. qd non esset necesse, si post sententiam appellaret. ¶ [In scriptis] non est uis, si scriptura sit authentica, scilicet per manum tabellionis, siue non, quantum ad hoc qd appellatio ualeat; tamen priuata scriptura non creditur, nec quo ad hoc qd probetur appellasse, nec ad hoc qd probetur formam appellationis fuisse talem qualem ista scriptura continet, nisi probetur aliter quam per priuata & non authenticam scripturam. ¶ [Apostolos] qui continent quomodo partes dimittit a sua iurisdictione, & eas transmittit ad iudicem appellationis. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma. & nisi appellator intra 40. dies petat appellatus, præsumitur renunciare appellationi. C. de app. l. quoniam. nisi per alia argumeta appareat, eum uelle prosequi appellationem, ut si ad eam prosequendam mittat. Item apostolos debet dare iudex, etiam si non deferat appellationi. ff. de app. re. l. sciendum. [Appellatio] non sit admissa ff. de ap. re. l. sciendum. [Reuerentia] ubi de iure fuit admittenda, uel etiam ubi dubitabat iudex an esset admittenda, necne; sed tamen propter reuerentiam desinit. Si autem deferret appellationi, quam sciret iniustam, non esset reuerentia, sed malitia uel imprudentia, & ideo puniendus esset infir. de oblig. quæ ex quasi delict. in prin. ar. §. de of. dele. c. pastoralis. in princ. Item & appellans remittendus est ad iudicem a quo appellauit, & condemnandus in expensis. [Et petierit] hoc obtinet in omnibus casibus præterquam in causis electionum, ubi siue appellatus exprimat & petat qd aduersarius compareat cum mandato, siue non, tamen plene instructus comparere debet, ut siue appellans siue appellatus procedere uoluerit, & altera pars procedere cogatur. §. de elect. c. si. imo & si utraque pars non curaret procedere, tamen superior ad quem appellatum est in officio suo posset eos cogere ad procedendum. §. eo. c. oblatæ. in fi. ¶ [Petierit] antequam literæ impetrentur super appellatione, uel etiam nuncium mittat pro impetrando, extunc enim cum iam non sit res integra, non habebit locum petitio, nisi forte malitiosè festinasset uel in mittendo nuncium, uel impetrando literas. §. eo. c. oblatæ. Et credimus qd hoc possit petere, etiam si iudex nullum terminum appellationi præfixit. Nam tunc ipse appellatus terminum suæ prosecutionis præfigere potest. Si autem nec iudex nec pars terminum præfigat, tunc expectabitur terminus legitimus. arg. §. eo. ut. c. oblatæ. ¶ Alij tamen dicunt, qd appellans nullum terminum potest præfigere appellanti, nisi terminum legitimum; graue enim uideretur, qd actor & appellans cui incumbit onus probandi, metuatur terminum legis ex uoluntate Rei, & hoc est uerius. ff. qui facti. de cog. l. de die. in prin. ¶ Item licet appellans possit diminuer terminum sibi datum a iure, uel etiam iudex ex iusta causa; reus tamen appellatus hoc posse non debet, scilicet diminuer beneficium iure alteri parti concessum. habebit ergo locum decre. etiam ubi non est præfixus terminus a iudice uel a parte, ut appellatus possit petere appellantem comparere coram iudice appellationis in termino assignato a iure, scilicet quia cum unus mensis restat de anno & etiam si ante annum uellet appellans prosequi appellationem suam, quod potest; tamen non potest impetrare literas super appellatione sua, sed oportebit eum portare acta sua ad curiam, & facere citari aduersarium; & hoc satis innuit hæc decret. ¶ Petierit si autem appellatus hoc non peteret, non pateretur pœnas quæ sequuntur, nec actor nec reus si non irent parati procedere super principali causa, licet bene faciant si parati uadant; sed licet non teneantur ire instructi super

principali causa, tamen debent ire parati respondere super causa appellationis. Et si non iuerint, nulla alia citatione emissa poterit iudex appellationis diffinire utram uera & iusta sit appellatio ante sententiam missa, an nō; hic non agitur nisi de appellatione ante sententiam, scilicet ad procedendum lite non contestata. §. eo. cap. interposita. §. si. & etiam condemnari in expensis. §. eo. cap. nicolao. & alias in causa appellationis procederet contra eum quasi contra contumacem. §. eo. c. ut debitus. in fi. c. sæpe. & c. cum speciali. in fi. & c. per tuas. & §. de offic. deleg. cap. pastoralis. §. præterea. in fi. ¶ Hanc autem petitionem scilicet quod appellatus uadit instructus procedere in causa principali non potest facere appellator, non enim aliud tenetur appellatus nisi ut uadat prosecuturus causam appellationis, non principalem, hæc autem habent locum, si appellatio recepta est. Alias sufficit & appellatori & appellaro quod mittant nuncium pro literis impetrandis. §. eo. cap. interposita. §. ei quoque. not. §. eo. cap. sæpe. Item hæc habent locum, ubi certus est terminus appellationi præfixus, supra eo. cap. nicolao. sed ubi non est præfixus, si aliqua partium uult impetrare, potest secundum modum quem notauimus supra eo. dem. cap. oblatæ. & cap. sæpe. Item in hoc casu, scilicet quando non est certus terminus præfixus appellationi, tamen recepta est, si appellatus est presens apud iudicem appellationis, sed appellator est absens, est tamen presens procurator eius qui uult impetrare literas super appellatione sua, tunc appellatus si uult semper debet obtinere quod nullæ literæ appellati impetrentur, sed faciet citari aduersarium ut coram iudice appellationis quem appellator elegit procedatur; & idem dicimus etiam in appellante, quod debet obtinere citari aduersarium appellatum si uult, & prohibere appellatum ne aliquas literas appellat. impetret; nam ordinariū est quod semper iudex appellationis cognoscat de appellatione, nisi ex iusta causa alijs committat. ¶ Appellationis articulo si talis erat appellatio, sine qua non poterat terminari causa principalis; alioquin contra, supra eodem. cap. super eo. Alij tamen dicunt aliter. Si iste qui obtinuit articulum appellationis intendit renunciare appellationi, de cetero non poterit agere pro expensis si non intendit renunciare, sed suspendere articulum appellationis, tunc coram iudice qui procedit in causa appellationis poterit petere expensas, siue sit ipse iudex ad quem appellatum est, siue sit alius quem partes elegerunt; nam tunc cum successerit loco iudicis appellationis, de omnibus cognosceret, sicut iudex appellationis cognouisset; cognosceret enim si appellatum est ante sententiam, si causa appellationis est uera uel falsa. ¶ Et si post sententiam est appellatum, quærit tantum de principali causa. C. de ap. l. eos. §. i. Item si expressè dicerent litigatores, quod nolent iudicem cognoscere ad præsens de appellatione, sed tantum uolunt sibi saluum esse, ut quando uoluerint, ius saluum sit eis super expensis, quas sibi dicunt deberi occasione male uel bonæ appellationis, tunc uidetur quod etiam post finitam causam principalem, uel ea pendente possint etiam expensas petere prosequendo tñ appellatione, non tamen tunc peteret pronuciari appellationem iustam, sed petit tñ expensas, quia malè appellauit; & hoc uix potest locum habere, qñ appellatur a iustia [Partium] i. partis. ¶ [Partium] uoluntate. No. qd hic fit prorogatio iurisdictionis conditionalis, uel de casu in casum; nam iudex appellationis p magna parte non habet iurisdictionem, nisi sub conditione in casu, scilicet si uera est causa appellationis, sed partes possunt extendere eius iurisdictionem ut simpliciter cognoscat, ut hic; & est simile in iudice delegato cum clausula, quod si non omnes &c. Est tamen casus, ubi non possunt prorogare, supra de foro compe. c. roman. quod quare non possit, ibi inuenies; tamè hic improprie dicitur prorogatio, sed exceptionis omisio, ut not. §. de o. ff.

off. deleg. c. prudentiam. [Procedatur] & debet semper procedere in causa principali, nisi dimittat propter probationes remotas, uel alia iusta impedimenta. [Premissa] i. si causam appellationis in scriptis non expresit, & apostolos non petijt, & si non uenerit instructus, ut hic dicitur. ¶ Non appellans] tunc reputatur appellator, nō appellans, quando appellauit sine scriptis, uel quando non petijt apostolos; sed quando non portat sua munimenta bene reputatur appellans, sed non datur ei terminus ad ea producenda, & proceditur eis non expectatis, etiam si appellat remittitur ad primos iudices. Et idem uidetur dicendum, scilicet, q̄ procedi potest non solum in causa appellationis, sed etiam in causa principali sine ulla citatione, quando non petijt appellatus, quod appellator compareat cum probationibus, sed tantum sibi terminus prefixus est ad proseguendum appellationem. s. de renū. c. ueniens. s. eo. c. cum causa. s. si. ¶ Et no. hic in glo. si autem. licet aliqui contradicant dicentes, q̄ licet in causa appellationis possit procedi sine citatione; tamen in principali non proceditur sine citatione; sed iste qui non petijt, q̄ cum munimentis aduersarius compareret, bene dabitur ei, scilicet aduersario terminus ad munimenta producendum, nec intelligitur nomine probationum uel munimentorum testes, quia ad eos producendos bene dabitur terminus. ¶ Item no. q̄ si iudex a quo appellatur defert appellationi, superior ad quem appellatur siue sit papa, siue archiepiscopus, siue delegatus eorum, procedere poterit in causa appellante inuito, licet in scriptis non appellauerit, nec apostolos petierit, nec causam assignauerit. ar. s. de fo. compe. c. significasti. & c. roma. si uero iudex non detulit appellationi expreis, sed pars appellata secuta est partem appellantem ad papā, tunc papa uel etiam eius delegatus inuito appellante procedet in causa appellationis, quia in odium appellantis & fauore partis appellatę statutum est, q̄ reputetur non appellans, & q̄ huiusmodi solennitates non requirantur, unde non debet in eius odium retorqueri. C. de leg. l. quod fauore. ff. de excep. rei iud. l. euidenter. ¶ In archiepiscopis autem, & in aliis inferioribus a papa, non sufficit consensus partium sine consensu ordinarii. s. de fo. compe. c. romana. forte secus est nisi prius ipsi iudicent, q̄ per appellationem legitimā ad eos est iurisdicção deuoluta, tunc etiam sine scriptis uel sine causę assignatione est appellatum, tamen potest cognoscere; quia hec sententia, etiam si sit contra ius litigatoris, tamen facit ius inter partes, ut not. s. de rescrip. c. super literis. [contemserit] puta quia non comparuit instructus in termino, quem ipse prefixit. ¶ Procedatur] ut si appellatus sit reus, & lis non fuerit coram primo iudice contestata, cum terminus datus ad proseguendum uicem peremptorii obtineat, & sic non ueniens in termino peremptorio ad causam principalem & ante litē cont. pateretur missionē in possessione si locum haberet missio, uel si locum non haberet excōmunicaretur. s. ut lit. non contest. c. quoniam. & c. tux. Si uero esset actor & ad terminum peremptorium non ueniret, reo ueniente absolueretur reus ab instantia iudicii, nec actor audiretur nisi restitutus expensis, & probatur hoc. ff. de iudi. l. & post edictum. C. de iudi. l. sancimus. C. quomodo & quan. iud. auth. qui semel. sic fiet in causa appellationis, & probantur ista in hoc. c. & eo. ti. c. sape. c. contingit. & c. reprehensibilis. Si uero lis sit contestata in primo iudicio, & reus appellatus non ueniat ad proseguendam appellationem, appellatore prosequente procedatur in causa appellationis. ut. C. de tempo. app. in auth. ei qui appellat. & 2. q. 6. c. si quis appellat. Nam & in primo iudicio procedatur contra eum contumaciter post litem contestatā ad diffinitiuum, si liquere potest de causa; uel ad missionem incommutabilem, si liquere non possit, ut probantur hęc. C. de iudi. l. properandum. s. si autem absuerit reus, etiam. C. quomodo & quan. iud. l. con-

sentaneum. Si autem actor appellatus non ueniat, reo appellante ueniente similiter procedatur in appellationis causa, appellante in expensis nihilominus condemnato; hoc enim est commune in quolibet condemnato contumace, siue uincat in principali, siue succumbat; ut. C. de iudi. l. properandum. s. si autem ex gestis.

CAPITVLVM II. in vi.

Legitima. [Quod ipsi] arbitris. [In idem] i. in eadem sententia, scilicet ut iudicent quod legitima sint su per causa recusationis, uel contra.

S Y M M A R I V M.

- 1 Appellatio fieri debet gradatim; scilicet ab episcopo ad archiepiscopum. & sic de singulis.
- 2 Citatus non tenetur comparere nisi constet esse de iurisdictione citantis.
- 3 Tres gradus in prosecutione appellationis hic habes.
- 4 Appellationis iudex cum primum incipit cognoscere de ueritate causę, non ualet quod sit per iudicem a quo appellatum est, & uide in nu. 5. & 6.
- 7 In appellationibus quę sunt extra iudicium, non queritur an uera, uel iusta sit causa appellationis.
- 8 Appellationis iudex quando possit inhibere priori iudici, ut non procedat. & in nu. 9.

CAPITVLVM III. in vi.

Romana ecclesia. [Generaliter] ex hoc colligi potest q̄ hic officialis habebat ordinariā iurisdictionem a lege, & prius appellantur iudices, quā officiales; & sic optime uidet dicere in auth. de iudi. in pri. & s. illo custodiendo. & C. de ap. l. si quis diuturno. & per has leges uidetur hic articulus determinatus fuisse, & sic non ob. ff. quis & a quo ap. l. 1. & ff. de appell. l. imperatores. ubi dicitur quod a legato tantum ad delegatum appellandum est, quia iste officialis non est delegatus, sed ordinarius. Vel potest dici, q̄ bene appellatur uicarius qui similiter habet ordinariā iurisdictionem, ut no. s. de offi. uic. c. sua. & ab his uicariis eodem modo appellandum est, quo modo appellaretur ab his quorum uicarii sunt. C. de app. l. precipimus. [Ipsorum] suffraganeorum. [Eorum] suffrag. ¶ [Siue auditorum] identitatis auditorum tollit omnem contrarietatem, quia bene fit gradatim appellatio ab officiali suffraganei ad archiepiscopum, sicut dicitur. 2. q. 6. c. biduum. quia nullum auditorium est medium inter auditorium huius officialis, & auditorium archiepiscopi. Item non obstat. s. eo. c. dilecti. quia ibi non loquitur de appellatione facta ab officialibus, sed de appellatione facta a subditis suffraganei, quorum auditorium non est idem, sed diuersum, & ideo ibi gradatim est appellandum. [Si censendum] quo ad appellationem, & etiam quo ad quædam alia, licet nō quo ad omnia, quia credimus q̄ ab officialis sententia possit supplicari suffraganeo. Item potest prohibere ne iudicet. ff. de iudi. l. iudicium. & idem in multis aliis. [Ad suffraganeos] contra. j. de præben. c. referente. solue ut ibi; uel ibi loquitur de consuetudine speciali, & eodem modo solue. j. de nou. oper. nun. c. significantibus. [Nisi] non inireris quomodo cognitio ponitur in sententia ista. Hoc enim fuit, quia archiepiscopus & suffraganei petiere declarari quid esset iuris archiepiscopalis secundum canones, & hoc diffiniuit papa in hac sententia, & ideo in fine addidit q̄ in aliis ecclesiis seruarentur. ¶ [Causa idem dicimus ubicunq;] aliquis iudex citat aliquem, quia nisi constet q̄ citatus sit de iurisdictione eius, nunquam debet cōparere, nisi in literis exprimat tale quid, quod si esset uerum, esset de iurisdictione eius. ff. qui satisda. cogan. l. si uero. ff. de ser. l. 1. ff. de iudi. c. l. non uideatur. de hoc not. supra de dila. cap. præterea. sed contra. supra eo. cap. si duobus. in princip. ubi archiepiscopus citauit nulla causa

sa appellationis expressa, & cum ad papam esset appellatum, & quia non comparuit tamen tenuit excommunicatio lata in eum; sed solue, quia tunc nondum statutum erat, quod expressa causa appellaretur. ¶ Item ibi constat archiepiscopum legitimum iudicem subditorum suffraganeorum suorum in causis appellationis, & eodem modo solue. ff. de iud. l. si quis ex. quia ibi loquitur, quando constabat, quod erat de sua iurisdictione, puta quia erat in sua iurisdictionis territorio quando citabat eum licet alias non esset de eius foro, & hoc bene innuit litera legis, quare loquitur de legatis, & quod dicit, quod non debebat contemnere praeoris dignitatem; si etiam non esset in suo territorio, nec esset alias de sua iurisdictione, non uideo quomodo uideretur contemnere iurisdictionem eius. [Expressa] in citatorio. ¶ [Vocatis] no. ergo hic tres gradus in prosecutione appellationis. Primus est quia quandoque proponitur non esse appellatum, uel alias iurisdictionem non pertinere ad eum ad quem dicitur appellatum, & tunc non debet prohibere primos iudices aliquid facere, sed tantum cognoscere, an sua sit iurisdictione. s. de rescrip. c. super literis. & iste gradus non ibi, si uero uocatis partibus &c. Secundus gradus est, quando non differtur appellatum, sed dicitur ex in sufficienti causa appellatum, & tunc distinguitur quia si sit appellatum post sententiam, potest prohibere primos iudices procedere. ff. ap. p. e. nihil inno. l. i. in prin. Si uero sit appellatum ante sententiam, non potest prohibere primos iudices procedere, nisi primo diffiniat ex causa legitima appellatum esse, & iste gradus non ibi, quod si obijciatur ex iniusta causa &c. Tertius gradus est, quando non differtur appellatum, nec etiam negat causam appellationis sufficientem, sed dicit falsam esse causam, ex qua appellatum est; & in hoc casu semper iudex appellationis prohibet primos iudices procedere, & sic loquitur. s. de rescrip. c. dilectus fil. i. ¶ [Partibus] quae semper uocandae sunt. [Aliud] quia forte renunciauit appellationi, uel dixit nullam causam insertam fuisse appellationi, licet contrarium in literis expresserit, & sic est multa similia inuenire. [Taliter] i. per appellationem, quare teneret, & causam ad superiorem transferret, licet forte falsam, sed ignoratur. [Ne in illa] causa quando ante sententiam est appellatum. [Præsumant] quia hæc cognitio, an sit iudex, procedere debet omne exercitium iurisdictionis. s. de rescrip. c. super literis. in fi. ¶ [Obijciatur] non est audiendus, quia causam in iure probatam dicit iniustam uel minus legitimam; uel e contrario. s. quia reprobata a iure dicit legitimam, cum sit hæc notoria iuris, & tunc hæc locum habet, cum causa uel grauamen quod proponitur in iure expressum non est, & tamen iusta causa uidetur; non enim omnes iuste causae appellationis in iure expressae sunt. [Minus legitima] hic uult dicere, quod si ante sententiam appellatur, & coram iudice appellationis dicatur appellationem non recipiendam, quia non sit sufficiens causa ex qua appellatum est quia quandiu hæc questio penderet, an sit recipienda appellatio, non debet prohibere iudicem a quo appellatum est procedere in causa; & bene facit ad hoc. s. de offic. delegat. capitu. pastoralis. s. præterea. licet dici possit, quod illa decreta non habet locum nisi ubi appellatur post sententiam, sed e contra uidetur. supra de rescrip. c. dilectus fil. in fi. ubi dicitur, ad iudicem appellationis pertinet cognitio causae, scilicet ad quos pertinet iurisdictione, & interim primi iudices supersedere debent; sed responde, & exponere, ut ibi. ¶ [Prohibere] ex hoc loco satis apparet, quod iudex a quo appellatum est ante sententiam non tenetur dimittere procedere in causa, antequam iudex appellationis incipiat cognoscere an uera sit causa appellationis, nisi appellans obtulisset se probaturum causam appellationis coram iudice a quo appellauit. s. e. c. interposita. ubi nota de hoc potest dubitari, ex quo incipit iudex appellationis cognoscere de ueritate causae, an iudex a quo appellatum est debeat supersedere, etiam si ei non man-

detur a iudice appellationis, & an teneat quod postea fecerit si postea processerit; & uidetur ex hoc loco, quod teneat super principali antequam ei mandetur, quia principalis causa non tangit processum iudicis appellationis, qui cognoscit de ueritate appellationis. ¶ Et hoc quod dicitur hic est quoddam nouum beneficium, quod datur per hanc constitutionem iudicis appellationis, scilicet ut possit prohibere primos iudices, sed si non prohibeat, uel antequam perueniat prohibitio ad eos, tenebit quod faciet. argu. s. de rescrip. c. audita. ¶ Plures tamen dicunt, quod ex quo iudex appellationis incipit cognoscere de ueritate causae, non ualet quod sit per iudicem a quo appellatum est, quia licet mandetur iudici, intelligitur tamen mandare parti quare praesens est in prosecutione appellationis; & si diceret eam non presentem, sed absentem contumaciter, nec tunc certe sua contumacia debet ei prodesse, imo eum facit praesentem. ff. de re iud. l. de unoquoque. s. i. & l. contumacia. s. ult. C. de iud. l. properandum. & facit pro his quia si ius dat iudici appellationis quod cognoscat de ueritate causae. s. de rescrip. c. dilectus fil. l. i. certe hoc ipso uidetur abstinuisse prioribus potestatem cognoscendi de principali. ¶ Item dicit lex, quod propter minorem causam non debet fieri praedictum minori conditioni. ff. de iud. l. per minorem. sed constat quod maior causa appellationis propter auctoritatem maioris iudicis, est cognitio de qua cognoscit iudex appellationis, quam illa de qua cognoscit primus iudex. Item maior est, quia de pluribus cognoscit, scilicet de ueritate causae appellationis, & etiam in casu de principali, puta si probetur uera causa appellationis. s. eod. c. ut debitus. Item constat, quod in casu posset ei fieri praedictum si probaret ueritatem causae appellationis, si primus iudex cognosceret. Item decreta alleg. c. ut debitus. hoc uidetur dicere expressè, id est quod primus iudex non debet se intromittere, ex quo superior cognoscit de ueritate causae, cum dicat quod si inuenierit iniustam appellationem, debet eum ad priorem iudicem remittere, alioquin ipse procedat. ¶ Sed quæres, quare in eadem ratione debet super sedere primus iudex, ex quo iudex appellationis incipit cognoscere, an appellatio sit interposita, uel iusta appellationis causa expressa; cum etiam tunc si procedat primus iudex, fiet praedictum in causa appellationis. Ad hoc respondeo, quia licet fiat praedictum quo ad aliquid causae appellationis, non tamen sit praedictum maiori cognitioni; quia iudex appellationis de praedictis cognoscens non cognoscit neque de causa appellationis quare sola est, an sit uera causa appellationis, neque de principali, sed tantum an sua sit iurisdictione, ut hic dicit. Primi tamen omnibus his respondent, dicentes hanc decreta habere locum, postquam primo iudici renuncietur; uel alias scit, quod secundus iudex appellationis procedit in causa appellationis, scilicet ut cognoscat de ueritate causae; & multum facit pro eis decreta. praalle. de rescrip. c. spolia. cap. audita. sed si contrarium dicitur, sequitur magnum inconueniens, quia si appellatum esset in curia Romana, & ibi prosequeretur causa appellationis, scilicet de ueritate causae, & per procuratorem prosequeretur causam principalem coram primo iudice qui non detulit appellationi, quia nihil scit de prosecutione appellationis quare sit in curia, iniustum est; quia propter hoc solum quod iudex appellationis cognoscat de ueritate causae, licet postea constet quod non sit uerum, cassaretur processus primi iudicis, qui in nullo peccauit, cum nil sciret. ¶ Illud autem indubitatum est, quod siue ante mandatum iudicis appellationis, siue ante sententiam, siue ante mandatum principis processit, si coram iudice appellationis probetur uera causa appellationis, quod cassetur totum quicquid sit per priorem iudicem. supra eodem, cap. ex parte M. & etiam multis alijs decreta. Hæc autem habet locum quando appellat

appellatur in iudicio; si enim extra iudicium appellatur, certe non minus propter hoc quod superior iudex appellationis incipit cognoscere de appellatione, siue in principali, siue in alio modo, debet impediri officium, uel ius primi, uel alterius hominis, quin illud exequatur sicut primo; quia lis uel appellatio non debet quinquam priuare sua possessione, sicut sit. pen. per totum. quamuis & hoc ipsum sit in iudicio, & est ratio, quia officium uel possessio, uel aliud ius non transfertur ad iudicem appellationis, sed iurisdictioni tantum. ¶ Et hac ratione dicunt quidam & forte bene, quod si aliquis appellat ne prelatius instituat aliquem in aliqua ecclesia, & prelatius nihilominus instituat, & appellans super hoc prosequitur appellationem, quod si pendente appellatione iterum immineret institutio facienda, iudex appellationis non prohibebit eum instituere, ut dictum est; & si uellet appellan-tem excommunicare, quia eum non habet pro instituto, non ualeat excommunicatio. ¶ Et hoc est ea ratione, quia iurisdictioni cuius pars est alias excommunicatio, deuoluta est ad iudicem appellationis, & hoc est uerum postquam iudex appellationis cognoscere coepit de principali, scilicet an ad prelatum pertineat institutio. ¶ In appellationibus autem, quæ sunt extra iudicium, non queritur aliter, an uera uel iusta sit causa appellationis. Sed his uidetur contra. s. eod. cap. ut nostrum. Solu. hæc autem obtinent in appellationibus, quæ sunt ante sententiam; in his autem quæ sunt post sententiam, obtinet quod not. s. de off. dele. c. pastoralis. s. r. ¶ Si autem iudex qui cognoscit de principali causa non admittit appellationem, quam dicit non ualere, quia non fuit emissâ intra 10. dies, uel quia nulla causa annexa fuit appella. uel quia iniusta uel falsa causa est appellationis, procedit ad diffinitiuam sententiam, & iudex appellationis similiter procedat, quia iudicauit bene appellatum, uel ex iusta causa, & etiam consequenter super principali iudicauit, siue bene, siue male, teneat, quia cum constet eum habere iurisdictionem, non est reuocanda sententia quæ est contra ius litigatoris, nisi si appelletur. 2. q. 6. c. ei qui. s. diffinitiuam. Tenebit igitur sententia iudicis appellationis, per quam reuocatus est processus, & sententia prioris iudicis. nec obstat si dicat, quod est contra res prius iudicatas; quia dicitur prima sententia non ualere, quia lata est post appellationem, & tunc bene ualeat secunda sententia contra res prius iudicatas. ff. quæ sen. si. app. re. l. r. ¶ Si autem iudex appellationis iudicet appellationem iniustam, puta quia non fuit appellatum intra decem dies, uel quia non subiecit iustam causam appellationis, uel quia causam quam subiecit, licet etiam iusta non erat, tamen uera, uel ex alijs similibus causis; tunc quicquid factum est per primum iudicem, qui non detulit appellationem, ratum manet, nisi obtulisset appellans se uelle probare causam appellationis coram primo iudice, & ipse noluit recipere probationes. Nam isto casu iudex appellationis non debet aliter cognoscere de causa appellationis, nisi probet appellans quod obtulit se probaturum ueritatem causæ, & cassabit quicquid factum est postea per primum iudicem, etiam si causa appellationis esset falsa, nisi forte notorium esset eam falsam. s. eo. cap. interposita. & cap. cum sit ro. ¶ Et idem dicunt quidam, si primus iudex procedat post inhibitionem sibi factam a iudice in casu a iure concesso, ut hic. ¶ Alij dicunt contra, nec est contra. ff. appellatio. pendens. l. r. quia illa loquitur in appellationibus factis post sententiam, uel post decretum cum causæ cognitione interpositum, ut ibidem dicitur; tunc enim antequam procedatur in causa appellationis, reuocatur quicquid factum est post appellationem; ut not. supra de exceptio. cap. dilectæ. nisi forte notorium esset, quod appellatio esset iniusta; ut not. supra de offic. delega. cap. pastoralis. in gloss. mirum. ¶ Item not. quod licet decretum innuat quod iudex appellationis in quibusdam ca-

sibus potest inhibere priori iudici, & non procedat, & quod in aliquibus non debet inhibere; non tamen dicit quando primus iudex debet cessare propter appellationem a procedendo in prima causa, uel non debet cessare, & ideo super hoc tene sicut no. s. de off. deleg. c. pastoralis. in glo. mirum uidetur. ¶ A iure] tales sunt casus. 2. q. 6. s. sunt quorum. & s. seq. Ideo autem ponit de istis appellationibus quæ prohibent, quia de alijs quæ a iure non prohibent non erat dubium; quia ex quo iudex appellationis incipit cognoscere, potest iudicem prohibere a quo appellatum est, imo & quod plus est sine prohibitione procedere non potest. ff. ap. pen. nihil inno. & de ap. reci. per totum. Sed de his quæ a iure prohibentur, quia poterat dubitari, ideo hic determinat. s. quia idem est. s. quia prohibere potest, imo si non prohibetur, procedere possunt primi iudices. ff. de ap. re. l. si. & in preal. s. super quorum. [Consimilibus] puta ne testamentum aperiatur, & in alijs huiusmodi. ff. de ap. re. l. si. & in prealleg. s. sunt quorum. ¶ Inhibere] iudex enim appellationis post sententiam emissam, dum cognoscit an appellatio sit recipienda necne, prohibere iudicem debet qui tulit sententiam a qua appellatum est, ne sententiam exequatur, & hoc est expressum. ff. ap. pen. nihil in no. l. r. in prin. [In alium]. s. ab eis qui coram archi. litigat. [Iurisdictioni] licet enim certis ex causis aliqui ad eundem iudicem remittendi sunt. ff. de lib. cau. l. liberis. & ibi est commissio actuum, uel rerum; ut no. s. de resc. c. pastoralis. s. r. & etiam licet audire possint etiam eos extraneos, qui se offerunt iud. ff. de re iud. l. a diuo. s. si super. j. de testi. c. ueniens. tamen eos ad iudicium uocare non possunt, nisi impedirent iurisdictionem eorum. j. de spon. c. uenies. & no. s. de off. iud. deleg. c. r. [Impediant] contra. s. eo. c. ad hæc. solue nt ibi. [Ad eos.] siue enim sint res temporales siue spirituales ecclesiarum, omnes sunt in potestate episcoporum & dispositione. ro. q. r. c. nouerit. 17. q. 7. c. omnes. 89. dist. c. iudicatum. & eodem modo si appellatur, super eis appellabit ad archiepiscopum. [Seu in re] sic in causis feudorum. s. de fo. comp. c. ex transmissa. s. uerum. s. de ma. & obe. c. folitæ. [Reuocent] de hoc no. s. de off. ord. c. ad reprimendum. j. de sen. excomm. c. per tuas. [Remittere] de hoc no. s. de resc. c. ab excommunicato. & de off. ord. c. ad reprimendam.

S V M M A R I V M.

Consuetudo quæ is capiat, qui per 40. dies steterit in excommunicatione, quibus locis obseruetur.

CAPITVLVM IIII. in vi.

VT super appellatione. [Constitutionis nostræ] s. eo. c. cordi. & est hoc ius nouum & bonum. [Nihilominus capiuntur] tangit hic consuetudinem Angliæ & Romaniæ, quæ est, quod si quis per 40. dies steterit in excommunicatione, capitur. [Nam post] ff. ap. pen. nihil inno. per totum. & no. s. de exce. c. dilectæ. [Exceptis] casibus. s. eo. tit. c. roma. s. quod si. [Inhibuit] s. eo. c. roma. ad ditio est in originali.

De clericis peregrinantibus. RVBRICA XXIX.

S V M M A R I V M.

Peregrini omnes & specialius ad sedem Apost. migrantes sunt sub protectione Papæ.

CAPITVLVM I.

Conquerente. [Accedunt]. Nam cum omnes peregrini sint sub protectione domini papæ specialius tamen uenientes ad se. apo. 24. q. 3. c. si quis ro. Clericis tamen non licet peregrinari sine autoritate superioris. de cõse. dist. 5. c. non oportet. nec et episcopis. j. de uo. & uo. re. c. magne. si autem non cã peregrinationis, sed psecutione appellationis iug, uel et

M m 3 pro

pro uitanda oppressione potest ire ad papam uel alium superiore inuito episcopo uel prelato suo. 2. q. 6. c. omnis oppressus. & tribus. cc. seq. Credimus tamē q. semper debet ad minus de honestate petere licentiā, sine necessaria autē cā, sed pro aliqua utilitate tñ non licet ad papā accedere sine autoritate sui prelato uel domini papā. in Auth. de episcopis. §. interdicimus. & hoc intelligimus saluo quod de Regibus dixi. §. ti. prox. c. cum parati. C. si per uim. l. 1. C. de man. i. iubemus.

De confirmatione utili uel inutili. RVBRICA XXX.

S V M M A R I V M.

- 1 Confirmatio fieri debet cum causę cognitione.
- 2 Confirmatio sententię, a qua non est appellatum, an possit peti.
- 3 Confirmari sententiā qui petit, debet probare sententiā tenere.
- 4 In petitione confirmationis alicuius sitę probatio incumbit actori.
- 5 Absolvere reum cuius est quam ferre sententiā confirmationis uel infirmationis, uel etiam absolutionis ab impetitione rei.

C A P I T V L V M. I.

- I quis. [Litigiosus]. Quę res dicatur litigiosa, habes. C. de litig. auth. litigiosa. [Cognoscere] & forte consonat hoc. l. quę dicit q. ea q. post lit. conte. & c. ff. de edil. edil. & diles. §. si. [Causa] iam coepta. §. de test. c. causam quę. [De quęstione] quidam intelligunt de cr. istam, sicut iacet; alij dicunt q. non est post confirmationem alicui lici tñ decernere de quęstione post orta, si quęstio sit, an uera uel falsa sit confirmatio. §. de iud. c. cum uenissent. secus si uelit cognoscere de rebus confirmatis, qđ potest.
- ¶ Et hoc intelligas uerum, ubi confirmatio facta est sine causę cognitione; si enim cum causę cognitione sit confirmatio, siue possessionis, siue ecclesię, siue electionis, super ipsa electione postea inferior iudex cognoscere non potest. Confirmationes autem cum causę cognitione fiūt §. de offi. dele. c. quoniam abbas. §. de pact. c. quoties. §. de testi. c. ueniens. l. 1. Planior intellectus est, ut dicas q. si quis confirmationem impetret alicuius rei lite pēdente; uel propter defectum qui erat in contractu, uel quia papę autoritas requirebatur, nihilominus iudex corā quo quęstio uertebatur in quęstione procedet, nisi forte diceret non obstante q. res est litigiosa; imo quod plus est, dicimus, quia non solum si confirmationem, imo & si priuilegium concessum a papa obtinisset, tamen primus iudex procederet. §. de test. c. causam. l. 2. Si uerō erat in pacifica possessione, cum obtinuit confirmationē a papa non in forma communi, sed ex certa scientia uolens supplere defectum si quis erat in priori concessione, uel alias cum causę cognitione, postquam sic confirmauerit solus papa ulterius cognoscere potest, uel dic ut no. §. de iud. c. cū uenissent. ¶ Quęritur an possit peti confirmatio sententię, a qua non est appellatum, uel quę transit in rem iudicatam cum causę cognitione, puta quia dicit peto a uobis iudex q. talem sententiā confirmetis pro me contra talem latam, & uidetur q. non; quia actor ex hac petitione nihil consequi potest, quia hoc ipso q. appellatum non est, & transit in rem iudicatam, rata est. ¶ Et si dicas q. nulla erat snia, forte quia nō erat iudex q. eā dedit, uel non tenebat snia q. nō fuerat lis cōtestata, certē nec tūc snia confirmationis faceret eā tenere. ¶ Item non uis, q. possessori sit actio pēdita, nisi forte alius diffamaret, & detraheret iuri possessoris. j. q. si sint legi. c. cām. C. de inge. ma. l. diffamari, cum suis concor. sed cōtra. 16. q. 6. c. si episcopum. j. de insti. c. 2. §. de procu. c. ex infinuacione. & in fi. §. de a pac. ca. Sol. dicimus^a talē petitionē ad

mittendā & potest prodesse actori; quia si pro eo lata fuit sententiā, decetero nullus potest dicere eam nullā, neque eo pretextu q. is qui tulit eam non erat iudex, nec pro alio; quia si ille qui confirmat est iudex, snia quam fert super confirmatione prioris sententię transit in rem iudicatam, & dat robur primę sententię, ut decetero contra eam nihil possit dici. §. de transac. c. 1. prodest etiam actori, q. nullus inferior confirmatore de ea cognoscere potest, ut hic. Vnde dicimus, q. si archiepiscopus cognoscens de causa appellationis confirmauit sententiā, & postea coram episcopo uolente exequi sententiā confirmatam exciperetur ab hoc, q. non teneret sententiā prima, & ideo non esse mandandam executioni, non audiretur, nec ipse cognosceret si non fuisset appellatum; sed si fuisset appellatum ab archiepiscopo ad superiorem, non cognosceret episcopus, cum ibi non appellaretur ab archiepiscopo, sed differret executionem quousque superior diffiniret causam appellationis. Ad secundum respondeo, quia etiam is qui habet ius, & qui est in eius possessione potest agere; nam quilibet potest petere hic pronūciari se legitimum, etiam sine diffamatione pcedente, & se canonicē institutum. j. qui fil. sint legi. c. per tuas. §. de procu. c. ex infinuacione. & l. contrarię, scilicet diffamari, & c. causam. loquuntur, quando non agebat directe, sed compellere uolebat alium agere intra certum tēpus, & tunc bene est necesse quod procedat diffamatio. ¶ Itē plus dicimus, q. ille qui petit sententiā confirmari debet probare sententiā tenere, puta q. iudex fuit q. tulit eam, & q. ordinem seruauit, non autem habet necesse probare q. iusta sit; sed si non peteret confirmationem sed eius executionem, & alius diceret non est executioni mandandā quia non tenet, sibi incumbit probatio; quia omnia presumuntur rite facta. ¶ Ratio diuersitatis, quia in primo casu est actor, in secundo reus, unde sibi incumbit probatio. §. q. si. c. actor. uix uidere possum q. alij incumbat probatio, si quis petit confirmationem alicuius sententię, & alij si idem petit executionem eiusdē sententię, uel si petit sententiā excommunicationis obseruari usque ad satisfactionem condignam; & tamen bene cauet sibi iudex, quia nisi plenē sibi constet de iustitia primę sententię, uel iniustitia, tēper tutius est absolvere reum ab obseruatione scilicet iudicij, quā ferre sententiā confirmationis, uel infirmationis, uel etiam absolutionis ab impetitione Rei, de hoc not. §. de offi. dele. c. cum contingat. Illud autem est indubitanter uerum, q. sententiā a qua est appellatum potest confirmari. C. de appe. auth. ei autem.

S V M M A R I V M.

- 1 Confirmationis potentia quę sit.
- 2 Actus canonici in iudicio peti possunt, quod non est ira de actionibus iurisgen. & uide in nu. 3. & 4.

C A P I T V L V M. II.

DE confirmationibus. Ex certa scientia, & cum causę cognitione factis, aliās secus est. §. de offi. dele. ga. c. studuisti. ¶ Not. q. confirmatio aliqua tribuit multum iuris, sicut in confirmationibus electionum, per quas datur potestas ministrandi. §. de elect. c. transmissam. & c. qualiter. quandoque autem confirmatio non tantum uetus ius declarat, sed illud solidum ponitur si quis petat confirmationem cum causę cognitione, quę ad iurisdictionem pertinet, ut est confirmatio sententię & processuum habitorum in iudicio. Nam contra hoc postquā fuerit confirmata cum causę cognitione, partes in iudicio nihil dicere possunt. §. de transac. c. 1. Idem dicimus ē si actus legitimi conferuntur cum causę cognitione, & partibus ptesentibus, q. credimus fieri posse. ff. de adopt. l. nam etiam. ¶ Idem etiam credimus de actibus canonicis sicut sunt confirmatio, institutio, quę possunt peti in iudicio confirmari. §. de procu. c. ex infinuacione. in fin. Actus autem de iure gentium introducti sunt, ut uenditio, locatio,

locatio, & huiusmodi non debent peti in iudicio confirmari. ¶ Et est ratio diuersitatis, quia isti contractus tantum de uoluntate partium nituntur etiam lite non contestata, ideo in eorum confirmatione nihil facit iudicis auctoritas, nisi esset de uoluntate partium. s. de transac. c. 1. uel nisi talis esset superior qui sua auctoritate posset ut esset papa, qui si confirmaret aliquem contractum alienum factum ex certa scientia, contra illum ulterius nihil dici posset. arg. s. de concess. preb. & ec. non ual. c. quia diuersitatem. sed actus legitimi qui a iure sunt inuenti & custoditi, bene possunt peti confirmari a superioribus. Et idem dicimus de actibus canonicis, ut sunt institutio, confirmatio, & idem de his quæ a iurisdictione eorum dependent, ut sententia, & huiusmodi. ¶ Tamen in his not. q. licet dicamus q. actum legitimorum & canonicorum, & eorum quæ a iurisdictione dependent, confirmatio peti possit in iudicio & partibus presentibus, tamen si nullus uult se opponere ipsi confirmationi, nemo cogitur; sed tamen iudex proposito legitimo edicto procedet, & cognosceret, & diffinit, etiam lite non contestata ratum manere legitimum actum. arg. ff. de adopt. l. nam ita, & C. si ut se ab hæc. auth. omnes. & hac ratione potest dici illam petitionem de iure admitti. Peto me pronunciari legitimum, uel matrimonium pronunciari legitimum; nam filiorum legitima a matrimonio procedit, quod est actus canonicus; sed si petatur uenditio confirmari, uel alius contractus pendens ex consensu partium, tunc partes non coguntur respondere, nec etiam iudex potest procedere ad sententiam partibus uolentibus respondere. ¶ Et patemur tamen, q. si partes consentirent & etiam cum causæ cognitione procedet in contractibus pendens ex consensu partium, q. teneret; ut in decre. preall. & de transac. c. 1. quantum ad hoc quod dictum est de pronunciando partibus absentibus, plus placet quod no. j. qui si sint legi. c. causam. ¶ Falsi si enim agendo, uel defendendo de falso, uel excipiendo proponatur, cognosceret, ut hic. Vel dic, si proponatur de falso, siue accusando, siue excipiendo, non audietur nisi coram papa. s. de iud. c. cum uenissent. sed si esset notorium, uel per confessionem, uel per bullam, uel alio modo, secus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Literæ secundæ de primis mentionem non facientes impetratæ non ualent, nisi id expresse continetur.*

CAPITVLVM III.

Bonæ memoriæ. [Mandauerunt] s. de off. deleg. c. pastoralis. ubi de hoc no. cautè, ante terminum bene debet carere commodò illarum, aliàs autem secus. s. de app. c. oblatæ. non placet de termino assignato a iure, ut ibidem no. sed expone cautè. i. fraudulenter. [De facta] sicut non tenebatur, ut no. s. eo. c. oblatæ. s. de offi. deleg. cap. ex literis. [Prioribus] fraudulenter impetratis. ¶ Verum mutar causam, hucusque enim locutus est quando fraudulenter primæ literæ impetratæ sunt, ex nunc loquitur quando non fraudulenter, & tunc si impetrantur secundæ literæ non facientes mentionem de primis, non ualent secundæ, etiam si ibi sit clausula nulla. l. ueritati & iusticiæ & c. nisi expresse dicatur, non obstantibus literis confirmationis. & quasi idem uidetur dicere hæc decret. cum eo quod dicitur. s. de app. c. oblatæ. unde eadem repetas quæ ibi dixi. [Dicatur] in secundis literis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Literæ non contestatæ quando procedi possunt.*

CAPITVLVM IIII.

Cum dilecti. [Innouari.] Tali enim sumpto fides adhiberi debet, cum coram iudice delegato ad hoc fuerit publicatum. de hoc no. s. de testi. ca. albericus. [Maioris] no. q. omnes clerici possunt se opponere, p. iuribus episcopi. Quidam tamen dicunt hos habere speciale mandatum ab episcopo. [Non duximus] de superabundanti cautela. ¶ Appellauit lite prius contestata

coram eis, quod ex eo apparet quia post mandatum recipit probationes nulla alia facta contestatione. Vel dic speciale, ubi agitur de statu posse procedi lite non contestata, ut no. s. de testi. c. olim. Vel dic hoc esse ius nouum. s. q. ubi petitur innouatio priuilegij, admittitur exceptio talis; quia non est facienda innouatio, quia ego iura illa præscripsi, quæ tibi per illud priuilegium conceduntur, licet per innouationem nihil noui iuris tribuatur. j. de priuilegiis. c. quia intentionis. ¶ Sed obijciat, quia non uidetur talis admittenda exceptio per illud quod sequitur, quia hac exceptione non obstante fuerunt priuilegia innouata. Solu. innouatio quæ sequitur non fuit facta communi iure, sed propter periculum consumptionis, sic hæc ratio ex ipsa litera apparet. ¶ Idem uidetur q. admittenda esset exceptio hæc, non sunt innouanda priuilegia, quia ego possideo iura quæ peris innouari. ¶ Renouare uidetur q. inordinate, cum primo loco deberet constare de appellatione. s. de app. c. ut debitas. Sed dic in optione esse eius, contra quem appellatur, ut petat procedi in appellatione, & ad hoc ut refundantur ei expensæ, & remittantur ad priores iudices. supra de appella. cap. ut debitas. an uelit coram iudice appellationis procedere in principio, ut hic, cum sit in eius fauorem inductum. C. de legi. c. quod fauorem. & dic q. Papa bene mandat procedi in causa, super qua est appellatum ab eo loco in antea, quia uerò & c. sed ante propter causam necessariam præcepit priuilegium innouari. ¶ Sit civilis in Auh. de testi. s. multa. & s. hæc uerò. collat. 6. [Similitudine] s. de consi. l. nam concu. ff. ad l. aquil. illud. C. de fall. ult. nam si hæc similitudo attenditur, uidetur q. eadem similitudine equitatis debeat uel aduersarium intra annum conuenire, uel ei priuilegij innouationem nunciare. [Nouum] i. dist. c. præceptis. j. de priuilegiis. c. ex parte. ¶ Procuratricem ff. de procur. l. feminas. contra. sed hoc est speciale in mulieribus constitutis in dignitate; ad idem. s. de arb. c. dilecti. 12. questio. 2. c. cum deuotissimam. Vel ex quo est abbatissa, potest esse procuratrix in rebus monasterij; sicut miles in rebus ordinis sui. ff. de procur. l. filius. Vel hoc fuit de speciali gratia, quod aliàs non licet. ff. de re iudi. l. quidam consu. [Centenaria] j. s. de priuilegiis. c. cum nobis. ¶ In sua diocesi nam si monasterium non esset in sua diocesi constitutum, non ualeret prescriptio episcopi contra priuilegium, quia erat sine titulo, qui necessarius est; & ubi est præsumptio contra aliquem, & uerè præsumptio est contra eum qui in alia diocesi subiectionem monasterij præscribit, de hoc no. s. de præscrip. c. si dilig. Sed episcopus in cuius diocesi est, bene præscribit contra hoc priuilegium, quia maior præsumptio est pro episcopo quam contra eum, quia & si contra eum præsumitur quia priuilegium apparet, tamen pro eo præsumitur & contra monasterium q. impetratum sit per falsi suggestionem, & ideo tanto tempore monasterium uti eo cessauit, & sic fatendum est monasterium fuisse per priuilegium exemptum, sed fatendum est episcopum diocese contra monasterium & priuilegium posse præscribere. ¶ Ad iudices hoc uidetur mirabile, cum tantum esset petitum priuilegium innouari, & ad impediendum innouationem exceptum est de prescriptione, quomodo lite non contestata procederetur ad diffinitiuam sententiam super eo, de quo actum non est, scilicet ad iudicandum monasterium, an sit exemptum. contra. j. de simo. c. licet. Sol. dixerunt quidam, hoc super statu monasterij procedere lite non contestata. s. de testi. c. cum olim. ¶ Sed adhuc non satisfacti quæstioni; quia non uidetur debere pronunciari nisi ad nouationem faciendam, uel non. Tu autem sic respondes, quia cum iam priuilegia essent innouata, non erat super innouatione ferenda sententia, nec fertur sententia lite non contestata, quia licet papa det formam procedendi super principali, non remouet quin debeat fieri litis contestatio; supple ergo ubi dicit recipiat testes, lite contestata

testata præmissa. [Eidem] episcopo [Resignato]. i. ex uestra parte dato.

CAPITVLVM V.

AD nostram. [Regularibus.] Etiam si prioratus sint perpetui. j. de sta. mona. c. monachi. §. ult. [Tali-ter] racita ueritate. s. de rescript. c. super literis. j. eod. c. proxi. ff. de contrahen. empt. & uendi. l. quod sepe. §.ulti.

SVMMA RIVM.

1. Præsumptio transfundit onus probandi in aduersarium.

CAPITVLVM VI.

POrrecta. [Falsitatis.] Nisi probent de certa scientia emanasse; si enim probaret, secus esset. præsumptio enim transfundit in eos onus probationis. C. de proba. l. siue. & no. s. de off. dele. c. cum in iure.

SVMMA RIVM.

1. Controfsio super decimis an & quomodo sit faciendas.
2. Confirmationi an quis ordo sit adhibendus.

CAPITVLVM VIII.

Venerabilis. [Decimis] scilicet quibus locis solui debent, uel quo tempore, uel quibus personis; alias enim super diminuenda quantitate decimarum non licet pacisci. ¶ Insuper] ad hoc fit hæc insertio, quia ratione eorum quæ in ipsa compositione ponuntur, non potest hoc dici q. aliquis sit contra ius. ibi, & si esset. Papa illud uoluit sustinere, & super illo dispensare. argu. s. de biga. c. super eo. s. de fil. presby. c. ueniens. & no. s. de transla. c. i. ipse tamen de iure suo contradicere posset, si ignorans fecit. s. de fid. instrum. c. inter dilect. §. porro. ubi no. multo fortius quilibet extraneus; quia res inter alios acta & c. Item si dolo uellent dicere se inductos ad compositionem, audiuntur. ff. de pact. l. tres fratres. §. emptor. & propter hoc ponitur clausula, sicut sine præiudicio & c. & hoc idem posset dicere, etiam si prædicta clausula non apponeretur; & ideo cum illa clausula nihil operetur, non debet impediri executio compositionis. ¶ Confirmat[i]onis] & uidebatur contra, q. prius ponendus erat tenor compositionis, & postea prosequi debebat confirmatio, ut diceret prædictam compositionem confirmamus, & non cõfirmamus compositionem sequentem, quia si dicat sicut in iudicio futuræ confirmationes non possunt confirmari, quæ causæ cognitionem requirunt, ita nec in priuilegiis debet ualere confirmatio, si uerba confirmationis præcedunt uerba compositionis; & sic ex hoc uerbo uidebatur conditionalis confirmatio, unde uidebatur eis q. priusquam mandaretur executioni, inquirendum esset de conditione, sed non est ita.

SVMMA RIVM.

1. Confirmatio uel concessio uni ecclesie de a. i. Ecclesia per Papam uel eius legatum facta intelligitur saluo iure aliorum.

CAPITVLVM IX.

SVa nobis. [Spiritualibus.] Papa enim uel legatus cõcedendo uel supponendo alij ecclesiam, nihil alieno iuri detrahare intelligitur, sed tantum ius subijciendo ecclesie, idest ut extunc ei sit subiecta, sibi concedere uidetur saluo iure aliorum. argum. s. de off. deleg. c. super eo. in omnibus ergo salua erunt episcopis & metropo. iura episcopalia & metropolitana. illi autem, qui bus donantur, poterunt tanquam patrum de temporalibus exigere rationem. Et pro his si malè ministrent, excommunicare; iuste etiam cui legatus hoc donauit poterit inquirere, & forte etiam extra ordinem non derogando iuribus aliorum, sed & cum sunt negligentes uitare poterunt. Vel melius uidetur q. legatus nullam potestatem habet auferendi iura unius ecclesie & da

2. Alii.] Adde a re alij^a, sed papa hoc potest facere; hic Cardina. in consil. 65. col. 3. in prin. ap.

00000

erant legitima. Verba autem huius priuilegij nescio excusare, quin plene essent exemptæ a patriarchis & aliis, si legatus de eo conferendo potestatem haberet. [Eorundem] hæc dictio refertur ad illam dictionem quidam.

FINIS LIBRI SECVNDI.

INCIPIT TERTIVS.

De uita et honestate clericorum.

RVBRICA I.

SVMMA RIVM.

1. Laici an peccent sedendo inter clericos.

CAPITVLVM I.

VT laici. Supple. Statuimus. de cõse. diff. 3. c. sacerdotum. 23. di. c. sacras. hoc c. loquitur de honestate; nõ enim crederem aliquem peccare mortaliter, si inter clericos staret, maxime ubi non est contraria consuetudo: [Sed pars] idest chorus. [Sacta] idest maior pars ecclesie, siue corporis.

CAPITVLVM II.

CLerici[arma] 23. q. 8. c. clerici. [Portantes] nisi ex causa. 23. q. 8. c. Maximianus.

SVMMA RIVM.

1. In minoribus ordinibus constitutus, quæ in ecclesia legere & cantare possit, & cum quibus ornamentis.

CAPITVLVM III.

VT quisque. Honestè loquitur hoc. c. sed non peccat mortaliter si contra faciat propter pauperem. [Plebem] idest populum. [Clericum] No. in minoribus ordinibus constitutos legere epistolam, & hoc uerum quando non est ibi subdiaconus, nec debet cantare cum solennitate, in qua cantat subdiaconus, & ornamentis subdia. 23. di. c. subdia. 7. 3. di. c. si qui clerici. ¶ Scholas tenere] docendo primò rudimenta & psalterium, qui autem maiores scholas regit, de quo habes. 38. di. cap. de quibusdam. non legit de officio epistolæ, uel lectionis. [Ad fidem] i. symbolum, quod est credo in unum Deum.

CAPITVLVM IIII.

SI quis. [Relaxauerit.] Nisi ex causa. j. eo. cap. clericis. [Sit] id est fiat, non enim ipso iure est excommunicatus. sic. 30. dist. per totum.

CAPITVLVM V.

CLericus. [Nuntriati]. 20. quæst. 1. c. procliuius. 23. dist. c. non liceat.

SVMMA RIVM.

1. Clericus coniugatus tonsuram ferre debet.

CAPITVLVM VI.

CLericus. [Sit sine gradu] Sacri ordinis. 32. dist. c. si quis eorum. [Traditus] si dicto uel facto approbatus esse eum in monasterio. 20. q. 1. c. quam pro genitores. alias secus. j. de regu. & transf. ad reli. c. cum sumus. [Et iterum] j. refert se ad primum casum de clerico uxorem ducente; & habes hic quod clericus coniugatus portare debet tonsuram. 23. dist. c. de ecclesiastica. 32. dist. c. si qui uero. in Auh. quomodo oportet episc. §. qui semel. 20. q. 3. c. eos. & hoc intellige uerum si percipiunt beneficium. j. de cle. coniuga. c. Ioannes. & si iterum uoluerint ad ordinem clericalem redire, alias omnino sunt omni priuilegio

privilegio clericali priuandi uel nudandi. 84. distin. c. si quis. 7. co. cult. Vel lege planius & verius hoc. c. ut clerus. si tonsura dimissa uxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu. i. si prædictus clericus non habet gradum sacri ordinis, nec a parentibus monasterio traditus est, & semper usque ad hunc locum lege suspensius, & est sensus. Si clericus non habet sacrum ordinem nec est monachus, licet potest accipere uxorem, tamen tonsuram porter, si vult gaudere privilegio clericorum.

CAPITVLVM VII.

Clericis. [Etiam inuiti.] nec in hoc casu incidunt in canonem.

S V M M A R I V M.

Monasterium domos non esse frequentandas.

CAPITVLVM VIII.

Monasteria. [Et rationabili] ambo coniuncti sunt, scilicet rationabili & necessaria. 11. q. 3. c. non sunt. non tamen ad loquendum cum eis, nec domos suas frequentare quis debet.

CAPITVLVM IX.

Quoniam. [Et expensis.] 12. quæst. 5. c. nobis. C. de fruc. & lit. expen. l. 11. [Valeat] episcopis scribit Grego. & sic est in regitris.

S V M M A R I V M.

Delegati an suis expensis causas agere teneantur, & quid de ordinariis.

CAPITVLVM X.

Cum ab omni [Expensis] has enim licet accipiunt delegati, de quibus hic loquitur; cum nemo cogatur suis stipendijs militare; ordinarij autem suis expensis causas agere debent, secus autem in uisitatione; ut not. 7. de cens. c. romana. [In fraudem] sibi retinendo, si est certum salarij assessoribus dare facerent; licitum est. C. de assessor. l. 1. ff. eo. l. diem. arg. 11. q. 3. c. non licet. 14. q. 6. c. uenales. sententia autem arbitri uenalis tenet, licet contra eam excipiat. C. de arbi. l. 3.

S V M M A R I V M.

Ppae auctoritas intelligitur exempta quo ad solennitates.

CAPITVLVM XI.

Deus qui. [Conformetis.] Sic habes, quod in professione circa solennitates intelligitur exempta auctoritas papæ, secus in substantialibus. 7. de sta. mona. c. cum ad monasterium.

S V M M A R I V M.

Mimi, histriones, & ceteri theatrales publice gesticulantes non sunt promouendi etiam post poenitentiam, & quare.

CAPITVLVM XII.

Cum decorem. [Theatrales.] Mimi enim & histriones nullo tempore etiam post poenitentiam sunt promouendi, nisi per dispensationem papæ. 51. di. c. 1. & c. preterea. 4. q. 1. c. 1. sunt enim infames. de cõ. se. dist. 2. c. pro dilectione. ff. de his qui no. inf. l. 2. §. ait prætor. & de ff. post. l. 1. & hoc intelligo de his, qui publice coram populis faciunt gesticulaciones sui corporis, ut ex prædictis legibus apparet. Si enim in occulto etiam coram pluribus alijs saltaret, uel chorizaret, non prohiberetur a promotione post poenitentiam. Idem etiam uidetur si semel tantum uel etiam pluries fecisset coram populo, dommodo non assuefecisset, nec esset infamis. Infamia enim & uilitas personarum est causa quare promoueri prohibentur, & non peccatum; quia sine peccato hæc fieri possent, quia David & plures alij saltauerunt sine peccato, qui etiam hoc faceret ad consolationem alicuius infirmi, uel ex alia iusta causa non peccaret; sed assuefcere in his, non posset esse sine infamia. Et no. uilitatis, & maxime in his qui querunt inde lucrum. Illud autem certum est, quod si quis habet beneficium alias officium histrionis in aliqua curia, & ille promoueri non potest, & sic loquit. 51. di. c. 1. & c. preterea. [Theatrales

sic dicti, quia sunt in theatro. i. loco ad theorandum, siue ad speculandum apto. [Laruarum] laræ dicuntur de formatas hominum, siue per appositiones pellium, siue collarum, [Ludibria] nedum quod monachi uel alij clerici exerceant ludibria, sed etiam in eorum habitu exercere, prohibentur. in Auth. de san. epif. §. vlti. colla. 9. C. de epif. aud. l. minime. Aliqua autem ad compunctionem fieri non prohibentur, puta presepe domini, & sepultura, & confamilia. ar. de conse. dist. 3. c. semel, & de consecra. dist. 3. c. queris.

CAPITVLVM XV.

Clerici. [Officio.] Non credimus hoc. c. loqui de precepto, sed de consilio & honestate. [Commercia.] 91. di. c. clericus, de conse. di. 5. c. nunquam. [Tabernas.] 44. dist. c. clerici. [Taxillos.] 35. dist. c. 1.

S V M M A R I V M.

Clerici si negociaciones clericis non conuenientes moniti non dimittant, quæ pena puniantur.

CAPITVLVM XVI.

Ex literis. [Quibus] statutis patriæ [Moniti] hi enim primò monendi sunt, ut negociaciones clericis non conuenientes dimittant, & si eas non dimiserint, & cum eas forte sine peccato facere possent, clericatu dimisso spoliabuntur beneficio & ecclesijs si habent, & dimittentur domino seculari hoc modo quod ecclesia non defendet eos, ut hic in fi. [Ab hmoi] idest secularibus negotiationibus. [Prætermisiss] idem etiam si non prætermisiss, dummodo coniugati sint, & negotiationibus intendunt. ar. 7. de cle. coniug. c. pe. & c. Ioannes. [Priuilegium] excepto priuilegio canonis. 17. q. 4. c. si quis suadente. alij contra. de hoc not. de cleri. coniuga. cap. penult. & cap. Ioannes. & infra de apost. cap. primo. [Priuilegium] quia quo ad iudicium uel forum & functiones municipales perdunt. infra. de cleric. coniuga. cap. penulti. [Dum his] ergo eis dimissis possunt uti priuilegio clericali.

De cohabitatione clerico
rum et mulierum:

RVBRICA II.

S V M M A R I V M.

Clerici quas mulieres secum in domo habere prohibeantur.

CAPITVLVM I.

Inhibendum. [Canones.] 32. dist. c. nullus. & c. præter hoc. 32. di. c. interdixit. C. de epi. & cle. l. eum qui. 31. di. c. in omnibus. & dicunt quidam hanc decre. canonibus derogare. Alij dicunt quod per decre. istam prohibentur tantum clerici lasciuie tenere in domo lasciuas consanguineas secum, & alias similes mulieres.

S V M M A R I V M.

Mulier si post trinum admonitionem cum presbytero fuerit deprehensa consabulari quæ pena sit punienda.

CAPITVLVM II.

Si quisquam. [Fabulari] in Auth. ut li. ma. & aux. §. pe. & vlt. [Iudicetur.] i. monasterio tradatur. 33. dist. c. fraternitatis. vel in seruitutem redigetur. 32. dist. c. eos. & hoc intellige si fuerit publice ducta tamquam uxor, & sic loquitur. 15. quæst. ult. ca. cum multæ. 81. dist. c. qui dam. si autem teneatur ut concubina, imponitur ei poenitentia. 26. q. 1. c. quæ Christo.

CA-

CAPITVLVM III.

Clericos. [Concubinas]. Secus de vxoribus. 35. q. 6. c. ab isto. [Incurrat] 2. i. dist. c. in nouo. C. de iud. lulti. 50. di. c. pœnitentes. [Perpetuam] i. donec respiciant. si. insti. loca. 5. adeo. ff. de pecul. l. id vestimē. & sic non est contra. 2. q. 1. c. multi. & dicitur perpetua, quia nullum certum tempus præfinitum habet. Vel expone excommunicationis, id est depositionis.

S V M M A R I V M

- 1 Satisfactio congrua peccati quæ sit.
- 2 Possessio non amittitur ab eo, qui non habet animum amittendi.
- 3 Differentia quæ sit inter suspensum ab homine & a canone.
- 4 Suspensus a canone, celebrando non est irregularis.

CAPITVLVM IIII.

Sicut. [In subdiaconatu]. Idem in minoribus ordinibus, sed nō sunt ita seuerè puniēdi. 32. di. c. lectores. [Satisfactionē congruam] † Satisfactio congrua est & si dimiserit peccatum, & pœnitentiam egerit coram eo, contra quem peccauerat; & si peccasset contra proximum, oportet q̄ ei satisfaciatur. Et dicimus, q̄ iste qui suspensus est usque ad congruam satisfactionem, quā cito satisfecerit, ut debet, & sicut dictum est, statim officium suum & beneficium recuperat; & hoc satis probatur per ipsa uerba; nam si usque ad congruam satisfactionem est suspensus, ergo post dignam satisfactionem primum statim recuperat, nisi aliud sit impedimentum, forte q̄ peccatum est manifestum, uel alia iusta causa, quare necessaria sit dispensatio, ut nō. s. de tempo. ordi. cap. ex tenore.

† Eadem dico si usque ad annum uel aliud tempus sit suspensus, & idem si pro contumacia

Si pro contumacia. Adde Felin. qui istud dictum refert, & sequitur in de re. c. ex literis. column. 8. in fi.

spensus non amittit iura sua, siue temporalia, siue spiritualia, nec possessionem eorum, licet fructum & effectum amittat ad tempus; quod ex eo patet, quia ad hoc animum non habet, siue quo possessio non amittitur. ff. de acquiren. poss. l. possideri. s. cum quibus.

Et ideo nec eius beneficia conferri possunt, tamen fructus qui medio tempore colliguntur non ei restituentur, sed in utilitatem ecclesie conuertentur. s. de ap. c. pastora. in fi. & j. de cler. nō resi. c. cum ad hæc. [Suspendatis] per hoc non derogatur. 22. dist. c. nullus. & c. præter. ubi dicitur q̄ suspensus est ipso iure, quod tantum loquitur de sacerdote qui tantum suspenditur a missa. Hic autem loquimur de aliis sacris ordinibus, & etiam pœnas alias imponit. Nos dicimus, quod ab officio non tantum sacerdotum, sed etiam clericorum est abstinendum. j. e. c. vlti. & non solum a missa, sed etiam ab alijs officijs, etiā minoribus. 81. dist. c. si qui sunt. 22. dist. c. præter. imo nec etiam beneficium habebit, nec etiam cum alijs sedebit; & sic nec electionibus intererit. arg. prædicti. c. præter. & idem dicendum in omnibus ordinibus sacris, & quidam in minoribus idem dicunt. ar. c. præter. & j. eo. c. vestra.

Nec tamen hæc decreta, quæ dicit suspendendum, antiqua iura tollit quæ dicunt eos suspensos ipso iure, cum hic loquitur quando erat occultum ante probationem & sententiam, unde oportebat quod ante sententiam suspenderentur; uel loquitur quando tantum erat suspicio. s. e. c. 2. Vel dic, q̄ licet quilibet possit sua autoritate recedere ab officijs publici fornicatoris, potest etiam contra eum procedi ordine iudiciario, per quem aliq̄ pœnitentiæ imponitur illi; & propterea grauior est pœna iudicis, quā iuris; quia pœnam iuris credimus cessare, si cesset a peccato. ar. j. eo. c. vlti. quantum ad hoc ut alijs possint audire eius officia. Ipse tamen non debet celebrare sine dispensatione, & absolutione ex quo notum fuit crimen eius. 81. dist. c. ministri. & nō. 50. dist. c. cap. sacerdotes. sententia autem iudicis non cessabit, nisi restituatur de magna gratia. Item nisi per sententiam pri-

uetur, non poterunt eius beneficia alijs conferri. Et ideo necesse est monitionē præcedere, ut hic dicit, & sequens.

† Si autē a prelato suspensus esset, possent eius beneficia alijs conferri, quia vacat ecclesia. s. de eta. c. cum bono. Secus in beneficijs suspensorum a canone, ut hic; & licet talis differentia sit inter suspensos a canone, & suspensos ab homine; in exhibitione tamen sacramentorum non est differentia, ut nō. j. de hære. c. 2. ¶ Item si suspensus a canone celebrat, non est irregularis. arg. j. de cler. excom. mi. c. si celebrat. in prin. secus in suspensio a iudice. 11. q. 3. c. si quis presbyter. excommunicatus autem a canone bene fieret irregularis, si celebraret. j. de sent. excom. c. cum illorum. uel dic aliter, ut nō. j. de schis. c. 1. de cle. excom. mi. c. si celebrat. ¶ Suspensi per tantum tempus, quod scandalum & infamia contra eum augmentatur, & relinquo hoc in arbitrio boni iudicis; uel non expectantur, nisi quouque post suspensionem citentur.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

Rescriptum ut ualeat, quibus casibus necessaria est in precibus sua series.

videtur etiam dicendum in occulto excommunicato.
 6. q. 3. c. si tamen. s. de off. or. c. si sacerdos. ¶ Evidentiam]
 3 puta quia mulierem suspectam tenebat in domo. 32. q.
 1. c. 1. s. eo. c. si quis. sed si clericus inuenus sit coire cum
 muliere, propter hoc tamen uitari non debet ab eo, nisi
 alias sit notorium, ut hic. [Recipiantur] notorii autem
 fornicatores suspensi sunt ipso iure, ut hic. arg. a contra-
 rio sensu. 32. diff. c. præter. s. uerum. s. r. diff. ca. si qui sunt
 ministri.

S V M M A R I V M.

- 1 Fame origo unde deducatur.
- 2 Notorium facti quod duplex sit, & notorium iuris quid in nu. 3.
- 3 Ordo iuris an sit necessarius in notoriis presumptionibus.
- 4 Sententia lata & etiam executioni mandanda potest contra eam
de nouo iudicium agitari.
- 5 Ordo iudicarius in contrariis seruari debet.
- 6 Accusatus si quis est, & citatus non compareat, qualiter proceda-
tur contra eum. & in nu. 10.
- 7 Monitio iudicis, an habeat vim citationis.
- 8 Sententia lata super notorio quo casu non teneat.

CAPITVLVM VIII.

TVa nos. [Habentibus] Non in domo, quia tunc se-
 cuss. 2. q. 1. c. de manifesta. [Conueniuntur] id est in
 terrogantur. [Notorium facti] puta, quia mulie-
 rem suspectam secum tenebat in domo & lecto; & quia
 confitetur, uel non diffitetur, uel si filios habet de aliqua
 muliere. J. de duor. c. significasti. ¶ [Notorium] fama
 procedit ex sententia, & aliquando ex suspitione. Item
 ex certo autore, & aliquando ex incerto. de conse. di. 3.
 c. sanctum. hoc adducit inquisitionem, nisi a certo homi-
 ne emulo, uel inimico habeat originem. J. de accusa. c.
 qualiter. il. 2. manifestum autem solitum ordinem iudicia-
 rium requiret, non inquisitionem nisi sit infamatus. 2. q.
 8. c. 2. & tamen manifestum ex certa scientia & certo au-
 thore procedit, etiam quod probari potest. ff. de testa. l.
 hæredes. s. 2. occultum etiam aliquando dicitur quod proba-
 ri potest. C. de app. l. eos. s. 1. sæpe aut dicitur notorium ma-
 nifestum. 2. q. 1. c. manifesta. ¶ [Notorium facti] triplex est.
 primum est notorium facti actu transeuntis, quod ita ha-
 bet euidentiā rei, quod negari non potest probabiliter; ut si
 episcopus cepit ministrare bona ecclesiæ. s. de transla.
 prelatus. c. quanto. idem si quis in conspectu populi occide-
 ret aliquem. Et dicunt quidam, quod in hoc notorio, licet
 sit occultum iudici, si detur sic petitio, uel accusatio.
 cum talis episcopus transfugeret se ad talem episcopatum
 sine licentia Papæ, peto eum amoueri. Vel cum talis talē
 in præsentia multorum occiderit, quod inficiationi locus non
 est, peto eum puniri. & ex quo ita proponit, potest proce-
 dere tanquam in notorio. l. lite non cont. 2. q. 1. c. manife-
 sta. & c. de manifesta. & c. quæ lotha. s. de iureiur. c. ad no-
 stram. Et dicunt non esse necessariam litis contestationē,
 ubi absens est accusatus & contumax. Si autem præsens
 esset, faceret fieri litis contestationem & oportebit hunc
 probare duo, scilicet quod fecerit homicidium, nec hoc suf-
 ficit, nisi probauerit publicè factum. Alioquin non pos-
 set condemnari, ex quo sic formata est petitio, cui debet
 sententia conuenire, ut s. de or. cog. c. cum dilectus. s. si
 & s. de proba. c. licet. sine probatione autem, nunquam
 aliquem condēnabit. 2. q. 1. c. nos in quemque. & ca. Deus
 omnipotens. & in tali notorio non auditur quis appellans.
 s. de app. c. proposuit. Et sic appellatur notorium potius
 qualitate facti, puta quod publicè factum est, quam quia sit
 iudici notum; & in hoc notorio debet præcedere aliqd
 de illis quæ continentur. J. eo. in gl. quidam aut. & hoc no-
 torium actu transiens, satis probabiliter negatur a præ-
 sente. J. de sortile. c. ex tuarum. Si autem sit notorium in-
 terpellatum, semiplena probatio requiritur. J. de usu. ca.

cum in dicecesi. Si autem sit conti-
 nuum, nullus ordo requiritur, nec p-
 batio; ut si clericus in carcere teneat-
 ur. s. de app. c. dilectus. uel si in domo
 publicè teneret concubinam. 2. q. 1. ca.
 de manifesta. uel contra iuramentum
 dominum persequitur continuè. s. de
 elect. c. uenerabilem. ¶ Item notorium
 est iuris. ff. de sta. ho. l. ingenuum. J. eo.
 c. fin. s. c. proxi. & si negetur, requiritur
 probatio. s. de sen. & re iud. c. sicut. No-
 toriū presumptionis est; per quod præ-
 sumitur filius, quia natus est de nuptiis.
 ff. de in ius uoc. l. quia habes etiam alia
 exempli. 32. q. 1. c. 1. s. de præsump. c. 3. 2. q. 1. c. de manife-
 sta. & c. quale. J. de emp. c. ad nostram. J. de pig. cap. illo.
 Alij dicunt, quod in his duobus notoriis, scilicet iuris, & in
 notorio continui facti, sine accusatore & teste procedi-
 tur, nec potest appellari, ut in concordantiis positus. s.
 ubi de eis tractauimus. In notorio autem facti actu tran-
 seuntis, & interpellati non admittitur directā accusatio,
 nisi cum ordine iudiciario, & admittenda est appellatio,
 sed potest indirectè procedi in talibus notoriis, scilicet
 inquirendo, & sic potest intelligi in Auth. ut iudic. sine
 quoquo suffra. s. necessem. & C. de accusa. l. ea quidem.
 nec obstat. decre. s. de elect. c. bonæ memoriæ. ma. & c. uene-
 rabilem. s. de app. c. cum sit. J. de uer. sig. c. ex parte. J. ibi
 no. Citatio autem semper est in quolibet notorio neces-
 saria, ut s. de iureiur. c. ad nostram. hoc autem licet sit secu-
 rius, non tamen denegamus posse sustineri quod dictum
 est. s. eo. gl. & J. eo. gl. quidam autem dicunt. ¶ In notoriis
 autem presumptionis necessarius est omnis ordo iuris,
 sed sufficit probare circumstantias & presumptiones,
 etiam si non probetur factum. argumen. in prælegis;
 decre. tertio. & 32. quæst. 1. cap. 1. Quidam autem dicunt,
 si secundum primam opinionem sufficere, & etiā necesse
 esse ad hoc ut possit procedi in tali notorio actu transeun-
 te, quod literas receperit a fide dignis. arg. s. de postu. c. 1. 2.
 q. 1. c. si in Auth. ut iud. sine quoquo suffra. s. si quis autē.
 & s. necessitatem. uel etiam per publicam famam, uel per
 denunciationem officialis. C. de accusa. l. ea quidem. &
 quod faciat citari partes; nam merita causarum & c. s. de sen.
 & re iud. c. inter. ut s. de iureiur. c. ad nostram. il. 3. Noto-
 rium uerò deprehenditur loco, quia sit in publico non
 in domo occulta, & propter astantes qui sunt multi, tot
 scilicet quod non inueniretur aliquis, qui possit tot in-
 uenire qui contrarium dicerent; puta tota uicinia, uel
 maior pars, uel tot quod inficiari non potest; præterea
 tempore, puta die non nocte, & ex multis aliis circun-
 stantiis quas discretus iudex uidebit. ff. de institut. l. sed &
 si. s. primo & secundo. ff. de iur. & fact. ignoran. l. re-
 gula. s. 1. 2. q. 1. c. fin. s. quando autem. ff. de uerbo. obli. l.
 continuus. s. 1. & tunc quando factum est notorium, sed
 persona delinquens occultatur, locum habet, ut quidam
 dicunt, quod proceditur quasi in notorio. ar. s. de testi. cog.
 c. peruenit ad nos. & no. s. de elec. c. bonæ me. ma. & de
 tali notorio actu transeunte loquitur. J. de uer. sig. c. si
 ex parte & c. in Christo. & c. seq. s. de app. c. cum sit ro.
 s. ult. & c. proposuisti. s. de fil. presbyt. c. conquerente. su-
 pra de transla. prela. cap. quanto. hi etiam sic notorie de-
 linquentes non sunt audiendi appellantes. 2. q. 6. c. ei qui.
 s. sunt. supra de app. c. cum sit roma. s. ult. & c. proposuit.
 ¶ Sed quod est mirabile, post latam sententiam etiam
 executioni mandatam contra eam poterit de nouo per-
 pendere iudicium, id est agitari. C. de accusa. l. ea quidem. non
 mireris quia alibi non licet appellare, & tamen causam
 agere licet, ut in supplicatione. C. de preci. impe. offe. au-
 then. quæ supplicatio. & retractabitur prima sententia si
 uer processus, si probauerit falsum esse quod obicebatur,
 uel etiam non notorium. C. de accusa. l. ea quidem. quam-
 uis

uis hoc difficile uideatur; sed contra uidetur quod non debeat citari in notorio actu transeunte. supra de elect. cap. bonæ memo. mag. & c. uenerabilem & etiam quod non sunt in tali notorio recipiendæ probationes. 2. q. 1. cap. de manifesta. & c. quæ lotharius. sed illæ l. habent locum in notorio quod in conspectu iudicis contingit, uel in notorio continuo, uel ibi interuenit citatio, ut not. supra de app. c. cum sit roma. Vel dicas generaliter in quolibet notorio posse procedi sine citatione; hoc non placet, & sine probationibus, non propter hoc reuocabitur sententia nisi constet in contrarium, ut supra dictum est. sed melius est ut modo predicto procedatur, nisi forte periculum uel scandalum esset in mora; & sic potest intelligi quæ continebantur. supra de elect. c. bonæ memoriæ mag. & c. uenerabilem. & forte non est differentia inter notorium actu transeuntis, & actu interpellatum; sed in usurario manifesto quedam constituuntur specialia, ut not. j. de usur. cap. cum in diocesi. & cap. quia. ¶ Sed quid dices, negatione sit res dubia; ergo ubique negabitur, non seruabitur dictus processus. C. de inge. & ma. l. 4. Respondeo sicut dictum est, si presentes sunt, & negetur, bonum est qd seruetur ordo iuris, & in cautionibus, & in aliis. ff. de custo. & exhi. reo. l. diuus. arg. 2. quæstio. 3. cap. 1. & 2. & si non fuerit præsens, uel recesserit, tunc non seruatur ordo. Vel dic illud habere locum, in quibus probabiliter potest esse inficiatio. Vel dic quod est dubium, ideo requiruntur probationes; & quia notorium, ideo proceditur sine ordine; & sic diuersis respectibus aliquid dicitur dubium & notorium, sic etiam ordine non seruato proceditur si de maleficiis notoriis excipiat contra electum, uel testem; & loquitur supra de electio. cap. bonæ memoriæ mag. & cap. uenerabilem. ¶ In aliis autem præter maleficia, puta in contractibus non credimus locum habere prædictum processum, imo in ipsis seruabitur ordo iudiciarius, quia ibi tempore prædicti contractus, & ante, & post contractum, multa sunt & interueniunt etiam extra id quod agitur, quæ homines non audiunt, uel non notant notabiliter. Item quia quæ consensu uel uerbis uel re contrahuntur, non possunt talia ita esse notoria. ff. commo. l. si is. §. ult. ff. de actio. & obliga. l. 1. & 2. Idem dicitur de possessione, quæ licet consistat in facto, habet tamen aliquando aliquid iuris. ff. de acquire. possessio. l. prima. §. acquirimus. & l. possessio. ¶ Præterea alia ratione reprobamus processum notorii in contractibus, quia si præsens esset reus forte haberet exceptiones suas; & alius est modus subueniendi actori, scilicet per excommunicationem uel missionem in possessionem. supra ut lit. non contesta. cap. tuæ. & c. quoniam. sed dices idem etiam potest dubitari in criminibus, quia forte ad suam defensionem fecit homicidium, uel quia transiit ad episcopatum auctoritate papæ, uel quod est denunciatus post appellationem. §. de transla. c. ult. §. de restitutio. spo. c. olim. j. de sent. excom. cap. per tuas. Item remedium aliud actor habet contra eum. C. de requi. re. & ff. eo. per totum. sed dicimus qd speciale est in maleficiis, quia interest reipublicæ, ne maleficia remaneant impunita. j. de sent. exc. c. ut famę. qd proceditur sine ordine, & tamen necessarium est, qd non solum probet maleficia, sed etiam qualitatem facti, scilicet qd homicida insultum fecerit, & occiderit, & sic de omnibus aliis; quia alias est inficiationi locus. arg. ad prædicta. de resti. spo. c. olim. & c. cum ad sedem. 2. q. 1. c. quæ lotharius. Quidam dicunt qd si negetur notorium, semper est probandum notorium, ut ff. qui falsis. cog. l. si uero. §. ul. & hoc in absentia partis probari potest. arg. §. de pac. c. interposita. §. ul. & postquam probauerit notorium, tunc admittitur probationes super principali; sed prius dictum magis placet, cum hoc sit prolongare lites, & circuitus adducere. ¶ Nulla tergi. Tale notorium facti, puta quia mulierem suspectam secum tenet in domo uel lecto, &

quia confitetur uel non diffitetur, uel si filios habeat de aliqua muliere. j. de diuor. c. significasti. Illud factum uel potius maleficia dicitur notorium ut homicidium, & adulterium, quia pluribus notum est, etiam si circumstantiæ non sint notæ quæ excusant uel aggrauant maleficia; ut puta quia iudex est qui occidit, uel etiam alius sed ad sui defensionem, uel etiam adulter non tenetur, quia ignoranter eam cognouit, uel quia supposita uel quia parentem ignorabat inter se & uxorem suam; sed certe in hoc casu quando quis teneat aliquam pro uxore, non uidetur habere locum processus notorii, quia tunc non est notum maleficia licet notorium sit factum, scilicet qd tenet & cognoscit talem mulierem, qd non est peccatum nec de genere peccatorum, nisi & ipsa consanguinitas esset notoria, non dico uiro, sed alijs, ita qd possit censeri notorium; non enim est necesse ad hoc, ut processus notorii habeat locum, qd sit notum partibus, sed qd in ueritate sit notorium; quia si uelles dicere qd oportet omnes circumstantias excusantes maleficiū esse notas, lequeretur qd nullum maleficia posset esse notorium, quia nullum est qd non possit habere aliquam circumstantiam quæ possit excusare maleficia. ¶ Sed contra, non dicitur factum notorium nisi quando non est inficiationi locus, etiam quando non potest ulla tergiversatione celari, ut hic. 2. q. 1. ca. de manifesta. Sol. non dicitur qd maleficia non possit excusari, sed dicit quod ipsum factum, quod dicitur maleficia, non potest celari quin sit factum notorium, i. si sit notorium factum, habet locum processus sine iudiciario ordine; processus autem iste extraordinarius de quo loquantur canones, raro locum habet secundum canones. ¶ Item not. qd imputatur accusato, qui habet legitimas causas inficiandi, qd citatus non uenit, & proceditur ad inquirendum de circumstantiis non notorijs, etiam si præsentis accusato inuenerit probatio habebitur pro probato ex quo absens est, alioquin si non absenti & non præsentis incumbere probatio, iudex ad sui instructionem probationes recipiet. Item & procedetur ad poenam huius contumacis, sicut fuerit iustum, eius contumacia non obstare. §. de ele. c. bo. me. ma. 2. q. 1. c. de manifest. sed si uenerit, audient excusationes eius. 2. q. 1. c. Deus omnipotens. & si aliqua poena imponatur eis, uel si aliquod mandatum fiat eis occasione malefacti, eo non existente contumacia & non facta legitima inquisitione de non notorijs, illud uel erit nullum, uel erit reuocandum tanquam iniustum. ¶ Itē monitio iudicis, quæ monet reum quod faciat, non habetur pro citatione; quia monitioni non tenetur parere, si habet iustam excusationem. §. de præsumptio. c. dudum. 14. q. 1. c. quisquis. arg. contra. supra de recrip. ca. si quando. ubi dicitur, quod per literas debet se excusare, sed ibi loquitur de honestate. ¶ Alij dicunt & forte bene, qd in notorijs post citationem potest procedi, si citatus non mittit sufficientem responsionem. arg. infra de cleri. non resi. ca. ex parte. & duobus cc. sequentibus. ¶ Item si sit factum, ubi requiritur purgatio, uidetur quod ad purgationem vocari debet. arg. me. infra de sent. excommuni. ca. si uero. & idem uidetur quod ad sententiam sit uocandus. C. quomodo & quando. l. ea quæ. tertia quæstio. nona. per totum. & alij tamen contrariantur in contumacibus; & illa capitulum loquitur in absentibus, non contumacibus; sed accusatori imputaretur si sciret legitimas accusationes accusati, & eas non diceret; & prouideretur in hoc casu accusato secundum tenorem. l. si prætor. ff. de iudic. ¶ Item dicimus, quod licet in notorio possit procedi lite non contestata, & seruato alio ordine iudiciario quando partes sunt præsentis, nihilominus tamen dicimus posse procedi præsentibus eisdem etiam lite non contestata, nec alio iudiciario ordine seruato, sicut & quando reus absens est & contumax præter citationem, quæ semper est necessaria. ¶ Item post citationem necessarium est ei exponi

CAPITVLVM I.

Si qui. [Relinquenda] 32. distin. c. si qui uerò. contra. 12. q. 1. c. quia. So. illud loquitur, ubi timetur scandalum. Vel illud de pauperibus clericis, & non intulatis, quibus non ex debito, sed ex elemosyna est bene faciendum. Vel illud fuit dispensatio in nouitate gentis anglicorum. Vel illud uetus. hic autem & dicit hęc dect. hodie seruatur.

S V M M A R I V M.

Clericus si ipse & eius uxor uouerint castitatem, retinet beneficium.

CAPITVLVM II.

SAnē. [Nisi forte] licet enim habeant uxores, si ipsæ & mariti uoluerint uouere castitatem, possunt habere beneficia.

S V M M A R I V M.

Recedens ab ecclesia an & quando recuperat omnia, quæ attulit tempore ingressus, & ecclesiæ donauit.

CAPITVLVM III.

Quod a te. [Redire] ff. de colle. illic. l. 1. in fi. 16. q. 6. c. de lapsis. & c. cognouimus. 5. de renunc. cap. ex tr. inmissa. 17. quæstio. 4. c. quicunque. contra. 27. quæstio. 1. cap. si quis rapu. 13. quæstio. 2. cap. nulli licet. 8. quæstio. 4. c. sunt qui opes. in Auth. de mona. 6. si uerò reliquas. 7. de cond. ap. l. uerum. Sol. dicunt quidam aliud esse cum iponte, quo casu nihil recuperat, ut in cōtrariis; aliud cum iudicis autoritate recedit, quo casu omnia recuperat, ut hic, & in concordantiis. Sed contra hoc uidetur quod non debet ei prodesse iudicis autoritas, cū ad hoc sua culpa deuenerit. argu. ff. commo. l. si ut certo. quamuis non possit dici culpa, si in minoribus contrahat matrimonium, propter hoc dixerunt alij quod sicut in dote uel donatione propter nuptias intelligitur conditio, scilicet ut duret durante matrimonio. Sic & quando ingressu suo aliquis donat aliquid ecclesiæ. C. de rei ux. actio. l. 1. secus si alias donet, quia tunc nil reuocabitur, nisi expressè dicta sit conditio. 7. de ap. cap. uerum. Alij dicunt hoc cap. cum concordantiis intelligi de benignitate, contraria de iure communi. Alij dicunt, q. si res aliquas donat expressè, non potest eas reuocare; sed si tacite ipso, scilicet ingressu ecclesiæ, secus est. argu. C. si pen. app. l. 3. Alij uerò dicunt, q. si simpliciter facta est donatio, nunquam est reuocanda. C. de dona. l. irritam. C. de re uocan. don. l. si donatione. hęc autem facta sunt sub conditione, si ibi permaneret.

CAPITVLVM IIII.

SAnē. [Sacerdotes.] Nuncupanda. supple & propter hoc prinati ecclesiis fuerunt &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensatio quando non teneat.
- 2 Criminosus promotus ad aliquam ecclesiam an accusari possit de crimine, quod prius habebat.
- 3 A denunciatione criminis nullus excluditur.
- 4 Recusatio uel appellatio criminosa, cuius crimen per confessionem est notorium, an admittenda sit.

CAPITVLVM V.

Diuersis. [Cithara] idest uita contemplatiua cum coniugali. [Contuleris] repere quæ diximus. supra de elect. c. nosti. & de fil. presby. c. ueniens. possunt etiam aliter solui contraria ibi posita, quæ hic intelliguntur dispensasse. ¶ Quotiescunque enim aliquis facit aliquid contra ius, & illud tale est in quo possit dispensari, non dispensasse

Factum, & de a n factum, pro quo citatus est, & quod audiatur defensio eius; & si hoc non fiat, satis dici potest non tenere sententiam super notorio latam; sic enim in aliis causis; quæ requirunt ordinem iudicium, non ualet sententia quæ fertur non cognito de causa. & sic intelligitur. C. de sen. & interlo. omni. iudi. l. prolatam. C. de accusa. l. si accusatoribus. & l. absentem. ¶ Item uidetur etiā in notoriis, ubi etsi non omnis, aliquis tamen ordo seruandus est. 5. de iure iurand. c. ad nostram. l. 3. sed audiantur eius accusationes, licet super eis non admittitur probatio, nihilominus tamen si est notorium in ueritate, tenet sententia, & hoc si ipsum probetur coram illo, coram quo petitur sententia pronounciari nulla, iudicabitur sententiam debere manere ratam; secus tamen uidetur in aliis quæ requirunt ordinem iuris, quia ibi si nulle probationes recipiuntur super quæstione de qua agitur, non teneret sententia, ut dictum est; quidam tamen aliter dicunt. ¶ Item dicitur, q. si accusatus est absens & contrimax, & tener contra eum sententia etiam nullo ordine seruato; dummodo ei, coram quo petitur sententia pronounciari nulla propter defectum ordinis, probetur factū notorium, nec ex aduerso coram eodem iudice probabitur aliqua exculatio. imo plus dicit, q. in hoc casu non est admittendus ille qui fuit contumax ad probandum excusationem, sed in primo casu quando non fuit contumax in primo iudicio; sed si iudex contra ius litigatoris uoluit admittere eius excusationes, tunc secundus iudex qui cognosceret an nulla sit sententia, bene admittit probationes super eius excusationibus. melius tamen potuit sibi prouidisse si appellasset ante sententiam, quando probationes super suis excusationibus non admittebat; quia tunc hoc solo quod sententia lata esset post talem appellationem, cassaretur sententia lata. Aliqui tamen aliter b dicunt. ¶ Item dicimus, quod etiam si iudici non sit factum uerum notorium, dummodo uerè sit notorium; licet iudex peccet si fert sententiam antequam probetur factum sibi notorium, tamen eius sententia irreuocabiliter tenet. Itē dicimus; quod non solum factum, sed etiam possessio & contractus possessio nis possunt esse notoria; licet in eis raro debeat procedi secundum formam notorij, sicut & in eis raro proceditur in forma inquisitionis, hoc plus placet quam ea quæ notantur in gl. fama & quidem. [telus] 2. q. 6. c. de manifesta. [Euidētia] puta quia non secum teneat eam in domo & in camera, sed communiter dicitur q. eā cognoscat.

CAPITVLVM IX.

A Nobis. [Naturale] 5. eo. c. 1. contrarium. ibi tamen soluitur.

CAPITVLVM X.

Quæstum. [Notorium]. De hoc notatur. 5. eo. cap. tua. [Euidētia] scilicet quia tenet mulierem in domo, uel filios habet.

De clericis coniugatis.

RVBRICA III.

S V M M A R I V M.

Clericus coniugatus an, & quibus, regionibus retineat beneficium.

2 Dispensasse intelligitur, ut hic. c. s. de fil. presby. c. ueniens. s. de biga. c. 2. uerū tñ est, ubi seruet ordinē, & cū causē cognitione facit dispensationem; ut no. in d. c. ueniens. alius pōt uenire s. f. superior & successor, sed ipse non, ut hic. & 81. di. c. quicūque. s. i. di. c. quem in aliquo. & credunt, quod in hoc casu propter inordinatum processum, scilicet puta, quia non p̄missa cognitione est dispensatum, possit reuocari dispensatio, & puniri dispensator; ipse tamen sine peccato tenet beneficium, quousque dispensatio reuocatur, sicut hic probat, & tenet dispensatio; contrarium est in diffinitiuis sententijs, quæ non reuocatur. C. de sent. & interlo. om. iu. l. prolata. ¶ Si autē dispensatio nō teneret, q̄a in casu indispensabili ordinasset uel dispensasset, tunc ēt ipse posset ducere. 55. di. c. p̄nētes. s. de si. psb. c. pe. ¶ Itē dicas, q̄ si criminosum promouet eps uel irregularē ad aliquam ecclesiam uel ordinem, episcopus de crimine uel irregularitate, quā prius habebat & sciebat, accusare non pōt; q̄a mores eius, quos approbavit, reprobare nō pōt. ff. de adul. si ux. in fi. ar. 4. q. 3. c. si quis te. ¶ Sed potest denunciare crimen eius, ad denunciationem enim quilibet tenetur, & nec factio suo uel p̄missione pōt a denunciatione excludi. s. de iureiuran. c. quemadmodum. & c. ult. 2. q. 1. c. si peccauerit, sed si coram ordinatore de huiusmodi crimine uel irregularitate accusetur, bene potest facere iustitiam; nulla enim exceptio potest eum repellere a iudicando, cum si propter suspicionem diceretur repellendus, non ab ordinato, sed potius ab accusatore posset hoc dici, quia p̄sumitur uelle suum defendere factum; sed si inquirendo uellet procedere, dicunt quidam, q̄ bene posset tali exceptione repelli. Tu crimen meum nosti heri, sicut hodie, & hoc satis uidetur iustum, si inquisitor hoc fateatur, ut hic, uel alias notorium esset q̄ sciret; sed si inquisitor hoc non fateatur, non uidetur q̄ aduersarius sit admittendus ad probationem exceptionis; cum non possit probare exceptionem, nisi confiteatur de crimine suo, & in consistentem nullę sunt partes iudicis. ff. ad le. aquil. l. proinde. ¶ Item cum per confessionem sit notorium crimen eius, non debet audiri recusatio eius, nec appellatio. s. de appell. c. cum sit ro. & c. nouit. Alij tamen contradicunt; scilicet q̄ semper est admittenda exceptio; nec opponitur hęc exceptio cum sit declinatoria iudicii, nisi in prin. ut not. s. de excep. c. pastoralis. ar. contra. s. de fil. presby. c. ueniens. Sol. illa loquitur, ubi nullo ordine iudiciario seruato fuit spoliatus, & erat notorium defectum ordinati esse notum episcopo; unde cum ante spoliationem non habuit potestatem proponendi exceptionem, potest proponere post, secus ubi seruatur ordo & facultatem habet excipiendi; quando autem ordinatori licet excipere contra ordinatum, dic ut not. s. de xta. & quali. & or. p̄fici. c. accepimus.

S V M M A R I V M.

1 Consuetudo an matrimonij usum suspendere possit; & an matrimonium licite ratum dirimat.

CAPITVLVM VI.

Cum olim. [Orientalis]. 31. dist. c. nicena & c. quoniam uiro. [Consuetudo]. Not. q̄ consuetudo imponit & suspendit usū matrimonij; & multo fortius impedit contrahendum. j. de cog. spi. c. super eo. 32. di. c. placuit. Contractum autem & ratum licet non dirimit, ita q̄ possit cum alio contrahere, nec contradicit. j. de diuor. c. gaudemus. quia ibi non loquitur de rato.

S V M M A R I V M.

1 Clericus rex monitus nisi dimiserit negotiationes quæ clericis prohibentur, quibus casibus priuetur beneficio. C. si quis suadente.

CAPITVLVM VII.

Iohannes. [Gaudere] ut. j. c. proxi. nisi priuilegium illius canonis. 17. q. 3. c. si quis suadente. Tamen si rex monitus non dimiserit negotiationes & alia quæ clericis prohibentur, hoc n. priuilegio priuabitur. s. de iur. & honest. cle. c. ult. j. de sen. excom. c. in presentia. j. de apo. c. 1. ubi not. ¶ Quidam tamen intelligunt prædicta, c. scilicet. de apo. & de sen. excom. loqui in casu speciali, quod non gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente, quando uolentias inferunt, uel arma portant; sed si alias ut laici agunt in negotiationibus & alijs huiusmodi, gaudent prædicto priuilegio canonis, sed non alijs.

S V M M A R I V M.

1 Clerici quamuis depositi fuerint, habitum tamen portare, & in omnibus clericaliter uiuere debent, & gaudent priuilegio Canonis si quis suadente.

CAPITVLVM IX.

Ex parte. [Abiectam] & nihilominus seculares negotiationes exercerent. [Iustitias] s. eod. cap. proxi. s. de ui. & honesta. cleri. c. ult. i. secus dicimus in depositis, quia & habitum portare debent & in omnibus clericaliter uiuere. 81. di. c. dictum. & gaudent priuilegio. c. si quis suadente.

De clericis non residenti.

RVBRICA IIII.

S V M M A R I V M.

1 Episcopo an liceat transire de una ciuitate ad aliam.

CAPITVLVM I.

Non liceat. [Transire] nisi cum autoritate papæ. s. de transla. c. inter corporalia. [Manifesta] i. ambicio dignitatis, uel diuitiarum.

S V M M A R I V M.

1 In amotione Cardinalis quæ solemnitates requirantur.

CAPITVLVM II.

Ex gestis. [Depositus] id est a dignitate remotus, nam in amotione cardinalis synodus congregatur, & super ipsius amotione totius synodi consensus habetur, imo papa fecit depositionem.

S V M M A R I V M.

1 Ministerium in ecclesia quid importet.

CAPITVLVM III.

Quia non. [Inhibemus] p̄nam horum habes. j. de p̄b. & digni. c. de multa. [Ministerium] id est dignitas. Vel potes intelligere de quolibet beneficio, quod requirit residentiam, uel ex consuetudine, uel priuilegio, uel statuto ecclesiæ, uel alio legitimo modo [persona] nisi esset annexa p̄benda. j. de p̄b. & digni. c. ad extirpandum.

S V M M A R I V M.

1 Beneficium quid significet in ecclesia.

2 Prælati inferiores dant licentiam eundi ad scholas, & alibi.

CAPITVLVM IIII.

Relatum. [In Lateran.] s. e. c. prox. j. [Beneficium] i. dignitas, quod ex eo apparet q̄ in concilio non fit mentio nisi de dignitatibus & ecclesijs, uel potes intelligere de quolibet beneficio, & bene fit de eo mentio in proxi. 3. c. ubi dicit ecclesiasticum ministerium [contradicunt] quia non stant in eis nisi caueant. [Admitti] dic si p̄senterentur tales. [Suorum prælatorum]. No. in inferiores prælatos dare licentiam eundi ad scholas, & alibi. [Pro alijs] j. eo. c. de cetero.

CAPITVLVM V.

Fraternitati. [Commendatitius literis] 72. di. per totum.

S V M M A R I V M.

1 Clericus non residens, uel plura habens beneficia subiacet excommunicationi, ut amoveatur.

CA.

CAPITVLVM VI.

Conquerente. [Silentium]. Not. quod si quis non re-
sident in ecclesia sua, uel habet alia beneficia, q̄ pōt
a agi contra eum, ut amouetur ab illo
beneficio, & no. j. eod. c. clericos. circa
princip.

S V M M A R I V M.

Canonici uel alii clerici an & quando pos-
sint habere beneficia ubi affectauerint.

CAPITVLVM VII.

Ecclero. [Subtrahi.] Specialis
gratia fuit. Vel dic hoc esse ius
commune, ut quandiu canonici
& alii clerici diocē. uel alii subiecti
suis prælatis, siue episcopis, siue aliis q̄
habent super eo ordinariam & imme-
diatam iurisdictionem, q̄ habere debent sua beneficia
ubi fortē affectarent. ff. si quis cau. l. 2. §. ult. Item oportet
q̄ necessitas & utilitas uel episcopi, uel ecclesie ad-
sit. j. eo. c. ad audientiam. alias enim cum non pertinet ad
officiū suū, non posset eis præcipere. 7. q. 1. c. quia fra-
te. & not. s. de temp. ord. c. ad aures. [Vitalia] 10. q. 3.
cap. relata.

S V M M A R I V M.

Clericus non resident, ad hoc ut ecclesia sua priuetur, an sufficiat
sola monitio, & quare.

CAPITVLVM XIII.

Ex parte. [Vocatus] j. eo. c. ex tuq. ¶ No. sufficere so-
lam monitionem, q̄ redeat ad ecclesiam, nec est
necesse eū citari ad ecclesiam; & hæc est ratio, quia
non potest esse nisi notorius excessus eius. j. eo. c. 1. & 2.
tamen si iste iustam excusationem haberet quare non re-
diit, totum reuocatur. 7. q. 1. c. præsentium. 4. quæstio. 5.
cap. primo.

S V M M A R I V M.

Renocatio capituli an sola sufficiat, ut ad alium episcopum eligen-
dum procedere possit.

CAPITVLVM IX.

Qualiter. [Renocatus] No. capitulū reuocare epi-
scopum, quia per hanc reuocationem a canonici
factam papa mandat ad electionem alterius
procedi. [Eligatis] No. nullam superioris sententiam esse
necessariam contra hunc absentem, sed solum reuocatio-
nem sufficere, ut canonicè procedatur ad alium eligen-
dum. arg. contra. j. c. proxi. Nos credimus q̄ quantuncun-
que subditi moueant prælatum uel socium de redeundo,
non tamen possunt procedere ad eligendum sibi supe-
riorem sine autoritate illius, in cuius manibus potest
renunciare, uel qui iurisdictionem habet super eum, ut
eum remoueat; quia inferior & c. 21. di. c. inferior. & c. se.
s. de trans. c. anter.

S V M M A R I V M.

Absens ab ecclesia sua sine iusta causa, si postea incipiat iusto de-
mori impedimento, an possit priuari.

CAPITVLVM X.

Inter quatuor [Expectati] secundum formam conten-
tam. j. c. prox. Vel dic hoc præfigi a iudice. [Impedi-
mento] No. q̄ etiam si sine iusta causa abfuerit, si ta-
men postea incipiat legitimo impedimento teneri, non
priuabitur ecclesia, & est hoc ea ratione, quia monitio
debet præcedere. Monitio autem cum impeditur est, cum
ardere non potest. s. de ele. c. bo. me.

S V M M A R I V M.

Absens an semper sit expectandus, & quanto tempore in iure.

¶ Vagantibus de iure sufficit ad priuationem ecclesie.

Edicta publicè proponi sufficit, licet ad citatum non perueniant.
Prælatus quamuis sit excommunicatus, non tamen debet a præla-
turæ administratione cessare.

CAPITVLVM XI.

Ex tuq. [Fraudulenter] Semper præsumitur fraus cū
semper debeat ecclesie seruire; unde cum sit in cul-
pa magna, iustè comparatur fraudi. ff. de uerbo. si-
gnific. l. magna. ff. manda. l. si fideiussor. in prin. ff. de pos. l.
quod nerna. ¶ [Citatio] quicquid dicant iura antiqua, q̄
absens clericus tantum duobus mensibus sit expectan-
dus. 7. q. 6. c. præsentium. uel tribus septimanis. 7. q. 1. c. si
quis in clero. uel 5. annis. s. eo. c. 2. siue de anno. in Auth.
de sanctis. epif. s. interdicimus. Tu sic tene, quod si quis ab-
est probabili & necessaria causa, siue probabili tantum,
puta studiorum, uel quia sit cum episcopo suo, uel alia
iusta causa, semper expectabitur. s. eod. c. relatum. & c.
de cetero. j. eo. c. dilectus. nisi citetur primò ubicunque
fuerit, ultra mare, siue ubicunque alibi fuerit; cum enim
nulla culpa sit hic, sine causa expoliari non debet. 55. di.
c. satis. 16. q. 7. c. inuentum. hoc tamen bene fatemur, q̄ si
certum tēpus haberet ad redeundum. ¶ Vel et quilibet
negotii certum tēps requireret, ut quia mittitur ad concilium,
uel ad causam finem concilij, uel causæ tacite pro-
termino habet. unde si clericus post finem uagetur com-
putatis diebus ad redeundum, uagari intelligitur. ff. ex
qui. cau. ma. in integ. rest. l. si cui. in fi. §. 1. unde ex tunc li-
citè datur eius beneficium; nec est necessaria citatio, nec
expectatio. 6. mēsum, de quibus habetur in hac decre. &
7. q. 1. c. præsentium. tamen, ut ibi dicitur, si probauerit po-
tēte se legitimo impedimento detentū fuisse, recuperabit
ecclesiam suam, beneficio suo restitutionis in integrum;
ex generali clausula. Ad idem. 4. q. 5. c. quisquis. ff. qui sa-
tis. cog. l. 2. & per totum. ¶ Alij autem dicunt, quod
postquam propria uoluntate incipit morari, debet expe-
ctari per sex menses, & citatio ad domum fieri, sicut dicit
hæc decre. non enim debuit ei obesse q̄ bonam initium ha-
buit absentia. & c. præsentium. loquitur secundum antiqua
iura uel tempora, quando minus tempus assignabatur;
hodie autem designatur maius, ut hic. Item dicimus, q̄ si
ex causa probabili sit absens, potest renocari propter ne-
cessitates ecclesie; unde semper debet notificare eccle-
sie suę, ubi moretur; quod si non fecerit, cum sit in culpa
& latitare uideatur, sibi præiudicat. ¶ Si quis autem ha-
beret aliquid beneficium in ecclesia, semper comparere de-
bet; nec ad eum transmittenda citatio post citationem
sex mensium & edictum emissum, ut hic; & poterit eius
beneficium alij assignari, qui eius necessitates supplicat
præferatur enim publica utilitas priuati, ut. 7. q. 1. c. muta-
tiones, & multis alijs. cc. Item oportet, quod prædicti qui
ex probabili causa absunt, habeant licentiam sui prælati.
de conse. di. 5. c. non oportet. vel quod consuetudo sit, q̄
possint abesse ex iusta causa, licentia non obtenta. Bene-
enim posset hoc ex consuetudine induci, quamuis hoc nō
posset consuetudine induci quod sine licentia uagentur;
esset enim talis consuetudo contra bonos mores, & in le-
sionem ecclesiarum, unde non ualeat; ut no. s. de conse. c.
1. Imo plus dicimus, q̄ nec etiam prælati potest ei licen-
tiam dare uagandi, & si dedit forte licet ipse prælati
ei licentiam dedit non possit contra eum procedere, tamē
superior procederet. j. de cle. coniug. c. diuersis. qd̄ tamen
non fatemur. ¶ Item not. quod hæc decre. non solum
habet locum in ecclesijs requirentibus residentiam, re-
rum etiam in non requirentibus in eo casu quando uaga-
tur, quia sufficit delictum uagationis ad priuationem
eius. 7. quæstio. 1. cap. non oportet. & cap. sequen. Item &
in eo casu, quando ex iusta causa absunt, sed moniti ubi
sunt pro necessitatibus uel utilitatibus ecclesie suę ueni-
re recusant, quia tunc poterunt priuari ecclesia. ar. 9. q.

N n 2 3 c.

3. c. sicut autem. & c. absit. Si uero præsumptiue habeant primam pro derelicta, quod ex eo uehementer præsuntur quod accepit secundam, quæ requirit residentiam, uel quia accepit uxorem, uel quia agit solennem poenitentiam. 81. di. c. si. s. proxi. ti. c. 1. & 2. 1. q. 2. c. si quis. tam statim uacat prima, quæ similiter residentiam requirit; quamuis forte melius dicatur, quod nunquam sit sic conferendum beneficium, quia etsi uacet de iure, non tamen de facto, nisi sibi primo sententialiter adiudicaretur. 7. de concess. præben. uel ec. non ua. c. literas. s. eo. c. ex parte. & satis colligitur. s. ti. proxi. c. 1. nisi in casu. 7. de præben. & dig. c. de multa. & no. 7. de concess. præben. uel ec. non ua. c. no. nostris. Si uero causa leuitatis uagatur, si potest de facili inueniri, uel scitur ubi ipse sit, personaliter est requirendus, uel a capitulo suo si episcopus sit absens, uel ab alio qui ius requirendi habeat, uel quem res tangat; & si requisitus non uenerit, licet sua autoritate non possit procedere ad electionem, obtenta tamen licentia a superiore, qui præstare debet, eliget alium. s. e. c. qualiter. Si uero nescitur, ubi sit uel de facili citari non potest, puta quia est ultra mare, uel in remota provincia, fiet quod dicitur hic. arg. 7. qui ma. accu. pos. c. relatum. interim autem de fructibus ecclesie faciet ecclesie deferuire. s. de app. c. peruenit. il. 2. 7. eod. c. cum ad hoc. Alij dnt, quod si est monitus, uel et sine monitione & superioris author. si certum est quod ab ecclesia abest sine causa, potest alii conferre eadem ecclesiam. 7. de præben. & dig. c. extirpanda. Hic autem certum est, quod licet reuertatur, tamen punietur de eo quod absens fuit siue in diebus festiuis siue alijs ultra quam debuit. 7. q. 1. c. si quis. 50. di. c. contumaces. [Edictum] sufficit edicta in publico proponi, & si non perueniant ad citatum. s. de eo qui mit. in poss. causa rei fer. c. si aduersarius. & C. quo & quando iud. l. ab eo. ar. contra. ff. que sen. sine ap. ref. c. l. 1. r. item cum ex edicto. sed ibi non fuit solenniter propositum. ¶ Spoliari] etiam lite non contestata, est enim hic casus ubi lite non contestata proceditur ad priuationem ecclesie, sic ut lit. non conte. c. quoniam. s. 2. secus autem, si propter crimen peteretur repelli; quia tunc non nisi lite contestata agi posset; ut no. s. ut lite non contest. c. quoniam. [Procedatur] excommunicando & suspendendo, potest archiepiscopus procedere contra episcopos deserentes ecclesias suas; remouere autem ab archiepiscopatu uel administratione non potest, sed hoc hic specialiter legato conceditur. [Remoueat] hic uidetur, quod licet prælatus sit excommunicatus, non tamen debet propter hoc cessare ab administratione prælature sue. contra. s. de app. c. pastoralis. in fi. Sol. quidam respondent, quod administrare debent in temporalibus, & etiam in spiritualibus, sed per alios. Cum enim in prælatura tolerentur, & ipsis imputaretur, nisi administrarent, & subditis imputaretur nisi obedirent. 8. q. 4. c. nonne. Ipse tamen administraret, & subditis imputaretur, si prælatus non uteretur rebus ecclesie; quia qui caret officio, carere debet & beneficio, ut not. s. de app. c. pastoralis. ¶ Alii dicunt, quod ex quo excommunicatus est, nunquam se debet admiscere administrationi temporalium, neque spiritualium. ar. prælat. decr. c. pasto. & quia peccat aliis cõicando, & intelligitur quod hic dicit, quia ipsi prælati per excoicationem & suspensionem primam & simplicem, bene priuantur administratione temporalium & spiritualium, sed eis absolutis statim recuperant ipso iure administrationem; sed quando amouentur secundo ab episcopalibus, tunc non restituantur ipso iure, sed post absolutionem, imo alij in locum eorum ponuntur, ut hic.

S V M M A R I V M.

1. Præfens semper esse intelligitur qui negotiis ecclesie adest.

CAPITVLVM XIII.

EX parte. [Abstantando] uerba enim in iuramento posita legitimam interpretationem recipiunt. 7. e. cap. ad audientiam. [Residens] residens intelligi-

tur, siue præfens sit, siue absens, dummodo pro negotiis ecclesie adest. 7. eod. cap. proxi. præfens autem semper dicitur qui negotiis ecclesie adest.

CAPITVLVM XIII.

CVM dilectus. [Gaudere] sic. s. eo. c. decetero.

CAPITVLVM XV.

AD audientiam. [Decernimus]. Not. non dispensat hic papa, sed decernit. Non est enim necessaria dispensatio, cum non facerent contra iuramentum, quod sic interpretandum est. s. eod. cap. ex parte. il. 1. not. s. eod. cap. decetero. [Dici] sic. s. eo. c. ex parte. & c. decetero.

S V M M A R I V M.

Prohibere qui non potest, ita nec licentiam dare.

CAPITVLVM XVI.

CVM ad hoc. [Indulgentis] Hoc est de gratia, & propter causam scilicet defectum seruiturum, [Prædecessorum] dicunt quidam hoc ius commune; quia sicut sine cause cognitione non potest prohibere ultra tempus sue administrationis. ff. de poen. l. ult. ita nec licentiam dare. Alij dicunt, quod hoc fuit de gratia speciali & ex causa.

S V M M A R I V M.

Residere qui tenentur in beneficio, quando possunt eo spoliari.

2. Clericus alterius diocesis quando confirmatur oportet habere residentiam.

CAPITVLVM XVII.

Clericos. [Beneficia] habentia curam animarum vel potest loqui etiam de minoribus clericis, & de simplicibus beneficiis, etiam si non habeant curam animarum; sed tamen requirunt residentiam, uel ex statuto, uel ex priuilegio, uel ex consuetudine approbata. Hi enim possunt spoliari illo beneficio, in quo residere tenentur nisi moniti resideant, & de talibus beneficiis potest intelligi. s. eo. c. quia non. & c. relatum. 7. de præbe. c. cum non ignores. 70. di. c. sanctorum. Si autem non requirunt residentiam beneficia, tunc nisi causa subefferet, uel necessitas, uel utilitas, non cogeretur in aliqua ecclesia morari, quia hoc præcipere non pertinet ad eius officium. ar. 7. q. 1. c. quia frater. Clerici. n. possunt habere plura beneficia in talibus ecclesiis, quæ, si residentiam non requirunt. ar. s. de excep. c. cum ecclesiastica. arg. ad hoc quod episcopus alijs clericis & etiam peregrinis potest concedere beneficia in talibus ecclesiis. 16. q. 1. c. possessiones. facit autem ad hoc. s. de const. c. cum omnes. nec obstat, si dicitur quod non potest duabus ecclesiis seruire. 26. dist. c. acutius. Rñ. quod omnes ecclesie una ecclesia sunt. 21. di. c. quamuis. nec ob. 7. de præb. c. cum secundum, ubi innuitur a contrario sensu, quod qui non seruit altari, non uiuet de altari; cum tam qui residet, quam qui non residet, seruit altari, dummodo bene uiuat, & bene expendat quod inde percipit. Item quicquid habet ecclesia, pietati deputatum est. 1. 2. q. 2. c. aurum habet. 54. di. c. multos. intelligo tamē omne beneficium residentiam requirere, nisi contrarium constet. ¶ Hoc tamen no. quod siue beneficium requiratur residentiam, siue non; interim tamen quandiu priuetur, habebit uocem in electionibus & in alijs que in illa ecclesia fuerint faciendæ, nisi prius sit consuetudo, sed præbendam recipiet de beneficiis quæ residentiam requirunt, & sic potest intelligi. 70. di. c. sanctorum. ubi dicitur, quod ex dispensatione episcopi non potest esse canonicus præbendarius, quia si dicat, quod alias erit canonicus & in alijs, sed præbendam non habebit; & hanc interpretationem uidetur ecclesia recepisse de facto; licet. n. episcopus prioris ecclesie dispensare possit tacite & expresse, uel sustinere secundum nos sine dispensatione quod habeat canonicatum in alio episcopatu, si placuerit secundo epo, uel in suo, non tamen ualeat

uaret dispensatio eius, ut contra statutum uel consuetudinem ecclesie habeat præbendam. ¶ Et est ratio, quia si haberet præbendam, notaretur cupiditate. J. tit. proxi. c. cum iam dudum. Item diminuentur præbende aliorum, & non debet dispensare cum alterius præiudicio, sed, quod interfit electioni oneris est. Item & ecclesijs ad profectum est, quanto plures sunt consiliarij. 64. di. c. extra. & dicimus q. si scienter secundi elegerunt clericum habentem aliud beneficium sine aliqua conditione, hac scilicet si uoluerit & poterit primum beneficium dimittere, sed potius cum uoluerit utrunque beneficium hñe, uidetur renunciaſſe priuilegio uel statuto quantum in se est, q. habeat de residentia faciēda. ar. 5. de constit. c. cum accessissent. & c. cum M. Ferrat. tamē licet sic pure & sine conditione elegerint, ep̄s si non uult non cogitur confirmare, quia sine eius autoritate consuetudinem uel statutum infringere non possunt. 5. de consuetudin. sed si uult, cōfirmabit eū, & erit canonicus,

^a Sed non præbendarius nisi residet, quia licet intelligantur renunciaſſe priuilegio uel consuetudini, q. non teneantur facere residentiam, non tamen renunciant iuri communi in quo cauetur q. non debeant habere præbendam nisi & seruiant. 1. 3. q. 1. c. 2. & maxime cum uergat in præiudicium ecclesie, & forte hac ratione, scilicet quod uergit in damnum ecclesie, dici potest q. non

^a uidentur nec possunt renunciare priuilegio suo. ¶ Et no. q. quando confirmat clericum alterius diocesis uel episcopi, oportet q. permissionem habeat a priore episcopo. 71. dist. per totum. Vel dic, quod licet sine licentia prioris episcopi non possit clericum alterius episcopi auferre uel etiam ad ordines promouere, si tamen non auferat ei uel non promouet ad ordines ut auferat, quia bene uult q. in omnibus ut prius priori episcopo seruiat, bene potest eum confirmare in canonicum suę ecclesie. Si autem consuetudo sit primæ ecclesie, seu statutum quod hoc ipso q. accipit secundam, uideatur primam habere pro derelicta, consuetudo hæc tanquam laudabilis est seruanda. 1. 2. di. c. illud. Si autem electores, clericum quem eligunt, nescirent beneficiatum in ecclesia quæ residentiam requirit, tunc nisi ei renunciaret, possunt eum refutare. ff. de ad. emp. l. iul. in princ. Item differentia est inter consuetudinem, quæ est q. continuam residentiam faciat, & eam quæ habet q. non recipiat beneficium nisi

^b residet, q. primam uidetur ipso iure renunciare recipiendo scđam quæ simili liter residentia requirit; ut no. 5. e. c. ex no. hñs, uide Oldr. Secunda autem non ut renuncietur, cum hoc consuetudo non habeat. 220. et Pe. de An. cha. in consi. 69. inci. in publicis relationibus. col. 1. uerſi. sed hic incidenter. & Cardin. in consi. suo 3. inci. circa elucidationem. colum. 2. in princip.

De præbendis & dignitati.

RVBRICA V.

CAPITVLVM I.

VT nullus [Conſanguinitatis] s. q. 1. c. apostolica.

SVMMA RIVM.

^a Episcopus debet providere ordinatis ab ipso.

CAPITVLVM II.

^a Non liceat [Clericos] hinc collige, q. etiam clericis in minoribus ordinibus constitutis debet providere ordinator. ar. 28. di. c. de his. Sed Ro. ec.

cle. non cogit provideri nisi constitutis in sacris ordinib. J. eo. c. cum secundum apostolum. & c. episcopus.

SVMMA RIVM.

^a Ecclesiasticas res nullus debet sibi appropriare, eas tam diuideri non prohibetur.

CAPITVLVM III.

^a Ratio [Proprijs] q. sibi tanquam proprium teneat, uel hæredibus dimittat per præbendas, non tamē prohibetur hic diuidere.

SVMMA RIVM.

^a Ordinator non cogitur providere ordinato.

^a Clericus ut de patrimonialibus uiuat, an sit necessarium q. ordinator & ipse ordinatus consentiat.

CAPITVLVM IIII.

^a Episcopus [Titulo] i. ecclesia [Subministret] pro qualitate ecclesie & dignitate clerici. ff. de ali. & ciba. lega. l. antepen. ff. de iur. do. l. quæro. [De paterna]

^a ¶ Not. non cogi ordinatorem ordinato providere per decr. J. e. c. cum secundum. si de patrimonio sustentari ualeat. ar. 1. q. 2. c. pastor. & c. clericos. tamē non credimus, q. qui habet benefi-

^a cium uiuere debeat de patrimonio, sed de altari. J. eo. c. cum secundum. ar. cōtra. 1. q. 2. c. pasto. sed ibi intendit actor canonicis prohibere, ne quis de patrimonio auaro thesaurizet, & bona ecclesie expendat; alias autem bene licet bona sua conferuare hæredibus, & bona ecclesie expendere. ¶ [Paterna] credimus autem necessarium, q. ordinator

& ordinatus expresse consentiant, q. de patrimonialibus uiuat; alioquin poterit petere beneficium ab ordinatore. ar. qui altari seruit. & c. J. eo. c. cum secundum. Alij tamē contrarium dicunt. ar. pro eis. & J. eo. c. tui. & credimus, q. alius episcopus præter proprium nō poterit eum ordinare sine titulo ecclesiæ; quia non licet ibi conferre ordines, sicut nec alia sacramenta. J. de paroch. c. 3. argumen. 71. di. c. primatus. Item non credimus, q. propter hoc patrimonium eius fiat ecclesiasticum, & quod alienandum sit cum pro solennitate canonice, sed tamen si alienat, ordinator non debet ei providere, sed ipse sibi ipſi imputet. Si tamen casu fortuito periret, deberet ei sicut alij p. uideri. 7. q. 1. c. presentium. & c. pastoralis.

CAPITVLVM V.

^a Via intantum [Tuas] J. eo. c. de multa [de multitudi-] ne scilicet præbendarum, uel ecclesiarum.

CAPITVLVM VI.

^a Vm teneamur. [Beneficium] repetere quæ dixi 5. de rescri. c. mandatum. [Commodè] arg. a contrario sensu, ergo si non potest commodè sustentari, ualent literæ. dic ut notatur. 5. de rescri. c. postulat. ¶

SVMMA RIVM.

^a Appellatio postpositis medijs non ualeat, nisi id de speciali consuetudine sit.

CAPITVLVM VII.

^a Referente. [Tuus] Scribitur ordinario. [Spoliavit] hoc habuit de consuetudine archidia. ut not. 5. de offi. archi. c. cum satis. tamen in duobus peccauit archidia. quia ordinem iudicarium non seruauit, non. n. eum per sententiam spoliavit, quod si fecisset, teneret snia nec deberet sibi restitui ecclesia, cum sententia transiret in rem iud. quia appellatio ad archiep̄m facta nō potuit extinguere. 2. q. 6. c. metrop. Secundo peccauit, quia ei optionem eligendi nō dedit. [Appellauit] & male, quia de speciali consuetudine erat quod appellabatur postpositis

N n 3 tis

tis medijs ad archiepiscopum contra id quod est. 2. q. 6. c. metropol. & ff. de app. l. imperatores. Vel dic, q. hic nō probatur factum archiepiscopi, licet de facto processerunt. [Restitutus] cum non teneret appellatio ad eum facta, non tenuit restitutionem. [Venire] siue pendente appellatione quæ non tenebat siue post; quia non uult allegare suum ius, idcirco tenet excommunicatio. s. de app. cap. si duobus. j. eo. c. ad hæc. [Adstrinxit] secundò. [maluerit] de rigore iuris esset utraque priuandus. 7. q. 1. cap. si quis episcopus eos. sed hoc est de minima. s. de transla. prela. c. quanto. hodie autem hoc est correctum. j. eo. c. de multa. sed hodie esset utraque priuandus, si utranque contenderet retinere. j. e. c. de multa. & s. de ata. & qual. c. eā te.

CAPITVLVM VII.

Maioribus. [Diuisionem] per hoc tamen non prohibemus de una præbenda si nimis magna esset aliquid inde trahere & maiorem partem eius si nimis excedit alijs præbendis adiciere;

² *Quia non intel a* quia non intelligitur per hoc diuidi præbenda, imò in suo statu integra manet, licet sit diminuta in personibus uel redditibus; quia hoc nomen præbenda nomen est iuris, & non constituitur tantum ex possessionibus, sed ex iure quodam speciali cui annexa est præbenda, sed forte sine aliquo reddito non posset constitui præbenda uel ius præbende, cum non esset ibi q. præberetur præbendario; & hac ratione. s. quia non potest constitui præbenda sine redditibus patet, q. in ecclesijs ubi sunt. 12. canonici non potest constitui numerus 10. uel minus præbendarum; quia sequeretur q. una præbenda inter plures diuideretur, sed tñ ibi potest constitui certus numerus paucorum canonicorum quàm sint præsentis canonici uel præbenda, quia ibi canonicatus bene residet et penes illos, qui mō sunt super numerum & moritur cum eis. j. eo. c. cum dilect. Item licet ad unā præbendam non teneat electio facta de duobus. j. e. c. tuq. tñ si ad uuum canonicatū uacantē, & ubi est distinctus num. canonicorum, duo eligantur; tenebit electio; quia uñr renunciare numero. arg. s. de const. c. cum M. & j. e. c. relatum. & c. dilect. sed numero præbendarum non uñr renunciare, licet plures ad unam eligantur; quia una pñda non tñ consistit in iure, imò in facto & redditib. Vñ oportet, q. si debet destrui, q. ipso facto & expresse destruat; & qui elegit duos ad unam præbendam, non intendit eam destruere. ar. pre. al. decre. cum M. ¶ Alij contradicunt & bene, dicentes q. non ual. electio plurium canonicorum ad unam præbendam ut not. supra de constitutio. capitu. cum M. ita quòd una remaneat præbenda; sed unus ex duobus electis habeat unam mediam, & alius aliam mediam. infra eodem cap. tuæ. nam si ex una fierent duæ, hoc non prohibetur. j. eo. cap. uacante. præterea non habet locum, nisi ubi præbende sunt distincte. j. e. c. dilecto. Innoc.

S P M M A R I V M.

- 1 Papa si pro aliquo scribit post receptionem aliquam a capitulo factam, quis præferendus sit.
- 2 Receptus in canonicum an possit excipere contra literas.
- 3 Receptus in canonicum per literas apostolicas, quorum præsentationis tempus nescitur, quid agere debeat circa præbendam petitionem, & uide in ru. 4.

CAPITVLVM IX.

Relatum. [Vacat]. Hæc decre. non loquitur de iure, sed de grā in eo quòd dicit q. assignet sibi præbendam, quæ nunc vacat, uel quæ primo uacauerit secundum provisionem suam, quia certum est q. non ual. promissio de præbenda uacatura. Illud autem poterat mādare de iure, q. ex quo receptus est quòd datur ei præbenda, quàm cito se facultas obtulerit. j. e. c. dilect. fi. ¶ Sed si post receptionem aliquam a capitulo qd Papa scribit p

aliquo, quis præferatur? Respon. is pro quo scribit papa si iam receptus est, qd sic probò. Primus nullum ius habet in præbenda uacatura; quia capitulum nullum sibi ius in ea conferre potuit. sed receptus in canonicum p papam hēt ius; ut no. j. eo. c. inter cetera. ¶ Vtrum aut possit receptus in canonum excipere p lras. no. s. de resc. c. mandato. sed si an receptionem retento primo casu capitulū cōferat pñdam recepto a se, tenet collatio, quia ille p quo scribit p lras executorias, an receptionē nullum ius hēt in pñda, ut j. e. c. inter. sed capitulum tenet intm puidere canonico, si malitiosè linuagit p eum. j. e. c. dilect. fil. G. Si aut non malitiosè pñfient, tunc non recuperaret pñdam collatam, pendente li. sed habebit ius in alia quæ primò uacabit post receptionem suam in canonicū. ¶ Sed oppones, hoc non posse stare; quia papa scribebat tñ q. sibi daretur prima uacatura, ergo aliam petere non poterit. Rñ. quia papa qñ mandauit q. reciperet in canonicū, non mandauit de certo canonicatu. s. primo uel scdō, sed pñcise mandauit ut omidē reciperet in canonicum. & si cut in lris papæ pñmittebatur q. reciperet in canonicum & postea sequeretur qd assignaret sibi præbenda quæ uacaret, subintelligendum est post receptionem in canonicū. ¶ Item alia rōne debet hñ primam; quia hoc ipso q. receptus est in canonicum, debet hñ præbendam cum se facultas offerret; primam aut hñ debet, & alijs añ eum p capitulum receptus præferri; quia papa dispensauit cum eo p lras suas q. habeat uacaturam, imò et si aliqui pp papam recepti essent in canonicos sine præbenda pendenti. cum primo, dicimus q. istis præferat, dum mō præsentatio fuerit præcesserit præsentationē lrarum aliarum. s. de resc. c. capitulum. ¶ Alia rōne et hoc ipsum probamus; nā cum ad huc inuenit præbenda uacans, nec adhuc aliquis in ea habeat ius, & appareat eum alios præcessisse in præsentationē lrarum, & debuissē et præcedere in receptione in canonicum. & quia apparet q. non habuerunt ius ei mouendi litē cum in ea succubuerint, & tandē eum receperint, meritò dēt eis præferri; et si post receptionē suā alijs conferat, credimus q. auferet ab eo, & dabit primò præsentatū, licet posterius recepto, quia ex sua receptione hēt ius in ea, & alij postea recepti ordine præsentationis seruato hñt ius in alijs, hoc. s. q. debent alijs præferri, & si alijs conferant, reuocant ab eis; ut no. j. e. c. inter cetera. ¶ Sed queritur, quid dices, si certum est q. aliquis receptus est in canonicum, & per literas apostol. sed nescitur tempus præsentationis literarum, & ideo nescit quā præbendam peturus est? Rñ. quia tunc debet dimittere in pace oēs qui hñt præbendas; quia si uellet agere p eos qui habuerunt præbendam antequam receptus esset, certum est q. hoc non potest. j. e. c. dilect. fi. G. Sed p illos, qui habuerunt præbendam post suam receptionem, posset, sed incertum est utrum ipse nel aliquis aliorum eorum receptorum per papam prius præsentauit lras, nec tunc pōt petere aliquā, & si certum sit q. aliqua de his præbendis sibi debeatur; tñ quia non deberetur sibi aliqua, nisi illa quæ primo uacauit post receptionem suā, si nullus eū præcedebat in præsentatione. Vel si præcedebat eum alius, debet aliā hñe & certā seruato ordine præsentationis. s. de resc. c. capitulum. sed nescit quā, nec ipse pbat quæ sit illa certa quæ sibi debet seruato ordine præsentationis, ergo p quemcunq. agat absoluet reus; quia ubi dubia sunt iura partium, pro reo interpretandum est. s. de fi. instr. c. inter. 6. q. 5. c. actor. de uacaturis autem præbendis poterit petere primam, dum mō nullus sit qui præcedat in præsentatione lrarum; si autem alius præcedat in uacatura, seruabitur ordo prædictus, & hoc ratione præsentis decre. quæ dicit, q. ex quo receptus est in canonicum, debet habere præbendam. j. eo. c. dilect. fil. G. ¶ Imò dicunt quidam, q. etiam si certum esset q. si uellet agere p certam personam, q. obtineret de unius iurē, tamen quia extorcelites prælegit ordine suo unam de uacaturis, quod potest

potest; dummodo talis sit, q̄ si esset in eo statu q̄ si nulla ei præbenda delata esset, omnes alios qui expectant, præcedere deberet de iure; & hoc probat, quia per taciturnitatem huiusmodi nullum fit alijs præiudicium, cum etiā si auferat primo suam præbendam, primus præfertur etiā expectantibus uacaturus. ¶ Sed dices, iste sic receptus habet ius in prima præbenda, ut dictum est, ut not. j. eod. inter cetera. & eodem modo potest petere secundam, ergo habet ius in duabus. Respon. quod uerum est quod habet ius in prima, sed recepta secunda perdit illud ius, & transit ad eum qui proximus est post eum; nā qui prior est tempore, debet esse prior in iure. s. de maio. & obed. c. 1. & dicunt quidam hoc esse uerum; si secundus sit receptus in canonicum autoritate papæ, & propter hoc habeat ius in secunda præbenda; & hoc dicunt arg. præalle. decre. de ma. & obe. c. 1. ¶ Alij intelligunt, p̄ si secundus receptus est, & per hoc est sibi ius quæsitum in secunda præbenda, quia tunc non potest primo receptus petere secundam præbendam, quia non licet collatori alterius ius in alium transferre; sed si secundo non esset ius quæsitum in secunda præbenda, puta quia non esset receptus in canonicum, uel esset receptus sed non autoritate papæ, tunc conferenda esset præbenda tantum primo. arg. quia si præbenda inuenitur uacans, & nec primus habet ius, nec secundus, melius est q̄ primo assignetur præbenda quæ est expedita, & secundo detur præbenda quæ est in lite. Imo plus uidetur, q̄ si aliquis habuisset præbendam per decem annos, & modo spoliatus esset ea de facto uel de iure, forte q̄ alij debebatur, si modo aliqua inuenitur uacans, danda est sibi, & non alijs pro quibus scriptum est. arg. 7. q. 1. c. pastoralis. [Secundum promissionem] ad idem etiam sine promissione tenetur. j. eo. c. dilect. & s. de constit. c. cum M. promissio enim sola sine receptione in canonicum reprobat. j. de concess. præben. uel eccle. non uacant. c. 2. & etiam cum receptione. s. eod. c. relatum. [Careat] si uacat uel alias ei potest de communibus pronentibus prouidere. s. de constit. c. cum M.

S V M M A R I V M.

- 1 Monachi præbendas, quas clerici percipere consueuerunt, non diminuerere debent.

CAPITVLVM X.

AVaritiz. [Portiones] Forte aliquas res communes habebant monachi cum ecclesijs suis, & ipsarum ecclesiarum portionem monachi abstulerant, & hic est sensus. Monachi suas portiones auebant, portiones uel redditus quas clerici percipere consueuerunt, monachi diminuebant, & hoc sonat litera. Vel portiones dic præbendas, quæ consueuerunt clericis assignari. ¶ Consensu] si autem eius consensus interueniat secus, ut j. de eccle. q̄ di. c. ad audientiam. j. de excess. præla. c. ficut. 16. q. 1. c. ficut duo. & similiter prælatus non potest facere clericis non consentientibus, ut dicta decre. ad audientiam. ar. 56. distin. c. satis peruersum. & si sine causa consentire nolent, cogendi sunt. arg. de his quæ fi. a maio. par. cap. cult.

S V M M A R I V M.

- 1 Palla inter partes facta quando possint a iudice interpretari & temperari.

CAPITVLVM XI.

Significatum. Ita dicunt quidam & bene, quia hic fuit statutum, & ideo a simonia excusantur; de hoc not. s. de elect. c. significasti. [Dimittere] sine peccato, & non poterat dimittere. s. de renun. c. admonet. Præbendam] scilicet officium, quod sibi faciendum imminet per annum, alij delegare faciendum cum præbenda, & hoc est quod in sequentibus confirmat. ¶ Alsidue] debeat eatenus. ¶ Nota] pacta inter partes facta postea confirmantur, uel interpretanda a iudice uel temperanda; nam cum dictum esset inter partes, q̄ omni die cantaret missam de sancta Maria, & in confirmatione dicitur q̄ cantaret mis-

sam simpliciter non adiecto sancta Maria, insuper addi salua honestate scilicet & deuotione. Iterum cum dictum esset, q̄ non liceret ei dimittere ecclesiam in confirmatione, dicitur causa uoluptatis, siue ad aliam transire. Non credimus tū aliquid esse in pactis a iure tolerabile, q̄ illud liceret a confirmatione comutari; sed hæc immutatio, nō p̄prie potest dici mutatio, sed interpretatio. ¶ Alij tū dūt, q̄ si pacta respiciunt tm̄ religionē, sicut est cantare missam de sancta Maria, quod licet superioribus eam mutare, sicut hic etiam si sint licita; sed si respicerent temporale commodum, non liceret superioribus ea mutare, dummodo licita sint. [Honestate] quia forte non deceret eum celebrare cum uilibus ornamentis, uel in calice cereo. [Deuotionem] quia non deceret eum celebrare si per solum pollutus esset. 6. distin. cap. 1. uel quod bis celebraret in die. de consec. distin. 2. c. sufficit. [hoc illi diuinum officium] q̄d est idem, ac si diceret sibi nō licet ad aliam ecclesiam transire. [Voluptatis] causa autem religionis potest. j. de reg. c. licet.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi ubi tantum ius patronatus habent, non possunt augere neque censum neque pensionem. & in nu. 2.

CAPITVLVM XII.

DE monachis. [Hospitalitatem] solitam & congruentem, omnes autem recipere non possunt. ar. 85. distin. c. florentinum. 42. distin. §. 1. & si talem portionem nolint assignare, episcopus alijs conferet ecclesiam. s. de sup. neg. præla. c. ficut. ¶ Assignatum] ubi religiosi solum ius patronatus habent, neque censum neque pensionem possunt augere. s. eo. c. auaritie. s. de pa. c. cum clericis. j. de cens. c. prohibemus. imo plus uidetur, q̄ si habes nouum ius patronatus non solum non debet augere censum, sed nec etiam habere; quamuis posset responderi, q̄ licet patrono ex pacto aliquid recipere. 18. q. ulti. c. eleutherius. ¶ Nos credimus, q̄ abbas uel quis alius clericus, ab ecclesia cuius est patronus, nihil accipiet nisi censum solitum. j. de cens. c. prohibemus. nā si episcopo hoc non licet. 10. q. 3. c. quia. & c. sequi. 18. q. 1. c. 1. quomodo licebit abbati? & hoc quod dictum est habet locum, ubi possessiones pleno iure transferuntur in ecclesiam edificatam. ¶ Si uero proprietates possessionum nō transferuntur, sed remanet penes edificatorem, ita tamen q̄ edificata ecclesia habeat utile dominium sub certa pensione quam reddat edificatori, uel etiam sine pensionem; & sic uidetur sonare hoc. c. & 12. q. 2. c. bonæ. ubi uidet dicere, quod episcopus certam partem census transferat in monasterium, quamuis non negent & proprietatem rerū transferri posse. j. de dona. c. apostolice. & tunc non licet augere pensionem, & si fiat puniatur. s. de pa. c. cum clericis. nisi fiat cū auctoritate episcopi; & episcopus nunquam consentire debet q̄ redditus solui clericorum minorentur. s. eo. cap. auaritie. & nisi ita prouideatur q̄ clerici hospitalitatem seruare possint, & episcopo de iuribus episcopalibus respondere, ut hic. & j. de cens. c. præterea. s. de sup. neg. præla. c. ficut. & in hoc casu intelligunt. cc. quæ dicunt, q̄ debet rationem reddere abbati de temporalibus. 16. q. 2. c. sanæ. j. de capel. mona. c. 1. dicunt tamen quidam & non male, q̄ ubicunque aliqui habeant ecclesias propria fundatione, possunt exigere rationem de temporalibus, & etiam addunt quidam quod possunt augere pensiones, & sic intelligunt. cap. hoc.

CAPITVLVM XIII.

Ad hæc. [Licet uel diuersis] j. eo. c. de multa, ubi notat.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbendam tantum unam clericus tenere debet, & non habere pensionem.

CAPITVLVM XIII.

Preterea. [Vtraque] & male. j. de reli. do. c. neu. q̄ etiam de uoluntate abbatis & conventus hoc fieri non potest. ar. 5. de elect. c. constitutus. [Altero] de hoc

hoc no. s. eo. c. referente. tamen id quod ibi diximus, non credimus locum habere in religiosis, qui proprium uelle non habent. 1. q. 1. c. non dicatur. & quod hic sibi data est optio eligendi, gratia fuit, quia tantum ultimam, quā receperat & accipere poterat autoritate primi prelati, tenere debebat. 2. q. 2. c. si quis iam. & de hoc. not. s. eod. capit. referente.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia una an plures debeat habere sacerdotes curam animarum gerentes.
- 2 Prælati in una ecclesia an plures esse possint.

CAPITVLVM XV.

Cum non. [Ecclesia] & ita uidetur quod loquitur de ecclesiis, sed quod de præbendis loquatur apparet infra, ubi dicit locum quasi si plures sunt ecclesie. ¶ Vnus. j. eod. capitul. de multa nec una ecclesia debet habere plures sacerdotes. 2. q. 2. cap. si sicut. 7. q. 1. c. in apibus. unus enim debet esse super alios, qui curam habeat animarum; & si alicui contingat, quod in una ecclesia plures ibi sint sacerdotes qui pariter habeant curam animarum totius parochie, non est contra ius; quia ipsi non sunt prælati uel sponsi nec aliquis eorum, sed episcopus uel alius superior erit prælatus eorum; & licet non habeant prælatum, tamen sunt collegii.

2 Sunt collegii. a. gium, quia ad esse collegij non exigitur quod ibi sit prælatus. arg. ff. quod cum ius; uniuers. l. 1. ¶ Item benedictus in una ecclesia esse plures prælatos secundum diuersa, sicut in una ecclesia potest esse archid. qui præerit in his quæ ad iurisdictionem suam pertinent, & archiepiscopus præbiter in aliis, & sic de cæteris. Itē non est contra ius si in eadem ecclesia plures sint prælati, sed unus sub alio; sicut apparet in episcopo, qui est prælatus in omnibus ecclesiis, & tamen singulæ habent singulos prælatos. Sed hoc est ea ratione, quia una potestas est sub alia. Vel dic ipsū collegiū dī platus singulorū & platus in administratione temporalium & spiritualium. ar. s. de of. si. ord. c. irrefragabili. quam administrationem per plures sacerdotes potest facere; & si est consuetudo, quod capitulum committat curam istam animarum quibus uult, & quod eos mutet quando uult, non dicuntur illi sacerdotes habere curā animarum; si autem perpetuū daretur a capitulo, uel etiam a quocumque alio, uel etiam hoc ipsum de consuetudine est quod quicunque sacerdos est qui curam habeat animarum populi illius ecclesie, nec potest ab ea remoueri sine causa, uidetur quod censendus est iste sacerdos iure sacerdotis habentis curam animarum, siue ut proprius sacerdos, siue ut uicarius. s. de fil. presby. c. consiliarius. C. de manu. l. 1. [Locum habere] quod facere non debet regulariter, casualiter secus aliquando obinet, puta si dispensetur. 70. dist. cap. sanctorum. Itē si ecclesie sint pauperes. 10. quæst. 3. cap. unio. Item si non inueniantur idonei clerici pro ecclesiis singulis. 2. q. 2. cap. 1. Item si una sit inuitata, alia commendata. 3. q. 1. quæst. 1. c. qui plures. Itē si una pender ex altera. s. de æta. & qual. c. eam te. [duabus] si uis exponere locum pro præbenda, dic quod tales erunt præbende quod residentiam requirebant. s. ritu. proxim. cap. ult. [Dissentientibus] forte iste presbyter noluit consentire, nisi haberet utrumque; postea autem mutato proposito uoluit cōsentire, sed alii nolebant unde dicitur, quod eorum scādalo non petat. s. de elec. c. cum inter canonicos. 7. q. 1. c. quam periculosum.

tionem per plures sacerdotes potest facere; & si est consuetudo, quod capitulum committat curam istam animarum quibus uult, & quod eos mutet quando uult, non dicuntur illi sacerdotes habere curā animarum; si autem perpetuū daretur a capitulo, uel etiam a quocumque alio, uel etiam hoc ipsum de consuetudine est quod quicunque sacerdos est qui curam habeat animarum populi illius ecclesie, nec potest ab ea remoueri sine causa, uidetur quod censendus est iste sacerdos iure sacerdotis habentis curam animarum, siue ut proprius sacerdos, siue ut uicarius. s. de fil. presby. c. consiliarius. C. de manu. l. 1. [Locum habere] quod facere non debet regulariter, casualiter secus aliquando obinet, puta si dispensetur. 70. dist. cap. sanctorum. Itē si ecclesie sint pauperes. 10. quæst. 3. cap. unio. Item si non inueniantur idonei clerici pro ecclesiis singulis. 2. q. 2. cap. 1. Item si una sit inuitata, alia commendata. 3. q. 1. quæst. 1. c. qui plures. Itē si una pender ex altera. s. de æta. & qual. c. eam te. [duabus] si uis exponere locum pro præbenda, dic quod tales erunt præbende quod residentiam requirebant. s. ritu. proxim. cap. ult. [Dissentientibus] forte iste presbyter noluit consentire, nisi haberet utrumque; postea autem mutato proposito uoluit cōsentire, sed alii nolebant unde dicitur, quod eorum scādalo non petat. s. de elec. c. cum inter canonicos. 7. q. 1. c. quam periculosum.

b Non dicuntur illi sacerdotes, pro intellectu uerborum Inno. hic unde Fel. in c. ex literis. col. 7. in princ. s. de consi.

S V M M A R I V M.

- 1 Successor an teneatur de facto sui prædecessoris.
- 2 Ordinarius depositus uel qui resignauit episcopatum, an teneatur de rebus a se ordinatis exhibere uictus necessaria.
- 3 Ordinarius, qui negligit petere ab ordinatore, nunquid possit postea petere a successore.

CAPITVLVM XVI.

Cum secundum. [Ad clericos] 12. q. 1. cap. cum portio. [Irritas] 20. dist. c. neminem. s. quo ad excusationem. ¶ [Successores] teneantur de facto prædecessoris propter opprobrium paupertatis clericorum. 93. dist. c. diaconi. & quia fauorabile est augere numerum clericorum. s. de consi. c. ex parte. de consec. distinct. 1. c. uasa. 25. q. 1. c. quæ ad perpetuam. & q. 2. cap. quicumque. quæ ap. Item quia pauperibus clericis in uita clericorum providere potest. 16. q. 1. c. possessiones. & ordinando sine titulo, tenetur & uidetur concedere sibi uitæ necessaria, quousque sibi provideat. Item quia omnia bona clericorum sunt pauperum. 16. q. 1. c. quoniam. 1. q. 2. c. clerici. & c. pastor. ¶ Dicimus tamen, quod si ordinator resignauit episcopatum, uel depositus est, & habet unde clericis a se ordinatis sine titulo possit dare uitæ necessaria, ipse ad hoc compellatur, & non successor; & sic factū fuit in Ambia. & est arg. ad hoc quia si præsentator prius tenetur providere talibus, quam ordinator, ut hic colligitur arg. a contrario sensu. quare non eadem ratione prius non cogeretur ordinator, qui non solum ordinauit, sed etiam sibi præsentauit. Nam de talibus loquitur, ubi non fuit alius præsentator; quia tunc præsentator tenetur, imo plus uidetur, quod ordinator dum uiuit si habeat de proprio cogi potest, ut sibi constituat unde perpetuū uiuere possit. Videtur etiam, quod hæredes sui ad hoc teneantur; quia ex quasi contractu est hæc obligatio inter ordinatorem & ordinatum, & ideo transit ad hæredem. insit. de oblig. quæ ex quasi contractu. per totum. ¶ Sed nunquid si ordinatus negligit petere ab ordinatore dum est potens in diuitijs proprijs assignare sibi necessaria, potest postea petere a successore? uidetur quod sic, cum hæc decre. concedat sibi hoc ius sine exceptione ista. [Præsentant] scilicet si alius præsentasset, & examinasset. 54. dist. c. de antiquis. & c. si seruus. 24. dist. c. quando. & de hoc not. s. de æta. & quali. & or. præ. c. accepimus. hic apparet, quod præsentati ab alijs episcopis & exemptis non debent examinari ab ordinatore, quia eis providere non tenentur, si tamen sciret eos criminosos, peccaret si ordinaret. [Citato] no. in hoc casu sufficere aliquem citari legitime, quo non comparente potest procedi ad examinationem, & condemnationem [Assensus] per te uel quemuis alium.

S V M M A R I V M.

- 1 Personæ, non res uel præbendæ obligantur ex mandato.
- 2 Beneficium alterius fraudulenter recipiens priuatur eo.
- 3 In beneficijs, ceterisq; spiritualibus speciale est, ut facta a permutatione a quocumque peti possunt.

CAPITVLVM XVII.

Inter cetera. [Resignatione] ¶ Nos credimus hanc resignationem tenere, & collationem episcopi non ualere; & ideo cum ex causa facta sit renunciatio, & autoritate papæ non tenet quicquid contra factum fuerit, non uidetur tenere talis renunciatio facta sub modo & spe aliam consequendi præbendam, si postea sibi non cōfertur; sicut nec spes possessionis transit sub modo facta, nisi modus sequatur. ff. de acquir. possess. l. quod absenti. s. si quis. & l. si me. s. de resti. spol. c. olim. sed quid, si postquam papa mandauit alicui dari præbendam, episcopus alij detrauidetur, quod ualeat collatio episcopi. j. de his quæ fi. a ma. par. cap. c. ex ore. nam licet iudex per sententiam pignus constituat, non ualeat nisi in possessionem inducat. ff. de pigno. act. l. non est mirum. ¶ Item ex mandato obligatur persona, non res uel præbende. ar. si. de pollic. l. 2. ff. de contrah. emp. lult. in fi. & l. 2. de contrah. de do.

na. c. pertuas. j. de no. oper. nun. c. i. ff. ad leg. fal. l. dolo. ff. de eden. l. quidam. & bene dicunt quidam collationem episcopi tenere, licet sit puniendus. j. eo. c. dilectus filius. Si autem decerneret irritum quicquid contra fieret, tunc non tenet collatio. ff. de leg. i. l. hoc modo. C. de reb. alie. non aliena. l. sancimus. Sed oppones prædictis, quare hic non tenet collatio episcopi? Rñ. quia fraudulenter facta fuit, & alias solutiones collige ex glo. s. [retractanda]. i. collatio præbendæ facta p. Præterea retractata fuit peritio hic porrecta p. & omnia acta contra eum habita; cum nulla sibi contra eum actio competere ex permutatione tali. C. de peric. reci. l. precibus. & tamen quamvis contra p. non competet actio, tamen quia fraudulenter beneficium alterius recipit, priuatur eo, & etiam forte si fraudulenter non fecisset, tamen priuatur quia fraus ipso facto interuenit, & quia talia non recipiunt interesse, ad quod zg. possit & debeat contra fraudulenter collatorem. C. de re. permu. l. rebus. nec etiam ad beneficium, qd resignauit, agere pot; cum illud non habeat ille, per quem permutatio impedit, & cum omne ius hic amiserit renūciando. ar. 7. q. 1. c. quam periculofum. C. de inoffi. testa. l. commota. alias omnimodo, & iustum sit ei succurri, potest dici. H. contra p. actionem competere de dolo. ff. de dolo. l. & eleganter. s. feruus. ¶ Item potest dici speciale esse in beneficijs & spiritualibus, ut a quo cūque peti possunt facta permutatione, & maxime autoritate papæ. Posset etiam dici q. in permutatione iurij, qualis est permutatio beneficiorum, postquam interuenit autoritas superioris, statim ius haberi in iuribus permutatis permutantes, secus est in rebus corporalibus permutatis. ¶ Sed quæres, quomodo huic p. ablata est præbenda. f. quæ sibi uacans collata erat; & ab eo. f. episcopo qui conferendi potestatem habebat? Rñ. hoc ideo esse, quia episcopus hoc facere non poterat nisi autoritate dñi papæ. f. permutationem præbendarum, unde conferendo illam præbendam alij, excessit fines mandati, unde non tenuit. s. de offi. deleg. c. cum olim. Vel dicas melius, q. papa hoc negotium permutationis ad se reuocauit; unde in rebus illis, quæ in permutatione ueniebant, reuocauerat omnem iurisdictionem ab ordinario, & ad se eam traxerat. arg. s. de offi. dele. c. licet. 3. q. 6. c. dudum. ¶ Item factum est hoc propter causas notatas in glo. scilicet collatio, & propter id quod dicit hæc decre. credimus q. si aliquis autoritate literarum Papæ receptus sit in canonicum alicuius ecclesiæ, & capitulum postea præbendam huic debitam alij assignet, non ualet huiusmodi collatio; nam cum sit receptus in canonicum autoritate papæ, & ipsi pro parte impleuerunt mandatum eius, scilicet recipiendo ipsum in canonicum, uideretur consensisse q. totum impleant, id est quod præbendam assignent, cum se facultas obtulerit, & ita uidetur remisisse negotium ad papam; unde si contra fieret, deluderetur mandatum papæ, & impediretur remissio uel reuocatio huius beneficii, quam papa fecisse uidetur, ex quo canonici consenserunt, & habebit actionem de dolo uel conditionem ex hac decre. uel officium iudicis, contra quemlibet priorem sicut hic. Papa enim non debet iustinare, q. sibi deludatur, uel q. sua reuocatio impediatur. j. eo. c. dilectus filius. de postu. c. bonæ me. il. 2. de offi. dele. c. licet. & idem dicere uidetur & eadem ratione, si mandatum esset eis quia reciperent, licet etiam ipsi contradicerent, & etiam excommunicatione fuissent, dummodo non appellarent; quia tunc uidetur mandatum transisse in rem iudicatam, s. de sen. & re iudi. c. quod ad consultationem. secus autem si appellasset, uel si conferrent beneficium, antequam mandatum reciperent; quia tunc bene teneret collatio huius beneficii, quia nondum consenserunt canonici collationi papæ, nec est negotium reuocatum ad papam. j. eo. c. dilectus. ¶ Item secus est, si capitulum aliquem recepisset in canonicum sine præbenda; nam tunc non credimus, q. ille

sic receptus habeat actionem contra possidentem. ¶ Et est ratio diuersitatis, quia hic nihil ad se papa reuocauit, nec canonici aliquid ad eum remisisse uidentur, nec consensisse q. remitteretur, sed tantum penes se potestatem præbendæ conferendæ tenuerunt, Item etiam si ipsi uellent, non possent aliquid ius conferre in præbenda uacatura. j. de conce. præb. c. nulla. sed quando Papa scribit p. aliquo q. conferant, tunc ualet collatio iuris in futura præbenda. [Dedimus] hoc quod sequitur, de gratia loquitur, sicut patet in itegra. [Potest]. 7. q. 1. c. præsentis. ff. de pig. act. c. eleganter. s. si reprobos. ff. de le. i. l. filius. s. si quis. ff. de leg. 3. l. mortuo. s. labeo. ff. commo. l. in commo dato. s. pe. ar. contra. ff. de ædil. edic. l. ad res. ff. de adi. leg. l. rem legatam. & intelligo prima uera, ubi recipiens beneficium nesciebat alij debitum, alias secus. ff. de act. emp. & uen. l. i. ff. de contrahen. emp. & uen. l. liberi.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Præbendas nunquid liceat uni plures habere sine peccato, & unde in nu. 1. 3. & 4.

CAPITVLVM XVIII.

Cum iam dudum. [De Bithynia] iste petebat confirmationem electionis factæ de se in ecclesia Siculnens. sed contra, quia iam erat eius electio confirmata, & iterum confirmatio cassata, ut statim sequitur. Sol. confirmatio cassata fuit propter defectum ordinis. f. quia processum erat non admissio contradiçtor, in Authen. de sanct. episc. s. si quis autem. & ideo saluum remanebat ei ius questum ex electione. Vel dic, q. contradiçtor petebat confirmationem cassationis, non obstante appellatione secunda de Bithynia, & ad iustificandū petitionem suam proponebat q. sequunt[ur] [Præbendarū] hic dñ. q. quis plures præbendas habere non possit sine peccato. s. eo. c. cum non ignores. 70. dist. c. sanctorum. 1. 3. q. 1. c. 1. 80. dist. c. cpi. 1. 6. q. 1. c. presbyteros. j. de conce. præb. uel ec. non uacan. c. literis. ar. contra. s. de excep. c. cum ecclesiasticæ. item consuetudo contraria est. ¶ Sol. dicunt quidam, q. de iure communi hodie licet habere plures præbendas, & plures canonicatus, cum constitutio de multa. tantum prohibeat de dignitatibus, & curis, & non de præbendis. ¶ Si enim papa utrobique pariter idem uoluisset, utrobique idem pariter prohibuisset; & dicunt. c. sanctorum. loqui secundum antiqua tempora, hoc. c. non cōtradicit, quia licet prædicti concedant plures præbendas, non tamen multitudinem quæ sonant in uitium; & sic in telligunt omnia. cc. ubi prohibentur plura beneficia, uel de beneficijs habentibus curam animarum. ¶ Alij inheret. c. sanctorum. dicentes, q. quis plures præbendas habere potest, sed non erit canonicus nisi in una; nam ratione canonicatus debet seruare statuta prioris ecclesiæ, & ordines ab episcopo illius ecclesiæ accipere, & electionibus & ordinationibus illius interesse, & ab eo iudicari non a secundo. arg. 72. dist. c. 1. & 2. per totum. nisi conueniretur super beneficio secundo, uel ratione beneficii commissi in secunda diocesi. arg. s. de fo. compe. c. sanæ. & c. postulasti. C. ubi de cri. agi oport. auth. qua in prouin. C. ubi in rem act. l. 2. ¶ Tu autem dic, q. quis & canonicus & præbendarius potest esse in pluribus ecclesijs. Sed cōtra hanc opinionem obicitur de absurditate quæ sequitur; quia unus platus præcipiet, q. fiat sacerdos, alter q. remaneret in diaconatu; unus præcipiet q. negotia sue ecclesiæ prosequatur in curia Regis, alius præcipiet q. negotia alterius ecclesiæ sue in curia papæ prosequatur; unus uocabit ad electionem faciendam, alter mandabit ut stet ad seruandum ecclesiæ; & nemo potest duobus dominis seruire. arg. 27. dist. c. 2. & 3. q. 1. c. 1. ¶ Sed tu dic, q. primo obediendum est, quia secundum eum eligendo saluo iure primi recepisse intelligitur. arg. s. de confir. uti. uel inuti. c. ult. s. de iure iur. c. tua. j. de reli. do. c. quia monasterium. nisi forte in secunda ecclesia essent aliqua facienda, ubi esset necessarius, nec prima sentit incommodum, uel

uel si sentit, modicum sentit; nā tūc agendum esset cum superiore, ut eum coheret dare licentiam, & forte si mora esset periculosa implemet posset uenire contra mandatum; non enim est malitijs hominum indulgendum. ff. de rei uend. l. in fundo. & hoc intellige uerum, ubi neutra earum, uel alterutra requirit residentiam; alias si utraque requireret, dic ut not. §. de cleri. non resi. in pralle. c. ult. Ad illud c. sanctorum. responde, quia in una ecclesia tantum debet intitulari, id est denominari, ut dicit in eadem dist. c. i. & simul in princ. & non debet in pluribus intitulari. ¶ Sed ex post facto bene licet plures habere, quā tamen non erunt eiusdem tituli; quia cum factus sit clericus unus episcopi ad titulum unius, non interim fiet clericus ad titulum alterius, & ordines tantum ad titulum prioris recipiet; posset tamen dici, quod utranque habeat in titulatum, & uterque episcopus poterit dare ordines sibi. arg. contra. §. de elect. c. dudum. il. 2. circa fin. nec obstat quod nedum clerico, sed nec laico alterius episcopi licet conferre ecclesiastica sacramenta. J. de poen. & remi. c. omnis. J. de paro. & ali. paroch. c. 2. 3. & 4. ¶ Sol. ex quo per electionem canonicam factus est canonicus ecclesie alterius episcopi, iam factus est ei subditus, & ideo non debet dicendum ordinare clericos alterius episcopi, sed suū; potest enim, ut dictum est, esse clericus plurium episcoporum. Item nec obstat. 7. i. dist. c. primatus. ubi dicitur quod nedum clericum, sed nec laicum potest recipere sine commendatijs literis sui episcopi. ¶ Dic tū illud uerum esse ad ordines, sed ad præbendam bene dabit sine eius literis; uel illud loqui de ignotis clericis, uel laicis. In clericis autem notis ad quid frustra literæ requirentur? Sed non prohibetur quin canonicus, & iura canonicatus, & præbendam in utraque retineat. Quod enim in eodem capitulo. 70. dist. c. sanctorum. sequitur quod dispensatione episcopi non potest fieri præbendarius in diuersis ecclesijs. non obstat, uoluit enim ibi auaros notare, qui præbendam uel beneficium petebant non propter Deum, sed propter fructus quos cum tali intentione nec de iure communi nec de dispensatione tenere possunt. ¶ Sed si quis in habendo plures canonicatus uel præbendas non attēdat propriam uoluntatem sed Dei, & non proprium honorem sed onus, hic sine dispensatione accipiet plures præbendas, quæ non requirunt residentiam. arg. 8. q. 1. c. in scripturis. & c. qui episcopatum. Et ad idem facit idē capitulum, quod dicit & quod potest episcopi dispensatione fieri, ut possit canonicus esse in pluribus ecclesijs, uel loquitur in ecclesijs residentiam requirentibus, quod uerum est ubi persona bona est & industrijs, & literata, quæ melius sciret & posset regere duas ecclesias uel decem, quā alius unam. Hoc enim propter ecclesias fit, non propter personam, & hic communis utilitas præfertur priuati. 7. q. 1. c. mutationes. sic etiam dicimus in præbendis, ut plures propter honorem Dei dentur & dari possunt, non propter honorem personæ; quia status & c. 61. dist. c. miramur. [Ante] §. de ele. c. qualiter. [Confirmationem] dicebat enim ille qui excipiebat, quod confirmatus esset ibi forte ab ordinario, & postea ipsa confirmatio cassata per superiorem forte ad quem fuerat appellatum, & ipse post cassationem ministravit quod indignus erat promotione. 2. §. de elec. c. per inquisitionem. sed potes ex parte ista intelligere, quod uel fuerat appellatum uel negabat cassationem confirmationis; nam si cassatus fuisset & non appellasset, ulterius non audietur, et si non administrasset.

S V M M A R I V M.

- 1 Receptio canonici quo casu dicatur uisiosa & non ualere.
- 2 Canonicus an possit esse quis sine præbenda.
- 3 Portio an semper peti possit, ubi non sunt priuilegiata.
- 4 Canonicus non debet esse sine præbenda, uel beneficio.
- 5 Canonicorum ubi præfixus est numerus, & præbende non sunt distinctæ, habebunt canonici ultra numerum recepti par: et non.

de uisualibus, quæ in mensa ueniunt.
Portio an sit idem, quod præbenda; & quid sit portio.
CAPITVLVM XIX.

Dilectus filius. [Participatione] id est uoce in capitulo, & consimilibus. ¶ Proximo hoc uidet contrarium ei, quod diximus. §. de cons. c. cum M. sci licet quia quando unus actus tantum interuenit & receptionis in canonicum & promissionis præbendæ, quod tunc uisiosa est receptio, & non ualere; sed hic fuit tantum unus actus, quia simul facta fuerat & receptio & promissio, & tamen tenet receptio. Sol. nos non intelligimus unum actum, quia simul facta sint, sed quia simul deberent sortiri effectum, id est quod tunc tantum habeatur pro recepto, & iura canonicatus adipsam cum præbenda uacabit, & cū ea sibi dabitur, quia tunc non est tantum promissio præbendæ non uacantis, sed est etiam promissio canonicatus non uacantis, sed si actum esset, quod statim habeat iura canonicatus, licet in continenti dicat & protestetur expresse quod tantum primò uacaturam præbendam habebit, non est uisiosa receptio, & ideo tenet. Sed promissio uisiosa est, & ideo non tenet, ut hic, & §. de cons. c. cū M. ¶ Item hic habes, quod licitum est recipere canonicos sine beneficijs, & simile. J. eo. c. dilect. J. de cens. præbend. uel ecc. non uac. c. cum super. Sed contra in eo. c. ubi dicit, quod non debet esse canonicus sine præbenda. Item non debet plures clerici institui in ecclesijs, quā de ecclesijs uiuere possunt. J. de instit. c. i. Item hæc receptio uidetur fieri in fraudem uacaturarum. Sol. bene licet recipere canonicos sine beneficijs, ut instruantur in moribus & officijs ecclesiasticis, & ut seruiant prioribus canonicis, & ecclesijs. §. de maio. & obe. c. statuimus. sed si sine causa faciant, superior cassabit, & maxime si multos faciant, ut ff. de uar. & extraord. cogn. l. 1. §. in honorarijs. & l. seq. §. l. 2. & 3. & hoc etiam sic probatur, quod constat predictis rationibus hoc esse illicitum, nisi causa subsistat; ergo ad officium iudicis pertinet illud cassare, nisi iusta causa subsistat. Infr. de off. iud. [Defraudetur] si opportunitas est dandi, alioquin expectabit opportunitatem. §. eo. c. relatum. §. de cons. c. cum M. J. de concess. præb. uel ecc. non uac. c. cum super. Hæc autem opportunitas nec semper est, quando uacat præbenda, & aliquando est sine uacatione præbendæ, ut no. J. de concess. præb. uel ecc. non uac. c. accedens. Præbendam inquit autem, an hic canonicus possit petere præbendam primam, quæ uacauerit, an sit de gratia quod hic dicitur? & uidetur quod canonicus ius petendi cum non habeat; quod si hoc concederetur, per consequens aperiretur uia uacaturis. Respon. quod ubi præbendæ sunt distinctæ, nullum ius habet in canonicatu sic receptus. I. non uacante præbenda ad petendum eam; quod hic fit, de gratia est, & de honesto. contra. §. de cons. c. cum M. nā ibi dicitur, quod canonici recepti sine præbenda habent ius ad petendum fructus superexcrecentes, ergo eadem ratione & ad præbendam quæ uacauit. Respon. aliud in fructibus superexcrecentibus; quia illi rumpunt priuilegia, & ita cum ruptum sit priuilegium, communiter præbendæ percipiet cum alijs, cum sit canonicus; & aliud in præbenda, quia per eius uacationem non rumpitur priuilegium; & idem quod dico in præbenda, dico etiam in portionibus priuilegiatis, puta quia priuilegium dicit quod tantum certæ portiones fiant de redditibus ecclesie, nam hæc portiones quo ad prohibitionem uacaturarum eodem iure censentur sunt cum præbenda, cum decre. J. de concess. præb. uel ecc. non uac. c. 2. non tantum prohibeat præbendas uacaturas, sed etiam ministeria & ecclesias, & idem intelligendum est de altaribus & omnibus fructibus ecclesiasticis, & hæc portiones bene possunt dici præbendæ & redditus; sed si non essent ibi portiones priuilegiatæ, sed tantum consequentes ad numerum canonicorum, tunc bene dicerem quod si electus in canonicum ultra numerum quod bene potest petere portionem, et si non uacat præbenda, uel ca-

CAPITVLVM XX.

TVe fraternitatis. [Eligantur] Ista receptio non habet nisi unum sensum, scilicet quando ambo statim & simul sunt canonici & præbendarij, quod fieri ius prohibet propter sectionem præbendarum. s. eo. c. maioribus. & ideo cassatur ut in si. huius decre. dicitur. ¶ Sed litera sequens innuit, q̄ etiam alium sensum alias potest habere. ibi, scilicet etsi unus & c. ubi innuit, q̄ etiā hunc sensum possit habere, scilicet quod unus statim sit canonicus, & præbendarius; & alius consequenter esset canonicus & præbendarius. Sed certè non est uerum, q̄ iste sensus eliciatur de uerbis præmissis. Sed dicit, quod etiam iste sensus non est tolerabilis de iure. Sed contra. s. de consti. cap. cum M. ubi expressè dicit, q̄ plures electi fuerunt ad unam præbendam. Sol. ibi. ¶ Vel dic, q̄ illud intelligitur, quando expressè dixerunt in receptione qd unus statim deberet esse canonicus & præbendarius, & alij statim essent canonici, sed præbendas haberent consequenter, quod ex causa licet, ut not. s. eo. c. proxi. & sic loquitur decre. j. eo. c. dilecto, ultra me. [Turonen.] s. eo. c. miramur. & c. maioribus. ubi not. [Lateranen.] de cōcel. præb. uel ec. non uac. c. 2. [Cassanda] s. de consti. cap. cum M. contra. Sol. ibi.

S V M M A R I V M.

1 Præbendam Papa uel confirmatio tollere potest, quando uult, sine iniuria.

CAPITVLVM XXI.

Nisi essent. [Iustitiam] hoc fecerunt quasi ex iustitia, cum esset canonicè electus; per arbitrium enim non posset habere canonicam institutionem. j. de instir. c. 3. s. de transac. c. super eo. nec posset ius unius in alium transferre. [Prouidentiam] & intellige & priores, & clericos esse canonicos seculares, alias esset s. 12. q. 1. c. non dicatis. j. de statu mona. c. cū ad mo. Vel dic, q̄ istos reditus non habebit ut propriū, scilicet q̄ possit eos alijs dare, uel in testamento relinquere; sed habebit ut dispensator & obedientiarius, & quando cunque placebit suo abbati potest illos sibi tollere, nisi essent a papa confirmati ¶ & tunc papa sine iniuria, quando uult, potest sibi auferre, quia sub eius obedientia eos intelligitur tenere. [Compromissum] ita quod metu pœnæ uel interesse stēt arbitrio tam capitulum, quā confirmatus, & cassatus, qui compromiserunt. [Nos eam] ordinationem uel prouisionem. [Sectio] hæc est ratio, quare capitulum teneat toto tempore uitæ cassati dare 20. sed prior non teneat nisi tempore uitæ; quia prior habebat certos reditus, qui diuidi non poterant contra concilium Turonen. s. eo. c. maioribus. sed capitulū minime. ¶ Et est alia ratio, quia quando factum fuit cōpromissum, nemo erat adhuc prior, unde per eorum compromissum non poterant obligari prioratus uel successor, sed persona litigās tantum. Item cum ageretur de iure personali non poterat obligari prioratus uel successor, cum de eius utilitate non ageretur. s. de pact. l. quo iure. s. ult. & l. in persona. s. i. sed capitulum idem permanet, & ideo se perpetuo obligare potest, & maxime quod ex causa pacis & pietatis, quamuis posset restitui in integrum, si lēsum eēt.

S V M M A R I V M.

1 Delegatus, cui est commissum quod alicui faciat beneficium a signari, potest eum, pro quo sibi scribitur de præbenda seu beneficio inuestire.

2 Legatus generalis potest sibi præbendam reservare.

3 Iudicium ad successores transiit, sed non arbitrium, & de materia hac uide in nu. 4.

5 Excommunicatorum receptio de aliquo in canonicum, non tribuit ius.

CAPITVLVM XXII.

Pro illorum. [Suorum] ¶ Not. q̄ nomine suarum intelliguntur omnes ecclesiæ prouinciæ etiam cathedrales. arg. s. de usu pal. c. 1. Si autem episcopo scribatur

batur

nonicatus, uel portio; quia ex quo rumpit priuilegium in numero canonicorum, eodem modo & in numero portionum. ¶ Et ratio diuersitatis est, quia per hoc accessio est portio, & ideo sublato principali tollit & accessorium. supra. de consti. cap. transla. cum suis concor. 5 sed in alio casu & numerus canonicorum est principale & numerus portionum est principale. ¶ Et quod diximus, q̄ ubi non sunt portiones priuilegiatæ, q̄ statim potest peti portio, intelligo nisi aliter obtineat de consuetudine, sicut est in urbe, nam cum ibi obtineat de consuetudine approbata, q̄ habet canonicos sine portionibus, & q̄ non tenentur sic receptis dare portionem intra certum tempus, imo aliquando differunt usq; ad annū, aliqui usq; ad duos, imo plures annos: Hi nō possunt petere portiones quamuis moriantur canonici, & de hac consuetudine loquitur. s. de consti. c. si. & j. de iurepat. c. postulasti. Item dicimus ratione eiusdem consuetudinis, etsi nō sit ibi certus numerus canonicorum, uel portionum. [Facultas] sed nonne quod irritauit, confirmat. s. promissionem uacaturæ. Rñ. non, illud tamen dicit q̄ dixerat, quia addit de quotidianis distributionibus dandi. Vel dic, q̄ hic non mandat, q̄ si in posterum offerret se facultas q̄ daretur ei præbendæ, sed cum tunc, s. quando papa has literas dedit, dum esset facultas q̄ statim daretur ei, & si hoc uerbum, ob tulerit, est præteriti temporis. Vel dic, q̄ sit futuri temporis, & tamen aliud est q̄ mandat. s. prouideri cum se facultas obtulerit quod licet, & q̄ pluribus modis potest contingere. s. propter redditus supererexcentes, uel ppter donationem nouam de qua possit fieri noua præbenda, & aliud quod cessat. s. uacaturæ præbendæ expectationem, quod non licet. j. concess. præb. uel ec. non uac. c. 2. arg. ad hoc. j. allega. c. accedens. Vel dic, q̄ hæc est intentio dec. prouidere ne aliquis sit canonicus, & nihil temporale habeat pro beneficio; & hoc uidetur sonare hæc litera, ubi dicit q̄ composuerunt q̄ participationem haberet spiritualium, sed nullo fructus præbendæ. ¶ Item & ibi indignum est, ut sit canonicus, & præbendæ beneficio de fraudetur; & in ambobus locis sumitur præbenda non pro iure præbendæ distinctæ, sed pro qualibet re quæ præbetur ad sustentationem uitæ, quod & sic intelligere uoluerit, ex eo apparet q̄ multi clerici sunt & multæ ecclesiæ, quæ præbendas non habent distinctas & tamē sunt legitimi canonici, & quasi idem quod dicit hoc. c. & quod dicitur. s. eo. c. cum secundum. & c. non licet. ubi dicit, q̄ non debet aliquis esse clericus, & non habere alimonias. ¶ Item nō q̄ in aliquibus ecclesijs est certus numerus canonicorū, sed nullæ sunt præbendæ distinctæ. s. de uit. & hone. cle. c. quoniam. & ibi si recipiant canonicos ultra numerū, habebunt partem de uictualibus quæ in mensa ueniunt. arg. hic. s. de consti. c. cum M. sed non habebunt partem de his quæ diuiduntur, etiam si ea sint uictualia, ut granum, uinū, & huiusmodi; quia licet ibi non sint præbendæ, tamen secundum numerum canonicorum intelligunt ibi esse portiones. ar. s. de cōst. c. si. sed ubi sunt præbendæ distinctæ & sine ulla detractiōe, de oībus cōibus habebūt partē isti canonici ultra numerū recepti. ut hic. s. de consti. c. cū M. j. de uerb. sig. c. olim. ¶ Et rō diuersitatis ē, q̄a ex quo diuinxerunt præbendas, non debebant ibi esse portiones, secundum numerum canonicorum; sed ubi non erant præbendæ distinctæ, iustum est ut secundum numerum canonicorum & portiones distinctæ esse intelligantur, nisi essent regulares qui nec proprium habere possunt. 12. q. 1. c. non di. & sic etiam nec portiones distinctas. Alii contra, & licet portio possit dici præbenda, & ecōtrā; hic tamen dicimus præbendam, quæ distincta est in possessionibus uel redditibus certis, portio autē est quæ sic diuisa nō est, sed de omnibus redditibus cōiter collectis extrahit.

S V M M A R I V M.

1 Præbenda diuidi non potest, sed quid si plures ad unam præbendam fuerint electi.

beatur, intelligitur de ecclesijs sue diocese. & non de dignitatibus; & non distinguimus, an habeat ipse collationem uel aliud, dummodo sit in sua provincia, uel in sua diocese constituta; & ibi ius episcopale uel archiepiscopale habeat; quia ratione illius iuris comprehendit sub hoc nomine suarum. argum. ff. de contrahen. empr. l. qui tabernas, sed si sint aliqua ecclesie, ubi nihil iuris habeat, forte ibi providere non posset, nisi diceretur in aliqua ecclesiarum tue provincie; sed alijs uidetur quod etiam per huiusmodi literas non haberet potestatem providendi, nisi in ecclesijs ubi ad eum spectat collatio. ar. s. de offi. or. c. licet in ea. Unde dixerunt quidam quod papa hic mandauit, auctoritate nostra facias. Nos dicimus, quod et sine clausula hac potest etiam in alijs providere; quia ibi est, contraditores &c. & ipse non potest esse executor contra se. ff. de arbi. l. ult. Sed quid si tantum esset in literis, mandamus quatenus tali provideas in aliqua ecclesiarum tuarum; & forte idem. [Mandati] quod fecerat pro magistro P. & uere illudebatur; quia alios sine mandato papae recusabat. [Inuestiuit] No. quod delegatus cui commissum est quod alicui faciat beneficium assignari, potest illum pro quo sibi scribitur, de prebenda uel beneficio inuestire. ar. g. s. de rescr. c. abbate. Sed dic aliud est ubi mandatur, facias providere; quia tunc non potest providere, cum hoc non sit ei commissum, sed tantum facere provideri. aliud autem est cum mandatur alicui, quod faciat competens beneficium assignari, ut hic; quia tunc cum beneficium sit annexum canonicatu, poterit inuestire aliquem de canonicatu, & per consequens dabitur ei prebenda, que est conexa canonicatu. r. q. 3. c. si quis ob. tacite enim uidetur dixisse des ei ius inuestiundo eum, & post de facto facias beneficium assignari quod annexum est canonicatu. Vel potes dicere, quod canonicatum istum contulerit archiepiscopus de uoluntate episcopi Asagonei, ad quem siue de suo iure, siue de iure ad eum deuoluto propter negligentiam canonicorum, pertinebat potestas eligendi; & dicit quod licet aliquando non possit inuestire, scilicet quando mandatur iudici quod faciat alicui provideri, uel aliquem in aliqua ecclesia recipi. s. de offi. deleg. c. super eo. potest tamen interdiciere ne eligant. ar. quod ex quo prouiso sibi commissum est, & omnia ad idem facienda. s. de offi. deleg. c. preterea. Item quamuis non sit specialiter mandatum quod suspendat, est tamen affinis mandato prouisionis. ff. iud. sol. l. iam tantum. s. in hac. Itē decr. dicit quod legatus generalis sibi potest prebendam referuare, ut j. de iure patro. c. cum dilectus. ergo & eadem ratione & specialis delegatus in ecclesia, ubi est mandatum sibi quod prouideat alicui, cum in ea ecclesia maiorem potestatem habeat quam generalis legatus. s. de offi. deleg. c. studuisti. [auctoritate] de excommunicatione, inuestituram autem non potuit facere auctoritate, quia sibi commissum non erat. [Contraditores] hec sententia sic a iudice lata non comprehendit nisi partes que fuerint in iudicio, uel illos qui fuerint uocandi, uel heredes eorum, uel singulares successores. Alij enim non sunt de iurisdictione eius; & hec est forte ratio quod successores ligentur, quia iudicium transit ad successores, sed non arbitrium. ff. de arbi. l. sed interpellatnr. s. ult. & si sit iudicium reale, transit ad singulos successores. arg. tamen contra. s. de offi. deleg. c. i. ubi dicitur, quod quolibet turbatores potest excommunicare; sed ibi loquitur de perturbatoribus iurisdictionis, ut ibi no. & j. de poen. c. dilectus. hic loquitur de perturbatoribus partis. Videtur autem quod in nullo casu debent ferre talē sententiam, excommunico omnes perturbatores talis clerici. cum tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem. ff. de usu. l. in prin. sed Respon. ut no. s. de procu. c. auditis. Item constitutio uidetur hec excommunico omnes qui sibi contradixerunt, quod delegato non licet. Respon. non est constitutio, & hoc apparet ex perfo-

na constituentis & ex forma sententie, quia non est generalis, nec perpetua, nec alia habet que in ea requiruntur. 4. dist. c. erit. imo est sententia, quod ex eo apparet, qui causa cognita fertur; & si feratur nisi causa cognita, licet teneat, tamen iniusta est. r. q. 3. c. i. & si super alio sine causa cognitione fertur, puta si precipiatur quod ei obediretur a quolibet, & qui non obediret ei talē poenā pateretur. nec credimus ualere, nec tenere ipso iure, ut no. s. de integ. restit. capitul. 2. cum autem causę cognitione legitime fertur. s. de appellat. cap. preterea. Sed si dicas, quare non expectat turbationem, antequam ferat sententiam? Respon. quod posset esse periculum, si tantum expectaret; & ponamus quod melius faceret si expectaret, tamen & hoc teneret. r. q. 6. c. biduum. s. de app. c. preterea. argum. ff. de iur. l. 2. ff. ad l. Aquil. l. in lilla Aquil. & non extenditur hac sententia generalis & ante receptionem lata, uel etiam post, nisi in tempore in quo sententia ferri posset. Item uidetur, quod auctoritate huius clausulę etiam post annum imperpetuum, postquam inuestitus est, & postquam mandauit de eo recipiendo, possit excommunicare rebelles, & etiam postquam sententia lata esset, si esset negotium ubi esset sententia ferenda; licet alias non posset tanquam ille qui functus esset officio suo, nisi intra annum. s. de offi. dele. c. in literis. & c. querenti. Sed nobis uidetur, quod etiam post diffinitiuam non possit nisi intra annum. arg. eiusdem decre. querenti. In alijs autem, scilicet quando non fertur diffinitiuā sententia, sed mandatur eum recipi in canonicum, poterit compescere contraditores auctoritate huius clausulę, quousque mandatum papę plenē sortiatur effectum, scilicet quod recipiatur in canonicum; sed ex quo receptus est, quamuis postea molestetur super canonicatu uel alijs, non poterit eos compescere; quia si contrarium diceretur, iam uideretur eius ordinarius esse, & talia rescripta redarguuntur. s. de rescr. c. ad hęc. Sed quid si aliqui receperunt, & papę mandatum impleuerunt, & aliqui non? Respondemus super illos, qui mandatum domini papę impleuerunt, nihil ultra facere possit etiam si molestant eum, cum in illos iam sit officio suo, in alios tamen potest. Item si illi qui receperunt, & mandatum domini papę impleuerunt, & cū de nouo molestentur super fructibus prebendę, uel etiam super ipso canonicatu, non tamen possunt compesci auctoritate huius clausulę; quia non uidetur ei commissum de futuro excessu, & tempus datę inspicere debet. s. de rescr. c. eam te. Illud autem, quod dictum est quod non extenditur hec iurisdictione nisi contra certas personas, scilicet licet illos qui sunt uocandi & quosdam alios, nos non credimus sic uerum, imo salua ueriori opin. credimus quod omnes contraditores possint compescere etiam quousque extraneos, dummodo de facto contradicant, non de iure; quia sententia lata in illos, qui de iure contradicunt, non tenet, cum nullam habeat iurisdictionem nisi contineretur in literis uel expresse, uel tacite sub generali clausula, & postea coram delegato expressisset. s. de rescr. c. pastoralis. quia tunc siue iuste siue iniuste, teneret sententia. In presenti autem casu, ubi non mandat de recipiendo, sed ipsemet eum inuestit, satis credimus quod posset contraditores sue inuestiturę intra annum excommunicare. arg. per alle. decre. querenti. & s. de sen. & re iudi. c. ad consultationem. [Seruasse] de hoc not. s. de conscri. cum accessissent. [Recipiat] & sic excommunicati recipiunt aliquem in canonicum; sed hec receptio non tribuit ius, quia iam canonicus erat, alias secus. s. de gra. c. cum bonę. Vel dic excommunicatos teneri ad ea que fiunt in eorum preiudicium. s. de iudi. c. intelleximas. Vel dic & forte melius, quod nec receptionem nec installationē facit excommunicatus, nec contradicit quod hic dicit; & expone recipiant, donec cautionem faciant de recipiendo eum in canonicum pro quo excommunicati erant; & si prestita absolutione uelint appellare, non audiuntur, nisi

nisi nouum grauamen eis fieret. s. de appella. c. quæstioni. **S**ed obijcies, ex quo pro manifesta offensa est excomunicatus, non debet absolui nisi prius recipiatur. j. de uer. signi. c. ex parte. 2. q. 5. c. presbyter fi. Sed dic, illa etiã in spiritualibus non habere locum, ut not. s. de dolo & con. c. ueritatis. Quid enim si excommunicatus esset, nisi faceret se ordinari, deberet ne promoueri antequam absolueretur? Absit quicquid dicant prædicti, expresse dicit de uat. quod ante absolutionem recipere debet. s. de rescri. c. capitulum. [Ad canonicatum] bene mandat dominus papa quod huic dentur ea quæ pertinent ad canonicatũ, & non ad pbedam; q̃a licet canonici infregissent statutũ suum de certo numero, non tamen fractum esset illud statum quo ad præbendas; quia licet canonici, qui habent certum numerum, eligant ultra illum numerum, præbendæ tamen distinctæ firmæ manent. s. de constitu. cap. cum M. s. eo. c. dilectus. & de hoc no. j. eo. c. dilectio. & hic executor, de quo hic dicit, peccauit inuestiendõ eum de præbenda. Vel dic, quod non peccauit inuestiendõ eum de præbenda; quia non erant ibi distinctæ præbendæ nec certus numerus earum. Et ex hoc dico, q̃ si etiam peterentur literæ in aliqua ecclesia, in qua canonici suum statum frangerent eligendo ultra numerum, quod adhuc salua manet eius exceptio ut præbenda non assignetur ultra numerum, sed non manet eis salua quin eum recipiant in canonicum. argum. præalleg. decre. cum M. & c. dilectus.

S V M M A R I V M.

- 1 Absens an possit per alium inuestiri, & quibus uerbis inuestitor uti debeat.
- 2 Consanguineus an sine mandato absentis possit eius nomine recipere inuestituram; Et quid si a nemiens recepta fuerit, & samẽ alteri prius collata.

CAPITVLVM XXIIII.

- 1 **A**ccedens. [Vel alius magis.] Quasi dicat. melius est quod inuestitor dicat. inuestimus te pro tali absente. quã inuestimus talem absente parte, & potest hoc intelligi, ubi procurator habet mandatum. ff. de dona. l. qui mihi. & ff. de acquir. rer. do. l. si procurator. quamuis lex uideatur dicere, q̃ etiam cum mandato non transit dominium. ff. de acquir. rer. do. l. res ex. Sed illud intelligimus, quando non habet speciale mandatum.
- 2 de aliqua re emenda. ¶ Sed quid si consanguineus sine mandato nomine absentis recipiat inuestituram? Nõ credimus absentem acquiri præbendam, nam licet agere possit, ut ff. de procur. l. sed hę persone, non tamen acquirere dominium, nec etiam canonicatum qui solo consensu eliguntur & electi acquiruntur. sed queritur, an teneat, si postea ratum habuerit ille cuius nomine recepta est inuestitura, si prius alij esset collata. Sed nec hoc credimus, q̃ eis liceat a primo facto recedere, ut no. s. de ele. c. cũ iter.

S V M M A R I V M.

- 1 Receptio ad osculum, an faciat canonicum.
- 2 Electio facta de canonico ultra numerum an ualeat.
- 3 Canonicatus quando uacet, uel desinat.
- 4 Electio facta ultra numerum iuramento firmatum non tenet.
- 5 Non licet uenire contra iuramentum.

CAPITVLVM X XV.

Dilecto filio P. [Legatus] legato non fuit illicitum infringere priuilegium canonicorũ, & idcirco nõ ualuit qđ factũ est de cellerario; sed si canonici fecissent, cum ad eos spectaret electio, teneret electio canonicatus, & nõ diuisio pbedarũ; quia priuilegiũ pro se datur p̃nt renunciare. s. de consti. c. cũ accessissent. Vel dic, qđ idcirco fuit cassata; q̃a ambo fuerunt electi ad unũ ius pbedæ diuidendũ. ad hoc no. s. de consti. c. cũ M. s. eo. c. dilect. [generalis] cuius consensus non præiudicat epo, cum hoc ei specialiter cõpromissum non fuisset. Sed plus dico, q̃ nedum procuratoris nec epi consensus proderet in his, quæ contra ius sunt. ff. de conditio. insti. l. si pro-

curator. ff. de his, quę in frau. cre. l. si pater filio. ¶ Ad osculum uehemẽs est præsumptio. argu. j. de his quæ sunt a maio. par. c. ex ore. j. de pri. c. cum olim. C. de acqui. pos. l. 1. C. de pat. pote. l. si filium. 20. quęst. 1. cap. quæ pro. Respon. episcopum ignorasse eum non fuisse canonicẽ receptum. ff. de interro. act. l. de g̃tate. s. ult. Item receptio ad osculum non facit canonicum, sed legitima electio. C. de lib. cau. l. non idcirco. ff. de dec. l. non habemus. uel dic ne dum per tacitum consensum, sed nec expressum contra tenorem alterius concilij posse habere ius in præbenda, supra eod. cap. tug. & ideo semper contra eum dicimus non canonicam electionem. [Molestatione] intentabit ipse uti possi. nam episcopus eum ut canonicum non transtabat, uel etiam alias eum in possessione iuris canonicatus molestabat, uel super hoc implorabat auxilium iudicis, uel melius episcopus agebat negatoria contra electum, uel clericus confessoria contra episcopum [Turonen.] s. cod. cap. maioribus. [Lateranen.] j. de conse. præben. uel eccle. non nac. c. 2. & iste cellerarius censeri deberet secundus; quia ob hoc resignauit, ut nepos archiepiscopi haberet, ut in prin. huius decreti habetur. ¶ Nõ est certus idem est, & si certus esset ibi numerus præbendarum, uel etiam canonicorum, uel utriusque. s. de consti. c. cum M. nam semper eligendo canonicum ultra numerum ualeat electio, sed priuilegium rumpitur quantum ad certum numerum canonicorum; sed non rumpitur, sed durat quo ad numerum præbendarum, & hoc bene colligitur supra eod. cap. dilectus. & s. de consti. cap. cum M. Ratio diuersitatis est; quia cum nõ obstante certo numero teneat electio quo ad canonicatum, rumpitur priuilegium quo ad ius canonicatus. Sed eligendo plures ad unam præbendam uacantem, licet etiam non uacantem ultra numerum non tenet electio, ut hic; quia est contra conciliũ. Turonen. uel Latera. nisi uellent nouum ius præbendæ statuere, infra eodem capit. uacante. & ideo cum non teneret electio, non rumpitur priuilegium. ¶ Item ratio, quare tenet electio quo ad ius canonicatus, non quo ad præbendam; quia sic statutum est in præbendis. j. de consec. præb. uel ecc. non uac. c. 1. & s. eo. c. maioribus. sed in canonicatu non sic statutum est, hoc ipso iuste constitutum est; quia cum præbenda maxime consistit in rebus corporalibus, non poterat ius præbendale fieri, nisi possessio nes alicuius ecclesię diuiderentur, & hoc esset malum quod una præbenda esset pinguis, & alia pauper, supra de constitu. capitu. cum M. non tamen dicimus malum, si de omnibus præbendis, uel de una pinguiori alijs uellent unam nouam facere, quin possent. j. eod. cap. uacante. Ius autem canonicatus, quod incorporale uel indiuisibile est, multi possunt siue aliorum damno habere, & ideo aliud fuit statutum in iure canonicatus, & aliud in præbendali. Melius dicitur, quod hoc non facit uim quin plures possunt eligere uno solo iure uacante, si hoc intendere & exprimerent; sed hic non exprimebant, nec hoc præsumunt intendere nisi expriment; nec est contra, supra de constitu. cap. cum M. quia ibi expresserunt. ¶ [de finit] & ideo licet in aliqua ecclesia, ubi esset certus numerus canonicorum, sint plures canonici & unus moriatur, non ualere literæ si impetrentur super canonicatu illius alicui conferendo quasi uacer, quia non uacat, imo desijt ut hic dicit. Secus aut si ibi esset certus numerus canonicorum; quia tunc non desinit, sed uacat. [Illud] idest ad præbendam uacantem, sed ad ius canonicatus una sola præbenda uacante possunt plures eligi, supra de constitu. capitu. cum M. infra eodem capitu. proxim. secus alias, ut ibi not. melius dicitur, quod non possunt ad unum ius canonicatus duo eligi, scilicet quod duo canonici sint electi, habeant tantum unam uocem in electionibus & in alijs, & quod in omnibus fungant ambo tm uice unius. Sed bene possent fieri duo canonici, q̃ haberent uoces licet una tm uel nulla præbenda uacaret.

O o ¶ Item

¶ Item not. quodd licet possint plures canonicos facere una tantum præbenda uacante, non possunt canonici ius dare ad uacaturam. *J. de concel. præb. c. nulla. nā canonicatus ministerium est [Speciat] cum consensu tamen eorum quorum interest [Augmentare] ordinando* ¶ ubi sunt decem præbendæ. *sent. 1. §. [Statutum]* ¶ Not. q. si in aliqua ecclesia est certus numerus canonicorum iuramento firmatus, & aliquis eligatur super numerum, non tenet electio; & idem si numerus sit confirmatus auctoritate papæ, cum clausula & si quid factum sit contra non ualet; alias enim secus, ut hic. & *5. cap. pro illorum. 5. de constit. cap. cum accessissent. & cap. cum M. secus aliàs, si quis iurasset non uendere librum, & postea uenderet, teneret uenditio; sed contra uidetur. 5. de iureiur. cap. intellecto. Sed hic loquitur de alienatione licita, alienatio enim libri non est a principio interdicta; ibi loquitur de alienatione illicita, etiam sine iuramento. Dicunt enim speciale in spiritualibus, ut non ualeat quod in eis sit contra iuramentum. Alij dicunt, quod etiam receptio in canonicorum contra iuramentum tenet, & hæc est allegatio. Si autem ad præbendam electus esset uacaturæ, uel etiam plures ad unam diuidendam essent electi, cassanda electio esset, ut *5. eod. cap. tux. [Si quicquam]* hoc certum est, quodd contra iuramentum uenire non possunt, si est bonum ecclesiæ; imo & si esset temerarium, nō liceret uenire contra sine superioris auctoritate, ut not. *5. de elect. c. uenerabilem. Item nulla alia ratio uidetur, quare canonici non possunt uenire contra priuilegium si bi concessum quando est ibi præfens clausula, sicut quando non est ibi clausula. 5. de constit. c. cum ac. C. de legi. & constit. l. quod fauore. in fin. nisi quia hoc statuere uoluit de nouo in fauorem ecclesiæ ad confutandam in constantiam eligentium; & potest dici quia quod hæc dicitur, locum habet in omnibus priuilegijs & confirmationibus concessis ecclesijs, ubi præfens clausula continetur, hæc clausula hic facit q. canonici suo facto cōtrario non possunt rumpere priuilegium, ut hic apparet; & dicunt quidam, q. hoc decretum potest opponere non solū Papæ, sed etiam quilibet alius iudex etiam delegatus, de his quæ ad suam iurisdictionem pertinet. 7. q. 1. c. quia frater. C. de iudi. l. properandum. §. si aut. imo etiam priuatus quilibet potest interponere hoc decretū. ff. de leg. 3. l. quæritur. Sed sciendum est, q. hoc decretū maiores uires habet, qñ cum causæ cognitione sit, ut no. j. qui ma. ac. pos. c. cum in tua. [unde] sententia papæ. [Silentium] hic apparet, q. non fuit actum uti pos. in quo condēnatus nō fuisset, nisi ad cassandum ab iniquitate & ad interesse. ff. uti pos. l. si duo. §. si. sed fuit actum confessoria, uel officio iudicis implorando secundum tenorem legis. C. de inge. manu. l. diffamari. & secundum hunc modum agendi bene habet locum hæc snia; sed expone ad restitutionem eorū quæ rōne dictæ institutionis tenebat, i. ad misionem possessionis præbendæ & aliorum iurium ad præbendam pertinentium, & hoc bene poterit petere episcopus ad cuius collationem pertinebat collatio præbendarum, q. imponeretur ei silentium, ut statim sequitur. alias autem ad restitutionem sibi faciendā proprio sumpto uocabulo agere non posset episcopus, & ea sibi restituendo non esset præbenda, etiam si nomine præbendæ egisset, quod potest bene. j. de success. ab intest. c. si. & etiam tunc propriè sumitur uerbum,**

S V M M A R I V M.

¶ Præbenda una an & quando diuidi possit, & duobus dari.

CAPITVLVM XXVI.

Vacante. [Duas] præbendas. [Integrare] quia simplici ter eligunt eos in canonicos non expressè ad unā præbendam, uel ad aliam; si enim elegisset eos expressè ad unam præbendam diuidendam, non ualeret electio. *fi. 5. eo. c. px. Vel dic, licet non ualuit talis electio de rigore iuris, ut 5. eo. c. uq. de equitate tñ debet eis prouide-*

re. 5. eo. c. inter cætera. Vel potes dicere, q. bñ fuit intentio eligentis, quodd duæ præbendæ ex una fierent, & hoc non sufficit nisi præhabita prouentuum ratione. ita quodd congruè inde fieri possint; & in hoc casu, scilicet quado una præbenda insufficientis est diuisa & duobus data, potest dici quodd sic diuisam præbendam uterque possidebat, sed quàm cito poterit siue per uacationem, siue alio modo, tenebitur integrare præbendam. ¶ Vel dic melius, q. bene potuit episcopus diuidere unam præbendam. *J. de excess. præla. c. sicut unire, & sic hic bene tenuit diuisio, & ideo ambo remanent legitimi canonici, sed quia referebat Papæ, quia licet episcopus cū capitulo potuit diuidere, non tamen bene fecerat, quia nimis paruæ erant, & alias inæquales, q. esse non debet. 5. de consti. cum omnes. & ideo papa mandauit de hoc inquiri, nam mandauit præbendam integrari si sic esset uerum, & alijs æquiparari.*

S V M M A R I V M.

- 1 Successor de honestate tenetur prædecessoris factum exequi.
- 2 Canonicatus & præbenda iure connexa sunt.
- 3 Collator potest assistere ei cui contulit.
- 4 Electi, per se non dicitur quousque sit confirmari.
- 5 Strelionatus crimine tenetur collator beneficii, qui sine causa noluisset implere mandatum Papæ in præiudicium imperantis iustitias.

CAPITVLVM XXVII.

Dilectus filius G. [Missilemus] ¶ Nota, q. si hi canonici non obediunt simplici mandato postea tenentur ei prouidere de communibus redditibus, & hoc est in pœnam illorum canonicorum, qui cum nullam excusationem haberent, mandato papæ contempserunt obedire. *5. de rescrip. c. si quando. & c. cum adeo. & hæc est conuenientior pœna, quæ eis imponi posset, cum in hoc deliquerunt. 5. de tempo. ord. c. literas, sed & aliam imponere posset, quia in re, siue in præbenda, nullum ius habet; quod ex eo apparet, quia collatio de ipso facta tenet, ut hic in fi. & not. 5. de rescrip. c. capitulum. & ad hoc facit. 5. de rescrip. c. constitutus. ar. contra. 5. de rescrip. c. literas. ubi dicitur, q. successor dando executorias literas illi clerico pro quo prædecessor direxerat monitorias, non factum suum, sed prædecessoris exequi uidetur. ¶ Soluere factum prædecessoris exequitur, quia prædecessor monitorias concedendo incepit, & de honestate successor factum prædecessoris exequi tenetur, nisi aliqua iusta causa contra faciat. 63. dist. c. Adrianus. sed tamen ex hoc nō tenetur, q. habeat ius in re. [Sufficiens] nec aliud legitimū sibi obstat. ¶ [Recipi] iste enim nondum receptus erat in canonicum, & ideo non datur sibi præbenda uacans, sed tenet collatio alij facta de illa, ut hic. Secus esset, si receptus esset in canonicum auctoritate literarum papæ, quia tunc credimus, q. haberet actionem ad præbendam postea uacantem petendam, si alius eum non præcederet. arg. 5. eo. c. relatum. & c. dilectus. j. de consti. c. cum super. 5. de constit. c. cum M. nam licet non habeat ius in præbenda, nisi assignetur ut in præalle. decre. dilectus. tamen ille ad quem pertinet collatio præbendarum non habet tunc potestatem conferendi eam, nisi canonico, quia iam receptus est canonicus seruata dist. quam no. 5. de maio. & obediens. c. statuimus. ager ergo cum eo ad quem pertinet, ut sibi eam assignet, si nōdum contulit eam alteri. Alioquin ager cum superiore, ut eam sibi assignet, & postea ager contra detentorem præbendæ. Alij tamen dicunt, q. sine alia assignatione ager p. detentorem præbendæ. ar. 5. eod. c. inter cætera. ¶ Potest enim dici, q. quilibet receptus in canonicum ius habet in præbenda, quæ sibi suo ordine defendenda est, cum connexa sint iura canonicatus & præbendæ, licet aliquando differantur collationes præbendarum. 5. eod. cap. dilectus. & sic apparet, quodd male faciunt iudices qui deputati sunt executores pluribus receptis in canonicos; quia quilibet executor excommunicat illum ad quem pertinet collatio primæ præbendæ, quæ*

que uacabit nisi eam conferat illi cuius executor est; nam solius primi executio iusta est, quia ex quo ad primi mandatum eam assignauit, sine dolo desijt eam posse alij assignare. Unde si decetero alij executores ei præcipiant, quod alij conferat, & si propter hoc eum excommunicent, male faciunt, nisi forte cum contraria mandata reciperet malitiosè, & manifestè iniustum mandatum impleret, & iustum postponeret. supra de rescrip. cap. cum contingat. item uidetur quod huic recepto in canonicum contra eum, qui eum contulit alteri, non habet actionem, nisi forte de dolo uel in factum ad expensas. ff. de do. l. 1. ¶ Sed tamen bene dicimus, quod collator potest assistere ei cui contulit in causa; sicut uenditor emptori, a quo res uendita uendicatur; quia potest sua interesse, si euinceretur ab eo præbenda, quia tenetur sibi in consimili providere. supra eo. c. inter cetera; secus autem in electoribus, quia ibi bene possunt suam electionem defendere, & prosequi. supra de electio. cap. super eo. & cap. dudum. eccle. rotho. ubi not. ¶ Et est ratio diuersitatis, quia non dicitur electio perfecta, quousque sit confirmata, & ideo electores electionem defendunt, & prosequuntur quousque fuerit confirmata; sed post confirmationem, si ageretur cum electo, non uocarentur canonici, nec etiam ad defensionem admitterentur, quia functi sunt officio suo; & idem dicimus in eo, qui contulit beneficium & in confirmatore, scilicet quod non competit contra eos actio. [Assignari prouentus] uel dic, quod nec per monitorias nec præceptorias literas obtineret iste clericus quod hic dicitur, nisi in literis eis directis contentum fuisset, alioquin damus tali in mandatis ut uos ad id compellat. ¶ Sed argumen. contra. supra de rescript. c. capitulum. dicunt quidam quod conditione ex hac decreta. potest quilibet, pro quo scribuntur monitoria, agere & consequi quod in hac decreta. continetur; sed certè hoc non placet nobis, quia iam frustra ecclesia daret executores, & licet quandoque papa det monitorias, non tamen dat executorias. ¶ Alij autem dicunt, quod collator beneficij, qui sine causa noluit implere mandatum papæ in præiudicium impetrantis literas, peccauit in eis, & ideo tenetur crimine stellionatus; & hanc accusationem criminalem, uel denunciationem civilem prosequitur impetrans. sed caueat sibi impetrans, quod non obtinebit impetrans literas nec in accusatione nec in denunciatione, nisi probauerit eum malitiosè non obedisse, quod est difficile cum multis possit habere excusationes. Hic autem manifestè apparuit Papæ de malitijs capituli, si sine causa alium receperunt postposito mandato papæ. Et dicunt quidam, quod hic dicitur tantum locum habere, quando præceptorie literæ impetrantur. argumen. de rescrip. c. capitulum. nam nemo astringitur ex consilio. 1. q. 1. cap. quod debet. ff. man. l. 1. & eodem modo non debet astringi monitione; sed & alij contradicunt, scilicet quod etiam monitioni papæ obedierit, quæ est pura, & maxime quia non est sine mandato. lex autem, & c. loquuntur in consilio, quod datur tantum in fauorem eius cui consulitur. Alij tamen dicunt, nihil hic fieri de necessitate iuris, sed de gratia. [Præbendali] dicunt not. s. eo. c. inter cetera.

S V M M A R I V M.

- 1 Receptio sola in aliam ecclesiam sine consensu sufficit ad hoc ut quis prima sit priuatus.
- 2 Episcopi ordinatio si ex dispensatione longo tempore differtur, interim uacant beneficia.
- 3 Potest is ad quem pertinet collatio sine alia priuatione et alio possidente conferre beneficium sic ab alio possessum.
- 4 Possessor quilibet in possessione sua ueri debet.
- 5 Dignitates an plures in una ecclesia quis possit habere.
- 6 Personarum, & dignitas an idem sint.
- 7 Dignitas quid sit.

DE multa. [In lateranen.] s. eod. c. quoniam nonnulli. [Curam animarum]. Hic large fumitur cura animarum siue in foro poenitentiali habeat curam, siue alias. s. de ele. c. dudum. ec. roth. & non est uis, siue ratione ecclesiæ habeat curam animarum, siue in uilla, sed illius uillæ ecclesia est alterius, sicut apparet in decr. præal. dudum ec. roth. ubi non dicitur quod archidiaconus in archidia. habuerit aliquam ecclesiam, sed ius archidiaconale tantum, & sic est in dioce. Pictauieni. ubi sunt archiepiscopi, qui nunquam habent aliquam ecclesiam specialem, cui præfunt; sed habent iurisdictionem spirituales super multa loca. Item non est uis, siue sit ecclesia baptismalis, siue capella tantum, dummodo curam habeat aliquam parochianorum. Item non est uis, siue habeat parochianos de facto, siue non; dummodo parochiam habeat in qua parochiale ius habeat. ¶ Receptio. [not. solam receptionem in aliam ecclesiam sine consensu sufficere, ad hoc quod prima sit priuatus; sed uidetur quod necessariū est etiam, quod possessionem habeat secundæ, uel per eum fiet quominus habeat. arg. 2. q. 2. c. si quis iam. & no. s. de ele. c. cum in cunctis. & 42. dist. c. si episcopi. & c. seq. sed hoc non credunt alij, cum per consensum contractum sit matrimonium. arg. s. de transla. præl. c. inter corporalia. uel aliud ius ei acquisitum administrandi. s. de elect. cap. cum in cunctis. & hoc intelligunt quidam uerum, nisi ad hoc contra eum excipi possit, puta quia electus sit in archidiaconum uel archiepiscopum, & nondum habeat eundem ordinem quem dignitas requirit, tunc etiam si transferratur corpore, cum contra eum excipi possit quousque transsit tempus, intra quod debeat ordinari, non credunt posse conferri prima beneficia. argum. eius quod dicitur in episcopo. s. de elect. cap. cum in cunctis. ¶ Melius credimus, quod statim uacat, postquam habet beneficium habens curam animarum prius simile nullo tempore prætextu ordinationis expectato. Nec est simile de episcopo, quia electus & confirmatus in episcopum non est episcopus, nisi sit consecratus in episcopum; sed archidiaconus quamcito est confirmatus, est uerus archidiaconus, & omnia quæ pertinent ad dignitatem facere potest, nec potest decare ro excipi contra eum, quod non fiat archidiaconus, licet possit excipi quod non ordinetur quia est criminofus, sicut contra quemlibet etiam non archidiaconus excipitur. arg. s. de app. c. constitutus. ¶ Sed quid si ex dispensatione longo tempore differtur ordinatio episcopi, nunquid interim uacabunt beneficia? Respond. imo uacabunt, & etiam tanquam uacantia alijs conferentur, quia dispensatio est restringenda, ut non extendatur ad restitutionem beneficiorum. arg. 7. de consan. & aff. c. quia dilatio. Si autem per infirmitatem uel alio legitimo modo impediatur eius ordinatio, non credimus ei currere tempus. argumen. infra de concess. præbend. uel eccle. non uacan. capitu. quia diuersitatem. ¶ Item quandiu litigatur, non conferentur eius beneficia, si non est adeptus possessionem secundæ, sed si habet possessionem licet de ea litigetur, uidetur quod statim possunt eius beneficia conferri. 2. q. 2. c. si quis iam. s. de elect. cap. cum in cunctis. Nec ualeat si dicis, quod ex quo postea per sententiam apparet secundam provisionem non tenere, non debet tollere primam; quia in culpa fuit acceptando rem litigiosam, uel quia de hoc non bene disquisiuit. de hoc no. supra de rescrip. capitu. in nostra. Quidam etiam dicunt uel credunt, quod sit necesse ut habeat administrationem maioris partis rerum secundæ ecclesiæ. argum. s. de rescrip. c. si. Sed illud non quod bene facit primus præiatus, si dum litigatur, commendat ei primam ecclesiam, & est iusta causa commendationis. J. de act. c. si cons. ¶ Centendit concedendo de iure suo si non habet dispensationem, & intelligimus si perstiterit usque ad litem contestatam. arg. s. rem

rat. hab. l. amplius. ff. de in ius uoc. l. quamvis. & hoc satis innuitur ex uerbo hic posito spoliatur, scilicet per sententiam, & sic uidetur quod necesse est ad hoc quod locum habeat hæc decre. quod contenderunt in iudicio, & quod ipso iure sit priuatus. Vel dic, quod ex sola retentione sit priuandus, etiam si quando incipit conueniri uelit dimittere, cum satis manifesta causa priuationis appareat; scilicet quia canoni non obediuit. Item quia furtum committit in rebus prioris ecclesie, quia priuatus est. s. eo. c. cum iam dudum. s. de elect. c. dudum. ec. ro. ¶ Sed quid si secundam inuasit propria autoritate? arg. q. ipso iure uidetur primam renunciaſſe. 21. q. 2. c. si quis iam. Alij tamen contradicunt, quando propria autoritate inuasit; sed si non propria autoritate inuasisset, sed autoritate superioris confirmatus esset, tunc quamuis alias nulla esset electio, uel esset talis qui ordinari non posset ad secundam ecclesiam, tamen ipso iure renunciaſſe uidetur priori; quia ad hoc quod renunciaſſe uideatur, sufficit q. autoritate uel tuitionem prætoris habeat. ar. ff. quod cum sal. tut. l. 1. §. si. arg. s. de transla. præla. c. quanto. ¶ Quid ergo dices etiam in casibus qui hodie accidunt in regno, ut licet interdictum sit regnū & omnibus capitulis sit generaliter interdictum eligere multi eliguntur, & aliqui confirmantur per Metropolitanum & administrant; nunquid lapso tempore de consecrandis episcopis, uacant taliter confirmationum beneficia? arg. quod sic. ff. de do. inter uir. & vxor. l. 3. §. uideamus. in Auth. de restit. & ea quæ pa. §. si. & facit.

3. j. de exceſ. præla. cap. tanta. & de transla. c. quanto. ¶ Cōferat jno. quod is ad quem pertinet collatio sine alia priuatione & alio possidente conferre potest beneficium sic ab alio possessum, & est hoc speciale beneficium concessum a iure in hoc casu; nam generaliter contrariū obtinet. arg. pro eis. j. de conceſ. præb. uel ec. non uac. c. cum nostris. sed etiam in hoc casu possessionem beneficij non dabit quandiu primus de facto possidet, cum nec re suam liceat propria autoritate occupare. j. de conceſ. præben. c. quia di. C. unde ui. l. si quis in tantam. nisi essent idem conferens & iudex; sed ager ille cui mandatum est cum superiore, ut sibi habenti ius de possessionem uoca to illo q. detinebat, & procedet in hoc facto sine solennitate iuris, cum translatio eius ad aliam ecclesiam nō posset esse nisi notoria. s. de transla. prælato. cap. quanto. Vel dic quod nec citatio necessaria est. ¶ Nos quantum ad hoc, quod speciale sit in hoc casu quod quis possit dare ecclesiam, uel aliam rem quam alius tenet & in qua ius habet, non credimus eos uerum dicere; quia non est speciale, imo generaliter uerum est, & sic credimus quod ecclesiam & alias omnes res nostras uel ad nostram collationem uel ad ius pertinentes possimus uendere, & donare, & quocunque alio titulo ius quod in eis habemus in alios transferre. C. de her. uel act. uen. per totum. ff. de contrah. emp. l. qui tabernam. & si. no. j. de conceſ. præben. c. cum nostris. ¶ Sed his fortiter est contra. s. de cau. poss. c. cum ecclesia, ubi dicitur, quod non ualet electio facta a canonicis ad quos pertinebat de iure contemptis his qui possidebant, ergo eadem ratione non ualet donatio, uel uenditio, uel collatio alicuius rei quam alius possidet,

4. quamuis collator ius conferendi habeat in ea. ¶ Sol. illa decret. concordat nostræ opin. nam ueritas est hæc quod quilibet possessor tuendus est in possessione sua, & ratione possessionis colligit fructus, infra de institution. capitul. cum uenissent, infra de iure patrona. capitul. ex literis & cap. consuluit. & ex hoc est, quod ille qui est in possessione eligendi, tuendus est in possessione hac, & in colligendo fructum, ac eius fructus est eligere factio. Vnde ille qui est in possessione iuris eligendi, quandiu est in possessione, de iure est quod eligat, & si alius elegerit ad quem non pertinet accipere fructum, qualis est proprietarius, & ille ad quem pertinet potestas eligendi, non ualet electio eius, & sic loquitur decre. præ-

alleg. cum ecclesia. sed dare alij ius eligendi non est fructus possessionis, & ideo non pertinet ad possessionem iuris eligendi illud alij donare, nec impedire illum ad quem pertinet quominus alij conferat. ¶ Et eodem modo dicimus in possessore ecclesie, scilicet q. tuendus est in possessione eius, & in colligendis redditibus eius, sed non potest impedire quin ille ad quem pertinet ius conferendi eam, alij conferat primam. ¶ Sex menses] computandos a die quo sciuerit eum recepiſſe secundam. i. de conceſ. præben. c. quia di. Item computandi sunt illi sex menses a die quo sciuerunt ecclesiam uacare per receptionem secundæ. & hoc ideo dico, quia licet receperit secundam, non potest habere possessionem eius; uel de iure, quia dicit aduersarius quod de iure eam habere non debet, siue de facto, quia non permittitur intrare possessionem, non currit collatori tempus. 21. q. 2. c. si quis iam. 92. distin. c. si qui episcopi. & uerba cum effectu accipienda sunt. ff. quod quisque iur. in al. sta. l. 1. sed si possessionem haberet, licet litem haberet de ea, tunc forte deberet eam conferre, & currit ei tempus a die quo recepiſſe secundam, & etiam si feratur sententia contra eum qui impugnat recipientem secundam ecclesiam, sed non possidentem appelleret, tempus incipit currere collatori ab eodem die quo finita est causa appellationis. imo plus est, quod si non profuerit appellationem, tamen non computatur tempus nisi a die quo rata manet sententia. Nec est contra. s. ex quibus cau. infam. cap. furti. hæc enim ideo est, quia ante non potuit scire uacationem ecclesie, cum adhuc posset prosequi appellationem, licet non fuerit profecurus. [Cogatur] ille qui negligens est in collatione prioris beneficii. [Hoc idem] hic uult dicere, q. sicut statutum est in beneficiis habentibus curam animarum, quod ipso iure uacant recepto secundo simili, & alijs licite conferri possunt. ¶ Idem statuimus in personatibus diuersarum ecclesiarum habentibus curam animarum. Si autem non habent curam animarum, licet sine dispensatione teneri non possint, credimus tamen posse per episcopos dispensari. argumen. contra. s. de elect. cap. dudum. c. rotho. Sed respondemus, quod ibi non dicit non posse dispensari, sed peccare eum qui sine dispensatione tenet, quod uerum est. s. eo. d. cap. ad hæc. Vel ibi loquitur allegando; & huic nostro intellectu satis concordat quod sequitur, quod addit quod in una ecclesia non possunt habere plures dignitates, supple etiam non habentes curam animarum, & sic aliqua erit adiectio; nam tunc, ut quidam dicunt, idem erit quod in pluribus beneficijs habentibus curam animarum. Hoc tamen hic non uidetur dicere, unde alij dicunt quod in eis idem erit, sicut si personatus in diuersis ecclesijs haberet.

6. ¶ Personatus] ferè semper & pro eodem sumitur personatus & dignitas; ferè ideo dixi, quia personæ ecclesiarum dicunt in Anglia quæ præſunt ecclesijs, qui alibi dicuntur curati. supra de appella. cap. personas. & tamen in dignitate dicuntur constitui. Similiter abbates, episcopi, & alij superiores dicuntur esse in dignitate, & non personæ, & intelligimus dignitates uel personatus secundum institutionem, uel secundum consuetudinem ecclesie; nam posset esse quod aliquis in una ecclesia exercet officium archidiaconi, cognoscendo de causis clericorum; & sic de alijs officijs, uel dignitatibus dicimus, non tamen puto eum cadere in hanc constitutionem, nisi uocetur hoc nomine, uel alio quod in dignitate sonat; sed si uocetur aliquo nomine dignitatis, uel quod persona in dignitate constituta reputetur, licet nullum ministerium dignitatis faceret, reputo eum hac constitutione retineri; sicut est Parma, ubi quasi nullum officium archidiaconi facit archidiaconus, & tamen illa dignitas reputatur. Si autem ministeria faceret alicuius dignitatis, & tamen non reputetur dignitas, non cadit in hanc constitutionem; sicut sunt præpositi Turon. & Carnoten.

Carnotesi. nunquam autem reputamus aliquem ad hanc constitutionem teneri, nisi perpetuam habeat dignitatem. 3. de statu mona. c. 2. §. 1. Itē dignitatem uocamus dūmodo p dignitate habeat in ecclesia ubi ē, & ē si habeat administrationem temporalium perpetuam. ar. 88. dist. c. uolumus. & quatuor capitulis se. licet inter dignitates ecclesiasticas hęc non connumeretur. subī agitur de of. archi. & de alijs officijs; ministeria autē sine ulla penitus iurisdictione officium aliquod habent; sicut sunt syndici, procuratores, & sacristę, qui pullant campanas, & hmoi, non dicunt esse in dignitate, etiam si sint perpetui; si autē haberent aliquam iurisdictionem, secus. ff. de of. procu. Cef. li.

S V M M A R I V M.

- 1 Ad archiepiscopale siue provinciale concilium qui sint uocandi, & qui ad episcopale. in nu. 2.
- 2 Capitula cathedralium ecclesiarum quando uocanda sint ad concilium provinciale.
- 4 Episcopi accusatio quando tractatur, necessarii sunt duodecim episcopi. & uide in nu. 5. & 6.
- 7 In concilio tenentur omnes de singulis querelis respondere, ac si citati essent.
- 8 Concilium fit tantum causa corrigendorum morum.

CAPITVLVM XXIX.

Graue. [Conci.] Ad hoc concilium de necessitate uocandi sunt episcopi, & non alij. ar. 18. dist. c. qm̄ quidem. & c. episcopo. & c. placuit. & c. si episcopus Metropoli. & c. propter. & hoc de archiepiscopali siue provinciali concilio. Ad episcopale autem conciliū uocandi sunt abbates, sacerdotes, & omnem clerum ciuitatis & dioec. conuocare debet episcopus. 18. dist. c. decernimus. Sūt autem episcopi sic congregati in concilio provinciali loco ordinarij in oībus causis quę ueruntur inter episcopos & clericos. 2. q. 5. c. placuit. & c. si episcopus actū. 1. q. 3. & si episcopo. forte, & quatuor capitulis seq. imo plus dicimus, q̄ ijdem episcopi sine concilio sunt ut iudices ordinarij in oībus causis clericorum, quę ad cōcilium referuntur. 6. q. 3. c. scitote. 18. dist. c. 1. & 2. Capitula autem cathedralium ecclesiarum tunc sunt uocanda ad concilium provinciale, cum de eorum factis agitur. 7. de his quę sunt a praela. sine con. ca. c. si. alias non nisi de honestate, uel propter concilium. 64. dist. c. obeuntibus. cause autem archiepiscoporum ad papam sunt referēde, ut hic. Alij tamen dicunt, q̄ episcopi in concilio non sūt iudices sed assessores; sed siue sint assessores, siue iudices, non ualet q̄ sit eis nō uocatis. 15. q. 7. c. episcopus nullus. 64. dist. c. episcopi. sicut nec ualet sententia absente aduocato fisci. ff. de iure fisci. l. si fisci. ar. C. de sen. & interl. l. cū sententia. Item concilium sic congregatum audire potest accusationem criminalem episcopi, sed determinare non. 3. q. 8. c. 1. & q. 6. c. quamuis. & c. dudum. & quādo tractatur accusatio episcopi, etiam in ipso tractatu necessarij sunt. 1. 2. episcopi. ut in præl. c. 3. q. 8. c. 1. nec in his. 1. 2. computatur archiepiscopus. 15. q. 7. c. felix. & si haberet suspectos aliquos episcopos loco suspectorum Metrop. & accusatus alios eligit de consensu tamen alterius partis & de ea provincia si possit, uel de uicina. ar. 2. q. 7. c. placuit. 25. dist. c. pla. Et credimus, qd̄ sint alij. 1. 2. necessarij episcopi in processu. si in li. conte. & forte in auditione allegationum, in receptione autem testium non uidentur necessarij. Item uidet, q̄ hic numerus sic necessarius, non solum in criminali accusatione episcopi, sed etiam si ciuilit̄ agitur de crimine, q̄ fatemur si excipiat de crimine ut remoueat ab episcopatu. 23. dist. c. illud. 34. dist. c. quorundam. nam post amotionem talem uel repulsionem remanet ita infamis, q̄ intelligibilis sit. ut s. de elect. c. super. Item idem dicimus de inquisitione sacerdotū, diaconorum, uel subdiaconorum, & ubicunque pro crimine agitur siue criminaliter, siue ciuilit̄, dūmodo de-

positionis ab ordine uel officio sententia ferri debeat. sic loquuntur. cc. 15. q. 7. per totum. 3. q. 6. c. accusatus. secus si pro contumacia episcopus excommunicaretur, uel suspēderetur ab archiepiscopo solo, quod licet. Idē secus, si agatur de crimine non ad depositionem ab officio uel ordine, sed amotionem ab ecclesia; quia tūc solus episcopus cum clericis suis potest procedere, & sic loquunt capitula. 18. dist. c. si quis abbas. 16. q. 7. c. inuentum. 7. de his q̄ si. 2. præl. sine cōf. cap. c. nouit. 86. di. c. si quis. Itē secus, etiam si suum interesse prosequatur agendo de crimine, puta agendo furti. Item no. q̄ cōcilium provinciale facit archiepiscopus sine Primate, & Primas sine archiepiscopo, ut bene colligitur. 18. dist. c. 1. Item dicunt quidā hunc numerum esse necessarium, etiam si ex delegatione procedatur. ar. 3. q. 6. c. hęc quippe. sed hoc non credimus de necessitate, licet sit honestum pro excellentia causę q̄ ita sit, & in illo. c. hęc quippe. Papa mandauit hoc ex speciali causa propter scandalum Regis. Item no. q̄ in cōcilio omnes respondere tenentur de singulis querelis, ac si citati essent. 18. dist. c. propter. quoniam in criminali nō debent ad hoc respondere, nisi citati sint, & nisi expressa sint crimina, super quibus accusantur. 5. q. 2. c. ult. Qd̄ autem dictum est, q̄ de ciuilibus quæstionibus tenentur respondere in concilio, intelligunt quidam de concilio provinciali uel episcopali; sed in generali concilio dicūt cui libet competere ius reuocandi domum. Sed argu. contra eos. 2. q. 7. c. lymachus. credimus tamen q̄ si particulare uel generale concilium pro aliquibus specialibus negotijs in uocatione nominatis uocaretur, q̄ in alijs & in ciuilibus & in criminalibus causis haberent ius reuocandi domum. [Inquisitio] licet quidam dicant contra. hęc inquisitio potest fieri sine precedente fama. per c. 18. dist. c. sanē c. quoniam quidem. & hoc eadem ratione, quia non agitur hic ad interponendam poenam de crimine. Itē nō agitur specialiter de crimine, sed ut rationem reddat de talento sibi commissio, quomodo illud administret, ad qd̄ quilibet minister tenetur. Item concilium fit ob hoc maxime. scilicet ad correctionem morum. 18. dist. c. quoniam quidam. [Concilium] ar. contra. s. de elect. c. cum in cunctis. s. pe. & ult. Sol. illud in dignitatibus, sed hic in beneficijs. Item hic poena non infringitur, nisi post secundam monitionem. & post peccatum iteratum; illa in primo peccato, & sine monitione. Item hęc poena potest sustineri, & illa; quia licet superior prouiderit ecclesię propter delictum eligentium, illa uice quando malum eligit; nihilominus & per concilium hęc poena inferitur uel impetratur, ut decetero per alium conferantur beneficia. [Suspensionis] scilicet archiepiscopi uel omnium supradictorū; nam licet concilium provinciale habeat potestatem suspendendi, non tamen habet absoluendi.

S V M M A R I V M.

- 1 Residere quis non cogitur in ecclesia annexa præbendę.
- 2 Non residens in ecclesia, in qua habet curam animarum, ipso iure est ea priuatus.

CAPITVLVM XXX.

Extrpādę. Puta episcopi, abbates, uel alij potētes, sed iniuste. [Sufficiens]. 50. dist. c. studeat. s. eod. c. de mona. Præbendā] Hinc collige quod in ecclesia annexa præbendę quis non cogitur residere, & licet cum tali præbenda recipiat aliam habentem curam animarum, non ipso iure uacat prima; imo licitum est aliam habere, uel ex dispensatione cuiuslibet superioris, uel etiam de iure communi, secundum diuersas opi. quas no. s. de cle. non resi. c. ult. & c. cum iam dudum. nam cum causa prohibitionis sit, quia non potest apud utranque residere & per se curam agere. s. de cle. non resi. cap. quia nō nulli, & c. relapsum. & causa esset annexa quę habet curā, quia ibi residere non tenet. ut hic. Item prohibitio cessat

in prabenda, de iure communi apparet quod constitutio. de multa. locum non habet; caue tamen tibi, quia licet talis prabendarius habeat in ecclesia sibi subiecta uicarium, sepe tamen & ipse prabendarius habeat curam aliam quam laxiorem, quia non tantum super uicarium ut possit eum excommunicare, uisitare, interdicere, & alia huiusmodi facere; & aliquando minus laxam, quia super uicarium tamen uel in ceteris casibus tamen, & hæc omnia ad curam pertinent animarum. s. de ele. c. dudum. [Alioquin] i. si non residet in ecclesia, quæ alij non est annexa, uel nisi ibi perpetuum constituitur uicarium. [Illa sciat se] parochiali ecclesia, & non priuabitur ecclesia prabenda, sed persona tantum tempore sue uitæ. ar. s. eo. c. nisi. [Priuat] not. quod qui non residet in ecclesia, in qua habet curam animarum, priuatus est ea ipso iure, & potest alij conferri. de hoc no. s. titu. proxi. ex tua. tutius est enim eum per sententiam priuare. ar. j. de concess. prab. uel eccl. non uac. c. cum nostris. licet tutius sit non residentem, uel uicarium non constituentem per sententiam priuare, tamen cum hæc constitutio hanc poenam constituerit ei satis uidet, quod siue alia sententia priuationis sit priuatus auctoritate huius constitutionis, & quod ille ad quem pertinet collatio possit eam alij conferre, dummodo ea interueniant quæ interuenire debent; quia oportet quod mor-

a Quod moneatur. a neatur a tempore congruo, & loco, quod addit q. Car. in cons. s. 5. col. 2. in pri. dicit hoc dictum Inno. nor. & singulare incip. consilium in causa domini Caroli.

ff. de dam. infec. l. si finita. s. si forte. s. de sen. & re iud. c. cū Bertholdus. Item uidetur, quod si pateretur lit. contest. super hoc, scilicet an teneatur residere, quod ex tunc sit priuatus & possit alijs conferri. arg. ff. de uerb. obli. l. nemo. & hæc uera sunt, nisi certa dies ei assignata sit a prelato, non a capitulo quod non habet potestatem cum iudicandi, uel eius renunciationem recipiendi, intra quem residere uel aliud facere deberet; quia tunc non est necessaria alia monitio post diem. C. de contrah. & commit. stipul. l. magnam. j. de concess. prab. uel eccl. non uac. c. 2. s. de elect. c. cum in cunctis. 7. q. 1. c. presentium. Item hæc

b Item habent locum ad dicta per Inno. hic adde Fel. in c. 1. col. 3. de cons. s. ubi dicit dictum hoc autem. & uide eundem la. in c. 2. j. de mai. j. str. col. 2. uers. extra glo.

admodum. C. de secun. nup. l. 1. & 2. tunc sine ulla monitione statim ipso facto incurrit poenam, ut in prædictis de cre. & est ratio, quia non facta latent, sed facta se manifestant. Si autem super priuatione nulla lata sententia est a iure, tunc non poterit procedi ad electionem, nisi prius obtrineant licentiam a superiore, siue a papa, siue alio. j. de cle. non res. c. ex parte. & cap. qualiter. uel nisi feratur contra eos sententia priuationis. s. de cle. non res. c. ex tuq. potest tamen & minor poena eis infligi. s. de cle. non res. c. cum ad hoc. & c. tua. & in his omnibus contrahitur hereticum; quia notorium est crimen, scilicet contumacia, sed tamen si postea inueniantur excusabiles, restituantur. s. de in integ. resti. c. ex literis. 4. q. 5. c. 1. & 7. q. 1. c. presentium. C. de ac. l. ea.

S V M M A R I V M.

Nominatim interdicti quæ dicantur. Abbat, & minores iudices non possunt criminales causas clericorum diffinire. Abbas quo casu possit presbyterum instituere in ecclesia donata. Episcopus potest uisitare, si abbas est negligens. Aedificatori non licet iura episcopalia minuire. Prelatus tenetur notos administrare, si sibi presententur, secus autem si ignoti.

CAPITVLVM XXXI.

IN Lateranen. [Decimas] j. de his quæ sunt a prelato. sine consensu. cap. c. cum apostolica. j. [Nominatim in interdictis] nominatim interdicti dicunt quilibet, de quibus certum est quod sint interdicti; unde dicuntur hic nominatim interdicti, etiam si castrum uel ciuitas sit interdicta; non nominatim autem excommunicati uel interdicti dicuntur, quando sic fertur sententia. Excoico uel interdicto talem cum suis fautoribus, uel participibus, participes enim non tenentur nominatim excoicari uel interdicti, & ideo non tenentur quis uisitare eos, ut 6. q. 2. c. 2. & 3. nisi forte esset notoria horum participatio, ita quod non esset infamiationi locus. s. de coha. cler. & mulie. c. tua. ar. c. 6. tra. xj. q. 3. c. excellentissimus. ubi innuitur quod tales uisitari debent, sed non dicit hoc; sed dicit participes puniendos, qui contra preceptum talibus communicauerunt, scilicet excommunicatis. [Pleno] id est quæ non sunt exemptæ a iuribus diocesanorum. 16. q. 2. c. uisitis, licet eas adificauerunt, ut not. j. de priuilegiis. c. cum & plantare. s. in ecclesijs. quales sunt in quibus domini habent ius patronatus ex fundatione sua; nam tunc debent presentare instituendos presbyteros episcopo, & episcopus cum eius consensu presentatos instituatur; presentati autem episcopo de spiritualibus, patronis autem clericis de temporalibus respondebunt, & sic intellige. 16. q. 2. c. 1. j. de cap. mona. cap. in ecclesijs. hi patroni etiam habere debent curam ecclesiarum uacantium. s. de appell. c. bonæ memorie. & not. de offic. ordin. c. cum uos. Si autem in fundatione dominium rerum ecclesiarum, quas ecclesie dedit, sibi retinuerit, tunc posset censum imponere, ut not. supra eod. cap. de mona. & alia faciet, ut ibi not. nam tunc presbyteros ponet, si non habent aliquam parochiam, & remouebit ad uelle suum, ut j. de priuilegiis. c. uolentes. s. sanè. quem aliqui non habent. Imo plus dicimus, quod etiam si parochiam non habeat, tamen sacerdos de spiritualibus debet episcopo respondere, puta qualiter celebret, qualiter ornet ecclesiam, & huiusmodi, sed tunc credimus quod abbas possit ponere & remouere sacerdotem ad suum uelle. Si autem ex donatione laici habent ius patronatus ecclesie, tunc non plus poterit, scilicet quam laicus poterat, sed presentare poterit tantum nam plus iuris in alium transferre non potest, quam ipse habuerit. 16. q. 1. c. si quis laicus. ff. de distr. pign. l. si de. Si autem episcopus non dat ius patronatus, sed ecclesiam quæ nullum habet populum alteri ecclesie, si dat eam in proprios usus, tunc ecclesia ponatur ea aliquem uicarium, quem sine episcopo ponet & remouebit, qui nihil iuris habet in ecclesia donata. infra de his quæ sunt a prelato. sine consensu capiti. cap. tua. sed tantum alia ecclesia fingitur prelatus illius ecclesie, uel potius ecclesia donata fingitur grangia, uel prioratus, uel administratio. supra de confirmatio. uti. uel inuti. cap. porrecta. infra de censib. cap. ult. sed quicunque fuerit sacerdos, episcopo de spiritualibus prædictis, scilicet uita sua, & alijs respondebit, & tunc licet possit residuum sibi accipere fructum, tamen seruabit ecclesiam in pristino statu, scilicet ut sint ibi clerici illi, licet non perpetui ut consueuerunt, nisi expresse concessa sit sic quod eam sibi appropriet eicis clericis. infra de dona. cap. pallio. his. Alij autem dicunt contra. ar. opp. pro eis. j. de his quæ sunt

fiunt a præl. fide cōfen. ca. c. tua. & hæc intelligo uera, sed hæc ecclesia non habet collegium; si. n. haberet collegiū, oporteret q̄ clerici & prælatus essent perpetui, unde non posset remoueri prælatus eius, nec clerici qui ius habent ab abbate sine iusta cau. j. de sta. mo. c. 2. §. ul. ¶ Et dicitur quidam, q̄ nec etiam si committat culpam potest remoueri de ecclesia collegiaria seculari per abbatem tantum, sed abbas inquirat & epo referat, non. n. abbates & minores iudices possunt clericorum causas criminales diffinire. ar. 16. q. 7. c. episcopo nulli. §. 6. di. c. satis. §. de off. arc. c. ad hęc. & no. §. de off. or. c. quanto. nec mirum si facilius monachi quam clerici remoueat. j. de sim. c. per tuas. ¶ Itē habet locum in ecclesiis, quæ non sunt parochiales, nec populum habent, nam illæ, etsi concedantur in proprios usus, uel authoritate propria quis conuertat in proprios usus; tamen necesse habet in ea authoritate episcopi instituire prælaturam, ad minus perpetuum uicarium, quem non potest remouere aliquis præter episcopum. arg. j. de priui. c. pastoralis. §. de supp. neg. præl. c. 2. & §. eo. c. prox. ¶ Item prædicta intelliguntur nisi concessa sint in proprios usus & pleno iure, quo casu potest abbas presbyterum instituire in ecclesia donata, &

2 Et quasi uicarius. a quasi vicarius a episcopi concedere ei curam animarum, & remouere ex causa cum causæ cognitione; sed causam uel accusationem criminalem huius sacerdotis non audiet, nec propter crimen cum amouebit licet forte propter malam administrationem amouere liceat. ar. 16. q. 2. c. uis. nam ut ibi dicitur piacula sacerdotum puniuntur per episcopum. ¶ Item omnia sacramenta, quæ per alium quam per episcopum ministrari non possunt, ut consecratio altarium, collatio ordinum, per episcopum ibi fient. ¶ Item etiam dicunt quidam, q̄ uisita repoterit. ar. de cens. c. cum u. & hoc satis credimus, maxime si abbas sit negligens in uisitando; nam licet spiritualia concesserit abbati, tamen sibi retinuit uisitationē, maxime si negligens sit abbas. Vel dic, q̄ uterque habet; & si concurrant, episcopus præferatur, nisi aliter obtineat de cōsuetudine, sicut est in archidiacono & alijs prælati qui sub episcopo sunt. ¶ Et quod dicit. 16. q. 2. c. 1. loquitur etiam specialiter de institutione, & non est trahendum ad alia. Item dic, q̄ de spiritualibus respondebit abbati, & est ratio supradictorum, scilicet q̄ prædicta remaneant penes episcopum, licet pleno iure ecclesiam trāstulit in abbatem, quia tamen hæc exercere non possit abbas, & non sit aliqua ecclesia ubi non oporteat fieri ea quæ iuris episcopalis sunt, iustum est q̄ hæc in abbatem translata non intelligantur. arg. ff. de off. præto. l. legatus. hoc ipsum intelligimus uerum, etiam si abbas cui donat exemptus est. Sed si alij episcopo donaretur pleno iure, tunc cum recipiens episcopus iura episcopalia exercere possit, intelligimus etiam illa transisse, nec ulterius prædicta alius episcopus exercere poterit, dummodo alias b dummodo b alias donatio sit legitime facta. Si autem non concedat episcopus ecclesiam in proprios usus, sed ut alias sit ei subiecta, obtinet quod habet. j. de dona. c. pastoralis. ¶ Itē not. quod non est licitum monasterio quando edificat ecclesiam, ipsam instituire ut habeat eam pro grangia, uel etiam pro monasterio, & ut ea quæ dabantur ei ad proprietatem monasterij deuoluantur; cum enim capellæ a monasterijs edificatæ lege diocesana episcopo sint subiectæ. §. de off. ordi. c. conqurente. & non sit licitum edificatori episcopalia iura minuire, & per quodcunque pactum uel legem donationis impositam. 10. q. 1. c. 2. & seq. & c. nouerint. sed si esset grangia, uel monasterium, minueretur eius ius; quia lege ecc. sibi non subefferet. 16. q. 1. c. cum pro. de cens. c. fin.

ergo hoc non licet facere; sed si uult facere, contra eius consensum faciat. 10. q. 1. c. 1. & si nollet hoc facere, agat cum superiore. [Pro rebus] quando directum dominiū remansit penes edificantem, uel quando ad minus edificauerit, ut. §. eo. c. de mona. & j. de priui. c. cum & plantare. §. in ecclesijs. ubi no. [Inconsultus] sed nec episcopis consultis, episcopus enim faciet hoc cum consilio abbatis. 16. q. 2. c. 2. ¶ [Notos] not. si prælato præsententur noti, eos teneretur admittere, nisi aliud probet. §. eos; sed ignoti non admitterentur nisi probarentur esse boni testimonij.

S V M M A R I V M.

1 Præbendæ quando sunt distinctæ, quomodo scholaribus sit prouidendum.

CAPITVLVM XXXII.

L icet [Et distributiones] §. de cle. non resi. c. decætero. si tamen non sunt distinctæ præbendæ, uel certi redditus, scholaribus prouideri debet de communibus prouentibus, detracto q̄ communi mensæ debetur. ar. §. de cle. non resi. in præl. c. decætero.

S V M M A R I V M.

1 Ecclesiam aliquis habere non potest, nisi resideat in ea.

CAPITVLVM XXXIII.

E xposuisti [Generalis] quia ibi statuebatur ne aliquis haberet ecclesiam, nisi resideret in ea. §. eo. ti. c. extirpandæ. [Cum eis] canonicis. [Fieri] & intellige q̄ separatim concedebantur capellæ in canonicatus; quia si essent annexæ præbendis, non debuerunt eis auferri. [Poteris] authoritate domini Papæ, alij quod sua authoritate, ut j. de excels. præl. c. sicut unire.

CAPITVLVM XXXIII.

D iletus filius. [Friuolam] quia siue clericus siue laicus sit, qui iura spiritualia habet, semper de eis respondere tenetur exequi conferendo primam quæ uacauerit.

CAPITVLVM XXXV.

S vper inordinata. [Reputandi] ad prælaturas, quod ex eo apparet q̄ sequitur beneficiari. §. de eta. & quali. & ordi. præl. c. ex ratione.

CAPITVLVM XXXVI.

C vm causam. [Scinderetur] sed de communibus integrari debent.

CAPITVLVM XXXVII.

V enerabilis frater. [Deuoluta] & ideo ad legatum papæ eius donatio pertinebat.

S V M M A R I V M.

1 Beneficio nomine quid comprehendatur.

2 Rescripta Papæ intelligenda sunt, secundum quod honestè impleri possunt.

3 Non præsumitur quod sub generali clausula quis concedat, quod sub speciali concessurus non erat.

4 Rescripta ambigua restringenda.

CAPITVLVM XXXIII.

C vm olim. [Ad rectoriam] j. de uerb. signi. c. tua nobis. contra. ¶ Sol. Satis uidetur, q̄ attenta significatione uerbi, nomine beneficij possunt intelligi dignitates & beneficia habentia curam animarum, & sic loquitur cōtrarium; sed rescripta beneficialia sunt restringenda, ut not. §. de transla. præl. c. fina. & ideo hoc sic restringitur. ¶ Vnde aliquibus uidetur, q̄ si in litera diceretur q̄ alicui prouideretur in beneficio præbendali, uel alio q̄ bene poterit ei prouideri in cura animarum; quia facilis est regressus ad suam naturam. ff. de pac. l. si unus. §. pactum. ¶ Alij tamen dicunt, quod propter adiectionē prædictam non poterunt sibi prouideri in cura animarum, sed in altaribus & decimis & etiam ecclesiis, quæ non habent curam animarum. Aliqui tamen dicunt, q̄ per hanc decre. non prohibentur prouideri in beneficio habente curam animarum, sed in dignitate. Hæc enim ecclesia, de qua hic loquitur, habet canonicos & priorem, licet mandetur alicui q̄ prouideat alicui in beneficio habente curam

ram

ram animarum; non tamen potest provideri in aliqua dignitate, uel personatu, nec etiam in plebanatu alicuius plebis; sed potest provideri in aliqua ecclesia ubi sit minister sic simplex in temporalibus & spiritualibus qui non uocetur aliquo nomine dignitatis, nec facio uim an eligatur a capitulo, an ab alio ut hic; quia rescripta beneficia tamquam ambigua sunt restringenda. ¶ Item & eadem ratione uidetur in dispensationibus super pluralitate beneficiarum. ¶ Item no. q. si scribatur pro aliquo, q. si sibi provideatur de prima uacatura alicuius ecclesie, uel quam cito se facultas obtulerit, si uacer prepositura uel aliqua dignitas ipsius ecclesie, uel officium, non debet ei provideri tunc prebenda quæ tunc uacauit per mortem prepositi, siue prebenda esset connexa preposituræ, siue dignitati, uel officio, siue non. ¶ Et hoc dicimus ea ratione, quia rescripta papæ sunt intelligenda secundum quod honestè pnt impleri; et si honestè non pnt iā impleri, papa libetè audiat excusationes, & maxime in istis beneficialibus rescriptis quæ sunt ambigua. ar. s. eo. c. cum teneamur. s. de rescr. c. si quando. supra de transla. præla. cap. fin. ubi not. ¶ Item si hoc expressisset papæ. domine si uacauerit aliqua dignitas, peto quod illa dignitas remaneat sine prælato, & præbenda sua mihi assignetur; presumendum est q. ista nunquam concessisset. ¶ Item si dixisset, domine peto quod bene eligatur aliquis ad dignitatem uacantem, sed non detur aliqua præbenda electo, sed mihi. non enim presumendum est, quod sub generali clausula concedat quod sub speciali concessurus non erat. C. quæ res pig. obliga. poss. l. r. & idem quod dictum est in dignitatibus, idem intelligo & eadem ratione etiam in præbendis aliquibus ordinibus annexis per statutum, uel consuetudinem, uel priuilegium, & idem est etiam si præbenda non sunt annexa aliquibus ordinibus, sed tantum certus numerus debet esse in aliqua ecclesia sacerdotum, uel diaconorum, uel alicuius ordinis; nam tunc si moriatur aliquis de numero statuto, non assignabitur præbenda mortui prius recepto, imò dabitur illi qui successit in eodem ordine; tamen in hoc casu credo, quod si ille, qui primò receptus est, si uelit & idoneus est promoueri ad ordinem de fundit, quod preferri debet, licet secus sit in dignitatibus. Ibi enim quando cuncte ille pro quo primò scriptum est uelit & idoneus sit promoueri ad dignitatem uacantem, non tamen potest eam petere, quia non est de ea conferenda mandatum: sed secus est quando uacat canonicatus alicuius ordinis, quia illum bene petere potest, dum uelit & idoneus sit ad illum ordinem promoueri; cum scriptum sit pro canonicatu, & nulla uel modica est distinctio inter canonicos propter ordines. Est ergo sic intelligendum rescriptum, q. primò recepto provideatur de prima præbenda, quæ ibi uacauerit, & nulli alij præbeatur; at ista præbenda etiam si non debeatur certæ personæ, debetur tamen dignitati, uel officio, uel ordini quæ non moriuntur. Item intelligendum est de præbendis quæ honestè & sine præiudicio ecclesie conferri possunt. [Tene] quia super eis potestatem non habebat. s. de offi. uic. c. pe. Vel quod est melius, non habebat iurisdictionem super collatione rectorij. [Pro] uidet. No. q. cum mandatur alicui q. alij provideat, si habeat aliud beneficium sufficiens admittenda est exceptio contra prouisores ne provideat, quia alias sufficienter est beneficiatus; uel si iam prouidit quantum in se fuit, admitteretur contradictio, & etiam post latam pro eo sententiam, si modo appareat q. iure non potuit hoc beneficium obtinere. unde s. de rescr. c. consti. in fi. & no. in e. ti. c. ad aures. q. non ptequat effectum prouiso, tanq. ea q. nulla est puta facta de ea psona ad q. nō trahebatur mandatum Papæ. s. e. c. cum teneamur. s. de rescr. c. postulat. secus autem uidetur, si alicui esset concessum q. provideat uni clerico, cui uellet nullis nomine expretis quia tunc potest provideri tali clerico qui haberet sufficiens beneficium, dummodo

non prohibeatur a iure aliud habere beneficium. ¶ Ratio diuersitatis est, qui i. primum rescriptum fuit ambiguum, ideoq. restringendum, ut not. s. de transla. præla. c. licet. sed secundum rescriptum non est ambiguum, sed gratiosum, & ideo expectandum est. j. de dona. c. cum dilectus. & magis gratiosum, & magis extendendum est, & dicat provideas tali ecclesie.

De clerico agrotante. uel debilitato.

RVBRICA VI.

CAPITVLVM I.

Cum percussio. [Hortamur]. forte talis exhortatio, necessitatis est. [Exiguitate] & sic uidet quod habebit de uictualibus & de quotidianis distributionibus.

S V M M A R I V M.

Corporis mutilatus non est irregularis.

CAPITVLVM II.

Presbyterum [Abscissos] repetere quæ diximus. s. de cor. uit. c. ex parte. [Prohibemus]. no. non esse irregularem corpore mutilatum.

S V M M A R I V M.

Leprosus sacerdos repellendus est ab administratione & dignitate. & alios casus hic habes quibus quis iure suo priuatur sine culpa sua.

CAPITVLVM III.

Tua nos [Lepre] & dicit Lau. q. sacerdos leprosus priuatur officio actualis administrationis, dignitatem autem tenet, siue officium quod in ius resonat, puta quia sibi obediretur in his quæ utiliter mandabat. j. e. c. prox. 7. q. 1. c. quia frater. & datus est ei coadiutor. & s. e. c. prox. Aliis uidetur & forte melius, q. omnino sit ab administratione & dignitate repellendus. & respondetur. c. prox. quod ille non erat sic infectus q. adhuc posset esse in collegio suo, his casibus priuatur quis iure suo sine culpa sua. Paupertas, Odium, Fauor, Vitium, Scelus, & Ordo. Paupertas. 16. q. 2. c. & temporis. Odium. 25. q. 2. c. ita nos. Fauor. 22. di. c. renouantes. Vitium. ut hic. Scelus. 22. q. 3. c. si habes. Ordo. 54. di. c. frequens generaliter.

CAPITVLVM IIII.

EX parte. [Compellere] secus in leprolo. s. c. prox.

De institutionibus.

RVBRICA VII.

S V M M A R I V M.

Clericorum numerus quando sit augendus.

CAPITVLVM IX.

Non amplius. [Regere] & hospitalitatem seruare. s. de præbend. c. de monachis. & s. de suppl. neglig. præl. c. sicut. s. similiter. Sed si plures, quam sint ibi, inde possint comedere sustentari, ibi plures ponendi sunt. j. de censu. c. quato. 12. q. 1. c. percipimus. 16. q. 7. c. omnes. tamen propter incrementum modicum non est augendus numerus. C. de alluio. l. penul. & ulti.

S V M M A R I V M.

Canonicis scire debent literas, & seruire Deo in ordinibus suis, & in officiis.

Mstrachi

2. *Monachi ius in laicum cadere potest.*

CAPITVLVM II.

In ecclesia. [Numero.] Et ita ius canonici & canonice non cadit nisi in clericum. 1. diff. c. clericos. Vel in conuersum habitu & professione. ar. 23. q. 1. c. paratus. 1. q. 1. c. qui portio. & qui talis emit, simoniam committit. 1. q. 3. c. fenerator. nam si in alios laicos ius canonici caderet; ergo de rebus ecclesie disponere possent, & essent in contrarium iura illa. 36. diff. c. bene quidem. 3. de iudic. c. 2. ¶ Nos credimus, quod ubi est certus numerus canonicorum, uel distinetur prebenda, & etiam per conuersos professos non impletur numerus canonicorum. Canonici enim scire debent literas, & seruire Deo in ordinibus suis, & in officiis. ar. 1. diff. c. clericos. & per totum. 81. diff. c. eos. & c. si quid. quamuis aliter sint religiosa per sonæ. 12. q. 1. c. duo. & incidat in canonem, qui tales uerberat. j. de sen. excom. c. non dubium. ¶ Quidam etiam dicunt in hos conuersos non residere ius canonici, ut uocentur ad electiones, uel alienationes, uel ceteros contractus. 12. q. 1. c. sine exceptione. & c. placuit. 63. diff. c. 1. & 2. j. de statu monac. c.ulti. §. precipimus. ¶ Ius autem monachi bene cadit in laicum, unde credimus quod intererunt electionibus, alienationibus, & ceteris contractibus monasterij. ar. 16. q. 1. c. generaliter. 93. diff. c. a subdiacono. Item dicimus de hospitalariis. 5. de arbi. c. cum olim. ¶ Alii tamen dicunt, quod si de consuetudine esset, quod de aliquo religioso loco aliquis laicorum uel professorum uocaretur ad electionem in ecclesia seculari, uel etiam conuersi ecclesie, forte propter hoc non esset censenda nulla electio. Nec est contrarium. 5. de elec. c. massana. quia ibi loquitur de laicis puris non professis. Clerici tamen, qui prebendantur in ecclesiis, si non habent ibi ius canonicatus, nullo modo ad electionem, uel ad alia canonica facta capituli uocari debent, sed alias deberent deuote seruire. j. de statu monac. c.ulti. & per.

SYMARIUM.

1. *Officialium nomine in ecclesia qui intelligantur.*

2. *Archiepiscopus habet iurisdictionem in omnibus, quæ generaliter tangunt statum totius provincie.*

CAPITVLVM III.

Ex frequentibus. [Officialium.] Nomine talium officialium intelligo hic comprehendere omnes, ad quos de iure uel consuetudine approbata pertinet collatio, siue fuerit Archidiaconus, siue alij, dummodo autoritate speciali uel generali episcopi faciant. [Recipiunt.] & male, licet enim patroni laici, uel etiam alij possint prebentare, non tamen possunt conferre, sed episcopus hoc facere debet. 5. de preben. & digni. c. Lateran. ¶ Imo idem dicimus de clericis qui licet possint eligere, tamen beneficia habere non debet sine assensu episcoporum, nec instituere uel conferre, nec etiam eis prodest consuetudo de hoc no. j. de concess. preb. c. proposuit. [Institutionibus.] 16. q. 7. c. nullus. 71. diff. per totum. ¶ [Ex officio.] Not. archiepiscopum habere iurisdictionem in omnibus quæ generaliter tangunt statum totius provincie. [Illos] tenet hæc sententia archiepiscopi in subditos suffraganeorum, quia negligentes erant, uel quia status totius provincie inficiebant. ar. 8. q. 3. c. 1. & seq.

CAPITVLVM IIII.

1. *Idem dicimus.] Imo idem dicimus de clericis qui licet possint eligere, tamen beneficia habere non debet sine assensu episcoporum, nec instituere uel conferre, nec etiam eis prodest consuetudo de hoc no. j. de concess. preb. c. proposuit. [Institutionibus.] 16. q. 7. c. nullus. 71. diff. per totum. ¶ [Ex officio.] Not. archiepiscopum habere iurisdictionem in omnibus quæ generaliter tangunt statum totius provincie.*

CAPITVLVM V.

Ad decorem. [Acceptus] est Deo. 22. q. 4. ca. his ita. [Hereditario] 17. q. 1. cap. apostolica. [Dicitur] patriarcha.

Interlocutoria quæ dicatur.

Archiepiscopus non potest ex iuramento agere.

Actio nunquid detur ex uoluntario iuramento secundum canones.

Exceptio abiurationis non admittitur contra agentem interdictio nisi possideris.

Exceptio abiurationis dicitur esse dilatoria, non autem fori declinatoria.

CAPITVLVM VI.

Cum uenissent. Potest intelligi hæc decreta. quod solus archiepiscopus intentauit petitorium super iuribus istis contra archidiaconum, scilicet intendendo negatoriam, negando ius custodie & institutionem pertinere ad archidiaconum, uel confessoriam, dicendo hæc iura ad se pertinere. Sed huic intellectui uidetur contradicere infra ubi dicit, statuimus archidiaconum tuendum, per quod apparet possessorio actum. ¶ Sed dic, illam non fuisse diffinitiuam sententiam sed interlocutoriam, ut ibi dicitur; nam pendente primo iudicio super proprietate archiepiscopus molestabat eum, uel archidiaconus timebat molestationem archiepiscopi super possessorio; unde Papa ex officio suo, quod habet locum in his quæ post litem contestatam accidunt, precipit eum tuendum supple lite pendente, & hoc innuit littera quæ sequitur donec probatum &c. ¶ Potest etiam intelligi hæc decreta, quod uterque agebat interdictio uti possideris. ff. uti possid. l. si duo. & l.ambo quoque. in fi. & l. ult. ff. de superfl. l. 1. §. proponitur. & quia archiepiscopus probauit, fertur pro eo sententia, & eadem dicere eum tuendum, sicut aduersarium cessare a molestatione; quia dicitur prius. Nam index in sententia non debet condemnare, id quod hic fecisse uidetur, dicendo eum tuendum quod per alium quam per iudicem fieri non debet. aduersarius tamen condemnandus est, ut non molestat, non ut index tueatur; & idem esset, si ab altera parte intentaretur, sed huic uidetur contradicere quod sequitur, donec ius &c. quod habet locum tantum cum de proprietate agitur. ¶ Sed respondeo exponere litteram, donec probatum fuerit, supple, cum agitur de proprietate postea, non modo cum possessorio tantum agitur; & si huic archidiacono non possessorio agentis obiectum esset quod precario possideret ab eo, audiendus erat. ff. uti possid. l. 1. §. ulti. & eodem modo si obiectum quod personalis est donatio, sed nunc credimus, quod licet quando egit possessorio, non potuit probare personalem concessionem, nihilominus tamen postea cum agitur de proprietate, probare poterit; quia alia est actio, & ad aliud agitur. ff. de excep. rei iudi. l. & in eadem. & no. 5. de elect. c. cum dilecti. j. de purg. can. cap. cum dilectus. Potest etiam dici, & leuius, quod simul intentabatur possessorium ex parte archidiaconi, & petitorium ex parte archiepiscopi, & quod simul non fuit utrunque finitum; ideo est, quia de possessorio liquebat per confessionem, & de proprietate liquere non poterat de facili. 5. de test. c. significauerunt. & secundum hoc uidetur uera opin. dicentium, quod in possessorio non dicitur dari diffinitiuam sententiam, sed interlocutoria, cum dicat interlocuti &c. ¶ Et dic quod interlocutoria dicitur, quæ fertur ante diffinitiuam sententiam in petitorio proferendam. primo dictum magis placet, licet & alia possint de iure defendi, quia tunc precarius non potest agere ut possideris contra donationem precario, ut ff. de precat. l. si precario. Vel dic, quod ambæ partes fuerant coram Papa, & utraque pars proposuit ibi ius suum; sed non fuit ibi edita actio, nec modus agendi, nec libellus datus, nec si. con. test. facta; sed cum ex narratione facti constaret pape, quod archidiaconus possidebat, decreuit eum in possessione tuendum, donec archiepiscopus probaret coram competenti iudice, & per legitimos tramites iuris personalem tantum

tantum fuisse donationem uel abiurationem archidiaconi. dicebat enim Archiepiscopus q̄ Archidiaconus iura uerat, quod huiusmodi libertatibus se non immisceret.

¶ Sed contra uidetur, quod abiuratio nunquam posset prodesse Archiepiscopo, nec unquam eius probationes super ea sunt admittenda q̄ archieps ex iure nō pōt agere, q̄ ex iure nulla producta est actio nisi ex iudiciali, uel necessario. ff. de iure i. l. si duo. §. si iurauerit. & §. Marcel. ¶ Item non potest dici, quod forte agente Archidiacono Archiepiscopus possit excipere de abiuratione; quia cum archiepiscopus possideat, non competit ei actio nisi interdictum retinendæ possessionis, & contra agentem illi non competeret exceptio abiurationis, ut no. §. de renun. c. super eo. ¶ Item si admitteretur contra ius & probaret abiurationem, non tantum interponeretur silentium super libertatibus archidiaconi, sed archiepiscopus absolueretur ab impetitione Rei. Solu. dicant quidam, quod secundum canones etiam ex uoluntario iuramento datur actio. ar. 12. q. 2. c. quicumque. & q. 5. c. Ioannes. 22. q. 5. c. iuramenti. sed nobis uidetur quod ex iuramento non competit actio civilis, sed archiepiscopus poterat denunciare crimen periurii, in quo archidiaconus manebat miscendo se prædictis libertatibus contra proprium iuramentum, sicut expresse innuitur. & arg. §. de iudi. c. nouit. 22. q. 5. c. oia. & §. de iure iur. c. quemadmodum, in fin. & tunc bene consonaret sententia petitori. scilicet quod imposeret archidiacono silentium. i. q̄ de cetero non immisceret se prædictis libertatibus, & hoc uidetur uerius, & sic est in registro. ¶ Item non uidetur uerum, quod hic proximè dictum est, quod possessori non competit nisi interdictum uti possidetis; quia pro incorporatibus bene competit confessoria, & negatoria; ut not. §. de iudi. c. examinata. & ea preposita ab archidiacono, archiepiscopus excipiet de personali concessione & de abiuratione. [Venissent] litigaturi super iure instituendi personas, & custodiendi uacantes ecclesias. [Iure cōi] §. de of. or. c. cum nos. §. rñ. ar. 70. d. c. 2. ar. 63. d. c. si in plebis. [Consuetudinem] 1. q. 3. c. res. & c. peruenit. 16. q. ult. c. nulli. ar. contra. §. de app. c. bo. me. cum. sed illud est de speciali consuetudine, uel illud est uerum in ecclesijs quæ sunt de patronatu monachorū. [Libertatū]. No. institutionem & custodiā uocari libertates; [Ipsum], f. archidiaconum. [Post concessionem] no. concessionē liberam extitisset post concessionem aliqua receperit. & ex hoc non fuit simoniaca receptio eius, nam cum ius haberet, licitum fuit per talem responsionem & archiepiscopo deludere, & suā uexationem redimere. j. de simo. c. dilectus filius. [Tuendum] perpetuo secundū opi. q̄ actū fuit possessorio, secundum aliam opi. supple pendente hoc iudicio coram Papa uel suis delegatis. Nam post litem terminatam autoritate huius mandati non esset tuendus, cum hoc fecerit ex officio suo, quod finitur postquam functus est officio suo. §. de offi. dele. c. in literis. ¶ Item quia actū iudicij pereunt. C. de iud. l. properandum. & inter ea computanda sunt hæc mandata, & forte non dicerem malè, q̄ si interlocutoria istam protulisset cum causæ cognitione, scilicet auditis rationibus hinc & inde, & interlocutoria solenniter sit lata, q̄ perpetuò ei staretur, & in rem iudicatam transfret. ar. C. commi. uel epi. l. 3. C. de sen. & interlo. l. ex stipulatis. & l. seq. & l. nemo iudex. & ff. quod met. cau. l. metum. la. 2. & §. de sen. & re iudi. c. quod ad consultationem. non probatur hic præsumi concessionem realem, nisi probetur personalis, cum hoc non dicatur hic; sed quia est in possessione, dicitur eum tuendum, donec probetur personalis. Dicunt n. quidam, q̄ quando fit personæ, personalis præsumitur; q̄ uerò fit dignitati, præsumitur realis. Et alij dicunt, q̄ etiā quando fit personæ, præsumitur realis, ut ff. de ann. leg. l. annua. §. Titia. ff. de pact. l. iure gentium. §. pactorum. Alij dicunt, quod quando est in quietâ possessione archi-

diaconatus, incumbit probatio archiepiscopo, quod fuit personalis; secus autem si archiepiscopus esset in possessione pacifica. ar. ff. si usufr. pet. l. uti frui. iste archidiaconus agebat nomine archidiaconatus, & ideo sufficit si archidiaconatus erat in possessione horum iurium, etiam si archidiaconus, qui nunc est, nunquam ea exercuisset. ¶ Ex aduerso] mirum uidetur, cum archidiaconus hoc ipso q̄ confessus fuit sibi esse donatas libertates ab archiepiscopo, confiteatur eas fuisse archiepiscopo, q̄ archiepiscopo incumbit probatio q̄ donatio fuit personalis, cum adhuc præsumatur apud eum perdurare, nisi contra probetur, argum. contra. §. de rescript. c. si diligenti. C. de prob. l. siue post. ¶ Respondemus duas præsumptiones esse contra istam; unam, q̄ archiepiscopus confiteatur se donasse licet personaliter, & quia archidiaconus erat in possessione, sed si archiepiscopus esset in confessione, & non confiteretur se donasse nec personaliter nec realiter, tunc nō incumberet ei probatio q̄ donatio esset personalis, sed sufficeret ad probationem domini archiepiscopi confessio archidiaconi. [Hoc casu] scilicet quando personalis fuit donatio. [Antequam] scilicet ante confessionem archidiaconi. [Eas] libertates [Archidiaconus] qui agebat. [Abiurasse] hic habes expresse secundum secundam opinionem quæ erat quæ uterque agebat possessorio retinendæ possessionis, q̄ exceptio abiurationis non est admittenda contra agentem interdicto uti possidetis; quia hic non fuit admittenda hæc exceptio, quandiu actum fuit possessorio, sed modo admittitur, quando agitur petitorio, quod credimus de hoc no. §. de renun. c. super hoc. & idē uidetur, q̄ exceptio personalis concessionis ab eo facta non sit admittenda; quia hic admittenda non fuit, nec impediunt sententiam super interdicto uti possidetis latam. ¶ Item si admittat hæc exceptio, tamen contra eum erat sententia danda; & est ea ratio; quia licet personaliter dicat se concessisse archiepiscopo, archidiaconus tamen negabat, nec in contrarium probatum fuit; & etiam quia archidiaconus possessionem habet, cui dicitur personaliter concessa, secus autem si exceptum esset, q̄ precario esset archiepiscopo concessa. ff. de acqui. posses. l. si quis postea, quia tunc precarius non potest agere ut possidetis contra dantem precario. ff. de preca. l. qui precario. [In hoc casu] scilicet quando abiurauit. [Eboracen.] cuius specialiter intererat iura omnium membrorum sui corporis defendere; uel forte quia alienatio fuit, quilibet admittitur, ut no. §. de testi. cap. cum olim. [Consulemus] hoc consilium non habet locum, nisi prius sententia lata contra archidiaconum; ante sententiam enim archidiaconus iurare se debet suis rationibus, quia contra archidiaconum tantum agebatur, & personaliter tantum contra eum; & si ecclesia Eboracen. uellet causam eius agere siue eo uolente siue nolente, non admitteretur, quia eius non interest causam archidiaconi personalem agere; sed si admitteretur, contra ius excipere debet, cum causa iam coepa esset non agere; & hoc dicitur. j. scilicet ecclesia petente; sed qualiter post sententiam habet locum, no. in glo. ¶ Quid prodest consilium Papæ dignitati archidiaconi, cum plena sit ipsi archidiacono prædictorum iurium adiudicata possessio; imo si postea probetur archidiaconum ab archiepiscopo abiurasse, si erat confessio realis, non debent restitui iura prædicta archiepiscopo, nec sententiam pro eis restituendis ferri; quia non potest archidiaconus dignitati suæ præiudicare; sed tantum personæ archidiaconi præcipitur quod se non immisceat, argum. supra de iure iur. c. peruenit. Solu. Licet non restituantur archiepiscopo prædicta iura, tamen ipse exercebit; cum ipsi præsentī archidiacono imposuit sit silentium, nec ei contradicere poterit archidiaconus propter iuramentum & sententiam quæ imposuitum est ei silentium; & archiepiscopus solus est ad quem uacante Archidiaconatu iura archidiaconalia pertinent.

pertinent, ut not. j. de here. c. ad abolendā. & modo quo ad hæc iura abiurata uacare intelligitur, q̄ ea exercere nō potest Archidiaconus propter suam abiurationē, & sic Archieps exercebit; unde necesse est quod uel agente Ebor. ecclesia, uel per officii papæ provideatur dignitati Arch. ut restituatur ad id qd̄ processum erat de facto. s. ad possessionem restituendam dignitati Archidiaconi, quam exerceat archiepiscopus sententia lata contra præsentem Archidiaconum propter abiurationem, uel decernatur q̄ per usum Archiepiscopi, uel per abiurationem Archidiaconi, nullum dignitati Archidiaconi præiudicium generetur. Auxilium autem Papæ in modico uel nullo necessarium uidetur contra iuramentum, quod nō distringebat nisi personam, uel contra sententiam, quæ non tangebatur dignitatem; quia præsentis archidiacono tantum impositum erat silentium; q̄ prædicta non exerceat. Vel potes dicere, q̄ etiam cōtra iuramentum necessaria est auxilium; posset enim succedentibus temporibus, quando crederet aduersarij desicere probationes illicitè præstiti iuramenti, uel etiam statim licet falso uel sicte diceret Archiepiscopus quod iuramentum erat præstitum in casu licito archidiacono; unde & præiudicat successoribus, puta qui sciebat se nihil iuris habere, unde sibi litigare non expediebat; uel alia iura æquiualeantia recipit pro istis iuribus quæ abiurauit. arg. ff. de pac. l. contra iura. §. ult. & l. in persona. §. 1. ¶ Sed certè in istis casibus non petet ecclesia in integrum resti. aduersus renunciationem Archidiaconi, uel abiurationem Archidiaconi, quia nulla abiuratio; sed dicit eam nullam & petet eam de facto tolli, uel nullam pronunciari. ff. de in integ. resti. l. in causæ. ff. de fer. l. 1. Sed si renunciatio propter prædictas causas teneat; de iure tamen quia in aliquo probatur lesa dignitas, tunc necessarium est auxilium Papæ concessa resti. in integr. ipse etiam Papa ex eis quæ acta fuerunt coram eo, fuit ita motus, quod ipsemet ex officio suo concederet hoc; unde uolens incutere timorem Archiepiscopo, ut a lite quam papa iniustam credebat, discederet, comminatur ei quod ipse suum impenderet consilium; sed quando hoc faciet, uocabit Archiepiscopum, & audiet rationes suas etiam alias quam illas quas allegauit agendo contra Archidiaconum; quia cum tunc ad imponendum silentium personale archidiaconi, sufficeret iuramentum etiam sine causa præstitum, non illigabitur illa probatione tantum, ubi petitur sententia pronunciari nulla, ubi eum oportet probare multas; uel etiam si petatur contra sententiam, quæ aliqua est restituta in integrum, quæ non datur nisi ubi contractus teneret, & tamen propter lesionem datur restitutio. Et credimus hanc restitutionem posse peti uiuente isto Archidiacono; sed si iurauit non exercere hæc iura, ille qui confert archidiaconatum, exercebit non suo nomine, sed dignitatis archidia. uel Papa alicui committet quod hoc exerceat. nt no. j. tit. prox. c. quia diuersitatem. Vel dic cum effectu nihil utilitatis accidit Archiepiscopo, quia postea petita restitutione, uel sententiam pronunciari nullam, omnia iura restituantur Archidiaconatui; & hoc satis innuit litera præcedens, quia nos uel ad petitionem & c. uidetur aliis, quod Archiepiscopus contra Archidiaconum specialiter egerat, proponens quod iura prædicta quæ sibi renunciauerat idem Archidiaconus, & etiam iurauerat quod ulterius non exerceat, quod super eorum exercitio non molestaret archiepiscopum. ¶ Unde dominus papa iussit mandare, quod si ita est ut imponatur Archidiacono silentium, scilicet quod decetero non exerceat prædicta, qd̄ potest esse sine præiudicio dignitatis archidiaconatus; non tamen complebit iuramentum in aliis, scilicet quod prædicta iura, uel possessionem eorum, uel quasi, transferat in Archiepiscopum, cum hoc sine peccato facere nō possit & sine præiudicio ecclesiæ. s. de iure iuran. cap. peruenit. & c. si uero. & ideo bene dicit Papa, quod etiam si

iurauerit, consulat dignitati; quia licet priuatus Archidiaconus exercitio illorum iurium personaliter, non tamen dignitate priuabitur nec in archiepiscopum transferetur; imo licet archidiaconus non exerceat, exercebit tamen alius nomine dignitatis, uel forte ipse archidiaconus hoc non suo nomine, nec nomine archiepiscopatus exercebit, sed nomine archidiaconatus. Vel potes dicere, quod non solum egit archiepiscopus ut imponeretur silentium personæ, sed etiam dignitati cui intendebat præiudicare archidiaconus. ¶ Non obstat prædicta decreti. c. peruenit. & c. si uero. quia hoc poterat fieri sine peccato, & sine præiudicio dignitatis hoc modo; quia postea agente ecclesia uel Papa ex officio suo restituet prædicta iura archidiacono. ar. ad hunc processum. s. de iure iur. c. debitorum. & c. ad nostrā. ¶ Et si his obijciatur, quod ipsi capitulum ante sententiam latam contra archiepiscopum debeant se opponere. Respond. quod non poterant, quia tantum ad archidiaconum possessio pertinet sui archidiaconatus iura defendere, & ad capitulum pertinet postea cum apparet archidiaconum non posse agere. hæc opinio non placet. [Alterutrum] siue fuerit concessio personalis, siue abiuratio intercessit. [Archidia.] idest personæ archidiaconi, & etiam ipsi archidiaconatui. Sed in hoc casu ultimi. scilicet quando super abiuratione promissum successoribus, si concessio fuerit realis; melius dicitur, q̄ tantum archidiacono imponitur silentium personale. s. q̄ tempore suo non se immisceat, & prudenter faciet iudex si dicat in posterum ex hac sententia nullum dignitati præiudicium generari. Sed oppones hanc exceptionem abiurationis ante litem exceptam contra archidiaconum proponendam, sicut falsi, uel minus idonei procuratoris. C. de excep. l. pen. & ult. ¶ Resp. hanc exceptionem non esse declinatoriam fori, sicut procuratoriam, sed dilatoriam; & idcirco sufficit proponere eam antelitem contestatam, & postea probabitur. ff. de excep. l. exceptiones. & sic fuit hic factum; uel potest dici peremptoria, quia quo ad personam huiusmodi archidiaconi perimit negotium; nec intelligas quod Papa permittat consulere super sententiam quæ nullo modo tangit archidiaconalem dignitatem, sed super abiuratione quæ erat generalis. s. quia archidiaconatus nomine renunciabat, & iurabat, scilicet ut ea non obstante libertates prædictæ adiudicentur dignitati archidiaconatus. Vel intelligas aliter, ut dicimus in glo. illa, quid prodest. [Neurum] i. si concessio fuerit realis, & non est iuratum.

CAPITVLVM VII.

Cum ad nostram. [Abbatia.] Hæc abbatia est secularis, sic. s. de renun. c. ex transmissa. [Distinctio.] 24. q. 1. c. didicimus. j. de iurepa. c. per tuas. j. de bapt. & eius effectu. c. debitum. ff. de actio. tut. l. 1.

De concess. præben.

RVBRICA VIII.

CAPITVLVM I.

QVI in uiuorum. [Ponuntur] scienter alias secus. 7. q. 1. c. præsentium.

S V M M A R I V M.

Semestre tempus, quo elapso ecclesia uacans nulli data deuoluatur ad proximum superiorem, unde incipias.

CAPITVLVM II.

Nulla ecclesiastica. [Tribuantur] ut in eis alicui datur quasi possessio iuris. [Promittatur] arg. contra. s. de præben. c. relatum. Sol. uerum est nisi a papa. s. de ref. c. eā te. [Et legib.] C. de inu. stip. l. ex eo. C. pac. l. ul. [Inhibiri] pmissio futuræ successio. [Sex menses] quidam

quidam dicunt, quod semestre tempus currit post amonitionem. arg. j. eo. c. quia diuersitatem. Alij dicunt a tempore scientie. j. eo. c. quia diuersitatem. arg. ff. de cal. l. annus. C. qui admitt. ad bono. pos. l. 2. s. de sup. negli. prela. c. licet. Alii dicunt, quod a tempore uacationis. s. de preben. c. de multa. sed ibi supplendum est, & scientie, subtra hitur de hac prescriptione sex mensium tempus suspensionis & peregrinationis. j. eo. c. quia diuersitatem. ¶ Item dicunt quidam, quod licet sit decursum semestre tempus, si antequam alius eligatur, ipse eligat, quod purgatur. supra de sup. negli. prela. c. literas. argumen. ff. si quis cau. l. & si post. ff. de arbi. l. celsus. Nos autem dicimus, non posse purgare moram. arg. s. de sup. neg. prel. c. licet. & c. literas. & dicimus locum habere hanc translationem potestatis in omnibus dignitatibus, & officiis, prebendis, ubi non sunt distincte, uel certus numerus statutus ut hic. & j. eo. c. dilectus. & c. ex parte. s. de preben. c. dilectus. & licet olim non haberet locum in episcopatibus, ut j. eo. c. dilectus. hodie tamen locum habet in illis. s. de elect. c. ne pro defectu. [Distulerit] culpa sua. j. eo. c. quia diuersitatem. uel p. negligentia, scilicet si per impotentiam iuris uel facti etiam culpa contingente. j. eo. c. quia diuersitatem. & s. de consti. c. cum ui.

CAPITVLVM III.

Relatum. [Debet] nisi sit receptus in canonicum. s. de preben. c. relatum. & c. dilectus. s. de consti. cap. cum M.

S V M M A R I V M.

- 1 *Præbendæ assignatio dicitur esse necessaria post electionem canonici, quæ uero sine necessaria in prelati. in num. 2. & quid in habentibus solam temporalium administrationem. in num. 3.*
- 4 *Literæ non dicuntur obreptitiæ ob hoc quod impetrans sit peccator.*
- 5 *Cognitio summaria non est semper de necessitate, neque de substantialibus executoriis mandati.*
- 6 *Excommunicatio & absolutio fieri non debet absque solenni cause cognitione.*
- 7 *Possessio an detur per inuestituram.*

CAPITVLVM IIII.

Proposuit. [Et assignatione] Facienda cum uacauerit, non modò. Alij dicunt, quod statim debent assignare prebendam uacaturam hoc modò, quod statim dabitur ei quasi possessio iuris prebendæ. ¶ No. quod cum aliquis eligitur in canonicum, quantumcunque canonice sit electio, tamen post electionem necessaria est assignatio prebendæ, per electionem enim datur ei ius canonice, assignatio autem prebendæ consistit in facto & tribuit potestatem administrandi in ea. nam nulli licitum est sua autoritate in ea ministrare, antequam prebenda sibi assignetur ab eo qui potestatem habet assignandi a iure, qualis est præpositus, uel decanus, uel quicumque alius cuiuscunque nomine censeatur, qui curam habet illius ecclesiæ in qua canonicus est electus in temporalibus. ar. s. de inst. c. 2. & plus dicimus, quia ex quo assignata est sibi prebenda per eum ad quem pertinet de iure uel de consuetudine, etiam si ab aliquibus controuersiam pariat super iure suo, nihilominus tamen licet ministrabit, quia auctore prætoris possidet; nec dicimus hanc assignationem esse confirmationem, nec in ea requiri examinationem personæ, nec electionis, nec ipsum debere audire contradictionem alicuius; sed summam & sine inquisitione si uiderit assignationem faciendam, faciat eam, alioquin superseat & examinationem superiori dimittat. ¶ In prælati autem, qui habent curam animarum, necessaria est confirmatio, & examinatio, & personæ, & electionis. ¶ Sed confirmatio in his qui habent curam animarum præcedit assignationem, nec assignatio quæ alias sibi uidetur bona propter appellationem est retardanda; quia non fit cum causæ cognitione, nec in ea tribuitur aliquid iuris, & hoc bene probatur. s. de

appella. cap. constitutus. & eodem modo dicimus debere fieri assignationem stalli in choro, & loci in capitulo per eum ad quem pertinet de iure, uel de consuetudine. s. de prebend. cap. dilectus. & si esset de consuetudine, uel sine aliqua assignatione ministraret, staretur consuetudini. ¶ In his autem, qui solam administrationem temporalium habent sine cura, non credunt quidam necessariam confirmationem, nec examinationem, Alij contra dicunt & bene. argum. pro istis, s. de insti. cap. ex frequen. [Executore] dicebatur enim in literis, exequaris; hic erat merus executor, uel potius habens ministerium tantum. de quo habes. s. de offic. delega. cap. quoniam. & ca. pastoralis. s. quia. sicut & ille cui mandatur quod alicui provideat, uidetur quod teneat collatio facta ab huiusmodi executoribus, etiam non uocatis illis ad quos pertinet electio, quia eum recipere debent, sicut teneret collatio episcopi non uocatis canonicis, qui eum recipere debent, & prebendæ assignare, nisi in literis contineretur quod istos moneret uel uocaret, quia tunc fines mandati custodiendi sunt. ff. mand. l. diligenter. s. de rescript. ca. cum dilectus. & hoc satis uidetur hic, & argu. J. de accu. c. accedens. Imò plus uidetur, quod si compareat aliquis qui uelit aliqua dicere in personam eius cui conferenda est prebenda, quod non debet audiri; quia minister uel merus executor est; & super hoc nullam iurisdictionem habet. s. de sen. & re iudi. c. cætero. ubi not. & idem dico si uellet iudicem recusare; quia non est audiendus. s. de offi. dele. c. nouit. ¶ Sed si uellet dicere scriptum per obreptionem obtentum, uidetur quod sit audiendus; quia etiam si executor fuisset, mandatum non reuocaretur. s. de sen. & re iud. c. cum olim. supra de rescript. c. cum dilect. sed hac ratione uidetur quod possit obijcere in personam instituendi quicquid uelit de iure, & maxime peccatum, quod si tacuit peccatum suum uidetur literæ surreptitiæ. ¶ Sed tunc dic, quod propter hoc stricto sensu non dicuntur literæ surreptitiæ, ut no. supra de rescript. c. cum dilectus. 23. q. 2. c. & si non. sed certè hoc non placet quia non uidetur nobis quod literæ dicantur obreptitiæ, quia impetrans sit peccator; hæc enim exceptio est contra personam, & non contra literas. Alij tamen dicunt & forte bene, quia licet iste executor nullum uocare teneatur, si tamen aliquis compareat qui uelit dicere in personam, quod audiri debet. ar. j. de accu. c. accedens. & 23. q. 2. c. si. & not. de hoc. s. de cau. pos. c. cum olim. nec est simile de hoc executore uel ministro qui iurisdictionem habet, & in eo quod solūmodo ex officio facit; prius tamen dictū de stricto iure magis sustinere potest. ¶ Itē uir quod iste executor non possit cogere canonicos ad implendum mandatum apostolicum. i. faciendum hunc canonicum; & primò ea ratione, quia non uidetur sibi per literas concessum, scilicet quod eos cogat ad hoc, sed quod ipse faciat. Item alia ratione hoc uir quia non uir quod canonicis et si uelint transacto tempore sibi indulto ad faciendum hunc canonicum, uel etiam postquam renunciauerunt eum facere canonicum, quod possunt cum hæc potestas faciendi eum canonicum translata sit ad executorem, licet penes duos in solidum hæc potestas esse non potest. ¶ Sed licet non possit eos ad hoc cogere, postquam tamē ipse executor uel minister contulerit prebendam, coget eos ad recipiendum eum & tractandum ut canonicum, si mandans cuius autoritate fungitur, habebat potestatem cogendi eos, cum eius autoritate fungatur. plus placet quod non possit, quia per formam prædictam non est sibi data iurisdicção, sed ministerium tantum. Hic tamen semper no. quod iste executor bene faciat, si audierit aliqua quæ eum moueant, si consulat superiori. in Auth. ut nulli iud. s. & hoc uerò iubemus. de his not. J. de despon. impu. c. ad dissoluendum, hæc quæ dicuntur in si. gl. posita super decret. proposuit. in gl. quæ incipit, dicebatur, habent locum ubi in literis non est clausula contradictores &c. quia si est illa clausula ibi, tunc & antequam inueitiat eum, & post

potest audire contradictores, & summam cognoscere. s. de renun. c. uenies. ff. de re iud. l. a diuo. §. si super. Quidam tamen dicunt, qd non debet audire, nisi postquam fuerit executus mandatum; sed non uideo causam; quare non sit melius eos audire ante, quam post. s. de renun. c. uenies. Patemur tamen, quod si omissa summa cognitione hac, & repulsis contradicторibus exequatur mandatum, qd ualeat; quia merus est executor in implendo mandatum. ¶ Item quia summa cognitio non est semper de necessitate, neque de substantialibus executoris mandati. In compulsionem autem bene necessaria est causæ cognitio. Sicut autem est iste merus executor, de quo loquitur hæc decre. & sic est merus executor si in literis dicit, facias beneficium sibi assignari; & eodē modo si dicit facias eum recipi, uel alia consimiliā; nam quā literuncque scribitur sibi, si uoluerit, statim mandabit de eo recipiendo, & nisi recipiant sunt excommunicati. arg. s. de rescrip. c. capitulum. & c. abbate. & c. mandatum. & s. de præben. c. pro illorum. Ab executore enim propter defectum ordinis iudiciarij non appellatur, nisi excedat modum, uel nimis festinet. s. de app. c. nouit. s. de offi. deleg. c. super. ff. de app. l. ab executore. C. quorum app. nō re. l. ab executore. ¶ Et not. qd iste executor non tantū prouidebit, & præcipiet prouideri de beneficijs uacantibus, de iure, & de facto; sed etiam de uacantibus de iure tantum, sed tamen in eis debet præmittere cognitionem, & audire sententiam illum qui possidet; & si nō habet ius, tunc non feret sententiam, sed mandabit detentori & coget de facto dimittere, sicut de facto tenet, & postea exequatur mandatum; & si hunc ordinem dimitteret, cassare tur quod sit ab eo. j. eo. c. cum nostris. & c. literas. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. si super. ¶ Item & si non compareat ille qui beneficium possidet, sed compareat ille, qui contulit, & cuius collatio dicitur non ualere de iure; uel etiam si non contulit, sed patitur possidentem possidere, sed peccat ab eo qd tanquam uacans de iure conferat alij, & feratur sententia cōtra eum, præiudicabit possessori qui sciuit causam suam agi. s. de sen. & re iud. c. quamuis. nec ulterius erunt partes executoris, nisi ut cogat possessorem dimittere possessionem. ¶ Sed quid si ille, cui commissum est quod compellat capitulum ad conferendum alicui præbendam alicuius ecclesiæ si uacat uel quā cito ad id obtulerit fe facultas, nunquid potest cognoscere de præbenda, quam aliquis detinuit diu antequam huiusmodi literæ impetrarentur, quo iure habet iurisdictionem super hunc possessorem, de quo nulla in literis habetur mentio? ¶ Item cui restituet præbendam possessor? quia si dicis executoris, ille non habet potestatem alicui conferendi, sed tamen compellendi. si dicis, quod restituet capitulo, quomodo ad hoc agit, cum non habeat mandatum a capitulo? de ipso autem possessore certum est, quod ille nulli eam dare potest, quia ad ipsum nulla potestas conferendi pertinet. Solu. executor hoc modo procedet, quia uocabit capitulum & dicet ei quod conferat præbendam, quæ uacat de iure, & si capitulum respondit, domine non possidemus præbendam quæ petitis, & credimus quod ille qui tenet beneteneat, unde faciatis de ea quod uultis, quia non credimus quod uos præcipiatis nobis, uel etiam consularis quod nos cōtra conscientiam eam conferamus, tunc uocabit possessorem præbendæ & dicet ei. Ista præbenda quam uos possidentis uacat de iure, & hoc uult probare iste qui impetravit literas & admittit probationes eius. ff. de re iud. l. a diuo. §. si super. & si probauerit, præcipiet possessori quod dimittat possessionem præbendæ, quā dimissa præcipiet capitulo & coget quod eam det impetratori literarum. argum. s. de præben. c. inter cetera. ubi dicit, quod omnia retractata fuerunt inter partes, & non fuit iudicatum quod una pars daret aliquid alii. ¶ Sed ille, ad quem de iure pertinebat conferre, post cassationem factam contulit; de hoc etiam not. s. de sententia & re iud. c. cum bertoldus. Nec miretur aliquis, qd habet aliquis executor iurisdictionem super personas non nominatas in rescripto & penitus extraneas; quia hoc est in quolibet executore, qui contra extraneos summam cognoscunt de proprietate, & etiam res ab eis auferunt. ff. de re iud. l. a diuo. §. si super. C. de his qui ad eccle. cōf. l. præsentis. s. de offi. deleg. c. lanē. il. 2. ¶ Item non est necessesse, qd petatur præbenda restitui in capitulo, sed tantum quod eam resignet, & per consequens ueniat ad collationem capituli, & postea cogetur capitulum eam dare, qm in literis dicitur, qd compellat; & si in literis dicitur, exequaris, tunc ipse executor conferret post resignationē; & si uolet resignare, uolenter ab eo auferenda est possessio. ff. de rei uen. l. qui restituere. hic autem loquitur tantum de resignatione facti, & non de resignatione iuris, ad quam non tenetur, sicut nec suum ius cedere. ff. si ferui. uend. l. sicut. §. sed quia. imo saluum ei remanet ius suū. ff. de re iud. l. a diuo. §. si super. j. de concess. præben. & ecclesi. non uacan. cap. cum nostris. literæ tamen erant j. eod. cap. literas. nec poterat contra eas excipi de falsi suggestionē uel ueri suppressionē, in tantum quod per eas non procederetur; quia hæc falsitas non erat expressa, uel ueritas tacita per malitiam, sed per simplicitatem & per ignorantiam iuris; quia credebatur, quod ex quo de iure uacabat, quod literæ sibi ualerent in tantum quod statim sine alia compulsionē ad resignandum, & quod executor suus possit sibi conferre præposituram; & ita literæ ualebant non obstante tali taciturnitate ueritatis, uel secundum formam iuris. 25. quæst. 2. cap. prescriptione. s. de rescrip. c. super literis. Et si iudex uel executor per eandem iuris ignorantiam & simplicitatem male procedat, sicut etiam hic, illud cassabitur, sicut & hic cassata fuit male facta collatio; sed nihilominus manet sibi ius saluum super literas concessum, sicut remansit sibi ius saluum super preposituram. Unde in fine decreta. mandatur & hoc sibi dari, & hoc placet quod dicitur in gloss. hic posita credimus. ¶ Alij contradicunt afferentes has literas elidi posse per exceptionē, & quod hic factum est. & infra eod. cap. literas. fuit falsum tantum autoritate secundarum literarum. Quidam distinguunt inter illum cui committitur prouiso alicuius personæ simpliciter, & eum de quo hic loquitur; nam de primo dicitur, quod sine causæ cognitione potest conferre beneficium; sed ille de quo hic loquitur, non potest conferre beneficium de quo scribitur, nisi prius sciat quare illi, quibus scribitur, non conferunt. argum. s. de rescrip. cap. si quando. & cap. cum adeo. & melius in cap. ab excommunicato. ubi dicitur, quod secundus, scilicet executor cui scribitur in defectum primi, cum causæ cognitione debet procedere. ¶ Sed certe alij dicunt, illud esse ea ratione, quia excommunicatio & absolutio non debet fieri sine causæ cognitione solenni. 2. q. 1. c. nemo. sed collatio beneficij licet fieri debeat præcedente inquisitione, sicut not. s. de postu. cap. 1. causæ tamen cognitio solennis non est necessaria ibi. Vel dic melius, ut ibi not. [Inuestiuit] bene hic collige idem esse assignare, & inuestire. ¶ Et not. quod quando dicitur in literis, exequaris, quod potest inuestire, & potes hinc colligere quod propter inuestituram nō datur possessio; quia hic inuestitus erat de præbenda quam alius possidebat, quam ambo in solidum possidere non possunt. supra de probatio. capitu. licet. & not. supra de consuetu. capitu. 2. & potest dici quod hæc inuestitura locum habet, quando sibi referuat præbendam conferendam, quod potest, ut not. supra de præben. cap. pro illorum. & non placet quod dicitur hic, quia nō credimus qd decanus potuit eum inuestire de uacatura, ut j. sequitur. ¶ Assignastis] & male, cum esset alij hæc potestas data; & sic apparet hic, quod quando scribitur pro aliquo, & datur ei executor, qui eis negligenter

tibus illud exequetur, quod non tenet electio facta ab illis contra mandatum papæ; secus autem si esset datus tunc executor ad compellendum, quia tunc teneret electio facta ab illis. supra de præbend. cap. dilectus filius G. Ratio diuersitatis, quia in primo casu uidetur ad se uel ad suum delegatam executionem reuocare, ideo de ea nihil ad eos; in secundo autem secus [Vacaturis]. s. eo. c. 1. [Contra canonum] quod est quando non auctoritate papæ; sed hæc legitima erat, quia auctoritate papæ; hoc non placet, sed uerè male processit [Attendentes] quasi dicat non est necesse quod defendat institutionem suam factam decani qui inuestiuit eum de uacatura, cum sufficiat factum papæ qui eum inuestiuit de uacante. factum tamen decani fecit cassationem iustam; hoc non placet. Sed quia potestas conferendi ad alium erat translata. [Per prædecessorem nostrum] sed per decanum fuit inuestitus de uacatura, & licet, cum super hoc fuerit executor, & illa inuestitura fuit causa cassationis electionis secundo facta a canonicis; hoc non placet, ut dictum est. facta autem cassatione non fuit inuestitus per papam de uacatura, sed de uacante [intelligebatur]. ar. q. per sententiam perditur dominium. ff. de rei uen. l. fundo. insti. de of. fi. iud. s. ult. C. de arbi. l. 4. s. sed & si quis. ar. contra. ff. de pig. ac. l. non mirum.

S V M M A R I V M:

- 1 Institutos amoueri ad quem pertineat petere.
- 2 Agens ad destitutionem institui debet causam adiicere quare sit minus canonica institutio.
- 3 Electio si ad episcopum & capitulum simul pertinet, si suspensus esset episcopus, electio pertinet ad capitulum solum.
- 4 Suspensus non potest conferre præbendas.
- 5 In collatione beneficiorum debent persone examinari.

CAPITVLVM V.

Quia diuersitatem. [In ipsas] & ideo petebat institutos uel intrusos ab ecclesijs amoueri, ut ex sententia quæ statim sequitur, apparet. ¶ Unde not. q. aliquando ille, ad quem pertinet institutio de iure, petit institutos amoueri, ut hic. & s. de præb. c. dilectio. & et patronus. j. de iure par. c. ex literis. Item hoc ipsum petit clericus institutus, uel alias etiam si nondum institutus sit & habeat ius. s. de sen. & re iud. c. cum bertoldus. ut not. & 3. q. 6. c. hoc quippe. Item hoc ipsum potest quilibet clericus de ecclesia petere. s. de elect. c. cum dilecti. sed hic ultimus cum suum ius speciale non prosequitur, uidetur q. non posset agere nisi agat denunciando, uel accusando. s. de app. c. constitutus. in fi. & non solum possunt prædicti agere contra institutos, sed etiã contra instituētes per uerse. 7. q. 1. c. presentium. & de hoc no. s. de filiis presby. c. uenies. ¶ Is tamen, qui agit modis prædictis, debet causam adiicere, quare sit minus canonica; sicut in alijs personalibus, ut no. s. de offi. ord. c. conquente. puta quia ad eum, qui agit, pertinet institutio; quia est in possessione instituendi; & quia non pertinet ad eum qui instituit, uel alias consimiles. ¶ Et est ratio quare exprimere debet, q. personalis est actio, quod ex eo patet, quia nec in re, nec mista est. no. s. de offi. ord. c. conquente. & hoc est q. nullus prædictorum potest nominare instituētem in iudicio, cum nominatio non habeat locum nisi in realibus. C. ubi in rem actio. l. 2. secus si peteret obedientiam, quia tunc posset nominare dominum in iudicio, ut no. s. de maio. & obe. c. inter quatuor. & sepe quis contra neminem agit, sed petit electionem suam confirmari. j. eo. c. post electionem. & index tunc uocabit omnes quos res tangit. ff. de adop. l. nam. de hoc no. s. de ele. c. pe. Resignandas] hoc q. dicitur hic, intelligitur sic, q. quando aliquis habet possessionem alicuius præbendæ uel dignitatis, tunc nullus iudex ordinarius uel delegatus debet aliquem instituere in locum eius, nisi prior a loco illo remoueatur, uel de fa-

cto auctoritate superioris, uel per sententiam ad minus, & sic loquitur. j. eo. d. c. cum nostris. & c. literas. ubi not. ¶ Sed ille ad quem pertinet electio de iure, bene poterit alium eligere ad eum locum, quem tenet institutus. s. de sen. & re iud. c. cum bertoldus. licet quidam illud, q. dicit illa decre. dicant locum habere, ut presentatio fieri possit non obstante institutione alterius; sed non electio, quæ ius tribuit, hoc autem certum est quod propter præcedentem electionem factam ab illis, ad quos non pertinet, non cassatur electio facta ab illis ad quos pertinet; ut in præalleg. decreta. cum bertholdus. & not. s. de electio. c. considerauimus. Item licet ille ad quem pertinet iure proprio electio, possit eligere non obstante prima electione & institutione, executor tamen papæ non potest providere alio existente in possessione qui est institutus per superiorem; sed si per superiorem non esset institutus primus, sed tantum in possessione esset, propter hoc nec dimitteret executor quin de alio provideret secundum mandatum papæ. s. de præben. cap. de multa. quamuis illa non loquatur de provisione executorum papæ, sed de provisione eorum ad quos iure proprio pertinet, uel dic ut not. j. eo. d. cap. literas. [Resignandas] id est de facto admittendas. [Per excommunicationis] 16. q. 1. in fin. [Confirmatione] repete quæ diximus. s. de confirm. uti. uel inu. cap. 1. [Adepti] ita quod hi sex menses curret uel ante suspensionem uel post, cum conferre possit archiepiscopus. ¶ [Computentur] hoc intelligamus quando collatio beneficiorum ad ipsum solum pertinet; nam si ad plures, quorum unus suspensus esset, secus diceremus; nam si pertinet electio ad episcopum & capitulum simul, si episcopus esset suspensus, pertineret electio ad capitulum solum; sicut si unus ex capitulo esset suspensus, non impediretur capitulum procedere ad electionem; nam quantum ad ea quæ cōter imminēt faciēda episcopo, & capitulo, unde caput uel corpus intelligitur. C. de iur. de libe. l. sancimus. s. si uerò episcopus. & ff. quemadmodum. seru. ui. amit. l. si quis alio. s. ult. & l. si locus. 16. q. 1. cap. si sacerdotes. s. de prescrip. cap. auditis. & cap. ex transmissa. [Valuit] C. de ann. ex cep. l. 1. in fin. de prescrip. cap. 1. argum. contra. ff. de usufr. l. cum quidam. s. si pupillo. ff. ex quibus cau. ma. in integ. restit. l. ei. ¶ [Potestate] nota suspensum non posse conferre præbendas. de hoc not. s. de consue. cap. cum dilectus. [Culpa] licet fuerit in culpa non erat in mora, statim enim pro absolutione ad sedem apostolicam properauit; si enim esset in mora uel negligentia obtinendi absolutionem, secus esset, ut hic, azu. o. d. c. quoniam. s. de rescrip. c. si autem. ff. de iudi. c. quoniam potest. ff. de re mil. l. non omnes. & l. qui captus. & l. 1. q. 1. ff. ex quib. cau. in integ. l. sed si pe. s. 1. & sic habes, quod non imputantur ea alicui, quæ sua culpa præcedente accidunt. 15. q. 1. c. si concupiscentia. & c. inebriauerunt. ff. de fur. l. uerum. & l. quæ iniurie. ff. de publ. l. sed & in qui. s. siue autem. arg. contra. 50. dist. c. sape. & c. studeat. si qui mer. can. l. mulier. sed tamen hoc non est uerum, quia bene imputatur archiepiscopo sua culpa, quia iuste potest puniri; hæc tamen poena q. electio deuoluatur ad capitulum, non inuenitur sibi imposita a iure, & ideo non potuerit conferre beneficia. s. de sup. neg. præla. c. romana. [Ad illud] scilicet Papā, & hoc ex plenitudine potestatis. Sed nunquid, si episcopus esset suspensus, posset archiepiscopus conferre beneficia spectantia ad episcopum? & dicunt quidam, q. sic, nec est necesse q. expectet lex menses. arg. pro eis. 9. q. 3. c. cum scimus. quod potest loqui in hoc casu, quando episcopus necessaria officia non instituit in ecclesia ut oeconomum, uel alium qui temporalia ministraret. ¶ In non necessarijs autem officijs, puta canonicis ordinandis, locum non haberet. s. de elect. cap. cum ecclesia uulterana. ¶ Sed in hoc casu, cum non habeat tempus prefixum, credunt quod possit ille, ad quem pertinebat collatio post absolutionem, conferre, si non sit per

superiorem alij collata. C. de trahen. stipul. magna. melius uidetur q̄ nec capitulum, nec superior, potest supplere alterius dictum, nisi in ius hoc dicat quod ei liceat alterius defectum supplere. s. de elect. cap. cum ecclesia uoluerana. sed seruatur ei faciendum post absolutionem. argum. j. ne sede uacant. cap. illa. nisi necessitas immineret, & poterit sine ulla restitutione iste archidiaconus uel archiepiscopus dare beneficia uacantia, etiam quæ uacauerunt ultra sex menses. Nec sunt contrariæ decre. s. de sup. neg. præla. c. licet. & c. literas. quia ibi loquitur quando illi ad quos spectabat electio, fuerunt negligentes, & tunc ipso iure amittunt potestatem eligendi; sed quando per impotentiam dimittunt, non amittunt ipso iure potestatem eligendi, licet in eo puniri possent extraordinariè. Si autem ei ius concederet, q̄ posset supplere defectum alterius, posset supplere sine superioris autoritate, ut no. s. eo. c. nulla. 65. dist. c. si forte. [Ad illum] communi autem iure remanet potestas conferendi penes sedem archiepiscopalem. s. de insti. c. cum uenissent. j. ne sede uac. c. 2. & seruabitur prouiso successor. j. [Tempus] si nesciuit præbendas uacare non imputatur; quia si sciuisset imputaretur ei, cum etiam Romæ & in uia posset beneficia conferre. Vel dic, q̄ licet in uia conferre posset, non tamen imputaretur ei si non conferat, cum in collatione beneficiorum debeat personas examinare. s. de præben. c. in Lateran. & etiam quia iustum est, q̄ clericis de terra sua prouideat. C. de epil. & cler. in ecclesijs. 71. dist. c. extraneo. de quibus copiam secum non habet. [Recessit] ff. ex quibus cau. in integ. rest. l. qui mittuntur. [Computetur] nisi moretur accepto commeatu. ff. ex quibus cau. in integ. rest. l. miles.

S V M M A R I V M.

1. Potestas eligendi quo casu ad superiorem deuoluatur.
2. Eligendi ius nunquid propter alicuius peccatum ad alios transferatur.
3. Literæ per falsi suggestionem impetratæ ualent, sed per excessum elidantur.
4. Possessionem, quam alius tenet, non licet alicui occupare.
5. Dignitates & beneficia uniri possunt episcopatus si est pauper.

CAPITVLVM VI.

Cum nostris. [Tanto] sex mensium. s. eo. c. nulla [dixerunt] & bene, quia de facto non uacabat. [electus] & malè, quia licet de iure, de facto non uacabat. 63. dist. c. literas. s. de postu. c. 1. & 2. j. [Possidebat] idem uidetur, si solus electus esset, si non possideret; quia uerum uidetur regulariter, q̄ etiam si ille ad quem pertinet electio, eligat personam ineligibilem, puta hominem illegitimum, homicidam, uel alias quencunque irregularem, uel malum; nunquam tamen propter negligentiam uel per lapsum temporis, deuoluitur potestas eligendi ad superiorem; licet enim huiusmodi elector malus sit, & malum elegerit, non deuoluitur potestas eligendi ad eum ad quem ius statuit deuoluendum propter alicuius malitiam. s. de elect. c. cum in cunctis. in fi. non tamen est negligens. & ideo non deuoluitur potestas eligendi ad eos, ad quos ius statuit deuolui propter negligentiam. s. eod. c. proximi. & hæc uera sunt, dummodo electus talis sit, in quem ius illius dignitatis cadere possit. Nam in homicidas & irregulares cadere potest ius cuiuslibet dignitatis; quia etiam iuste habent eam si cum eis fuerit dispensatum, & etiam sine dispensationem iuste tenent prædictas dignitates suas, quousque renunciant, uel deponantur, sed si post adeptas dignitates fecerunt homicidium, uel alias irregularitatem incurrunt; sed si talis electus sit in quo ius dignitatis cadere non potest, ut si sit omnino interdictus, uel si sit mulier, uel infans, satis uidetur q̄ talis electio non possessio non impediret, quominus lapsu temporis per negligentiam potestas eligendi ad superiorem deuoluatur. [Dicentes] & bene. [Assignarunt] &

malè; quia licet de iure, de facto tamen non uacabat. [Assignarunt] planus est intellectus huius decretalis, quia propter negligentiam non erat deuoluta potestas eligendi ad papam; quia elegerant personam, in qua aliquo casu poterat cadere ius preposituræ, nec pp delictum, quia si personam ineligibilem elegerant. s. episcopum, quia hoc non est iure cautum quod propter talem personæ electionem transferatur ad alium potestas eligendi, licet electio sit nulla, & ipsi priuati potestate eligendi sint. ut no. s. de postu. c. gratum. s. de elect. c. bo. me. ma. Item si esset deuoluta hæc potestas ad proximum superiorem, non tamen esset deuoluta ad papam communi iure, & sic intelligitur. j. eo. c. literas. & idem est, si autoritate papæ aliqui habent potestatem eligendi, & eligant penitus indignum in quem non cadit ius quod sibi datur, non propter hoc reuertitur ius eligendi nisi ad illos, penes quos primò erant de iure communi, nec etiam ad illos qui forte habent potestatem prouidendi alij; quia certum est q̄ primi prouisores potestatem habebant prouidendi, & prouiderunt sed malè. Item iure non cauetur, q̄ propter eorum peccatum ius eligendi ad alios transferatur, quia tunc secus esset. s. de præben. c. de multa. s. de elect. c. cum in cunctis. & hoc placet magis, quam q̄ alias hic no. & j. eo. c. literas. & c. post elect. & j. de concess. præla. c. inter dilectos. Imo idem forte uidetur etiam si in eo non cade-ret ius sibi datum, dummodo in literis non sit expressus error intolerabilis. i. indispensabilis. j. de sen. excom. c. per tuas. & c. foler. nec est error intolerabilis si scribitur etiam pro irregulari. Intolerabilis enim esset, si pro criminoso scriberetur in crimine perseverante; sed nec hoc sufficeret nisi in literis scriberetur, q̄ in crimine perseverat; quia alias licet error sit intolerabilis, non tamè est expressus, & utrumque est necessarium. Quidam dicunt sufficere, si error sit notorius, etiam si non exprimitur in literis. ar. s. de offi. dele. c. 1. Alij dicunt non sufficeret quod est notorium, nisi sit expressum. 2. q. 6. c. ei qui. s. item si sententia contra ius. Expirat autem hæc potestas, si prouideri cōtingat non capaci, nec tamen propter prouisionem factā de notorio & scienter indigna persona trāsit potestas ad aliquos nisi prius cassetur; sed ea cassata statim redit ius eligendi ad primos, ad quos pertinet de iure communi, & non ad papam. Item expirat morte eius, pro quo scribitur. Item morte executoris. Quidā tamen dicunt, sed non placet, q̄ in hoc casu si scribatur in fauorem eius, cui prouideri mandabatur, q̄ hæc potestas reuertitur ad delegatū; morte autem delegantis non expirat, etiam si literæ non sunt exhibite. Nec est contra. s. de of. dele. c. gratum. & c. relatum. quia illud obtinet in literis iurisdictionis, secus in beneficiis, cum sepe contingat q̄ in uita delegantis non occurrat facultas prouidendi, licet aliqui contra dicāt. Item literæ per falsi suggestionem impetratæ ualent, licet possint elidi per exceptionē. s. de rescr. c. super literis. & sic etiam ualet potestas data per easdē literas, sufficit enim ad hoc ut executor receperit potestatem cōferendi, q̄ delegans haberet potestatem committendi, & delegatus potestatem recipiendi, & res quæ committitur sit de potestate & iurisdictione committentis. Et tamen est, q̄ si tempore impetrati rescripti impetrans bona fide est incapax beneficij, potest ei conferri. ar. s. de fo. compe. c. ex tenore. nec est contra. s. de transla. c. ex literis. quia ibi non dicit non tenere prouisionem, sed dic cassandam propter delictū impetrantis obreptitiū. Nec est contra. insti. de hære. quali. & disse. s. in extraneis. ubi dicit, quod non ualet testamētum nisi sit capax hæres & tempore cōfecti testamenti, & tempore mortis, & aditionis; sed certè si quis bene attēdat quod dicit idem. s. colliger cōtra; quia

Pp 2 ibi

ibi dicit, quòd ideo est necesse quòd tempore confectio-
nis testamenti sit capax, quia testamentum non ualeat sine
institutione capax heredis; secus est in collatione pote-
statis transferendi beneficium, quia hæc potestas etiam
nulla persona expressa cui prouideatur ualeat. *J. eo. c. con-
stitutus.* & sic in legatario; quia sufficit, & est necesse q̃
tempore mortis sit capax, nisi in casibus si legatum est pu-
rum, etiam si tempore testamenti non sit capax. *ff. de iure
fif. l. neque. §. 1. C. de lega. l. seruus. & C. de cadu. tol. l. 1. §.
cum ideo.* & §. in nouis. C. quando di. leg. ced. l. neque. si
autem sub conditione, a die conditionis extantis. C. de
cad. tol. l. 1. §. si finautem. & hoc ideo, quia testamentum
non subsistit ex legatis; & sic nota quòd causa cassatio-
nis electionis factæ à canonicis est, quia eis erat ablata po-
testas eligendi, & non quòd prima electio fuerit aliqua.
[Literarum] prudenter petijt iste, qui petijt q̃ cassaretur
processus delegati qui erat inordinatus; quia primò cogē-
dus erat ad resignationem, ut hic, & *s. c. prox. sed si egis-
set quasi confessoria*, dicendo se ius habere, & aduersa-
rio silentium imponi, succubuisse; quia nullum ius habe-
bat in præpositura episcopus de nouo electus, ut his se-
quitur. argu. ad prædicta. *s. de procu. c. ex insinuatione.*
Fatemur tamen, q̃ posset habere publicianam ad eccle-
siam contra non dominum, si bona fide & iusto pretio ha-
buisset eam. Et si ambo scilicet actor & reus habuissent
bona fide & iusto titulo, tunc distingue, an habuerant ab
eodem collatore, uel à diuersis, ut habes. *ff. de publicia-
na. l. sine. §. si duobus. & l. seq. in beneficijs* autem in spū
tualibus dicunt quidam aliter. Item prudenter facit qui
dicit in libello, peto talem ecclesiam quæ ad me perti-
net, ut comprehendat & directam confessoriam & publi-
cianam, & non dicat quia sum canonicè institutus. [Lite-
rarum] literæ tamen bonæ erant, ut *J. e. c. literas. nec pote-
rat cōtra eas excipi de falsi suggestione uel veri suppres-
sione*, intantum quod per eas non procedetur uel legiti-
mè; quia hic falsitas non erat expressa, uel ueritas taci-
ta per malitiam, sed simplicitatem & per ignorantiam iu-
ris, quia credebatur, q̃ ex quo de iure uacabat, q̃ literæ sibi
ualerent intantum q̃ statim sine alia compulsiōe ad re-
signandum executor suus posset sibi conferre præpositu-
ram, & ita literæ non obstante tali taciturnitate uerita-
tis uel expressione falsitatis ualerent; sed non debet
seruari forma in eis expressa, sed procedi secundum for-
mam iuris. *25. q. 1. c. præscriptione. s. de rescrip. c. super lite-
ris.* & si iudex uel executor per eandem iuris ignoran-
tiam uel simplicitatem malè procedat sicut hic fecit, il-
lud cassabitur sicut & hic cassata fuit male facta collatio;
sed nihilominus manet sibi ius suum saluum per literas
concessum; sicut hæc remansit ius suum saluum supra præ-
posituram; unde in fine decretalis mandatur sibi dari, &
hoc plus placet quàm quod dicitur in glo. hic præposita
credimus. ¶ Alii tamen contradicunt asserentes has lite-
ras elidi posse per exceptionem, & quod hic factum est.
& *J. eo. c. literas.* fuit factum tantum autoritate secunda-
rum literarum. [Quia possessio talis] scilicet quæ habe-
tur ab his qui plures dignitates habent; hoc non placet;
sed talem possessionem dicit plus habere facti quàm iu-
ris, quæ prætenditur esse ex tali causa quæ potest esse iusta
sicut hic; nam hic iste poterat possidere, uel de speciali
gratia, uel si ex iusta causa esset concessa. [Facti quoniam]
quando per meipsum possideo, plus habet facti quàm
iuris; ut hic. *ff. ex qui. cau. maio. re. l. denique. & l. si emp-
tor.* Si autem per seruum uel filium possideam, plus habet
iuris quàm facti. *ff. de acqui. pos. l. possessio quoque.*
ff. pro locio. l. 2. ¶ Si autem per personam liberam pos-
sideo, puta per procuratorem, hæc possessio aliquid facti
habet & aliquid iuris. C. de acqui. pos. l. 1. & ideo in pri-
mo casu, scilicet cum per me possideo, non desino pos-
sidere, nec ufucapio incipiet antequam sciam per alium
possidere & suspicatus sim me posse repelli; secus si per

alium possideo. [Irritum] credimus tamen, quòd si-
cut recepta noua cura animarum, uel dignitate, uel etiā
episcopatu, prima uacat; & ille ad quam eius donatio
pertinet, potest eam alii conferre; ita delegatus per hu-
iusmodi literas potest conferre etiam eo permanente in
possessione. *s. de præb. c. de multa. s. de elect. c. cum in cū-
ctis.* dummodo sciat alium possidere, quando confert; sed
si nesciret, dicunt quidam quòd obreptitia est huiusmodi
collatio; & hoc satis uidetur uerum, si uerisimile esset, q̃
si sciret alium possidere, non conferret; sed hæc præsum-
ptio cessat hic, cum in præcepto contineatur, quod confe-
rat & puniatur nisi conferat. *s. de præben. cap. de multa.*
Sed certè præsumptio, scilicet q̃ uellet conferre etiam si
alius possideret, non erat ita uehemens ante constitutio-
nem, de multa. sicut postea; quia prius non erant ibi tot
pœnæ, sicut postea; & ideo hic quod fuit ante constitutio-
nem, non ita præsumebatur quòd contulisset, si sciuisset
alium possidere. ¶ Item facit præsumptionem, quòd
obreptitia est collatio; quia episcopus erat qui posside-
bat; quare non erat præsumendum, quòd papa uellet eū
uulificare inter subiectos suos auferendo sic sibi ecclesiā,
uel dignitatem etiam alij conferendo. imò plus uidetur,
quòd etiam si teneret collatio papæ uel cuiuslibet supe-
rioris, non tamen literæ ualebant dari super collatione
facienda per alium; quia rescripta firmiti iuris sunt. argu-
men. *s. de rescrip. cap. sedes.* ut sint intelligenda contra eū
qui uult imperare literas super beneficio, quod dicat ua-
care, quod uacat de facto & de iure, maxime quia ambi-
tiosum est huiusmodi rescriptum, supra de translat. præ-
lato. cap. licet. Et est potentissima ratio, quia rescriptum
restringitur, & quia imputandum est imperanti quòd po-
tuit apertius dicere; uel hic nouo iure utebatur episcopus,
uel noua collatione, quod ex causa fieri potest, ut
not. in fin. decreta. huius. Item secus in præbendis, quia
accipiendo secundam præbendam prima aliquando ua-
care non intelligatur; non tamen potest prima confer-
ri, quousque possidet eam de facto, sed cogi debet per
excommunicationem & subtractionem aliorum benefi-
ciorum eam resignare, ut hic, & *s. eo. cap. quia diuersita-
tem. J. eod. cap. literas.* ubi not. ¶ Nos credimus idem in
præbendis, si tales sunt quòd uacant de iure per receptio-
nem alterius, nisi quod facilius creditur quòd per obre-
ptionem obtinuit. Ex his decreta. liquet; quia non suffi-
cit sententiam latam esse super priuatione alicuius be-
neficii, quòd ad hoc quòd liceat illi, pro quo lata est sen-
tentia, illud occupare, nisi illud resignet ille qui prius te-
nebat, uel nisi manu militari auferatur ab eo; & si con-
tra factum fuerit, priuatur iure quod in eo habebat, etiā
si ab alio non prohibebatur possessionem capere, dum-
modo sua autoritate capiat, nisi consentiat aduersa-
rius. *ff. de rei uend. l. qui restituere. & ff. ne uis fiat ei. l. si
quis. in princip. ff. in pos. leg. l. si quis. §. missus. ar-
gumen. C. unde ui. l. meminerint.* & idem dicimus in om-
ni sententia, ut etiam post sententiam non occupet ui-
ctor rem sibi iudicatam, sed per executores sibi tradi de-
bet. C. de arbit. l. penult. r. respon. C. de iudic. l. properan-
dum. §. si autem reus. argumen. contra. C. unde ui. l. si quis
in tantam. ibi ante euentum scilicet litis; sed suppl. ibi,
maximè, quia idem est post sententiam absolutam, non est
necessarius executor, quia sufficit ei exceptio rei iudica-
te. *ff. de excep. rei iudic. per totum.* & si quis uellet dice-
re, quòd redditū forte annuum, in cuius possessione erat
aduersarius cui silentium impositum est, adhuc dare de-
beat quousque amittat possessionem. dicat nobis pro
Deo quomodo aliter amittet nisi per sententiam. ¶ Item
nonne peccaret, si redditum daret ei, cui per sententiam
est silentium impositum? argumen. quòd sic, quia ille pec-
cat recipiendo & alter conferendo, & possum eum per-
turbare in hoc peccato & etiam debeat. *2. q. 7. cap. neghi-
gere. & est quasi expressum. s. de appella. cap. pastoralis.*

in s.imo plus uidetur, quod in his incorporalibus iuribus, ubi nihil corporale attingit, ut in electionibus, & iurisdictionibus, & similibus, statim lat. sententia & actor potest ingredi possessionem, & aduersarius possessionem amittit, tamē ut omnis remoueat dubitatio, iudex dicat in sententia uobis adiudicamus ius eligendi, & aduersario silentium imponimus. sic. s. de cau. pos. & proprie. c. cum ecclesia luctina. ¶ Si autem talia sunt incorporalia ubi aliquid corporale attingit, ut in præbendis, possessor condemnatur per aduersarium non prohibetur exercere, ut prius; sed ille, qui in possessione erat, & nunc est impositum ei silentium, cogitur cauere q̄ de cætero illa seruitute non utetur. ff. si ser. uen. l. legi. harum. ubi etiam dicitur, quod si nolit cauere, condemnabitur quanti in lite iurabitur; & si nec possit expelli de possessione, per officialem expellatur, uel dabitur ipsi potestas expellendi, si talis sit iudex qui suam sententiam exequi possit; & erit ipse, qui iurabit, minister iudicis. ¶ Ista autem decre. non obstat superioribus, quia & hic aliquid corporale tangebatur, scilicet corpus & possessiones præbendæ annexæ: & ideo non licebat nec præbendam nec canonicatum illā conferre, cuius possessionem alius tenebat per possessionem præbendæ realis. Vel dic hoc fuisse per obreptionē literarum. ¶ Item nec obstat. s. de appell. c. pastoralis. in fi. quia ibi nihil corporale possidebatur; licet enim canonici, qui non habent aliquam certam præbendam, debeatur beneficium suum uel redditus; nihil tamen corporale ibi possidetur quousque recipiat. ¶ Item fateandū est, quod si postea redditus præbendæ soluantur ei, cui impositum est silentium, quasi ex noua possessione poterit agi, si subtrahantur sibi postea illi redditus præbendæ interdicto unde ui, uel conditione ex hac decre. ut restituatur in possessionem amissam, ut iterum soluat; sed non ex prima quæ sublata est per sententiam. hoc ipsum tamen in excommunicato fallit, quod non petit restitutionē, cui semper obstat exceptio excommunicationis, & cui nihil solui debet. ¶ Sed quid si condēnetur quis per sententiā ad amissionem beneficii uel præbendæ, uel contra possessionem seruitutis pronuncietur in negatoria, an liceat statim eligere, uel beneficium subtrahere, uel seruitutem negare? Videtur quod non, arg. hic. & s. c. proxi. Sed debet licentiam obtinere a superiore, & ab eo qui potestatem habebat priuandi, ut eligerent. j. de iure p. c. cum dilect. s. de cleri. non resid. in princ. c. ex parte. & ut beneficium uel seruitutem tollat. arg. ff. ut in pos. leg. m. l. si inutiles. nam ex quo partibus presentibus facit, satis potest concedere parti uictici ut sua auctoritate denegat petita, uel q̄ occupet possessionem sibi adiudicatam si est talis quod per sententiam exequi possit. argum. a contrario sensu. C. si per uim uel alio modo. l. ult. ¶ Alii tamen dicunt, & bene, q̄ sine alia licentia eligere potest & beneficium subtrahere, & seruitutem negare; & non dicit hic nihil ualere electionem, sed literas papæ propter mendacium. Vel etiam non ualeat electio propter secundam electionem factam de episcopo in præpositum non cassatam; nam nulla ratione uidetur quamuis canonice, quam per sententiam notum est uacare, alii conferre non posset; sed primum est securius. ¶ De possessione autem quam alius tenet, fatemur q̄ non licet alii occupare. argum. pro his qui dicunt quod non requiritur alia licentia. insti. de off. iud. s. ult. ff. de acquir. posses. l. 3. s. fin. ff. si ex noxa. cau. l. 3. in fin. ff. commun. diu. l. sed si res. ubi dicitur quod res adiudicata eius est, cui adiudicatur. Solu. intelligendum est traditionem non interuenisse, uel sunt casus speciales; sed uidetur quod episcopatus uacaret hoc ipso quod accepit præposituram, tamen præpositura non. s. de præben. c. de multa. Sed illa constitutio non habet locum in episcopatibus, quibus nec expressē nec tacite renunciari potest sine uoluntate papæ, ut s. de transla. præla. c. inter corporalia. sed quia non potest resignare, non tenet rece-

ptio præposituræ. ¶ Iusta causa] hodie non hoc licet ex aliqua causa, sed si pauper esset episcopatus, possent ei uiri alia dignitates & beneficia. s. de præben. c. exposuisti. Vel dic, quod personæ nō potest dari dignitas, ex quo est episcopus, sed ipsi episcopatu fructus dignitatis dari possunt ad tempus propter exonerationem debitorum, uel alia iusta causa. Vel dic, quod papa uoluit de speciali gratia providere, cum adhuc uacaret præpositura, capitulum autem, uel alius citra papam, hoc facere nō posset; proximum dictum plus placet.

SUMMARY.

1. *Viuentis locum qui semel scienter occupauit, non potest ulterius ad eum assumi.*
2. *Electio quando ad capitulum deuoluatur.*
3. *Inuestitura potest appellari in iustitiam.*

CAPITVLVM VII.

Post electionem. [Tenuerat] Elionen. episcopus. [Ordinationem] id est ordinatio liberē & sine contradictione aliqua fiat in ecclesia Eboracen. ab archiepiscopo, & secundum formam quæ sequitur; & si contra fieret, non ualeret. [Personarum] id est dignitatum. [Exiterit] & malē; quia in capitulo intelligitur decanus. arg. ff. de uerb. signi. l. familie. ff. qui & a quo. l. i. s. presens. insti. de iure nar. s. plebs. [Ipsius] archiepiscopi institutione, uel mandato de instituendo. [Ipsius] id est capitulum. [Intelligentes] & malē. [Authoritate] intelligebat enim ecclesiam suam ideo uacare; quia institutum ab archiepiscopo reputabant pro non instituto propter priuilegium; & quia dicebant semestre tempus computandum a tempore uacationis usquequo prouideretur, ita quod installaretur, & malē; quia non debet computari nisi usque ad tempus quo archiepiscopus eligit ho. Vel alia tempora debebant deduci de semestri tempore. s. e. c. quoniā. [A te ho.] precepta ut dicebat, sed ho. non fatebatur. [Ab ipso] archiepiscopo. [Primæ] factę a capitulo. [Secundæ] factę ab archiepiscopo. ¶ [Confirmari] & malē. nam concessio capituli non ualeat; quia nō erat ad eos potestas eligendi deuoluta; concessio etiam archiepiscopi non ualeat, etiam si constaret ho. renunciasse uel resignasse, quia ex quo semel locum uiuentis scienter occupauit, ulterius ad eam non potest assumi. secundum quæstio. prima. cap. in personis. secus si ignoranter. septima quæstio. prima. capitu. presentium. [Debit] supra eodem cap. primo. ¶ [Idonee] supra eodem cap. 2. electio enim deuoluitur ad capitulum, non solum propter negligentiam, sed etiam propter peccatum electi. s. de elec. c. cum incunctis. & satis. colligitur hic, quod non solum non tenet electio de ineligiblei, sed etiam nec prouiso; unde non impedit, quin alij, ad quos deuoluitur potestas prouidendi, prouideant. s. de elect. c. cum in cunctis. ¶ Sed confirmatio etiam de ineligiblei facta impedit electionem. s. c. proxi. j. eo. c. literas. Alij tamen dicunt & forte non malē, quod electio iam non impeditur, sed assignatio præbendę, cum alterius electio iam sit confirmata bene impeditur, nisi primam confirmatio primō fuit reuocata, & facit pro eis. s. c. proxi. j. de c. literas. ubi dicit, quod assignatio præbendę non ualeat; sed tamen m datum de ea conferenda ualeat, quia mandat quod post resignationem conferatur, & sicut tenet mandatum, ita ualeat electio. ¶ Et uidetur, quod ille, ad quem pertinet non tantum electio, sed prouisio post confirmationem prouideat, quod talis prouisio ualeat, sed non habet nisi uim electionis, & non confirmationis, ut res potius ualeat quam pereat. infra de uerb. significatio. c. abbate. Confirmatio autem de excommunicato facta, nisi exprimat error, uel nisi esset notorium, dicunt quidam q̄ tenet. ar.

P p 3 s. de

§. de sen. & re iudi. l. ad probandum. §. de exce. c. fi. Alij tñ dāt §. Instituto. ar. §. §. de cau. pos. & propr. c. cum olim. ubi fuit cognitum, de his quæ obiciebantur cuidam infituro ab episcopo, antequam institutio fortiretur effectū. Solu. hoc quod hic dī, uerum est, ubi non refertur qđ qđ ad eligentes spectat electio, & ad confirmantes confirmatio, uel qđ ad aliquem spectat utrunq; simile. §. de app. c. const. l. 2. ubi aut̄ referebat qđ qđ ad ep̄m non pertinebat electio. Idē ē forte dicēdū est, si ad aliū spectaret electio, & ad aliū p̄firmatio, & post p̄firmationē uelēt impedire effectū confirmationis, possent. §. de ele. c. cum dilecti. &

3 no. §. de cau. pos. & propr. c. cum olim. † [Quæ institutio] §. eo. c. appellatur. concessio etiam dici potest inuestitura. Et cum idem archiep̄s qui eligit, eligendo confirmasse intelligatur, prius debet gaudere pacifica possessione, quam aduersarius de crimine cōtra eum audiat in modum exceptionis. §. de app. c. constitutus, ubi no. §. de cau. pos. & proprie. c. cum olim. [Instituto] sententiam istam iustificat uehementē p̄sumptio, quæ erat contra illos qui obiciebant exceptionem renunciationis & abiurationis; & hoc facerent causa morandæ possessionis. ar. C. de fall. l. 2. si autem hæc p̄sumptio non subesset, non uideo causam quare sit legitima exceptio de renunciatione sequente institutione, imo esset legitima exceptio ē post rem iudic. Si autem obiciatur exceptio de aliquo quod præcedat institutionem uel sententiam, tunc p̄sumitur qđ proponatur ad morandam dationem possessionis uel executionem sententiæ, cum sint quasi consecutiuæ ad illam; & ideo non est de facili audienda. ut not. §. de cau. pos. & propr. c. cum olim. §. de dolo. c. cum olim. §. de ap. c. consu. §. de sen. & re iud. c. de cetero. ¶ Vel dic, qđ hic facilius admittenda est acceptio de eo quod p̄cessisset institutionem, quam hæc de renunciatione quæ secuta est; quia non p̄sumitur quis faciliē renunciare iuri suo. §. de renun. c. super hoc. Sed dices, si agenti ex mutuo uel actione alia, & exhibenti infit̄m super eo quod petit, obiciatur exceptio pacti de non petendo uel consimilis, nūquid pp̄ hanc p̄riam p̄sumptionem respuet exceptionē? Rñ. qđ qđ proceditur ordine iudiciario, de facili non debent sequi p̄sumptiones hmoi. 2. q. 1. c. 1. sed in his, ubi non seruatur solennis ordo iuris, magis possunt sequi hmoi probabiles p̄sumptiones. arg. C. ut in pos. leg. l. 1. C. de edi. diui adr. tol. l. 3. potest tñ dici, qđ etiam, si qđ proceditur cum solenni ordine iuris, quod si in

a Quod si index, a dex̄ uehementer suspicaretur pactum de non petendo tantum proponi causa morandæ litis, qđ nō malē faceret si hac exceptione non admissa sententiam ferret, nec cassabitur sentētia propter hoc qđ nō admisit exceptionem, nisi probet ueritatem exceptionis; ad quam probādam semper dicimus eum admittendū, etiam si procedatur sine ordine ut plene dicitur; & dicimus qđ si is, qui proponit exceptionem, tollere potest hanc p̄sumptionem, puta quia incontinenti uelit suam exceptionem probare, qđ audiendus est. ff. ut in pos. leg. l. 1. si is. ar. §. de testi. c. ueniens. si quis tamen bene inspicit prædictam decr. non multum facit pro eis. Vel dic, qđ hæc decr. loquitur, quando petebat per officium iudicis sibi restitui possessionem, de qua apparebat quod eam bona fide habuerat; & ideo ante restituenda erat, quam audiretur quæstio de proprietate, etiam non probata spoliatione. C. de agri. & censu. l. si colonus. li. 1. 2. & no. §. de rest. spo. c. spe. id hoc non placet, quia nunquam inueni H. habuisse possessionem. Inn.

S V M M A R I U M.

1 Libellus qđ sibi detur p̄benda quamprimum facultas se obstyle

rit, an ualeat.

Præbendam sibi debitam si quis negligat, an possit aliam petere.

CAPITVLVM VIII.

C Vm super quæstione Trid. [Præbendæ.] & §. Triden. canonici precibus episcopi annuentes tein canonicum recipiūt, & locum in choro & capitulo habuisti, domum in canonica possidisti; cum ius ex illis canonicis qui p̄bendam in ea primò possident, ut primò institutus fueris & receptus, & nunc uacet beneficium, postulabas ut illud faceremus tibi dilatione postposita assignari; pars uerò altera respondebat qđ cum inter donationem ecclesiæ certus sit canonicorum numerus autoritate sedis apostolicæ & iuramento firmatus, nosque ei mandauerimus ut O. in canonicum reciperent & p̄bendam sicut uni ex alijs assignarent, & ita nos igitur concessionem prædictæ p̄bendæ præfato O. in Trideu. canonicis factam, ratam habentes eam duximus confirmandam. [Opponere] hæc replicatio, scilicet non potestis contra me excipere, quod non teneat promissio uacaturæ, quia uos promissistis; quæ potius dicenda est defensio uel allegatio, uidetur qđ semper scilicet & ante litem contestatam & post proponi potest, sicut super eum de iure allegare potest; & est hoc uerum, ubi constat de facto scilicet qđ eum receperunt, sed si de facto nō constaret, licet posset proponi post litem contestatam præmissa replicatio, tamen receptione testium facta super ea testes introducere non potest. [Quod se]. §. de excep. c. ecclesiasticæ. [Sententia] iter. no. quod hæc sententia est de futuro, scilicet quod deur huic clerico præbendam quamcito se facultas obtulerit, & est incerta, & sic est contra. ff. de usur. l. 1. in prin. C. de sent. quæ sine cer. quan. pro. l. 1. Item uidetur per tenorem sententiæ, quod si libellus fuerit incertus, & de futuro, quod iniquum. §. de libel. obla. c. significauit. Solu. nos dicimus quod canonici Triden. diffamabant statum huius canonici, dicēdo quod non ualebat receptio eius, quia erat de uacatura; & idcirco egit contra eos conditione ex illa l. diffamari. C. de inge. manu. & tunc bene sequitur sententia ista, in qua repelluntur ab eius perturbatione, & præcipitur quod detur sibi p̄benda, quando facultas se obtulerit. Vel dic, quod clericus non agebat; sed canonici contra clericum qui erat in possessione canonicatus & expectabat p̄bendam quando esset facultas, dicentes & denunciantes quod non poterat tenere illud beneficium sine peccato, & quia defecerunt in probatione imponitur eis silentium, & mandatur quod deur sibi p̄benda, cum se facultas obtulerit; & hæc adiectio potius uenit, quia sic est de iure, quam ex ui petitionis; ut not. supra de p̄bend. cap. dilectus filius. Vel dic sicut continetur in registro, quod iste canonicus p̄bendam uacantem petebat a capitulo, sed succubuit in petitione eius, quia non ipsi sed alij debebatur; tamen quia papa uidit quod de iure debebatur sibi alia, dedit hanc sententiam; nec esset alij sic licitum iudicare, cum de hoc actum nō esset, nec agi potuisset. ¶ Fatemur tamen, quod si petatur p̄benda a recepto in canonicum, cū offerret se facultas quod danda est ei; & confert sibi hæc sententia, quia de cetero non patietur controuersiam canonicatus, & etiam quia deberet habere primam p̄bendam canonicatus, quæ uacabat, nisi expressē probauerit apparere uel facti euidentiā, uel probationibus quod non offert se facultas. supra de p̄bend. cap. relatum. & cap. dilectus. Vel dic quod bene ualeat huiusmodi libellus, si recipiatur, & sententia, argument. C. de sentent. quæ sine cert. quant. l. secunda. quamuis a principio possit cogi actor ad maiorem expressionem. de hoc not. supra de restit. spo. l. spoliato. cap. cum ad sedem. † Argument. sumunt quidam ex isto capitulo, quod si aliquis negligat p̄bendam sibi debitam, quod potest nihilo minus aliam petere.

re. ar. C. de proxi. sac. scri. l. unicuique; arg. contra. s. de re. ind. c. quauis. [Carere] cū se facultas obtulerit. s. de præb. c. relatum. & c. dilectus. ubi no.

S V M M A R I V M.

1 Legatus pape non potest providere, nisi cogat primo possessorem ad resignationem.

2 Collatio pape ignorantis alium possidere an teneat.

C A P I T V L V M IX.

Literas ueltras. [Concilij]. s. eo. c. nulla. [Præpositū] pro D. clerico; allegabat. n. pro D. clerico, q. a primam præbendam, quam habebat præpositus in ecclesia sancti Gerardi, uacasse intelligit, cum receperit maiorem ecclesiam; uel ad minus tamen cum postea in eadem ecclesia acceperit præposituram & quia non poterat habere præbendam annexam præposituræ, & præbendam antiquam in una ecclesia. [Est electus] & nihilominus priorem præbendam retinuit. [In ecclesia] sancti Gerardi. [Consuetudine] que non fuit toleranda, ut j. sequitur. tot. n. clerici consuetudine debent, quot sunt præbende. s. eo. c. 2. 89. dist. c. singula. [Quoniam] no. ep. m. nō posse dispensare, ut quis in una ecclesia habeat plures pben. das. [Prior uacare] dicit ut no. s. de præb. c. dudum. de cler. non refert. in præb. c. ul. t. [Confirmationem] hæc confirmatio nō tueretur priorem finem, quin ea non cassata possit ille ad quem de iure pertinet eligere ad eandem præbendam pro suo uelle. Nec est ad hoc contrarium quod infra sequitur; quia hic loquitur de legato pape qui non potest providere nisi primo cogat possessorem ad resignationem. Et est rō diuersitatis, quia magis est restringenda potestas extraordinaria; qualis est potestas delegata, q. ordinaria. s. de præb. c. de multa. Sed s. eo. c. q. diuersitatis. ubi uidetur idem et in ordinaria; sed certe ibi non dicit, quia ordinarius non possit eligere, anteq. possit for renunciet; sed dicit cogendi sunt renunciare. t. mo dicunt quidam, q. si ipse papa daret ignorans alium possidere, non teneret eius collatio. ar. s. de pri. c. dudum. ff. de nat. reit. l. 2. Item est alia rō, quia non presumendum est, q. papa per suas literas uelit aliquibus dare eam litigij & litis, sed bene intentio pape est, q. possessioe auocata a possessore q. ecclesia detur imperatori literarū. Sed in dño ordinario presumitur qd uelit oīno ius suum defendere. j. de feu. c. 2. ff. si quis ius di. non obtin. l. 1. Item non est is q. ff. quod cum sal. tu. l. 1. s. ff. & quod no. s. de elec. c. nihil. quia hic loquitur de confirmatione quam constat esse nullam, & q. est ius scriptum. & que est impossibilis de iure. ar. ff. de execu. tu. l. quod testō. quia ex quo præbende distincte sunt in aliqua ecclesia, due præbende non pnt uni in una persona; sicut nec una pben. da pōt diuidi in duas personas. s. de pben. c. tue. 89. dist. c. singula. [Dici] & est hoc casu dicendum, q. nullo mō potest eps dispensare, ut hic satis innuitur. [Præbenda] quam habebat in ecclesia sancti Gerardi. hoc intelligimus uerum, si illā habebat in eadem ecclesia, secus si in diuersis præbendas acquirat. [De facto] s. eo. c. cum nris. ff. ad muni. l. si municipi. C. de pac. dot. l. si mulier. 26. dist. c. acutius. ar. pñū j. de testa. c. of. C. de actio. & oblatio. capitul. quoties. C. de rei uxo. leg. 1. s. sciendum. [Conferre] idest. de facto assignare; nam & ante poterant isti executores præbendam de iure uacantem quo ad ius conferre, & sibi assignare, ut supra. de præb. c. de multa. Item satis honestum est, q. etiā de facto uacet præbenda, qñ alij cōferatur. Vel dic, q. licet dñs, ad quem pertinet collatio illius præbende, possit eam cōferre qñ uacat de iure, legati tñ eius hoc facere non pnt, nisi hoc expressē contineatur in literis q. alius possidet. s. eo. c. cum nostris. ubi no. & melius s. de præb. c. extirpādē. Plus placet, q. ideo dicitur uacare de iure; quia in ueritatē prelati non est, ut no. s. de elect. c. cum dilectus. de facto tamen non de iure est prelati, uel canonicus; quia eius electio est confirmata, uel de eo prouisum per eum ad quem pertinet collatio; & ideo tenet & ualent quæ-

cunque eo sunt nomine dignitatis suæ uel præbende. ff. de offi. præto. l. barbarius. & ideo necessaria est amoris sententialis etiam de facto, ut hic; si autem per talem esset prouisum, uel confirmatio facta per illum qui non haberet potestatem prouidendi uel confirmandi, tunc non impediretur electio uel prouisio eorum, ad quos pertinet electio uel prouisio, etiam si possideret alius. Nec cōtradicit. s. eo. c. quia diuersitatem. quia capitulum Ebrecen. bene habebat pntem dandi possessionē præbendarum. s. eo. c. post electionem. & non archieps; & ideo ex quo possessionē legitime habebat, & tenebat a decano, nō debuit alius mitti in possessionē illā, nisi prius eis auferrent qbus erāt collatę per capitulū, licet eligi posset.

S V M M A R I V M.

1 Literæ an ualeant, si rescriptum est pro aliquo in ecclesia, ubi nō est certus numerus canonicorum, neque sunt præbende distincte, q. recipiatur in canonicum, & assignetur sibi præbenda, uel beneficium cum se facultas obtulerit.

2 Clausula non obstante certo canonicorum numero, quid operetur in literis pontificiis. in nu. 3. & 4.

3 Canonicorum electioni non est necessaria forma, sed sufficit solus consensus, secus tamen in electione ecclesiarum uiduatarum.

C A P I T V L V M X.

EX parte. [Credens.] Tamen malè crederet, cū non essent ibi determinatę præbende, uel certus numerus canonicorum esset determinatus. [Assensum] q. essent canonici non facto epī uel archiepi; quia quod nullum erat, per rati habitationem non poterat confirmari. s. de ele. c. auditis. [Opponere] nomine suo, & pro iure suo, quia contenti erant, uel in præiudiciū suum, uel alias de iure suo dicebant; aliter autem agere uel se opponere pro sua ecclesia, uel pro eius defensione non possent. Sed dic ut not. s. de test. c. cum olim. [Nullatenus.] t. Hac ratione dicunt quidam, q. si scriptum est pro aliquo in ecclesia ubi non est certus numerus canonicorum, & nec sunt præbende distinctę, q. recipiatur in fratrem & canonicum, assignetur sibi præbenda uel beneficium, cum se facultas obtulerit, q. non ualent literę; nam si diceretur contra, sequitur absurditas. s. quod statim habebit & canonicatum & præbendam; quia semper offeret se facultas, dummodo canonici qualitercunque possent inde cōmodē uitam ducere. Item litera non potest aliter intelligi; quō enim recipietur iste in ecclesia in qua non est certus numerus canonicorum, cum nunquam sit extitura cōditio, quia nunquam potest uacare canonicatus uel præbenda; nam ubi non sunt distinctę præbende, ibi per cōsequens non possunt uacare nec canonicatus nec præbenda. s. de præb. c. dilect. ultra medium. Item rescripta huiusmodi sunt ambigua, & ideo restringenda. s. de transact. c. licet. t. Si autem adijciatur in literis hæc alia clausula. non obstante certo numero canonicorum. Idem est q. hæc clausula ad nihil ualet, nisi ad hoc; quia si mandatur q. statim recipiatur. s. antequam uacer canonicatus, non poterit recipi nisi in literis posita sit prædicta clausula; & ideo non ponitur in literis, non obstante certo numero præbendarum; quia non est intentio pape, quod detur alii cui præbenda uel portio, antequam uacet. t. Si autem in literis apostolicis contineretur, q. recipiatur in canonicum & in fratrem non obstante certo numero canonicorum, nec adijciatur hic alia clausula, & assignes sibi præbendam uel portionem si uacat, uel quæ primō uacauerit. isto casu bene debet recipi in ecclesia, quæ non habet certum numerum præbendarum uel canonicorū; hæc enim clausula nihil tollit, sed adijcit, q. etiam in ecclesijs, ubi est certus numerus canonicorum præfinitus, possit sibi prouideri. Dicunt quidam, q. statuto certo numero canonicorum intelligitur per consequens & statutus certus numerus portionum, etiam si non ibi sint distinctę præbende; & econtra statuto certo numero præbendarum, uel portionum, intelligit certus canonicorum numerus statutus

tatus; & similibus casibus quando unum sic est accessorium alteri, rupto principali intelligitur ruptum accessorium; quia accessorium capit naturam principalis per l. si cum. s. qui iniuriarum. ff. si quis cau. sed non sic uidetur e contra, scilicet quod rupto accessorio rumpatur principale. ¶ Alij tamen dicunt contra, & dicunt quod non debent habere beneficium de ecclesia, nisi offerat se facultas, non qualiscunque, sed talis quod honeste possit inde uiuere, secus dum quod consueuerit, & secundum consuetudinem provinciarum. ¶ Affectant. ¶ Not. quod in electione canonicorum non est necessaria forma, sed sufficit solus consensus; secus in electione ecclesiarum uiduatur. s. de elect. c. quia. [Suppetunt] quando enim suppetunt facultates; quia non legimus ecclesiam, sed honoratur, quod sit a maiori parte ratum habetur. j. de his quæ si a mai. par. cap. c. 1. Si autem facultates non suppetent, tunc quia esset opprobrium ecclesie, si sui clerici mendicarent. g. dist. c. diaconi. & quia esset iniquum, & contra iuris formam. s. de testi. c. 1. unus solus potest contradicere. 1. 2. q. 2. c. non liceat. & not. de hoc. s. de testi. c. cum olim. Inno.

S V M M A R I V M.

- 1 Eligendi potestas in alium iranslata, an & quando reuocari possit. Et quid in donatione.

CAPITVLVM XI.

Constitutus. [Nostrum] Mādaueat enim dominus papa legato, ut collationem quam episcopus Laudon. fecerat sacerdoti H. canonico eiusdem Laudon. ecclesie, faceret inuoluntate obseruari. [Canonice] quia digno, secus si indignus, ut c. causam quæ. s. de elect. & ar. j. ut eccle. benef. c. ut nostrum. ar. l. sicut. ff. de serui. & ff. de rit. nup. l. quanquam. nam hoc tacite intelligitur in tali concessione, ut eligatur idoneus. [Cōtra formam] & sic non potest eam reuocare, quia perfecta donatio est, de hoc not. s. de elect. c. in causis. [Cōtra formam] s. de elect. c. in causis. ubi inuitur, quod quando in alium transferre eligendi potestas, quod licet eam reuocare re integra. Solum hæc decretalis loquitur in donatione quæ fit gratia donatarij, quam reuocare non licet inuito donatario, ut not. s. in decre. contraria. & hoc apparet ex uerbis hic positis, ubi dicit. potestatem sibi dedisti sacerdotalem præbendam conferendi. nam sæpe prælati pro magno dono conferunt alicui potestatem istam, scilicet conferendi unam præbendam; quia licet hoc inhibeat de uacaturis, de uacantibus tamen licet. decre. autem contra non loquitur in donatione, nec in collatione ratione potestatis, quæ fit favore prouidentis, sed favore ecclesie; & talis prouisio potius pertinet ad onus quam ad utilitatem compromissarij. [Ad consequentiam] j. eo. c. ult. [Concedatur] quasi diceret, non concedimus quod tales concessionis, fiant scilicet quod alicui liceat conferre primam præbendam.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutio facta super ecclesiis, monasterijs, dignitatibus, & honoribus ecclesiasticis, non extenditur ad episcopatum.
2 Dispensatio, quod non obstat defectus natalium dignitatibus ecclesiasticis obtinendis, non inuat ad episcopatum.
3 Dispensatus, quod ad omnia spiritualia licite assumatur, eligi tamen non poterit in episcopum.

CAPITVLVM XII.

Dilectus filius. [Extendi.] Hodie autem nisi intra tres menses eligatur uacante cathedrali uel regulari ecclesia, deuoluitur potestas eligendi ad superiorem proxim. supra de electio. cap. ne pro defectu. ¶ Sed oppones, ut quid ergo membranas occupat? ut 1. 9. dist. c. cap. si romanorum. s. item si uersus fi. ¶ Respon. quod uile est, quod in hac decre. dicitur, scilicet quod licet uis aliquod fiat super ecclesijs & monasterijs ecclesijs, non tamen extenditur ad episcopatum, & idem dicimus si super dignitatibus uel personatibus fieret aliqua constitutio non extenditur ad episcopatum; ¶ & ex hoc

dicimus, quod si aliquis habeat dispensationem quod non obstat defectus natalium uel aliud quin possit honores & dignitates ecclesiasticas obtinere, tamen non poterit episcopatum obtinere quia dispensationes restringendæ sunt. j. de consan. & aff. c. quod dilectio. Imo plus dicimus, quia si dispensatum esset cum aliquo super episcopatu, non intelligitur dispensatum super archiepiscopatu. 1. 2. dist. c. nos eo lu. ¶ Sed & si dispensatum esset quod ad omnia spiritualia licite assumatur, tamen eligi non poterit in episcopum; nam in generali obligatione non comprehenduntur ea, in quibus specialiter concessurus non præsumitur. C. quæ res pig. obli. non pos. l. 1. Cum autem hæc dignitas excellens sit inter alios, & speciali privilegio gaudeat, & inuenta ipsam aliarum dignitatum iuribus non comprehendit, sub generali obligatione uel constitutione eam comprehendere non credimus. ar. hic.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbendæ uacaturæ promissio ex Lateranens. Concilio improbat, & ideo non tenet.

CAPITVLVM XIII.

Ex tenore. [Causa] Forte petebat abbatem conuentum de bello fore cogendum ad prouisionem eius propter promissionem sibi factam. ar. j. de iure patro. c. pastoralis. uel ecclesiam uacantem petebat, tamen propter rationem hic assignatam non ualet petitio. [Quod primam] quod idem fore ac si diceret, faciam te prælatum primæ ecclesie, quæ mihi uacauerit, ubi non poterat se offerre facultas dandi beneficium uacaturum; nam nisi uacauerit, non confertur, nec promittitur; & hoc statutum est ex Lateranens. concilio nisi per uacationem. si autem aliter posset se offerre facultas, secus. j. eo. c. prox. & si pœna promissa esset, non credimus eum obligari. C. de pac. l. ut. ff. de uer. obl. l. stipulatio. & nota quod quodocunque; & quomodocunque fit promissio uacaturæ, non tenet per hunc text. & per totum quasi hunc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Promissio præbendæ cum potero, cum se facultas obtulerit, quomodo intelligatur, & quibus casibus teneat.

CAPITVLVM XIII.

Accedens. [Offerre] Hæc promissio excusatur, quæ non tenetur ei prouidere semper cum uacat. ponamus quod post talem promissionem uacat ecclesia, sed indignet sacerdote, certe non dabitur præbenda ei cui promissa est, sed assumetur ad eam sacerdos; nam cum dicat cum potero intelligitur recte. 2. 2. quest. 2. cap. faciat. & de iure. s. de rescrip. cap. sciscitatus. & honeste. de pœ. dist. 2. cap. charitas. ff. de condi. insti. l. filius. & commode. ff. de uerbo. sign. l. nepos procul. cum autem simpliciter dicitur primo uacans beneficium, secus, quæ tunc præcisè tenet. Item est & alia ratio quæ hic assignatur; quia cum dicitur cum potero, multi sunt modi possidendi sine morte cuius de siderium fuit specialis causa prohibitionis uacaturarum. s. eo. c. 2. nam alias potest offerri facultas, quia prouentus & præbendæ augeant. s. de const. c. cum M. & quia sunt alique ecclesie quæ non habent numerum certum, ubi possint constitui canonici sine uacatione. s. e. c. ex parte. Est ergo fixè tenendum, quod promissio de uacatura non tenet, ubi autem non fit mentio uacaturæ tacite uel expressè, ut hic, bene tenet promissio. Nec est contra. s. prox. decre. cum ibi tacite fit mentio, ut ibi non. similiter bene tenet promissio, si dicat promitto tibi prouidere uel ecclesiasticum beneficium dare. 1. 2. q. 2. c. quicunque. tamen si aliquis promittat alicui prouidere in aliqua ecclesia specialiter, quæ hæt distinctas præbendas, non credo quod ualeat promissio. ar. contra. s. de præb. c. dilectus filius G. & c. relatum. nam ibi dicit, quod tenet receptio in canonicum, & per consequens habebit præbendam cum facultas se offerret, ergo & eadem ratio ne simpliciter potest sibi promitti præbenda cum se faciat

tas obtulerit, sed potest responderi quod aliud est quod accessio datur, quam quando pura promissione, quod non licet. Sed si episcopus non haberet nisi in una ecclesia collationem præbendam, & promitteret alicui prouidere cum se facultas obtulerit, tenet promissio; quia potest esse quod ab alio obtinebit, ubi sibi faciet prouideri.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus potest residere in capitulo ut prælatus, & aliquando ut canonicus, & tunc moram capitulo sue eius negligentiam suppleri potest.

CAPITVLVM XV.

Postulatis. [Sed ut canonicus] quia forte ius canonici & præbendam ex speciali gratia habet in eas nec facias uim, utrum uni soli episcopo sit seruata gratia. si sit canonicus alicuius ecclesie sue generali priuilegio concessum sit, quod quicumque est episcopus, sit & canonicus alicuius, uel uocem habeat canonici in electione, uel in aliquo alio tractatu, & secundum hoc non ualebit uox episcopi plusquam alterius canonici. Item & secundum hoc dicitur tantum capitulum canonicorum, & non commune episcopi & canonicorum; quia ibi episcopus non interfit ut episcopus. Sed si tanquam prælatus sit in capitulo, & sit unum capitulum commune episcopi & canonicorum, & ibi episcopus sit ut episcopus, puta quia uox eius præualeat uoci cuiuslibet alterius inferioris, tunc imputatur ei nisi eligat, quia totum ius episcopale & canonicorum fingitur esse unicum in electione faciendâ, unde ab uno in alterum transire non debet; sed quando unam uocem habet in capitulo, tunc non unitur ius utriusque, sed adiicitur iuri episcopali quod unam uocem habeat in electione. Item quando tanquam prælatus est in electione, ideo imputatur sibi, quia potest uacare capitulum & alios cogere ad electionem, sed quando est tanquam canonicus secus est, & ideo magis imputatur in primo casu, quam in secundo. Nec obstat si dicitur, pares sunt omnes in negligentia, etiam si tanquam canonicus interfit; ergo omnium negligentia pariter puniri debet. Sed de sup. neg. præl. c. dilectio. s. de ele. c. bo. me. mag. Dic quod hoc est; quia alterius personam gerit in prima electione, & alterius in secunda. Item prædicta habent locum. si quod ad alium non deuoluitur potestas eligendi, si tanquam episcopus interfit capitulo; sed tamen si appellandum fuerit, ad ipsam appellabitur. ff. quando ap. l. i. s. i. in fi. & est hoc ea ratione, quia licet episcopus & canonici faciant unum capitulum in electione, non tamen est unum capitulum in iurisdictione faciendâ; imo cum ad solum episcopum pertineat iurisdictionis, ad ipsum appellare licebit, & repetere quod diximus. s. de offi. or. c. irrefragabili.

CAPITVLVM XVI.

Cum dilecta. [Eorum] s. eo. c. constitutus.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbendam ad eandem petendam cum multi concurrunt, quomodo procedet is qui eam possidet, & in nu. 2. 3. & 4.
- 5 Titulum sue possessionis quando cogatur quis probare.
- 7 Donatio uel possessio non potest esse nisi certa rei.
- 7 Quæ sunt in iudicio fortiumur effectum etiam præter scientiam condemnatorum.
- 8 Decretum quodamodum, & snia fieri debet cum causæ cognitione.
- 9 Executor quando possit suspendere a collatione beneficiorum.
- 10 Dominium rectoris uia transiit ad legatarium, uel donatarium cum mortis.
- 11 Hæres tenetur personali actione ex testamento, sicut si propria re hæres uel alienam legasset.
- 12 Optio inest non ualet ante aditam hereditatem.
- 13 In beneficiis plenissima faciendâ est interpretatio, cum absque alicuius dispendio conceduntur.
- 14 Qui optat uel reseruat uel qui suspendit semper de certa præbenda hoc facere debet.

CAPITVLVM I. in vi.

Via cunctis, & j. [Per priorem] iuste prior erat executor alterius parisi [Impedire] bene dicit, quod non

precessit aliqua inhibicio, quæ posset impedire collationem factam autoritate episcopi; nam bene præcesserat aliqua inhibicio, sed non talis quæ posset impedire collationem autoritate episcopi factam, sicut ex sequentibus apparet. [Præmissæ literæ] pro se impetrare, & [Alteræ] cum plures concurrunt ad unam eandem præbendam petendam, ille qui illam possidet tempore uacationis uel alio modo, hoc modo procedet; quia quicumque sit ille qui petit illam coram iudice ordinario ipsius possessoris, possessor quæret ab actore an petat præbendam quasi sibi debitam, an quasi suam; quia si petit eam quasi debitam, tunc cogetur dicere causam suæ petitionis. si quare sit sibi debita uidelicet, quia canonicè ad eam est electus, uel quia ad mandatum papæ, uel etiam sine mandato receptum est in canonicum. s. eo. c. ex parte. s. de præb. c. relatum. s. de lib. obla. c. dilecti. & sic postea causa suo Marte perueniet ad finem. ¶ Si autem papa mandet capitulo quantuncunque præcipiendo quod alicui det præbendam, tunc non competit aliqua actio directio ad petendam præbendam, sed ad puniendum capitulum de inobedientia, ut no. s. de præb. c. dilectus; sicut si papa mandaret alicui executori quod alicui conferret aliquam præbendam, & non conferret, puniendus esset; ut no. s. de of. dele. c. pastoralis. in prin. sed & tunc quando papa maderet alicui quod prouideat, nulla actio competit ad petendam præbendam coram ordinario, sed coram ipso executore bene potest eam petere, licet executor sine ulla præcedenti cognitione possit eam conferre; ut not. s. eo. c. proposuit. & in isto casu sci licet quando petitur præbenda sibi debita, si superueniat alius qui similiter dicit eandem præbendam sibi debitam uel suam esse, procedet hoc modo, quia illi qui primò obtinebit dabit præbendam cum cautione de seruando indenè. ff. de rei uen. l. i. a quo. & de hoc plenè no. s. de sent. & re iudi. c. super eo. uel ut not. s. de rescript. l. mandatu. ¶ Si uerò petat præbendam ut suam, tunc oportet eum probare, quod ille qui eam contulit habuit potestatem eam conferendi siue a papa, siue a sua autoritate, & quod legitime eam contulit, si quod uacabat, & personæ idoneæ, quamuis quilibet præsumatur idoneus, & tempus competens, nisi probetur uel præsumatur s. s. de præsum. c. dudum. j. ut ec. benef. c. i. ¶ Cum. n. talis prouisio uicem obtineat & electionis & confirmationis, oportet quod probet & ea quæ pertinent ad electionem, & ea quæ pertinent ad confirmationem legitime factam. Si uerò alius esset elector, alius confirmator, sufficeret petenti præbendam quod probaret confirmationem legitime factam, etiam si nihil de legitimitate electionis constaret; & de hoc plenè not. s. de elect. cap. cum dilectus. & s. de do. & contu. cap. cum olim. ¶ Si uerò nullus coram ordinario suo petat præbendam suam, sed executor cui scriptum est quod alicui præbendam conferat, postquam contulerit præbendam quasi exequens mandatum papæ (cum enim mandatum est quod etiam inducat in possessionem & contraditores compescat) dicimus quod male fecit iste executor; quia licet possit præbendam conferre non uocatis his quorum interest, tamen nullo modo debet auferre possessionem alicui, nisi uocato & conuicto possessore, nec etiam alias statum possessionis mutare. C. si per uim pel alio modo. l. fi. nisi primò collationem fecisset partibus uocatis & cum causæ cognitione, quia tunc non esset necessaria magna cautio cognitio in danda possessione; quia tunc datio possessionis est executio collationis primò factæ cum causæ cognitione; nec uidetur uis faciendâ in executione papæ, siue dicat conferas, siue adjiciat etiam in possessionem inducas; quia semper possessionem dare potest. argum. s. de offi. deleg. cap. significasti. ¶ Sed quid si duo sunt confirmati & per eos qui confirmare possunt? puta quia unus confirmatus ab ordinario, alter a delegato Pape? si uterque horum conueniatur, uidetur procedendum, sicut quando conueniuntur hæreses qui inter se de hereditate

reditate contendunt. C. de peti. hære. l. ult. & C. famil. er. c. l. penu. ¶ Si uero contra alios agant nomine ecclesiæ pro redditibus, & ecclesiæ iuribus, nullus cogetur eis respondere, nisi prius probet suam confirmationem canonicam, puta factam uocatis qui fuerunt uocandi; sufficit tamen probare confirmationem factam uocatis his, quos res tangebatur; uel si nullus fuit uocatus in confirmatione, oportet quod probet electionem & confirmationem legitimè factam fuisse, & sunt hæc uera etiam si in possessione est prædictus electus. ¶ Nec obstat si dicas, nemo cogitur probare titulum suæ possessionis. C. de peti. hære. l. cogi. quia illud habet locum ubi non præsumitur contra possessorem; at hic secus est, cum controuersiam patiatur super dignitate sua, & maxime in nouitate. ¶ In omnibus autem prædictis, ubicumque iudici uisum fuerit expedire, utilis est prædicta cautio de indemni seruando. Per hunc autem modum prouidetur contra executores plurium, quorum quilibet fulminat sententiam excommunicationis; quia iussu ab eis appellari potest, nisi primo quisque probet de iure suo uel coram ordinario, uel coram delegato executore, uel forte non tenet sententia excommunicationis, quia cum executor de quo actum est, non habeat iurisdictionem super hunc possessorem; nisi indebitè contradicat, quia super ipsum non habeat expressam iurisdictionem, & ipse nisi indebitè contradicit nolendo dare possessionem sine cognitione; ergo nec excommunicare potest eum, pro prædictis facit. ff. de po. l. i. s. apud iulianum. ff. de petiti. hered. l. si debitor. [De capitulo] supra de rescript. cap. eam te, repete quæ ibi not. [Esse sublatam] repete quæ not. s. de rescript. cap. capitulum. in gloss. quæ incipit, uidetur. & de præbend. cap. inter cetera. & dic quod si mandatur ei, ad quem spectat collatio, ut aliquem in canonicum recipiat & ei præbendam conferat, executore dato ad compellendum tamen si præbenda illa alteri conferatur, tenet collatio, licet peccet conferens & puniendus sit; quia per talem formam apud ipsum ordinarium semper remansit potestas; ut s. de præben. cap. dilectus filius. tam in primo, quam in secundo; nisi esset in rescripto, decernentes irritum & inane & c. uel nisi esset ià receptus in canonicum; ut s. de præben. cap. relatum. & c. dilectus filius. ¶ Si uero datur executor ad prouidendum, tunc non ualet collatio per ordinarium, quia papa dando potestatem executori, subtrahit eam ordinario; ut s. eo. tit. cap. proposuit. argumen. ff. de condi. indeb. l. cum ita legitur. & ff. de procur. l. pomponius. s. sed & is. & 45. dist. cap. disciplina. & quia negotium uidetur ad se reuocasse; ut s. de præben. c. inter cetera. ¶ [Contulisset] etiam ante uacationem, & fuit stultus iste executor, qui uerbis præbendam uel dignitatem non uacantem & incertam alicui conferebat; quia si uolebat; quod statim haberet, hoc erat iniustum. s. de concess. præben. non ua. cap. i. si uolebat quod statim haberet locum nec ius in possessionem, uerbum facto contradicebat; quia cum nihil conferret, se aliquid conferre dicebat. Item donatio uel possessio non potest esse nisi certæ rei. [Not. tamen propter hoc.] Ignorantia enim prælati nihil facit, quominus priuilegium papæ teneatur priuilegiatum. J. de reli. do. c. cum dilect. [Similiter] non est bona ista similitudo, sicut ex inferioribus patebit. [Quid lex] quid sit lex, quid constitutio, quid decretum, quid decretalis epistola, quid dogma, quid mandatum, quid interdictum, quid sanctio. not. in decretis dist. 3. & 25. q. 2. cap. si quis dogmata. [Astringunt] repete quod not. s. de consti. cap. 2. & s. de postu. cap. i. [In priuilegijs] hæc allegatio licet uideatur bona, non tamen est perpetua, nec semper tenenda, ut plene sequitur. J. in responsione parisi aduersæ, ibi ex parte uerò tua. [Aliquid speciale] & sic apparet secundum intentionem allegantis, quia littera pro ipso directa censenda est iure priuilegijs, & ita non sit necessaria sententia epi, quod falsum est, ut J. sequitur [Sup his]

f. q. ipse acceptaret, & postea acceptaret. [Nō ualebat] benedicit pars ista, si sententia uel decretum papæ fuisset de certa præbenda uel dignitate; sed hæc non ita, quia papam tantum irritum esse uoluit, si quid fieret de dignitate quæ ipse acceperat, sicut in hac decre. s. proxi. continetur. i. postquam acceptaret; quia aliter esse non poterat. [Intel] ligi optima & uera est hæc responsio, & ualde notabilis, & est arg. opt. ad hanc responsionem. ff. de acqui. poss. l. qui. absenti. in prin. [Facultatem] hoc intelligunt quidam uerum, quando quis per se presentem uel per nuncium suum impetrat huiusmodi indulgentiam, quia licet absens uel ignorans sit ille, qui potestatem habet excommunicandi, tamen non tenebit excommunicatio lata post huiusmodi indulgentiam. Non enim oportet, quod notitia huiusmodi indulgentiæ perueniat ad illum, uel ad omnes qui potestatem habent excommunicandi, cum penes multos possit esse hæc potestas; sed sufficit illum scire, cui conceditur indulgentia; & obtinet quod dixi, non solum si impetratur indulgentia, quod non possit excommunicari, sed etiam si in indulgentia dicitur prohibemus omnibus ne quis eum excommunicet; quia semper huic presenti per se uel per nuncium conceditur priuilegium, & ideo statim gaudet priuilegio indulgentiæ; quia sic præsumitur priuilegiantem uoluisse, ex quo simul concurrunt uoluntates; secus autem esset, si prohibitio in pœna absentis tantum daretur, quia tunc satis dici posset quod illa prohibitio non ligaret absentem, nisi a tempore quo sciret. s. de priuilegijs. c. 1. s. de consti. c. 2. s. de ap. c. super eo. nisi ex genere inhibitionis contrarium præsumeretur papam uoluisse, ut est in inhibitione alienationis. s. de do. c. ueritatis. ¶ Ea autem quæ sunt in iudicio ut sententiæ diffinitiuæ, & interlocutoriæ, & excommunicationis, etiam præter scientiam condemnatorum statim habent suum effectum. ¶ Si autem nec per se nec per nuncium præsentem impetraret, sed proprio motu, uel ad alterius supplicationem papa uel alius priuilegiatus concederet prædictam indulgentiam, tunc nisi apparet de contraria uoluntate concedentis indulgentiam, non gaudebit beneficio indulgentiæ, nisi postquam peruenit ad eum. 2. q. 5. c. quanto. ff. de acqui. poss. l. qui. absenti. & idem uidetur in reuocatione indulgentiæ, & cuiuslibet mandati; quia non oberit reuocatio absentibus, nisi postquam peruenit ad eorum notitiam. ff. de procur. l. si procurator. ff. de instit. l. sed & si. ff. mand. l. si mandafem. & l. si precedente. s. de procu. c. pen. imo adhuc plus est in mandato; quia si etiam a presente procuratore reuocem mandatum, non fit præiudicium litigatoribus absentibus si nesciant, ut in prædicta l. si procurator. ¶ Et hæc intelligimus uera, quod reuocatio mandati non obest, quin etiam pro his quæ ignorans fecit, post reuocationem mandati habeat contraria mandati, ut in l. præal lega. uel etiam quod non teneatur de inobedientia, tunc sciens reuocationem usus est indulgentia non gerens se pro excommunicato, sed tamen bene tenet excommunicatio lata ab eo cui restituenda est potestas excommunicandi, ex quo reuocatio peruenit ad excommunicatorem; si autem habet animum reuocandi, statim ex tunc non ualet quod facit mandarius in his per quæ non fit alijs præiudicium. ff. de manum. l. i. si paterfamilias. ¶ Et idem uidetur in literis iurisdictionalibus; quia si per aliquas literas mandata est alicui iurisdicção, & postea per alias literas mandatur alij quod non obstantibus primis literis audiat causam super eodem, tenet quicquid fit per primas literas reuocatas; quia si aliter diceretur, contingeret fieri præiudicium absenti sine causa contra id quod est. ff. de procura. l. si procurator. Imo plus est, quia etiam postquam scit ualet quicquid fit ab eo, nisi excipiat; quia cum secundæ literæ sunt impetratæ in fauorem impetrantis, non est cogendus uti eis nisi uelit. C. de leg. l. quod fa. ff. de excep. rei iudi. l. euidenter. quod intelligitur uerum, si est presentis, quia sic uidetur literis re-

uocationis

uocationis renunciare; quod autem sit eo absente, & nõ consentiente tacite uel expresse, non ualeat. Nec obstat, si dicas hic index habet iurisdictionem, ergo tenet quicquid facit nisi excipiat. Respon. hoc esse uerum, nisi reuocata esset eius iurisdic. ¶ Quidam tamen dixerunt, quod bene tenet quicquid sit ab eo in iudicio, nisi appellet postquam sciuerit contra se processum, intra decem dies. C. quomodo & quando. l. i. secus autem esset in his quæ sunt extra iudicium, ut in literis præbendalibus; nõ & ibi licet remaneat potestas prouidendi penes prouisorum primos etiam post reuocationem, & etiam post scientiam reuocationis, ut hic apparet, ubi dicit quod non tollitur potestas a primo prouisorum, nisi secundus notificet ei qui uult suis literis uti; tamen ex quo nouit quod secundo uult suis literis uti, non ualeat quod sit a primo, nec impedit quoniam ualeat quod sit a secundo etiam si non appellaretur; quia extra iudicium parum operatur appellatio. de hoc no. s. de maio. & obe. c. cum dilecti. Alij dicunt & forte melius, quia quicquid sit a primo prouisorum uel iudice antequam appareat priuilegiatum uelle uti priuilegio suo in negotio de quo agit siue tacite siue expresse, semper tenet quod sit ab eo propter rationes supradictas; tamen si primus prouideret uel in causa processisset absente priuilegiato, & tunc priuilegiatus diceret debere irritum esse quicquid factum est primo a prouisorum uel iudice, postquam in uno simul concurrunt consensus priuilegiantis & priuilegiati, quod uti uolebat priuilegio in negotio de quo agitur, credendum est ei, cum præsumendum sit quod non frustra laborauerit pro priuilegio impetrando, & sic erit huiusmodi prouisio nulla uel processus iudicis, nec impediet electionem uel processum futurum, nisi forte contraria præsumptio tolleretur istam præsumptionem, puta quia præfens fuit in iudicio & non excepit, uel uidit prouisorem paratum ad prouisionem faciendam, nec contradixit, nec ex aliqua causa contradictionem dimisit, quam si subesset protestari debebat si poterat sine periculo, ut no. s. de constitu. c. cum M. Si autem non simul concurrerent consensus ante prouisionem, uel processum iudicis, tenent irrevocabiliter quæ sunt ab eis, ut hic sequitur. ¶ Sed contra præmissa uidetur quod dicit sequens litera, scilicet quod si ille cui data est potestas prouidendi, non notificet priori quod uult uti prouisione sibi concessa, quod tenebit prouisio facta a primo, ex quo colligitur quod non creditur ei nisi expresse mandet. Solu. hoc quod dicit hæc decretum locum habet, ubi non sunt prædictæ clausulæ. ¶ Item ubi uoluntas priuilegiantis non creditur esse, quod primus sit priuatus præte sua nisi postquam sciuerit, sicut dicit ista sequens. ¶ Idem ut si expresse dicit in secundis literis, reuocamus iurisdictionem primi iudicis, quia cum in alicuius fauorem dictum sit, intelligendum est si uti uoluerit prædicta reuocatione; sed si ad nullius petitionem fecisset, uel fauorem, sed proprio motu, extunc intelligitur reuocare; & non ualebit quod fiat, ex quo ad notitiam reuocati peruenierit, nisi aliud appareat de intentione reuocantis. ¶ Sed dices, quare non est idem in decreto, de quo contrarium hic dicitur, scilicet quia ex nunc nihil ualeat quicquid sit post decretum? Respon. quia decretum sicut & sententia fit cum causæ cognitione, & idem intelligendum est quod statim post sui prolationem uult gaudere suo effectu. ¶ Sed oppones, quare decretum de quo loquitur hæc decretum, nunquam datur cum causæ cognitione? Respon. uerum dicit; sed ex quo papa suam inhibitionem decretum appellat, uult quod uim decreti obtineat, ut statim suum sequatur effectum; & idem etiam esset in alio, quam in papa, quia ex quo hoc uerbo utitur statim indicat suæ uoluntatis esse, quod mandatum suum statim habeat effectum; & idem est ac si expresse dicat, voluntatis meæ est quod ex nunc non ualeat electio facta ab illis, a quibus reuoco & possum reuocare, ut hic dicit; secus autem esset, si diceret

inhibemus talibus ne eligant, quia intelligendum est ne eligant postquam sciuerint; imo quod plus est etiam si sciant literas impetratas continentes reuocationem uel inhibitionem, nihilominus tamē ualeat quod sit ab eis, nisi prius notificet eis quod uult eam conferre, uel nisi ei collatio est interdicta, uel nisi decernat irritum & inane quod contra factum fuerit, ut hic expresse dicit. ¶ Sed contra prædicta uidetur quod dicit hæc decretum. ubi dicit, nisi forsitan quod ipsam cōferre non possit, exprimitur in cōcessionem huius potestatis; nõ ex his uerbis colligitur, quod si papa dicit quod primus collator non possit conferre, quod postea non tenet sua collatio. Sed certe multo magis uidetur, quod non debet tenere si dicit reuocamus potestatem eius uel alia uerba supradicta. Solu. non dicit hic, quod prædicta impediatur quod non teneat prouisio primi prouisorum, si secundus non contradicit; quia hoc falsum esset, ut prædictum est; sed hic dicit quod prædicta clausula operatur & ostendit, quod ille qui concedit istam indulgentiam est eius uoluntatis, quod statim a die concessionis etiam ante scientiam non ualeat collatio primi, si secundus uoluerit uti sua indulgentia; & hunc eundem effectum bene credimus etiam alias superiores clausulas habere. Nec mireris, si diximus prouisionem tenere, sed alius faciet eam cassari si uult, & si non uult rata manet; quia hoc idem habes in contempto. s. de elec. c. quod sicut. s. r. [Siue certam] scilicet primam quæ uacauerit [Siue incertam] scilicet illam quam acceptauerit. [Nisi prius] ille scilicet delegatus uel potius executor. [Sibi notificet] illi ad quem pertinet collatio. ¶ Vacuum decernat. No. hic habes expressum, quod executor potest suspendi a collatione beneficii. & de hoc no. j. de iur. patr. c. cum dilectus. [Quia cum illi.] No. optimam rationem. [uel etiam conferat.] Not. quod si executor prius conferat quam ille ad quem pertinet de iure collatio, & etiam si ignoret, tamen præualebit collatio executoris. [Si forte uacet] quia si non uacet, nullo modo conferri potest, ut s. no. [Nisi forsitan] quia si in rescripto apostolico contineretur decernentes irritum & inane quicquid de prima præbenda fuerit acceptatum, tunc non teneret collatio episcopi etiam ignorantis. Nec est contra quod hic supradictum est; quia etiam hoc decreuit irritum & inane. & c. quia sicut. hic. s. no. hic non decreuit de certa præbenda non conferenda, imo de incerta & tantum, postquam is pro quo scribebat, acceptasset [etiam extitit] a re cui scribitur, & bene. [Acceptaret] hic uult dicere, quod quando papa scribit alicui quod provideat alij de præbenda quam acceptauerit decernens irritum si quid de ea fuerit acceptatum; quod sic est intelligendum huiusmodi decretum, quod si post acceptationem aliquid fuerit factum de præbenda acceptata, quod illud sit irritum; nam si intelligeretur quod esset irritum ante acceptationem de præbenda acceptanda, hoc decretum esset inualidum tanquam super incerto prolatum. ff. qd. cuiusque uni. l. item eorum. s. r. & est hoc uerum quod dictum est, etiam si episcopus nihil sciret de acceptatione uel decreto; secus autem esset, si papa mandasset alicui prouideri de præbenda quam acceptaret sine decreto prædicto; quia tunc tenebit collatio facta ab episcopo, antequam ei nunciaretur de acceptatione, ut ex superioribus apparet. ar. s. de app. c. super eo. l. 2. si autem papa mandat alicui, quod provideat de præbenda quam acceptauerit, & decernat irritum & inane si quid contra mandatum fuerit acceptatum, tunc statim acceptatione facta potest interponere decretum, cum hoc ideo sit ei concessum ex speciali gratia; nec ualebit prouisio extunc facta ab episcopo etiam ignorante huiusmodi decretum. Alij tamen dicunt contra, scilicet quod non debet interponere huiusmodi decretum nisi paribus præsentibus; quia mandatum papæ intelligendum est secundum ius. [Super incerto.] ff. quod cuiusque uni. l. item eorum. s. r. insti. de act. s. curare. [Sicut cum legato] ff. de opt. leg. l. sicut opio. [Ceditque] ille legato per uis.

uus, id est legatarius illum seruum uenditum petere potest. [Pro te propositum] & bene. [In ultimis] hoc autem in contractibus inter uiuos non obtineret. Nam in illis certum est, quod si aliquis alicui donat, uel uendit, uel promittit unam præbendam, uel aliam rem de multis quam donatarius acceptauerit, quod tenet donatio uel uenditio facta alij, dummodo secuta sit traditio; quia si unam & certam rem donasset, uel promississet sine traditione, & postea eandem rem alij traderet, transferret in eum dominium, nec primus donatarius posset hanc rem ab eo auocare. C. de pac. l. traditionibus. C. de rei uen. l. seruum em-
 10 **propr.** ¶ In ultimis autem uoluntatibus dominium rectoria uia transit ad legatarium, uel donatarium causa mortis. ff. quemad. seru. am. l. si per partem. §. si fundum. & hæc uera, ubi dominium rerum legatarum esset penes testatorem; sed si non penes eum, sed penes heredem, uel quemcunque alium, etiam tunc non transit nisi ille qui habet, illud tradat; & ex hoc uidetur, quod si testator iussit heredi partem ancillæ conceptum tempore testatoris, uel fructus factos eodem tempore alicui dari, quod dominium eorum rectoria uia transit ad heredem; sed si heres spuerit, uel ancilla apud eum concepit, tunc illi fructus uel partus non transeunt ad legatarium, nisi dentur ab herede penes quæ est dominium. ¶ Fatemur tamen, quod heres tenetur personali actione ex testamento, sicut si propriam rem heredis uel alienam legasset, inquit, de leg. §. ea quoque. & §. si res. & sicut non transit dominium rerum heredis ad legatarium, sic nec eas potest subijcere restitutioni nec oppositioni. arg. C. commun. de leg. l. ult. §. nemo. ubi dicitur, quod res quæ non est pure in rebus heredis, non potest alienari; sed hæc est pure, ergo potest alienari. ¶ Itæ uidetur hoc expressum. ff. de pig. l. 1. §. cum prædium. ubi dicit, quod res quæ nunquam fuisse debitoris, non tenentur hypothecaria, certe eadem ratione nec restitutioni subijci. Nec est contra. ff. de pig. l. paulus. §. 1. ubi dicitur, quod si res obligatæ pignori perueniunt ad heredem, quod fructus & partus earum teneantur hypothecaria. Sol. ibi loquitur de partibus & fructibus qui concepti & facti erant, & ita intelligitur. ar. vt no. in sum. C. super. ti. de pig. §. ite interdicitur. & sic per prædicta apparet, quod optio partium concipiendorum apud heredem alicui legata, non impedit, quin heres ea possit alienare sicut hic dicitur. [Voluntariis] in quibus a tempore aditæ hereditatis intelligitur dominium rei obligatæ fuisse ipsius legatarij, ut infra sequitur propter fauorem ultimæ uoluntatis, & in quibus est plenior interpretatio adhibenda, ut ff. de tri. & oleo leg. l. 2. & l. pe. & ff. de fun. instru. l. quæritum. §. idem respon. & de opt. leg. l. 1. nam etiam seruum legatum sub conditione hæres manumittendo liberum non facit, ut ff. de manumiss. l. seruum. & ff. qui. & a qui. l. cum is. optio ne autem legata serui, sub conditione legata esse uidetur. ff. qui. & a quib. l. si optio. ¶ Et est ratio quare aliud in legatis, & aliud in casu proposito, & etiam in contractibus; si enim hæres non repulit legatum ex die aditæ hereditatis eius retro intelligitur. ff. de leg. l. 1. si tibi homo. §. cum seruus legatus, nam rei legatæ dominium rectoria uia transit in legatarium, ut ff. de furt. l. a titio. Et ideo alienatio, uel manumissio interim facta, tanquam a non domino non ualet; secus autem est in contractibus, ut ff. de actio. & obli. l. is qui. ff. de uerbo. sig. l. si seruum. §. sed si
 11 **fic.** ¶ Et not. quod optio imposita ante aditam hereditatem non ualet. ff. de leg. l. 1. iulianus. & facit. ff. quorum leg. l. 1. §. quod ait. ¶ Sed quæro, utrum semel acceptans beneficium pro quo sub huiusmodi forma scriptum est, possit poenitere & uidetur, quod non; nam prima attestatio ne quam summè dixisset, suum cōsumpsit; ut ff. de opt. leg. l. apud. sed dic. quod in casu potest, puta si eligit beneficium alij debitum, uel pro dignitate beneficium simplex; ut ff. de opt. leg. l. 1. arg. §. de elect. c. causam quæ. quia iterum potest optare, si malè optauit. ¶ Sed opponitur, po-

no quod in casu proposito cum agatur de beneficio, non solum plenior, sed etiam plenissima circa acceptationem fuit interpretatio faciendâ; nam in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis plenissima interpretatio est adhibenda; ut extra de do. c. cum dilecti. & de dec. c. ex parte. & de priuilegiis. c. quia circa. de uerbo. signi. cap. olim. r. 6. q. 2. c. uisus. ff. de consti. prin. l. beneficia. ¶ Sol. in beneficiis plenissima faciendâ est, cum absque alicuius dispendio conceduntur, ut in primis concordantiis. & ff. de uulg. & pup. sub st. l. ex facto. argum. contra. C. de prec. impe. offer. l. quoties. Vel dic. quod idem est secundum quosdam in beneficiis uacantibus tempore rescripti, quod in legatis extantibus, ut collatio talium non ualet, sicut nec alienatio legatorum existentium, quorum legata est optio. ¶ Vel melius, aliud in legatis in quibus a tempore aditæ hereditatis intelligitur dominium rei legatæ retro fuisse legatarij, aliud in huiusmodi beneficiis etiam uacantibus, & in contractibus, in quibus nihil retro intelligitur acquisitum, ut supradictum est; & dicit lex, non sicut uincentium, ita etiam defunctorum actus suspendi, receptum est. ff. com. præd. l. receptum. [Præmissa] scilicet quando non teneat alienatio uel manumissio ante optio nem. Nec præmissa] puta lego unum foetum nasciturum de grege meo, quem elegerit. [Terminus] de hoc termino habes. ff. de opt. leg. l. mancipiorum. ¶ Acceptaret bene uidetur ex hoc quod sola acceptatio eius, cui provideri mandat, sine collatione & præsentia executoris impedit collationem episcopi, dummodo peruenierit decretum, id continetur in litera papali. decernentes irritum & inane &c. [Et eius] siue acceptaret uacantem siue uacaturâ, dummodo primam, scilicet uel secundam, uel aliam, ut in gl. secus si scribat sine illa clausula. decernentes &c. & hoc uidetur dicere glo. absque periculo. §. de elect. c. ne pro defectu. & c. quia propter. Ex eis primam] no. q. is, pro quo sic scribitur; ut sic provideatur de præbenda quam acceptauerit, potest ante uacationem alicuius præbende acceptare primam præbendam quæ uacauerit in loco ubi mandat sibi provideri. Item optare potest secundam, uel tertiam, si aliqua causa sub sit quare primam non uult optare, forte quia alij debetur, uel quia de hoc ipso, scilicet an alij debeatur, dubitatur; nam sine causa non uidetur quod posset dimittere primam, & optare ulteriorem. ar. hic. ¶ Item uidetur aliquibus, quod eodem modo acceptare possit, etiam si in rescripto apostolico non continetur de ipsius acceptatione; sed tantum ubi dicitur provideas ei in tali ecclesia, uel in tali diocesi non prouincia. De hoc autem non est dubium quod huiusmodi executor reseruare potest primam præbendam, uel ulteriorem ex causa. arg. hic. & not. j. de iure pa. c. cum dilecti. Alii tamen in hoc ultimo casu, scilicet quando mandat quod alicui provideatur, aliter dicunt, scilicet quod ipsius optatio non impedit prouisionem episcopi; sed sola prouisio uel inhibito executoris impedit. imo plus dicunt, quod plus uidetur hæc optatio committi discretioni executoris; quam uoluntati eius pro quo scribitur, & pro his ui-
 14 **detur** facere tenor rescripti. ¶ Item no. quia semper ille qui optat, uel qui reseruat, uel qui suspendit, semper de certa præbenda hoc facere debet. argum. §. de elect. c. si. de hoc no. j. de iur. pa. c. cum dilectus. Certam appello, si dicit. opto uel reseruo primam præbendam quæ uacauerit in tali ecclesia, uel etiam in tali prouincia. Illud autem non potest facere executor huiusmodi etiam cum causæ cognitione datus, ut mandet sibi reseruari præbendam, quam optauerit is pro quo scribitur, uel etiam alius. arg. §. de off. dele. c. quoniam ap. §. is autem. aliqui tamen contradicunt.

Ne sede uacante aliquid

innoue.

RVB. IX.

S V M M A R I V M.

1. Vnio quot modis fiat.
2. Sede uacante nihil est in præiudicium sedis alienandum.
3. Alienatio que fit per iudicem cum maiori solemnitate & deliberatione fit, quam que fit extra iudicium.
4. Episcopatu uacante non tenet quod fit de bonis ecclesie uel causis.
5. Ordinatio prelati cum nimis differatur datur curator bonis, quid autem sit absens prelatus in nu. 6.
6. Vacante ecclesia potest episcopus repetere & agere nomine ecclesie.

CAPITVLVM I.

Ouit. [Vniendo] Fit unio primo modo, quod una ecclesia alteri subiiciatur, & secundum hoc remanet cathedralis illa cui subiicitur. Secundum fit unio ut ex duabus una fiat, & secundum hoc canonici unus sunt canonici

alterius, & canonici utriusque simul intererunt electionibus, & aliis negotiis; & tunc consuetudines & alia priuilegia que meliora sunt & humaniora in alterutra retinent unitum. arg. de poe. dist. 1. c. medicamentum. 32. q. 1. c. non est culpandus. C. de rei ux. act. in prin. C. communia de le. l. 2. an si. Tertio modo possunt uniri, quod sint ambæ episcopales siue in primo statu, & secundum hoc est vnus episcopus ambarum, & sunt duo episcopatus; & sic illæ ecclesiæ suberunt diuersis metropolitanis, & idem episcopus erit ambabus subiectus. J. de relig. do. c. quia. s. de consfr. uti. uel inuti. c. ult. si uero de uno ordine fit translatio ad alium, illud quod transfertur sumit naturam illius ad quem transfertur; hæc uero que sunt dicta, non sunt perpetua uera, & ideo diligenter attendendus est tenor priuilegij. J. de priuileg. c. porrò. [Monasterium] quod factum erat sedes episcopalis & gubernabatur forte sub regimine episcopi. [Vacante] hic autem constat quod uacante sede nihil est alienandum in præiudicium sedis, ut hic. s. de iureiur. c. sicut. nisi necessitas immineret, ut no. in glo. sed nos. Ea autem quæ communiter habet prelatus cum capitulo, & ubi faciunt unum capitulum prelatus & clerici, ut pro magna parte est uidere in capitulis & abbatibus ubi communia sunt quasi omnia inter præpositos & abbates & capitula, tunc etiam uacante sede abbate uel præposito nihil alienari potest, nisi de his que seruando seruari non possunt, & aliis huiusmodi. C. de adm. tut. l. lex. que. C. si ob. pen. l. si. & si diu staret ecclesia sine prelato, dabitur ei curator cuius autoritate fiet alienatio uel obligatio. ar. contra. C. qui admit. ad bo. pos. l. bonorum. sed ibi est speciale quæ quasi semper est lucrosa. Item non est contra. ff. de in. test. l. ait. s. permittatur, quia minor nulli se obligat, sed tantum a sua obligatione liberat. Item uidetur contra. ff. de iur. delib. l. ut. ubi dicitur quod genus alienandi est agere; sed agere sibi licet, ut not. in gl. sed nos. ergo & alienare. Sol. licet per actiones possent fieri necessaria alienatio, non tamen ita directò fit alienatio quæ fit per iudicem in iudicio intendendo actionem, sicut fit quando fit uoluntariè. Item alienatio quæ fit per iudicem, fit cum maiori examinatione & deliberatione, quam illa quæ fit extra iudicium; imo plus dicit, quod nec etiam ad agendum semper admittenda sunt capitula, nisi essent actiones tales quæ melius intententur uacante ecclesia, quam non; sicut quando queritur de electione ad quem pertineat, cum electio fit in discordia, quia aliter non potest procedi ad confirmationem nisi de hoc primo queratur. Item sicut minor nunquam potest agere sine curatore, sic nec ecclesia. at sicut dictum est in minore quod autoritate curatoris & præsidio potest agere, sic & ecclesia. dicunt tamen aliqui & forte non male,

quod si esset aliqua capella quæ nullum specialem prelatus haberet per quem fierent contractus ecclesiæ, quod tunc bene ualeret alienatio facta a capitulo auctoritate prelati & uacante sede. arg. in Auth. de alien. & emphy. s. emphyteusis ultra enim. ubi dicit quod res unius ecclesiæ debent alienari iurantibus administratoribus ceconomis, & chartularijs; & sic apparet quod loquitur de ecclesia quæ non habet specialem prelatus, quia tunc ille solum iurasset; semper tamen tutius est facere curatorem. [Nequiuimus] sed nos dicimus, quod uacante episcopatu non tenet quicquid fit de bonis ecclesiæ uel causis; ecclesia enim fingitur uice minoris, sicut non tenetur sententia lata contra minorem, nisi legitime defendatur. ff. de re iud. l. acta. s. ul. & j. eo. c. ul. sed si necessitas uel utilitas requireretur, posset constitui uisitor uel procurator episcopatus, qui causas ageret. 61. dist. c. obitum. & c. seq. sed & ipse archiepiscopus in rebus episcopalibus, & episcopus in rebus capellarum iuratum est uisitor de iure. argum. prædictorum. c. fraternitatem. & 10. quæst. 2. c. si si autem ecclesia collegiata uacat, bene potest etiam dum uacat ecclesia pro prelato constituere actorem uel syndicum. ff. quod cuiusque uni. l. 1. s. 2. & hoc probamus, quia cum prelatus cum conuentu censeantur unum collegium in bonis communibus, mortuo prelato ius ministrandi cadit in collegium. ff. quod cuiusque uni. nomi. l. sicut. s. fin. expressum autem habes. s. de restit. in integrum. capit. secundo. si tamen cito possit ecclesiæ prouideri expectabitur. ff. de ua. mu. l. penultima. s. ul. quædam tamen sunt quæ melius sunt uacante ecclesia, quam non uacante; sicut est unio episcopatum. 16. q. 1. c. & temporis. & facilius ecclesia in alterius ecclesiæ usum conuertitur. J. de dona. c. consultationem. & melius aliquid de præbenda retinet. J. ut eccl. bene. si. di. con. c. ut nostrum. in fi. Vel dic, quod ecclesia, quæ uacat, nunquam faciet syndicum uel procuratorem ad res quas communiter habent prelatus & conuentus. s. de rescript. c. edoceri. per prelatos enim debent ministrari res ecclesiæ. ff. quod cuiusque uni. l. ciuitatis. & l. ult. & lex prima loquitur quando collegium non habet prelatus, uel in bonis quæ discretæ sunt a bonis prelatis. Item posset tamen dici, quod si minus differretur ordinatio prelati, daretur curator bonis, sed primum dictum magis placet, uisus autem prelati nunquam capitulum constituit procuratores, cum ipsi non habeant exercitium, sed prelati eorum. ff. quod cu. uni. l. nulli. uidetur tamen quibusdam & forte bene, quod si procurator constituatur nomine ecclesiæ, uel alterius uniuersitatis quæ habet proprium rectorem de uoluntate autoritate ipsius rectoris, quod ualet huiusmodi procurator. argum. C. de procura. l. neque. supra de iudic. capitulo causam. supra de procurator. capitulo primo. hæc enim propria causa est uniuersitatis. 2. quæst. 6. c. biduum. s. in propria. Item plus uidetur, quod etiam si sine eius autoritate constituit, si sententia fertur pro ecclesia, quod ualet ei. C. de procur. l. non eo. sed si absentes essent prelati, auctoritate superioris posset eis dari curator, & idem forte si præsens esset, sed agere nollet. arg. C. de bonis libe. l. non solum. 12. q. 2. c. si qua de rebus. & 10. q. 2. c. si quis episcopus. hoc tamen dicit, quod contractus factus uacante ecclesia prelato, quæ non habeat bona discretæ, tenet, licet possit rescindi per in integrum restitutionem. arg. C. de in. test. l. si curatorem. Idem etiam dicit quod si magna necessitas imminet de consensu archiepiscopi, fiet alienatio rerum episcopatum, etiam si eas habeat discretas episcopus. arg. 71. dist. c. fraternitatem. & episcopus mortuo sacerdote alienabit in necessitate res ecclesiæ sibi subiectæ. 10. quæstio. 2. c. ultimo. Item De hoc autem non est dubium, quod uacante ecclesia potest episcopus repetere & agere nomine ecclesiæ, infra de succes. ab. intesta. capitulo. cum dilectus. nam hic titulus non habet locum in minoribus ecclesijs. infra ut

eccle.

ecclē. bene. sine di. con. c. 2. 1. sed pro episcopatu eo vacante, nec capitulum maioris ecclesie, nec alius admittitur ad agendum uel defendendum, nisi forte det iurisdictionem; ille enim causas episcopatus bene ager, uel coadiutor. 7. q. 1. c. quia fra. 1. 2. q. 2. c. uulteranus. Item modica uis est, siue agatur de statu, siue de possessionibus contra ecclesiam collegiatam uacantem prelati, quia semper respondere cogitur. 1. de uerb. signi. c. abbate. 5. de consuet. c. cum dilectus. 5. de in integr. resti. c. 2. ¶ Indulgentes in hoc fuit indulgentia; quia de iure communi primo agi debebat potius causa ista coram proprio metropol. quam coram papa. Item spalis gratia est, quod permittit ad curiam ad uersarios euocari. Item est specialis gratia, quod eos audire promittit contra factum predecessoris sui nisi per integrum restitutionem, quae non competit contra factum papae. ff. de mino. l. maior. nec poterat supplicare; quia biennium transferat. C. de preci. imper. offe. auth. ibi posita. fuit ergo specialis gratia. Vel dic, quod hic appellat indulgentiam, licentiam quam eis dat quod liceat eis cum suo prelato litigare, quod alias non liceret. in sti. de cura. §. fin.

S V M M A R I V M.

1. Præbende conferendæ sede uacante seruari debent prælatis successores.

CAPITVLVM II.

Illa deuotionis. [Fungatur.] imo seruari debent successoribus præbendæ; si autem periculum esset in uacatione, cum superiore agendum est. 5. de conce. præben. c. quia diuersitatem. hanc enim potestatem non habent a capitulo, sed a fundatore, uel priuilegio, uel alio modo. & de hoc no. 1. de her. c. ad abolendam. & est ratio quare non potest conferre præbendas ut hic, & tamen potest electiones confirmare. 5. de maio. & obed. c. cum olim. quia illud est de iure episcopali, quod intuitu ecclesie habet, hoc est de iure quod speciale habet ut dictum est. [Negligentiam]. 5. de conce. præben. c. quia diuersitate.

S V M M A R I V M.

1. Sede uacante a litibus nedum abstinendum est, sed etiam desistendum.

CAPITVLVM III.

Constitutis. [Depositiones] Not. non solum litem non licere incipere se. u. sed etiam a cœpta desistendum, nisi forte essent testes ualitudinarii, & alii de quibus habes. 5. ut. lit. non contest. c. quoniam. §. 1.

De his quæ fiunt a præl. sine consensu capituli.

RVBRICA X.

S V M M A R I V M.

1. In rebus ecclesie alienandis requiri debent consilium maioris ecclesie.

CAPITVLVM I.

Irrita. [Episcoporum.] Sed licet irrita sit hæc uenditio si placet ecclesie, ut hic, si tamen sibi placeat quod teneat uenditio, tenet; quia hic claudicat contractus. ff. de ac. empt. l. iulianus. §. si quis a pupillo. ff. de rescind. uen. l. si id quod. similiter nec ecclesia potest aliquid alienare immobile sine autoritate episcopi. 17. q. 4. c. in uenditionibus. & si fecerit, non ualet. ar. C. de præd. mil. l. si prædium. [Rei] magne secus si parua. 1. 2. q. 2. c. terrulas. uel si sit talis quæ seruando seruari non possit. ar. C. de admi.

tut. l. lex. ff. de peti. hære. l. diuus. [Subscriptionem] Subscriptionem non est necessaria, nisi inueniatur expressum. [Clericorum] & maioris ecclesie. 1. de dona. c. pastoralis. & 1. eo. c. tua. & si non habent aliquam ecclesiam cathedralē habebit idoneos de alio clero, qui subscribent. 1. 2. q. 6. 2. c. placuit. Vel dic consilium maioris ecclesie requirendum & consensum in rebus cuiuslibet ecclesie alienandis, & illud sufficere. 1. eo. c. pastoralis. arg. 1. eo. c. nouit. Subscriptionem autem clericorum ecclesie cuius bonorum sit alienatio, est necessaria, ut hic, & in bonis episcopaliibus necessaria est subscriptio clericorum maioris ecclesie, ita quod sine ea non ualet. 1. 2. q. 2. c. sine sub. & 1. eodem c. tua. nec sunt ad huiusmodi uocandi nisi præsentibus. 1. 2. q. 2. c. hoc ius. nec uidetur necessarius consensus archiepiscopi uel papæ; quia non inuenitur iure expressum. Alij tamen dicunt eorum consensum necessariū. ar. 10. q. 2. c. casellas.

S V M M A R I V M.

Tacitus consensus in concessionibus ecclesiasticis an sufficiat.

CAPITVLVM II.

Continebatur. [Concessio] in beneficium; secus si alienaretur; tunc enim necessarius est expressus consensus, & ideo non sufficit taciturnitas. 1. 2. questio. 2. capit. fine. & decima questio. secunda. cap. hoc ius. uel loquitur de modica decima. 1. 2. questio. 2. c. terrulas. alias enim necessaria esset superioris auctoritas. 17. q. 4. c. in uenditionibus. [Non post multum] maxime, idem enim est & si post multum. [Præiudicare] 1. i. secunda tenet; non obstante, quod prima est illicita uel illegitime facta.

S V M M A R I V M.

Ratificatio in alienationibus rerum ecclesie an & quando sufficiat.

CAPITVLVM III.

Cum nos. [Ratam] No. in alienationibus rerum ecclesie sufficere ratificationem capituli. 1. 2. q. 1. c. ult. 1. de iurepa. c. cura. ar. contrarium. 1. 2. q. 2. c. sine ex. ubi dicit necessarium esse tractatum; sed dic, quod potest loqui in modicis rebus.

S V M M A R I V M.

Canoncorum consilium, quando sufficiat, etiam si non habeatur consensus, & quando nedum consensus, sed etiam subscriptio requiratur.

CAPITVLVM IIII.

Nouit. [Fratres tui] capitulum maioris ecclesie ar. 1. de uer. sig. c. cum clerici. arg. 1. de testi. c. requisiti. 1. de don. c. pastoralis. 1. eo. c. tua. ¶ Consilio] dicunt quidam sufficere in his requirere consilia canonicorum, etiam si non habeatur consensus. 5. de arbi. c. cum olim. & 5. de elec. c. cum in ue. nisi forte essent talia ubi requireretur consensus & subscriptio eorum, sicut esset in alienatione rerum episcopaliū. 5. eo. c. 1. 1. 2. q. 2. c. sine ex. quia interest cuiuslibet canonici, quod possessiones ecclesie sue non alienentur, & equè bene dicuntur possessiones ecclesie illæ quæ pertinent ad episcopatum, sicut illæ quæ pertinent ad canonicos. arg. 1. de uerb. sig. c. cum clerici. 1. de testi. c. requisiti. & idem forte dicendum esset ubicunque eorum interesset. Sed si in alterius alienatione ne episcopus deberet imponere suam auctoritatem, tunc sufficit consilium requirere canonicorum, nec est necesse quod subscribant. ¶ Instituis] 1. i. instituendas decernis, nam corporalis inhibito nedum per episcopum, sed per archidiaconum sine consensu capituli fit. 5. de offi. archi. c. ad hæc. credimus quod in minoribus ecclesiis possunt fieri institutiones, & destituciones etiam sine consilio capituli. ar. 1. 2. q. 2. c. terrulas.

S V M

S V M M A R I V M.

- 1 Capituli consilium in quibus negotijs & causis requirendum & obtinendum sit.

CAPITVLVM V.

Quanto. [Negotijs] magnis. Fratres tuos. No. in institutionibus & destitutionibus cuiuslibet personæ ecclesiasticæ requirendum, & obtinendum consilium capituli. 3. eod. c. nouit. & in presentationibus quæ pertinent ad collegium, ut expresse dicit. J. eo. ca. ea. noscitur. Item causas criminales cum capitulo audiet episcopus. 1. 5. q. 7. c. episcopus. & etiam ciuiles, ut quidam dicunt. ar. eiusdem capituli. Item excommunicare, interdicare, suspendere non potest sine capitulo. J. de excess. præla. c. quanto. ubi not. ¶ Munimenta. hi tenentur crimine falsi. C. de falsi. qui ueluri. C. de testa. libemus. in Auth. de iur. cal. §. 2. imo oportet etiam uideant. C. plus uale. quod agi. quam quod si. concil. ult. C. de dona. l. necigno. rans. & hoc credimus uerum, si in eo instrumento contineatur quod uidit uel audiuit quæ in instrumento continentur, si autem contineatur ibi tantum quod instrumentum a se est sigillatum ad preces eius qui illud confecerit, non est necesse quod uideat contenta in instrumento. C. de testa. l. hac consultissima. in prin.

S V M M A R I V M.

- 1 Presentationem de aliquo quando prælatus faciet, & quando collegium per syndicum suum præsentabit.
2 Presentationes a Prælato factæ an præsumantur factæ de consensu consentus nel capituli.

CAPITVLVM VI.

Ea noscitur. [Collegia] Bene dicitur. nam licet præsentatio pertineat ad collegia, tamen abbas qui est caput collegij, & de collegio faciet illam præsentationem, sicut causas & alia negotia. collegij agit. 5. de rescript. c. edoceri. dicimus tamen, quod si præsentatio in aliqua ecclesia discretè & separatim ab abbate pertinet ad collegium, quod tunc non abbas, sed collegium per syndicum suum præsentarent. arg. præalleg. decre. c. edoceri. & ff. quod cuiusque uniuers. l. 1. ¶ [Intelligi] hic habes quod nisi contrarium probetur quod semper præsentationes factæ ab abbate præsumuntur fieri de consensu conventus, & ideo etiam si abbas non ostendat eius literas, episcopus securè potest eas confirmare, idem forte in procuratoribus. Intantum autem est efficax ista præsumptio, quod ei statuitur, nisi probetur contrarium. Alij dicunt, quod licet sic præsumatur, si tamen aliquis apparet contradictor, oportebit abbatem probare consensum saltem ante quam instituatur præsentatus, uel sententia proferatur pro alio tali procuratore; postea autem forte non reuocatur factum.

S V M M A R I V M.

- 1 Decimæ concessæ uni ecclesiæ an possint in aliam transferri, & in num. 2.
2 Oblationes factæ uni ecclesiæ an transferri possint ad aliam ecclesiam, & in num. 3.
3 Decimæ ecclesiis debitas an liceat laicis deinere.

CAPITVLVM II.

Cum apostolica [Auctoritate Hierony.] 16. quæst. 1. ca. quoniam quicquid. [Malè] idest contra iura. sed tamen quia ex dispensatione habent, est sine peccato. [Monachorum] idem est de alijs clericis. [Leonis] 1. 2. q. 2. ca. sine exc. [Ecclesiæ] idest episcopalibus. uel etiam ecclesiæ episcopalis, ubi inter eos bona non sunt discretæ, bonæ enim aliarum ecclesiarum uendere non debet episcopus, sed uenditioni debet præstare auctoritatem. 17. quæstio. 4. ca. in uenditionibus. [Clerici] idest ca-

pituli cathedralis ecclesiæ. [Ecclesiæ] siue regulari, siue seculari. [Religioso] idem est si alij ecclesiæ. [Ecclesiæ generalis] non illius ad quem de iure spectat. ¶ Et est no. dignum, intelligi reuocationem non solum si reuocetur ad ecclesiam ad quam de iure pertinet, sed etiam si ad quamcunque aliam ecclesiam reuocetur. ¶ In feudum de hoc mirandum est, quod dicit se loqui de decimis in feudum concessis, quia aut erunt concessæ in feudum ecclesiæ tanquam suæ ab episcopo, qui confirmauit tanquam suæ, & tunc malè dicit quod monendus est ille qui tenet quod decimam restituat ecclesiæ ad quam spectat, cum non ad ecclesiam, sed ad episcopum pertineret; aut decimæ erant concessæ in feudum ab ecclesiâ sancti Stephani, & tunc constat quod miles, qui eas alteri donauit, cecidit a iure feudi, & ipso iure uile dominium redijt ad priorem dominum, idest ad ecclesiam sancti Stephani. Ad hoc respondent quidam, quod episcopus a principio ex causa potuit concedere fructus harum decimarum tenendos a se in feudum; tamen dominium directum remansit apud ecclesiam sancti Stephani, sed & modo licet eidem episcopo ex ista causa decimas, quæ tenentur in feudum ab una ecclesiâ, concedere alij, cum modicum damnum sit ecclesiæ a qua tenentur in feudum, & magnum est lucrum illius cui confertur, & una est ecclesiâ infra ut eccle. benefic. cap. 1. 2. quæstio. 1. cap. loquitur. ¶ Vel dic, quod si istæ decimæ alij ecclesiæ conferantur de consensu episcopi, semper episcopus intelligitur concedere sine præiudicio alterius, unde remanet uasallus eiusdem domini, sicut & prius; & prælatus monasterii erit uasalli huius militis uel ecclesiæ ad quem directum dominium pertinebat. Absurdum enim uideatur, quod ecclesiâ sancti Stephani priuaretur suo feudatario sine sua uoluntate. Et quod hæc decre. dicit sine clerici consensu, intelligi uidetur tam de consensu capituli sui, quam de consensu ecclesiæ ad quem pertinet directum dominium decimarum. ¶ In feudum quasi dicat, si non sunt datæ in feudum perpetuè, sed forte uiolenter uel alio modo occupate, & tunc etiam cum consensu episcopi non possunt alij ecclesiæ conferri uel reddi, nisi ei cuius de iure sunt. Ille uero decimæ quæ perpetuè in feudum datæ sunt, ritè in aliam ecclesiam cum consensu episcopi transferuntur; & dicunt quidam hoc ea ratione esse, quia ex quo concessæ sunt in feudum perpetuè, nimium esset scandalum si inuiti cogenter restituerent, unde ad uitandum scandalum sufficit si cuiunque dentur; sed tamen dum tenent, non sunt sine peccato. Alij dicunt, quod de iuris permissione possunt habere fructus decimarum in feudum; quia directum dominium remanet apud ecclesiam, licet utile quo ad fructus percipiendos sit penes uasallum, & ecclesiâ propriè dicitur recipere decimas, cuius nomine recipiuntur a uasallo; hoc die autem est contrarium. infra de locat. & condu. cap. uestra. ¶ Et idem quod dicimus de decimis, dicimus de oblationibus concessis in feudum, cum. capit. fin. 16. quæstione prima. generaliter loquatur. sed idem. capitulo. contradicere uidetur, cum ibi dicatur quod malè sunt detenta, ex quo uidetur, quod sine peccato talia concedi non possunt. ¶ Sed potest responderi, quod ideo dicuntur malè detenta, quia laici non ministrant spiritalia laicis quare decimæ præstantur; & ideo malè ab eis detinentur, idest sine exhibitione adiuncti obsequij; sed tamen si ne peccato, quia quamuis ipsi non exhibeant, tamen dicti clerici quorum est principale dominium, ipsa obsequia exhibent. Dicunt tamen aliqui, quod hodie episcopi, & etiam alij prælati de consensu episcoporum possunt infundare fructus decimarum, & illa decre. uestra. 7. de lo. & conduc. non obstat; quia nec unquam nec modò fuit licitum abbatibus & minoribus prælatis infundare sine episcoporum licentia. 17. q. 4. c. in uenditionibus. & illa decreta. intelligitur loqui tantum de illis, qui non habent

Qq 2 con-

consensum episcoporum. Nec obstat. j. de feu. c. 2. quia loquitur de his qui iurauerant non infeudare, melius placet, q[uod] ista decre. loquatur tantum de decimis quæ tenentur in feudum ab episcopis; nec mireris quod dicit, quod monendus est feudatarius, scilicet quod restituat ecclesie parochiali; quia subintelligendum est, si episcopus a quo tenentur in feudum, consenserit, sicut hic dicit, nec sine eius consensu auferetur ab episcopo feudum suum. ¶ Item non mireris, si dicit quod prius restituatur ecclesie parochiali, quam alij; quia res facile redit ad suam naturam. ff. de p[ro]p[ri]et. l. si unus. 1. quia creditur, q[uod] quando episcopus illam rem concessit in feudum, quod fuit accepta ab ecclesia pro aliqua utilitate episcopatus, quod licet, ut no. j. ut eccl. benef. c. 1. & ideo primo debet ad eam redire; imo si episcopus nollet contentire, superior debet eum aliquando cogere. j. de iure pa. c. nullus. si autem feudum teneretur ab ecclesia sancti Stephani, nunquam sufficeret consensus episcopi, ut perderet feudum suum, nisi magna causa subesset.

S V M M A R I V M.

- 1 Archidiaconi electionem in ecclesia Cathedrali quando Episcopus seneatur facere de eadem ecclesia. Et quando extraneæ etiam persone conferre possit.

CAPITVLVM IX.

T Va nuper. [Maioris] cathedralis [ab ipsa] ecclesia cathedrali. [Sumatur] no. quia non licet episcopo eligere archidiaconum aliunde, nisi de ecclesia cathedrali, quod intelligimus uerum, ubi archidiaconus est de capitulo, & debet esse canonicus; ad episcopum tamen spectat electio archidiaconi, uel quemuis alium qui non potest dare præbendam canonica; nam si ad eum pertinet collatio tam archidiaconatus quam præbendæ canonicalis; tunc simul dabit utrumque etiam extraneo. [Conferre] in proprios usus. [Baptismales] idem in non baptismalibus; & hoc apparet ex fine decre. quæ generaliter responderet. [Alterius]. i. hic proposita; erat tamen altera in integra; siue hic dicit secundum quæ procellerat & continetur in integra. [Leonis]. 1. 2. q. 2. c. sine ex. [Dubium] probabili iudicio. [Quæstionem] illam, scilicet quæ proponitur in principio huius decre. [Perpetuas]. i. perpetuo in proprios usus concessas.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus ecclesiam totam, uel partem eius, obuentiones, & redditus an transferre aut donare possit sine consensu Capituli.

CAPITVLVM X.

P Astoralis. [Prætera] Prima quæstio est, an possit cōcedere obuentiones ecclesiarum alijs ecclesijs ecclesia sibi retenta cum idonea sustentatione uicarij. ¶ Secunda quæstio est, an liceat episcopo cōcedere totam ecclesiam uel partem eius; & ut consona sit litera supple in proprios usus, & sic bene consonat. arg. decre. quod in duxerat, cum statuta lateranen. concilij prohibeat ecclesijs nouam imponi &c. & est hic quæstio ferè eadem cum ea quæ proponitur. s. proxi. decret. uel melius secunda quæstio de eadem est, sed prima dicit de ecclesia ad se pertinente, secunda de ecclesia quæ habet patronum. ¶ Nos dicimus q[uod] causæ huiusmodi dubitationum sunt istæ; quia Dionysius limitauit parochias ut intra eas obuentiones spirituales pertinerent ad ecclesiam parochialem, ut decimæ, primitiæ, oblationes, mortuaria, & huiusmodi; & uidebatur quod nec in totum nec in partem eorum posset conferre alij ecclesie; quia sic confunderentur termini parochiarum & fieret contra diuisionem Dionysii & ecclesia parochiali manente; q[uod] ex eo apparet, quia ibi uicarius remanet qui iura parochialia reddat parochianis, scilicet baptismata, penitentias, & huiusmodi. Cau-

sa secundæ dubitationis fuit; quia cum concilium prohibeat augeri pensiones uel de nouo imponi; multo fortius uidebatur prohibendum quod totam ecclesiam non daret alij. [Dionysii]. 1. 2. q. 2. c. parochie [obuentiones] i. fructus uel redditus [sustentatione]. s. de præben. c. de monachis [concil. statuta]. j. de cens. c. prohibemus. ¶ Canonica [1. 2. q. 1. c. bonæ]. sed in hac concessione necessarius est consensus capituli, quia probamus sic; quia si episcopus redditus proprios quos habet ab antiqua ecclesia, uel possessione non potest donare sine consensu capituli, multo fortius redditus ecclesie sibi subditæ. 1. 2. q. 2. c. si episcopus. j. de dona. c. pastoralis. posset tamen dici, quod illud. c. bonæ. 1. 2. q. 2. loquitur in casu speciali, scilicet quando episcopus construit monasterium; quia tunc secundum hic dicitur, & sine consensu capituli, & de suis rebus, & de rebus subditarum ecclesiarum usque ad quinquagesimam poterit conferre. Nos tamen hoc non fatemur quia illud capitulum loquitur tantum de rebus episcopilibus. Inno.

CAPITVLVM XI.

E T si. [Capitula] Repete quod diximus. s. de præben. cap. graue.

De his quæ fiunt a maiori parte capituli.

RVBRICA XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio extra iudicium facta quid operetur item quæ diuersitas sit inter eum qui in forma iudicii, & eum qui extra formam, procedit in nu. 2.
3 Contradicere potest quisque his quæ facit capitulum in lesionem iuris capituli. & in nu. 4.
5 In electione non retrahatur quod sit post appellationem, etiam ex legitima causa interpositam, nisi probetur causa.

CAPITVLVM I.

V m in cunctis. [Pluribus & sanioribus]. 64. distinctio. cap. extra. 23. distinctio. cap. in nomine. 20. distinctio. cap. de quibus. ff. de regu. iur. l. pomponius. [per quasdam] id est in quibusdam ecclesijs. ¶ [Permittunt] appellando ne fiat contradicendo uel comminando tam de iure quam de facto. Appellatio autem ista facta extra iudicium operatur, quod factum, super quo appellatur, reuocat ad audientiam Papæ, uel alterius proxime superioris ad quem appellatur; ita quod si appelletur ad papam ex iusta causa, alius inferior iudex non cognoscat de illo; nec etiam ualebunt literæ impetratæ ab aliqua partium super eodem negotio, nisi fecerint mentionem de appellatione siue ad papam facta, siue ad alium inferiorem. supra de rescrip. cap. ex parte. ¶ Ipse autem, a quo appellatur, propter huiusmodi appellationem nō dimittit, quin perficiat factum super quo appellatur, nec reuocabitur nisi probetur ueritas causæ. Ratio diuersitatis inter eum qui procedit in forma iudicii, & eum qui extra formam iudicii, est; quia iudex procedit in forma iudicii, & debet audire legitimas exceptiones, & nisi audiat iuste appellatur ab eo; sed secus est in eo qui non ut iudex, sed ut priuata persona perficit factum suum; quia ille in forma iudicii non procedit, nec procedere potest; & non impeditur ei si non audit contradicentem uel appellationem aduersarij, nisi probet ueritatem appellationis. [a paucioribus] trigesima prima distinctio. cap. nicena. 20. quæst. secunda. cap. non licet. ¶ [Obiectum] in capitulo, non est

uis huiusmodi decreta. in obiectione causæ rationabilis; quia etiam si non obieceris, tamen postea audietur. s. de elec. c. cum in ueteri. & c. congregato. supra de appel. c. constitutus. cum in iudicis concordantibus; sed est vis & ius nouum huius constitutionis, q. non reuocatur factum post talem contradictionem uel appellationem; nisi probetur coram superiore, & datur securitas maiori parti quod se cure procedat, non obstante contradictione paucorum. Et intelligimus hoc uerum. si quod semper quique potest contradicere his, quæ faciunt capitulum in lationem iuris capituli, uel etiam contra eos qui contradicunt, & contra alios iniuste & extra officium, & ius quod capitulum in eos habet; alias si capitulum aliquid alicui mandat, quod ad officium capituli pertinet, adimplere tenetur, alioquin in eum iurisdictionem exercebit; quia cuiusque licet iurisdictionem suam defendere. ff. si quis ius di. non obtem. l. 1. tamen ut quidam dicunt, quandoque ualet appellatio huiusmodi, ut puta si contra ius grauetur; quia quicquid sit post appellationem cassatur, secus autem si non esset appellatum; sed hoc non credimus. Item est casus, ubi est necesse appellare, alioquin uidetur consentire, ut si uocetur ad massariam uel aliquod aliud officium ecclesiæ, puta syndicatam, uel officialatum, uel consimile, quod sit publicum officium auctoritate & utilitate; ut C. de appl. l. si ad. & l. hi qui ad eum. secus autem si sit publicum officium auctoritate & non utilitate, qualia sunt illa de quibus habes. 86. dist. c. ul. & 87. dist. c. x. quia tunc non habet necesse appellare, sed executiones proponere. ff. quando app. sit. l. 1. & l. si quis tutor. unde dicimus, q. qui eligitur ad aliquam dignitatem, si est de capitulo, appellare tenetur, si non uult recipere. ¶ Si autem non sit de capitulo, non uidetur consentire tacite, sed expressus consensus est necessarius. s. de ele. c. cum inter. Alij tamen dicunt in honoribus & muneribus ciuilibus obtinere, nam in ecclesiasticis, ubi liber debet esse consensus, & ubi nemo cogitur consentire. Si autem in iudicio uel in forma iudicij aliquid præciperet uel faceret capitulum, necesse est appellare, uel præcepto obedire. s. de re iud. c. p. ad consul. & idem intelligendum uidetur in omni mandato q. sit extra iudicium, scilicet quod non sit necesse appellare, & salua sit sibi omnis exceptio & omne ius, quamuis non appellet.

- 4 [Obiectum] alius uidetur, q. quilibet de capitulo tenetur contradicere his quæ male sunt in capitulo, siue per ea lædatur capitulum, siue ipse contradicens, siue quicumque alius; quia si consenserit, uel si non contradixerit, cum tacite consentire uidentur, uel contradicere teneatur, inuoluetur peccato, & poena cum alijs, qui consensuunt expressè; non uidetur tamen nobis, quod liceat sibi appellare propter hoc quod alius grauetur per capitulum, nec appellationem nec contradictionem prosequi; quia non inter est sua. 2. questio. 6. cap. non solent. sed bene potest denunciare superiori peccatum capituli, ut emendetur & etiam puniatur. 2. questio. 7. cap. quapropter. & cap. sequen. [Et ostensum] coram superiore. & eodem modo in electione non retractatur quod sit post appellationem etiam ex legitima causa interpositam, nisi probetur causa. supra de electio. cap. cum inter canonicos. & idem dicimus ubicunque tractatur de ordinatione ecclesiæ ut hic, imo plus ubicunque appellatur extra iudicium; quia non fuit iudex coram quo posset probare ueritatem causæ, & ideo nec offerre tenetur, sed coram superiore probabit, nec sufficit probare ex iusta causa appellatum, nisi proder ueritatem causæ, ad hoc ut quæ postea facta

sunt reuocentur; effere enim intolerabile, quod quamcito aliquis appellaret non iusta, sed falsa causa assignata, quod statim cessaret a non faciendo is a quo appellatur. ¶ Se iuramento] scilicet quia iurauerit non facere nisi cum consensu totius capituli etiam uno solo discordante, & hæc fuit causa huius constitutionis, & hoc inquam non debet impedire constitutionem istam; uel licet canonici iurauerint aliquid facere quod sit contra Deum uel utilitatem ecclesiæ, & occasione huius iuramenti uelint impediri, ne id utilitatis fiat quod communiter placeat constitui, non sunt audiendi.

S V M M A R I V M.

Consuetudo nunquid iuret aliquem canonicum, ut possit interdicere ecclesiam.

Episcopus tenetur ad cogendum aliquos ne interdictum seruent.

CAPITVLVM II.

Quesuit. [Minimis] id est modicę scientię, uel id est inferioris gradus. ¶ [Non debes] not. consuetudinem non iurare aliquem canonicum, ut possit interdicere ecclesiam, quamuis possit iurare ut habeat iurisdictionem, & per consequens poterit ecclesiam & personas interdicere. argumen. supra de offic. deleg. cap. ex literis. Si autem esset prelati qui haberet ordinariam iurisdictionem uel delegatam, posset interdicere ecclesiam. supra de appellatio. c. dilecto. supra de offic. delega. cap. sanè. il secundo. Vel dic, quod ex consuetudine potest induci, ut quisque canonicus habeat iurisdictionem in aliquos homines super quos habet aliquam prelationem, puta quia sunt uel habitant in prebenda; & tunc secundum consuetudinem poterit non tantum interdicere certos homines uel excommunicare, sed etiam terram. sed hoc non potest consuetudine induci, quod pro factis communibus ecclesię quilibet canonicus interdicat uel excommunicet homines ecclesię; quia quomodo poterit eos ligare qui non sunt subditi eius? argumen. contra eos. 21. distinctio. cap. inferior. nec enim qui libet de capitulo dominus est hominum ecclesię, uel de capitulo, sed uniuersitas. 2. questio. 2. cap. qui manumittitur. ¶ [Ab alijs] not. episcopum teneri ad cogendum aliquos, ut interdictum non seruent, & ad hoc ex officio suo coget subditos. [deliquerit] puta quia ponit interdictum in ecclesia. Vel quod melius, est non loquitur de delicto ponendi interdictum, sed de delicto quod alius perpetrat, & dicit q. propter hoc non est interdicenda ecclesia, sed ipse tantum puniendus est.

S V M M A R I V M.

Dominium in corporalibus non transiit per inuestituram uel per contractum sine traditione, secus in electione & beneficijs.

CAPITVLVM III.

EX ore. [In prepositum.] Præpositus autem Augustinus electus erat in episcopum Brixien. iam. n. transferat tps cōsecrandis epis, quia alias non licet. s. de electio. c. cum in cunctis. [In signum] licet sic diceret, non probat; quia si probauisset, ita ex inuestitura uacantis beneficij, cum ad hoc quod sit canonicus, sufficiat consensus electi, & eius qui potestatem habet eligendi uel conferendi. s. de ele. ca. cum inter canonicos. alias autem per inuestituram in corporalibus uel per alium contractum non transiit dominium sine traditione. C. de distac. pig. l. qui prædium. nisi in casu. C. de dona. que sub. modo. l. 1. r. C. de pact. inter emptio. l. commissoria. ff. de acqui. posses. l. 1. s. sed per eum. ff. de acqui. rer. domi. l. homo liber. ff.

nat. l. donatio. r. q. 1. c. si quis neque. s. de aet. c. tuam. ubi no. [Cum in lateranen. j.]. de cens. ca. prohibemus. [Quid] qualis hic erat archiepiscopus. [Donationem] potest sic lonare p[re]sens distinctio, ut si alius siue causa custodie, siue alio modo possidet prouentus alicuius dignitatis uacantis, non potest episcopus de prouentibus aliqd disponere; sed si episcopus possideret fructus de iure uacantis dignitatis, puta quia est dignitas quæ beneficiu & prouisionem recipit de mensa episcopi, potest statuere qd ad tempus teneantur fructus eius, ut hic, nec erit tunc aliquis in dignitate. Vel dic & melius, qd aliquis erit in dignitate, sed prouentus nō recipit. Vel posset intelligi, quod hoc sit non tantum si de mensa episcopi recipit, sed etiā si aliunde habet cum dignitas redditus archiepiscopi, tamen de iure, uel consuetudine causa custodiæ tantū fructus percipiat, ut futuro successoris reseruet, semper fieri debet, nisi forte in p[re]cedenti casu. r. 2. q. 2. c. huius charitatem. [Ips] archiepiscopus. [Sed alius] forte capitulum uel alius. [Et ex donatione] siue statuendo siue paciscendo. Quidam tamen dicunt quod etiam si capitulum uel alius possideret, qd posset episcopus statuere de prouentibus habendis, sed non propter donationem dignitatis [si moniacam]. r. 1. q. 3. c. si quis p[re]s. & c. si quis asse. [Ips] forte quia episcopus creauerat dignitatem illam, & inde est qd uacante cancellaria possidebat, uel potius custodiebat prouentus. [Prouentus] quia hic archiepiscopus erat patronus huius dignitatis; ideo mortuo prelato debet habere custodiam bonorum dignitatis. ar. s. de app. c. bonæ me. O. cum ei de temporalibus debeat responderi. i. 6. q. 2. c. 2. secus si esset patronus laicus; quia tunc non laicus, sed episcopus cui subest ecclesia per se, uel per alium, res ecclesiæ gubernabit. s. de offi. ord. c. cum nos. j. de succel. ab intest. c. 2. uel ad archid. si hoc habet de consuetudine. s. de insti. c. cum uenissent. 63. dist. c. si imple. Et hæc sit uera si p[re]dictæ ecclesiæ non habent collegium, quia tunc custodia rerum pertinet ad collegium mortuo prelato. ar. 2. q. 2. c. non licet. mortuo autem episcopo res eius debent esse in potestate æconomi. 75. dist. c. quoniam quidam. Vel dic & melius, in potestate æconomi & clerici ecclesiæ. r. 2. q. 2. c. illud sta. & c. charitatem. & si non sit ibi æconomus clerici ea custodient; & si non fiat ibi clerici, custodient ea archiepiscopi. r. 2. q. 2. c. non licet. & q. 5. c. sic. Vbi autem ad clericos pertinet custodia, possunt eam committere archiepiscopo, ut 9. q. 3. c. conquestus. Et hæc uera sunt, quousque papa det uisitatorem, quia extunc ipse solus uisitator res ecclesiæ custodiet. 61. dist. c. obitum. & c. sequenti. & non credimus, qd sine causæ cognitione, & non uocatis quorum interest, custodiam uel uisitatorem in p[re]iudicium alterius alius quam papa dari possit. [Cōstituat] cum capitulo suo. s. de his quæ fi. a p[re]la. sine consens. cap. c. quanto. & sic habes argu. qd episcopus ex causa potest constituere cum consensu capituli sui de retinendis fructibus dignitatis uel p[re]bendæ uacantis; puta si ecclesia grauetur debitis. sic. s. de p[re]b. c. significatum. pro utilitate etiam ecclesiæ uacantis alienari possunt res et ecclesiæ uacantis. r. 1. q. 2. c. ult. sed contra. s. ne se. uacant. c. 1. soluitur. ibi imo etiam non uacante ecclesia episcopus potest ex causa iusta alienare res ecclesiæ, ut infra de his quæ fi. a p[re]la. sine consens. cc. per tuas & cap. pastoralis. j. de dona. c. consulta. r. 6. q. 1. c. statuimus. s. de p[re]ben. c. auaritiæ. nam & agere pro eis potest. j. de suc. ab intesta. cap. cum dilect. & ecclesiæ cum dotibus suis pertinent ad episcopos. r. 1. q. 1. c. 2. & c. se. Item potest unire ecclesias. infra de excessi. p[re]lato. cap. sicut. & de una facere duas. j. de eccl. ædifi. c. ad audientiam. imo ex toto dignitate remouere p[re]s. s. de cons. c. cū uenissent. Sed cū dignitas non uacat, p[re]lato irrequiro qui est in dignitate institutus non potest eius iura diminuere sine causæ cognitione. C. de eman. l. nec aus. j. de eccl. ædifi. c. ad audientia. C. de comuni agri. defer. c. quicunque. Et hæc forte tan

tum habent locum in ecclesijs, ubi episcopi habent ius patronatus ex sua fundatione, cum eis sit reddenda ratio. r. 6. q. 3. c. 2. eis incumbit quod uacantes ecclesias custodiat, ut not. s. de appel. c. bo. me. & quod earum nomine agant, nec poterunt episcopi res illarum alienare; si autē laici haberent ius patronatus, cum tunc ecclesiæ cum dotibus suis pertineant ad episcopos, ex iusta causa res ipsarum poterunt episcopi alienare. arg. r. 1. q. 1. c. 2. sed patroni poterunt contradicere. arg. r. 6. q. 7. c. filijs. & etiam de honesto requirendus est assensus patroni. r. 2. q. 2. c. p[re]carie. x. q. 2. c. p[re]carie. licet qdā illa capitula intelligat de imparibus; & fm hoc modica ut differentia, siue uacet, siue non; cum semper de rebus eius possit ordinare quod iustum est, sed facilius cum uacat. Item cum uacat, nō potest statuere, nisi forte urgentissima causa subesset, quod fructus diminuatur in uita p[re]lati. j. de dona. c. consulta. Item licet possit statuere uel concedere alicui qd ecclesiam conuertat in suos usus ut in p[re]alleg. decre. consulta, tamen non debet uendere uel dissipare res ecclesiæ. x. q. 2. c. ult. nec aliquid inde accipere pro se. r. 2. q. 2. c. nulli. nisi quod canonibus uel consuetudine sibi debetur. r. 1. q. 3. per totum. nec potest in sua utilitatem uel in suos usus conuercere, cum non possit fieri sine summaria cognitione. r. 1. q. 2. c. 1. & hoc ius. r. 2. q. 2. c. sine ex. ¶ Item differentia debet esse inter dantem & recipientem, & dantem & auctoritatem p[re]stantem. j. de iure p[re]a. c. per tuas. s. de insti. c. ult. C. de autho. tuto. l. 1. sed bene dicimus, qd auctoritate capituli sui potest constituere, qd ad tempus & etiam in p[re]petuum possit fructus alicuius dignitatis tenere, & ecclesiam in proprios usus conuercere. arg. s. de cōf. c. cum accessissent. & s. de concess. p[re]ben. uel eccle. nō uac. c. cum nostris. Sed alij intelligunt illam decre. cum nostris. qd auctoritate superioris tenebat & hac decreta. intelligunt, qd retinere potest prouentus pro utilitate dignitatis, non sua; omnes enim prouentus successoris seruari debent, ut exp[re]s habes. r. 2. q. 2. c. de redditibus. Vel intelligitur quando de mensa sua prouidebat dignitati, ut diximus in glo. illa potest hoc autem scias, qd si in p[re]dictis casibus male alienauerit aliquis, episcopus ecclesiæ cuius res alienatæ sunt, subuenitur uel per beneficium restitutionis in integrum, uel alio modo. [Causa iusta] pro debitis ecclesiæ, uel dignitatis, soluendis. ¶ [Pro causa iusta] quantuncunque pro iusta causa episcopus alienet p[re]petuo bona ecclesiæ uacantis, non ualeat alienatio, nisi ecclesia habeat defensorem legitime constitutum, ut habes arg. op. C. si ob publi. pens. l. i. f. C. de admi. tut. l. lex. & nisi fiat p[re]missio tractatu, & causæ cognitione. r. 2. q. 2. c. siue. r. 1. q. 2. c. 1. nec est contra. s. de his quæ fi. a p[re]la. c. tua. & c. p[re]lato. quia non negat hoc debere requiri. & quod ibi minus dicitur, per alia iura suppletur; ad tempus autem concedere potest sine tanta solennitate. arg. hic.

De rebus eccl. alienandis uel non. RVBRICA XIII.

S V M M A R I V M.

1 Prelatus an & quando possit res unius ecclesiæ dare alteri.

C A P I T V L V M I.

On licet. [Ecclesiæ uertere] sibi subiectæ; si tamen iusta de causa edificet nouam ecclesiā, iura quæ debentur matri ecclesiæ ratione ecclesiæ uel ratione parochianorum, qui sibi deputantur, dare potest ecclesiæ de nouo edificatæ; puta decimas, oblationes, mortuaria, & consimilia. j. de eccl. ædifi. c. ad audientiam. propriæ autem ecclesiæ, quam fundauit, tantum dare potest, si iusta cā sub sit. r. 2. q. 2. c. bonæ. s. de his quæ fi. a p[re]la. c. continetur [commutare]. r. 1. q. 2. c. hoc ius. s. sed permutare.

C A P.

CAPITVLVM II.

Qui res. [Egendum] 16. q. 1. c. quoniam quicquam. [quæ obinent] id est donationes a Regibus factas, per quas obtinent bona ecclesiarum.

SVMMA RIVM.

Sacerdos an et quando possit manumittere seruos ecclesie.

CAPITVLVM III.

Consensus. [Acquirunt.] Etiam de bonis ecclesie. [Aliquos] etiam non bene meritos; bene meritos enim possunt manumittere, etiam si nihil acquirant. 1. 2. q. 2. c. si quis de seruis. [Manumittere] cum consensu tamen episcopi; 1. 2. q. 2. c. placuit. [Antiquæ] 1. 2. q. 2. c. episcopus. & c. qui manet. [Et posteritate] hoc speciale est in liberis ecclesie. 1. 2. q. 2. c. liberti. [Longinquitate] & no. 3. de ser. non ordi. c. de famulis. [Vtilitates] operas manumissionis tempore impositas.

SVMMA RIVM.

Ius in rebus quod duplex dicitur esse.

Proprietas nedom sed possessio in larga significatione alienari dicitur.

Rescripta latissime sunt interpretanda.

CAPITVLVM IIII.

Episcopi. [Qui conferunt] s. c. proxi. 1. 2. q. 1. c. episcopus qui tuam. [Condemnationem] quia illicita datio libertatis est causa quare æternaliter condemnatur. & etiam hoc a iudicibus suis. [Successor] sed ipse coram iudice delegato poterit reuocare. C. de agrico. & censu. l. quemadmodum. & not. 3. de electio. c. nostri. ¶ Ad ius ecclesie id est potestatem, quasi dicat facias, quod illi qui sunt alienati ab ecclesia redeant ad suam potestatem, & sic sumitur Instit. de his qui sui uel alienis iuris sunt. & in tit. & in tex. unde apparet, quod quando alicui mandat, quod ea quæ de bonis alicuius ecclesie inuenerit alienata, studeat ad ius & proprietatem eiusdem ecclesie reuocare. i. quod aliquæ res intelligantur ad ius ecclesie reuocari. i. potestatem, etiam si ecclesia non amiserit proprietatem, sed possessionem tantum, nam & duplex ius habetur in rebus. s. proprietatis, & possessionis. ¶ Sed iterum oppones, quia uidetur quod per prædictas literas nullo modo agi possit possessorio ab illo qui habet proprietatem, quod sic probabitur, quia nunquam debet dici alienatum uel distractum, si dominium apud eum remansit. ff. de uerb. signi. l. alienatum. ff. & C. de distrac. pig. per totum. Item probabitur alia ratione, quia non potest dici alienatum, nisi sit ab aliquo alienatum uel distractum; sed constat, quod si agatur possessorio recuperandæ possessionis, quod est inuafum & a nemine alienatum, & hoc inquam quidam dixerunt. ¶ Sed alij dixerunt & forte melius, quod per huiusmodi literas potest agi petitorio & possessorio; quia non solum in larga significatione dicit alienari proprietatem, sed possessio. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. l. non solum. in princ. ff. quod me. cau. l. similiter. §. 2. J. eo. c. proxi. C. de re. alie. l. sancimus. §. de rescri. c. super literis. contraria autem loquuntur in stricta significatione. & quod dicitur quod non dicitur alienatum inuafum, sed oportet quod ab aliquo alienetur. Resp. hoc falsum esse; quia proprie dicitur de prædio quod ecclesia amisit per occupationem alterius, quia idem prædium est alienatum ab ecclesia. i. alienum factum, & sic sumitur quando dicitur aliquis est alienatus mente, id est alienus factus mente. J. de success. ab intest. c. fin. 1. 5. q. 1. in prin. sic etiam sumitur in psal. ubi dicitur. alienati sunt peccatores a uultu. i. peccatores facti sunt alieni a ueritate, id est perquisitum est quod fierent alieni. ipsi, dico, peccatores, a uultu, id est sua origine; & in hoc sensu sumitur ab apostolo, ubi loquitur ad Colossenses. Et uos cum effectis aliqui alienati, & inimici. Et alibi etiam loquitur ad Ephesios dicens, eos alienatos a conversione Israel, & a gratia. ¶ Ex his enim apparet, quod dicitur alienatum, & si a nemine esset alienatum. Item non uidetur nobis, quod per huiusmodi formam literarum debeat iudex procedere inquir-

rendo, sed in forma iudicij; & hoc satis colligitur ex eo quod dicit J. eo. c. ad audientiam. & J. de dona. c. fraternitatem. ubi dicit legitime reuocare. Nec mireris si aliquando receditur a prima significatione uerbi; præualer enim sensus uerbo. ff. de here. inst. l. 4. C. de libe. pte. l. pe. ¶ Item rescripta latissime sunt interpretanda. ff. de iud. l. solemus. §. de causa poss. cap. cum ecclesia. circa si. ff. de iud. l. in ambi. Alij tamen aliter dicunt, scilicet quod per huiusmodi literas non potest agi possessorio recuperandæ possessionis. Idem quod dictum est in hac forma, dicendum est & in illa quicquid post arreptum iter inueneris attentatum, uel post litæ coepam, studeas in statum legitimum reuocare. has formas habes. §. de peregr. cap. 1. §. de constit. c. cum M. nam in istis formis sicut in prima procedendum est ordine iudiciario, ita procedi potest secundum eas & possessorio & petitorio, & sic sententiauit papa in causa sanctæ marie Eboracen.

SVMMA RIVM.

Res ecclesie quando, quomodo, & quæ alienari possint.

CAPITVLVM V.

Nulli. [Alienare] nisi pro utilitate ecclesie, & cum iuris solemnitate. 1. 2. q. 2. c. sine ex. & 1. o. q. 2. c. hoc ius. Alij tamen dicunt & forte melius, cum solemnitate, quæ in ecclesia illa per consuetudinem introducta est; & si sit præter ius, dummodo non sit alias grauis, ne sit contra. §. de sen. & re iud. c. cum causa. [Immobile] secus in mobilibus. ar. C. de admi. tut. l. lex quæ. C. de præ. mi. l. inter omnes. [Hypothece] inst. de ac. inter pignus. [Alienationis] hic largè accipitur, alibi strictè. C. de fun. do. l. 1. ff. de uerbo. fig. l. alienationis. [Conditionem] contra tractus conditionis dicitur, ubi prædium constituitur tributarium, & uulgariter tale prædium dicitur conditionale; quia sub conditione tale prædium cadit in commissum, scilicet si non soluat tributum. Vel contra tractus conditionis dicitur, ubi contractus celebratur sub conditione. Qui dām tamen non intelligentes corrumpunt literam hanc, scilicet conditionem ponendo, cum conducere nullo modo sit alienare. [Perpetuum] scilicet quandiu pensio soluitur ab eo uel ab heredibus eius, si certum tempus apponatur. C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. inst. locati. §. ad hoc. uel quandiu uiuet conductor, si contrahentes hoc uolunt. ff. pro sol. l. 3. ar. contrarium. C. de iure emphiteut. l. cōminantur. C. de epi. & cle. l. iubemus.

SVMMA RIVM.

Anathema quid habeat in se uirtutis & operationis.

Principalis alienator solus tenetur de cunctione.

CAPITVLVM VI.

Si quis. [Defensorum] aduocatorum uel procuratorum. 1. 6. q. 1. c. presentium. [Anathemate] id est anathematizetur, quo anathemate non tantum fit corporalis separatio a communione fratrum, sed etiam deus separat animas a custodia & gratia sua. [Et alienator]. Sed nonne hic emptor habet actionem, ex contractu aduersus prælatum uendentem ad pretium reddendum? Respon- demus sic. 1. o. q. 2. c. hoc ius. §. qui rem. 1. 2. q. 2. c. uulnerare. in Auth. de non alie. §. quia uerò leonis. Idem etiam est in illis qui contrahunt nomine ciuitatis, quia si ciuitas non sit facta locupletior, tenentur ipsi qui contrahunt. ff. si cer. pet. l. ciuitas. C. si cer. pe. l. eum. Sed dices, nonne prælato contra agentem dabitur exceptio doli, scilicet quia rem ecclesie illicitè emit; unde sibi imputare debet, si quid damnum incurrit? potest responderi, quod non dabitur prælato hæc exceptio; licet enim male & contra leges emit, tamē uenditor de cunctione tenetur. Veldic, dari doli exceptionem prælato. ¶ Sed contra illam doli exceptionem datur emptori doli replicatio, quod licet quando excipiens de dolo incipit proponere secundum quod not. J. de adul. c. pen. & hoc excipiens de dolo incipit proponere. Adio enim ex empto competit ementi contra eum qui nomine ecclesie uel ciuitatis uendit, nisi ecclesia uel ciuitas

itas facta sit locupletior, & si nihil dolo fecerit ueditor, ut in iuribus præallegatis; & ita actor agens in propositione actionis, nihil de dolo proponere debet; sed tamen sic dicit. Talem rem, quam uendidisti mihi nomine talis ecclesiæ, me oportuit ei restituere, quæ non fuit ex pretio facta locupletior, uel etiã per hæc uerba. Peto q̃ mihi pretium cum interesse restituas. si enim a dolo inciperet agere, tunc prælato daretur doli exceptio, & non competere doli replicatio emptori. ff. de do. excep. l. apud. §. marcellus. unde secundum hoc uidetur, si diceret, peto pretium & interesse quia uendidisti contra formam. quod nõ esset audiendus, uel quod daretur exceptio. tu allegas turpitudinem tuam. & in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis. ff. de cond. ob turp. causam. l. pe. ¶ Sed dices, nonne quilibet potest habere actionem, ubi non fiet mentio de dolo nam fere in omnibus casibus competit certi conditio, uel triticaria quæ doli mentionem non habet. ff. si cer. pet. l. certi conditio. ff. de triti. l. ult. Sed respondemus, licet proponatur generalis actio quæ de dolo non habet mentionem, tamen quando proponitur ex causa turpi, sicut ex causa furti, non admittitur petitio uel libellus nisi causam exprimat ut no. s. de offi. or. c. conquirente. ¶ Item no. quod solus principalis alienator teneatur de euctione; & si multi fuerunt, qui simul fecerunt, omnes tenebuntur; assentientes autem & subscribentes alijs poenis subiacebunt. 1. 2. q. 2. c. non licet. Quali ter autem & quando tutor, uel curator, uel quilibet alius procurator teneatur de his quæ agit nomine domini sui, no. est in summa. C. de procu. ¶ Quidam dicunt & nõ male sed leuius, q̃ huiusmodi conductores si sunt bonæ fidei, habent actionem contra locatores ad pecuniam repetendam. 1. 2. q. 2. c. uulteran. in Auth. de non alie. re. ecc. §. si quis igitur. sed malæ fidei non. 1. 6. q. 3. c. iubemus. §. uniuersas. 1. 10. q. 2. c. hoc ius. in fin. si sibi de euctione prospexerit. C. de euc. l. si fundum. in casu tamen speciali agit malæ fidei possessor ad pretium. C. communia de leg. l. n. §. si. (Celestini) antequam excommunicetur, uel antequam ecclesia dā nificetur. (Restitutio). C. ne fiscus rem quam uen. l. circa lib. 1. 10. ff. de ali. iu. mu. causa. l. ex hoc. §. 3. (Sibi) de hoc no. s. de elect. c. nos. ¶ Remediu[m] scilicet q̃ res ecclesiæ restituant. (Ascriptam) contra alienatores, & assentientes & scribentes. (Vacuetur) idest per sententiam publicè nunciatur. (Quibuscunque) maioribus, & minoribus, conuersis, & paronibus. 1. 6. q. ult. c. filijs. imo & laicis. ar. in Authen. de ec. ti. §. si autem sancimus. Quidam tamen hoc negant, sed tu repete quæ diximus. s. de test. c. cum olim (Reposcere) nec satis dabit iste agens pro ecclesia q̃ rem deducit in iudiciu[m], & præiudicat ecclesiæ sententia cõtra hunc lata, si sciuit causam agi. ff. de accu. l. si tibi. §. i. j. d. ff. de administ. tut. l. vulgo. C. de administ. tut. l. si. §. defen. qualiter autem concipere debet libellu[m], no. s. de testib. c. cum olim.

CAPITVLVM VII.

AD aures. (Extirpare) 1. 10. q. 2. c. hoc ius. §. perpetua. & si qua. (Hæreditatis) i. in perpetuam emphiteusim (Concedere) cum consensu tamen capituli. 1. 10. q. 2. c. hoc ius. §. perpetua (Tunc possunt) tempore locationis, quasi dicat, quamuis primò potuerit plus locari, hoc non debet obesse conductori ar. C. locati. l. idem que. & l. quidam. & C. de allui. l. ult. (Alijs) & tamen sibi non liceret locare alijs, sicut nec alienare. s. eo. c. nulli. in hoc ergo habet priuilegiu[m] quod ei locari licet.

SVMMARIVM.

Iurans non alienare bona ecclesiæ non potest alienare ea quæ sunt de mensa, & quare & qualia sint.

CAPITVLVM VIII.

VT super. (Si possessiones) quocūq; mō ad man⁹ p̃decessoris deuolutæ, & quādiu uixerit possesse, uel dic

q̃ genitiui qui sequuntur, scilicet regalium reguntur ab hoc nomine, redditus; seu etiam ab hoc nomine, possessiones. Reges enim sæpe solebant pro decimis rebus dare possessiones, uel redditus. (Prouenientes) scilicet redditus, uel possessiones de mensa (De mensa) quia. n. p̃decessor toto tempore uitæ suæ possedit eas, uidebatur q̃ deberent dici de mensa episcopi; quia uerò de nouo erant ad ecclesiam deuolutæ, uidebatur q̃ non deberent dici de mensa episcopi; & sic per consequens possent alienari. arg. j. de feudis. c. ult. sed quia in tutiorem partē interpretandum est, consuluit non alienandum; & est sanum & necessarium consiliu[m], cum iurat non alienare ea quæ de mensa sunt, intelligitur, ut non solum teneatur non alienare quæ antiquitus assignata sunt mensæ, sed et quæ de nouo; nec enim uidemus quare plus de quibusdā, quàm de alijs intelligitur. secus autem est in illis rebus quæ ecclesiæ sunt, sed alijs datur utile dominium, & etiam quandoque ad ecclesiam reuertuntur; quia illa non sic de mensa intelliguntur, ut sunt feudā, ut j. de feudis. c. si. sed quasi uidetur ordinatum de eis, quod sic sit licitum eis in feudum dare; sed si hodie de nouo dentur, uidentur data, ut in bonis & in utilitatem ecclesiæ perseuerent, unde non licet ordinare q̃ aliquid exeat de mensa. (Minus) 1. 2. q. 2. c. terrulas. contrarium. Solu. ibi, possessiones uerò appellantur minus utiles, idest inutiles uel quasi. hic autem dicuntur minus utiles, non q̃ sint inutiles, uel quasi, sed quia sunt minus utiles quàm aliæ (Concedimus) de speciali gratia. de iure enim comuni non potest alienare sine consensu superioris, nisi obstante iuramento.

SVMMARIVM.

Conductores bonæ fidei in conducendo habent actionem contra locatores, secus malæ fidei.

CAPITVLVM IX.

AD audientiam. (Procures) De facto, de iure enim non tenebat contractus. 1. 2. q. 2. c. sine ex. (Reuocari) de facto, uel sine scandalo. (Conductoribus) si conductores fuerint bonæ fidei in conducendo habent actionem contra locatores. 1. 2. q. 2. c. uulteran. in Authen. de reb. ec. non alienan. §. si quis seruus. si essent malæ fidei, non. 1. 6. q. 3. c. iubemus. uer. uniuersitas. 1. 10. q. 2. c. hoc ius. in fin.

CAPITVLVM X.

Possessiones. (Alienare) sine autoritate superioris. (Assignare) nisi fuerint regulares. j. de relig. domi. cap. inter.

SVMMARIVM.

Fructus facit suos tenens in feudum, & maxime bona fide possidens, quamuis contractus non teneat.

CAPITVLVM XI.

AD nostram. (Necessitate) debitorum. (Monasterium) hic intelligitur, quando contractus tenebat, nec aliqua solennitas deerat, & tamen propter enorme damnum monasterijs datur restitutio, & nõ propter leue. ff. de mino. l. si ex causa. 1. respō. (Recepta) de gratia; quia de iure compensare debebat. Vel dic de iure esse, ex quo in feudum tenebat, & ex hoc utile dominium habebat, q̃ faceret suos fructus, & maxime quia bona fide possidebat; & non est uis siue contractus non teneret propter defectu[m] solennitatis, siue tenebat, sed propter lationem dabatur in integrum restitutio. Item prædicta uilla non est pignus, scilicet quod sola conuentione constituitur. pecuniam autem reddere tenentur, siue mutui contractum fecerint, siue actionem mandati, siue mandato ecclesiæ soluit. (Dimittat) petita in integrum restitutione, si tenebat contractus; si autem non tenebat contractus, uendicabit.

CAPITVLVM XII.

Cum laicis. (Priuilegijs) 1. 6. q. 1. c. generaliter. 1. 7. diff. c. concilia. §. hinc etiam.

SVM

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio rerum pupilli quando imminet facienda, si non habet, uel habet minus bonum defensorem, debet ei bonus defensor, uel aduocatus per iudicem dari.
- 2 Res pupilli pretiose alienari non debent, nisi præmissa cognitione & interpositione decreti.
- 3 Quæ sit differentia inter decretum, auctoritatem, & consensum & etiam in nu. 6.
- 4 Alienationis contractus substantiam capit ex scriptura.
- 5 In alienatione rerum ecclesiæ pretiosarum quæ solennitates requirantur.

CAPITVLVM I. in vi.

DVdum. Et j. q. i. Defensor idem est in pupillo; quia quando imminet alienatio rerum pupilli faciendæ, si non habet uel habet minus bonum defensorem, debet ei bonus defensor, uel aduocatus dari per iudicem. ff. de rebus eorum qui sub tu. l. magis. §. non passim. in fi. hic autem defensor tam rerum minorum quam rerum ecclesiasticarum docebit, quare alienatio debet fieri, uel denegari. & præcipit episcopus alienationem fieri per ipsum defensorem, uel ipse episcopus alienabitur nam de iure canonum episcopus ex causa potest unam ecclesiam & res eius dare alteri. 1. 2. q. 2. c. si episcopus. & c. seq. j. de dona. c. pastoralis. §. de his quæ fi. a præla. c. pasto. & not. §. ut ec. bene. c. 1. Nec mireris, q. idem est alienator, & præstans auctoritatem alienationis, quia alienationem facit nomine ecclesiæ quæ uel cuius res alienantur, auctoritatem præstat ut episcopus; nec obest, si læditur ecclesia, cuius res donantur; quia præferri debet communis utilitas priuata, uel maius bonum minori. 7. q. 1. c. mutationes. & c. sequi. Si autem episcopus aliquid de iure suo alienaret, tunc secundum quosdam necessaria esset auctoritas archiepiscopi, ut no. §. de trasac. c. 2. & §. de his quæ fiunt ab episc. c. 1. [Defensore] uel perpetuo, ut est legitimus minister illius ecclesiæ; uel temporali, ut est defensor, uel curator datus ecclesiæ ad ostendendas rationes quare alienatio huiusmodi esset fienda, uel deneganda; nam sine tali defensore alienatio facta non ualet. C. si ob. publ. pen. l. si. [Tractatus] 1. 2. q. 2. c. sine ex. x. q. 2. c. 1. simile est in rebus pretiosis pupilli quæ non debent alienari nisi præmissa cognitione & interpositione decreti. C. de præd. mil. minorum. & l. si minores. ff. de rebus eorum quæ sub. tu. l. magis. §. non passim. & §. si eos. imo etiam si interuenerit cognitio & decretum, tamē non ualet alienatio, nec transfertur dominium ex tali alienatione, nisi in ueritate subsit iusta causa alienationis; unde ea non constante datur minori rei uendicatio contra possidentem, & etiam personalis actio tutelæ uel negotiorum gestorum contra tutorem uel curatorem. ff. de rebus eorum. l. magis. §. & eos. & §. seq. & l. quamuis. C. de præd. mil. l. si pries. sed si iusta causa subesset alienationis, licet alias minor læderetur in pretio, uel alijs non subueniretur, nisi per beneficiū in integ. resti. C. de præd. mil. l. si quis. Et hæc omnia dicunt quidam in alienatione rerum ecclesiæ obtinere, quæ pupillo comparatur. ff. quibus ex causis ma. in int. re. l. pupilli. Sed alij dicunt ut uidetur melius, q. in alienationibus rerum ecclesiæ non est necessarium decretum, sed sufficit sola cognitio causarum alienationis cum expresso consensu episcopi & subscriptione ipsius. 1. 0. q. 2. c. casellas. & c. hoc ius. 1. 2. q. 2. c. abbatibus. & c. siue. ex. licet enim leges præcipiant interponi decretum in alienationibus minorum, nunquam tamen dicunt necessarium decretum in alienationibus rerum ecclesiæ; imo dicunt q. consensus suorum ordinatorum interuenire deberet. 1. 0. quæst. 2. cap. hoc ius. nec canones etiam unquam decretum præcipiunt interuenire, sed de solo consensu dicunt, ut in præla. c. siue. [Nec credimus necessaria alia, quæ leges statuerunt in forma alienationis, ut est de iuramento ordinatoris. l. q. nihil est mobile, unde bitū solui possit. item q. inscribat nihil fieri in lationem

domus sanctæ. 1. 0. q. 2. c. hoc ius. Item q. ad similitudinem pupilli mittatur nuncius qui rescribat pretiū solutū in utilitatem domus. ff. de reb. eorum. l. magis. §. ne tamen. nam statuta legalia super rebus ecclesiasticis non ligant ecclesiam, nisi ea acceptauerit. 96. dist. c. bene quidem. circa fi. in decreti autem interpositione & alijs prædictis ecclesiæ non acceptauit leges seculares, nec alio modo; & ideo si prædicta non interueniant, nihilominus ualet contractus alienationis. [¶] Et no. q. aliud est decretum, aliud auctoritas, aliud consensus siue collaudatio. Decretū enim est sententia, & non interponitur sine causæ cognitione, & ideo in rescriptis dandum est. C. de sententijs ex peri. re. l. 1. & 2. ff. de rebus eo. qui sub tu. l. 1. & l. magis. §. si es. C. de præd. mil. minorum. sepe tamen decretum in iure dicitur auctoritas. C. de præd. mil. l. 1. C. quando decre. op. non est. l. 1. Item decretum debet interponi ante alienationem. ff. de rebus eorum qui sub tu. l. magis. §. non passim. & d. §. seq. Auctoritatem autē præstare in tutoribus & curatoribus, est auctorem facere in hic, quibus auctoritatem præstat. ff. de auctori. præla. etiam. quæ præstatur etiam sine scriptis. ar. ff. de auct. præla. obligari. §. si hac secundum canones debent præstare abbates, & prepositi, & alij uniuersitatum rectores conuentibus & uniuersitatibus, quando debet agere uel se obligare. ar. C. de auct. præla. l. clarum. ff. de confessis. l. certum. §. in pupillo. §. de iud. c. causam. j. de procu. c. consulti. & c. 1. & interponitur auctoritas, dum agit ipsum negotium, uel parum post Inst. de auctoritate. tu. §. tutor. ff. de auct. præla. obli. §. tutor. ff. de acq. hær. l. qui bona. §. iussu. episcopi autem dicuntur præstare auctoritatem alienationibus, & contractibus, obligationibus. i. consensum, & tamen plus; quia eorum consensus est necessarius, sed aliorum canonicorum consensus non est necessarius; licet necessarium sit requiri, & sufficit consensus maioris partis. 1. 0. q. 2. cap. hoc ius. cōsensum autem præstare minus est, & ualet fieri sine scriptis, nisi ubi expressum est q. scriptura est necessaria; ut no. §. de his quæ fi. a præla. c. 1. Item præstatur ante contractum, & post, quantum ad hoc ut postea non possit contra dicere, sed non quantum ad hoc, quod est factum si non ualet a principio, conualecere possit. §. de ele. c. auditis. c. q. sicut. c. ecclesia uestra. q. uidetur habere locum in contractibus, ubi certa forma requiritur; sicut est in electionibus de quibus prædictum est, & in sententijs; sed in alijs contractibus, qui pendent ex solo consensu, uidetur q. si etiā ab initio non teneant, tamen ex post facto per subsequentes consensus confirmantur. ff. de ser. ru. præd. l. per fundum. ff. communia prædi. l. receptum. & no. §. de offi. dele. c. prudentiam. Item consensus est etiam minorum, sed auctoritas tantum maiorum. [¶] Item no. q. quidam legistæ dicunt, q. alienatio rerum ecclesiæ debet fieri tantum in scriptis. i. ita quod contractus alienationis substantiā capiat ex scriptura. [¶] Decretistæ tamen dicunt, quod alienationes rerum pretiosarum ecclesiæ debent redigi in scripturam; quia ex eo apparet, quod clerici eiusdem ecclesiæ debent subscribere, & prælati in scriptis auctoritatem præstare. 1. 2. q. 2. c. abbatibus. §. de his quæ fi. a præla. c. 1. sed tamen ipse contractus non capit substantiam a scriptura, sed a consensu contrahentium. Vnde dicunt, q. bene tenet contractus postquam partes consenserint, et antequam scribatur contractus, uel subscribant prælati, uel clerici; sed datur exceptio contra illum antequam scribatur contractus & subscribatur; sed quicunq. fuerit scriptus & subscriptus, siue tempore quo consensus interuenit, siue postea, licite agetur ex illo contractu. imo quidā decretistæ dicunt, q. sine ulla scriptura & subscriptione ualet contractus alienationis rerum ecclesiæ. Subscribere autem quis potest per se, & per alium. C. de test. l. hac cōsul. in prin. & l. antiquitas. §. si. [¶] Contractus in huiusmodi autem alienationibus dicunt quidam necessarium decretum, licet quā sepe uniuocē sumatur decretum & se

entia; interea tamen est differentia, quia sententia abso-
lutionis & condemnationis fertur inter aliquos, quorum
unus ab alio aliud petit. j. de uerb. sig. c. in his. ff. de re iu.
in summa. C. de sen. & inter. l. 3. decretum autem dicit q
non a parte, sed a iudice aliquid petitur, & ipse concedit
illud cognitione preiudici. C. de prz. m. l. ob as. ff. de suc. edi.
l. 1. decretalis. ff. qd cuiusque uni. litem eorum. §. fi. [Per
petuis] secus est de temporalibus. §. ut ecce. benefic. si. di.
confe. cap. 1. ubi not.

De precarijs. RVBR. XIII.

S P M M A R I V M.

- 1 Precarij concessiones de rebus ecclesie renovari debent secun-
dum consuetudinem patrie.

CAPITVLVM I.

Precarij. [De quinquennio]. Loquitur secun-
dum consuetudinem patrie, ubi enim sic fie-
bat; alibi enim fit usque ad mortem recipien-
tis. 10. q. 2. c. precarij. & potest dici quod ex
hoc contractu nascitur conditio ex hac de-
cre. sicut in emphyteusi, ubi est hec consuetudo.

S P M M A R I V M.

- 1 Contractus quando non tenet, nec pena aut aliud accessorium.

CAPITVLVM II.

De precarijs. [Irrationabiliter]. i. contra utilitatem
ecclesie. [Sit obligatus] hoc ideo dicitur, quia non
tenet hic contractus; uel reuocatur principale, &
per consequens accessorium. C. de legib. l. non dubiu. i. §.
q. 6. c. 1. & 2. secus autem, si contractus esset legitimus, &
ex appositione poenae aliquid commodi consequeretur
ecclesie; uel si consuetum est apponi. ar. ff. de pig. ac. l. si pi-
gnore. §. ult. ff. de euic. l. illud. §. ult. ar. contra. C. de iur. fil.
l. si procurator Cesa.

S P M M A R I V M.

- 1 Precarium, nec conuentione, nec debiti solutione impeditur, quin
uoluntate sola concedentis, aut heredis reuocari possit.

CAPITVLVM III.

Precarium. Supra agitur de precaria, hic agitur de
precario ex quo oritur interdictum, quod compe-
tit contra precarium rogantem ei qui uult reuoca-
re contra precarium. ff. eo. l. 2. [Solutur] heres enim ro-
gantis precarium non tenetur precario ex persona sua,
cum iam defecerit precarium, nisi ad hoc ut restituat, si
habet, uel dolo fecit quominus haberet. ff. eo. l. quæsitum.
§. ult. hereditaria autem actione de precario semper tene-
tur. ff. de temp. prz. l. cum heres. [Obitu]. ff. de pre. l. cu
precarij. Item si debitor soluat debitum pignoris. ff. de pre.
ca. l. debitor. Item si in diem concedatur precarium. ff. de
pre. ca. l. cum precario. nam ut ibidem dicitur ante diem
reuocari potest. [Alienare] ff. eo. l. quod a titio. §. quæsi-
tum. & §. illud. [Per conuentionem] scilicet quod non pos-
sit ante certum diem reuocari. [Precarij] de quibus loqui-
tur. §. eo. c. 1.

De commodato. RVBR. XV.

S P M M A R I V M.

- 1 Commodatarius gratia sui, & quando sui & commodantis, quo-
modo teneatur commodanti.

- 2 Commodati & precarij differentia.

CAPITVLVM I.

Vm gratia. Si autem commodauit gratia sui
tantum, puta uxori, uel sponse suæ, ut hone-
stas uiueret, uenit tantum dolus & lata cul-
pa; si autem mei & tui gratia commodauit,
puta ut communis amicus inuitaretur, ue-
nit dolus & lata culpa & leuis. ff. com. l. si ut certo. §. & in

terdum. & l. in rebus. [Culpa] ff. eo. si ut certo. §. & inter-
dum. & §. ult. ff. eo. l. si mei. & l. si argentum. ff. si men. fal.
mo. dixit. [Pactum] de mora, & de pacto, dic ut tit. proxi.
2 j. c. bona. [Post usum] hæc est differentia inter commo-
datum, & precarium; quia precarium non est ad certum
usum concessum. ff. de pre. ca. l. cum precario. commoda-
tum autem ad certum usum. ff. eo. l. 4. §. ult. & l. 4. l. si-
ue. §. interdum. & l. ult.

De deposito. RVBR. XVI.

S P M M A R I V M.

- 1 Ecclesia non solum in mutuo, sed etiam in alijs contractibus non
teneatur, nisi quantum uersum est in utilitatem eius.

- 2 Prelato non licet renunciare gratis utilem exceptionem ecclesie
competentem.

CAPITVLVM I.

Rauis illa. [Conuersam] C. q. cum eo. l. qui ea
quæ. & 10. q. 2. c. hoc ius. §. is cum. ff. depo. l.
1. §. an in prin. potest etiam dici, q. ille hic
non tenetur ecclesie; quia non fuit apud eum
depositum. [Item] not. non solum in mutuo,
sed etiam in alijs contractibus non teneri ecclesiam, nisi
quantum uersum est in utilitatem eius; quod intelligimus
uerum in contractibus qui sunt alterius gratia tantum; si
autem fiant gratia ecclesie, puta in emptione & locatio-
ne & consimilibus, secus; sufficit enim q. utiliter concur-
rit. ff. de mino. l. uerum. §. sciendū. & §. seq. nisi in mutuo,
q. licet contrahatur gratia ecclesie, non tamen tenetur ni-
si uersum sit in utilitatem ecclesie. 10. q. 2. c. hoc ius. imo
& si non utiliter contrahat ecclesia, dummodo forma ser-
uetur, contractus tenet, sed reuocari potest per in inte. re
sti. C. de præd. m. l. si quid. §. de in inte. resti. c. 1. nec credi-
mus q. in aliquo contractu nisi in mutuo q. ille, qui contra-
hit cum ecclesia, debeat esse sollicitus, q. pecunia quam ei
pro contractu dat in utilitates ecclesie conuertatur, uel
expendatur; non enim inuenitur hoc iure cautum. Nec
obstat. ff. de reb. eorū qui sub tu. l. magis. §. illud. quia ibi
de magistratu qui præstat authoritatem ueditioni qui de-
bet esse sollicitus, alioquin forte tenetur. Nec obstat. 10. q.
2. c. hoc ius. q. similiter intelligitur de episcopo authorita-
tem præstante, uel non dicitur ibi, q. si non fuerit pretium
solutum pro debito, q. res uendita ab eo reuocetur; sed si
non fuerit forma seruata. Alij tamen dicunt, q. curiosus
esse debet ut pecunia expendatur in utilitates ecclesie;
alioquin non tenet contractus; hoc autem bene fatemur
q. ille qui soluit pecuniam, debet soluere, si uult esse bene-
tutus, authoritate superioris ordinarij. arg. ff. de mino. l.
ait prætor. §. 1. C. de admi. tu. l. sancimus. & l. pen. Si autē
fine eo soluat, liberatur; sed ecclesia restituitur in inte-
grum, si pecunia non conuertatur in utilitatem ipsius ec-
clesie. C. si tutor uel cu. interue. l. 1. & per totum. C. si ad.
sol. l. 1. in quibusdam autem casibus non crederemus ec-
clesiam restituendam, scilicet contra illos qui soluunt sibi
redditus uel pensiones annales, & nisi excedant sum-
mam centum aureorum. C. de admi. tu. l. sancimus. & l.
constitutiones. C. ad treb. l. sancimus. pro eodem enim re-
putamus soluere prelato, & tutori, de quo prædictæ leges
loquuntur. imo plus dicimus q. si quis alicui canonico,
uel alij etiam recipienti pro ecclesia soluere, & salua sit
pecunia ecclesie, tutus est exceptione doli qui soluit. ar.
ff. de admi. tu. l. minoris. ff. de condi. inde. l. naturalis filij.
Insti. quibus alie. non licet. §. ult. C. pro empt. l. eum. uel
forte posset dici hoc speciale, q. quando pro debitis sit
uenditio rei immobilis, q. sic debet esse curiosus ut dictū
est, imo priori creditori soluere debet in Auth. de eccle-
tiu. §. sancimus. nec alias petet, nisi hæc faceret sicut in
mutuo diximus; sicut hoc ipsum speciale est mutuo ciuita-
ti facto. ff. si cer. per. l. ciuitas. & in muliere consentiente in
strumento

strumento creditoris. C. ad uelle. auth. si qua. §. & in seruo ff. de in rem uerso. l. q. si. §. nec non. In alijs autem contrahibus, uel uenditionibus non est sic adhibenda diligetia. [Non ecclesie] q. autem apud prelatum & ecclesiam aliquid deponitur, tunc ad reddendum ecclesia obligatur, & tamen tunc etiam non uidetur teneri, nisi aliquod lucrum de deposito senserit. arg. ff. depo. l. licet. §. si filius. [Sub questionibus] 1. q. 6. c. 1. 1. 2. q. 2. c. fraternitas. 2. 3. q. 5. c. illi. [Pacisci] de gratia in sustentamentum uite & restitutionem damni, nam si calumniose promissionem uel pactum obtinuerit, secus esset. ff. de condi. indeb. in summa. circa prin. ¶ [Pacisci] hoc pactum dicitur ualere de gratia, & non mero iure; quia non licet prelo renunciare gratis utilem exceptionem ecclesie competentem; sicut hic erat q. depositum uel debitum non est in utilitatem ecclesie conuersum. arg. ff. de pac. l. contra iur. §. si carator. & §. seq. C. de trasac. l. preles. sed si super mutuo contra quod poterat excipi, quod non esset conuersum in utilitatem ecclesie, sit trasactum uel iudicatum, & agatur actio in factum ex re iudicata, uel condicione ob causam, uel ex stipulatione, uel prescri. uerb. ut detur qd in trasactione conuenit, uel quod iudicatum est, non poterit excipere q. debitum de quo est iudicatum uel trasactum non sit conuersum in utilitatem ecclesie, nisi iuerit se beneficio restitutionis in integrum contra rem iudicaram uel contra trasactionem. C. si aduer. tran. & C. si aduer. rem iud. per tot. arg. ad hoc, quia post sententiam non licet exceptionem proponere, nec noua instrumeta producere. §. de sen. & re iud. c. inter suborta. C. de exce. l. prescrip. §. de trasac. c. 1. ff. si quis caut. l. 2. in princ. Item solum ab ecclesia ex causa iudicati uel trasactionis repetere non poterit, quia indebitum, uel sine ca solum, cum non sit indebitum saltem ciuilitate nec sine ca soluit ex quo trasactum est, uel iudicatum. ff. fa. er. l. cu pu. ff. de iud. l. de qua. §. si. ff. de condi. indeb. in summa in prin. Quidam tamen dicunt & forte bene, q. insciens indebitum uel non conuersum in utilitatem ecclesie transgesserit, datur repetitio per condi. ex iniusta causa, q. calumnia est huiusmodi trasactio. ff. de condi. indeb. in summa in prin. 2. q. 3. c. Euphemium. §. notandum. Item dicunt quida & forte bene, si per calumnia falsum allegans sciens quis obtinuit iniustam sniam etiam aduersario & iudice consentientibus, obstat ei doli exceptio. ibi eorum consensu non excusat a malicia. arg. ff. de iud. l. si pxtor. §. r. q. a dicunt in hoc casu quod res iud. non tollit conditionem sine causa. Alij tamen in sententia contrariu dicunt, & intelligunt illum. §. tantum. quando contra absentem fertur sententia pro aliquo presente scienter falsum allegante, & huc uidentur uera, scilicet quod repetere possit ecclesia quod dedit ex calumnia trasactione; quando creditur conuersum in utilitatem ecclesie, & non erat. quia si sciret non conuersum & scienter transigeret, tunc non posset repetere; quia scienti non inferitur dolus. ff. de ac. emp. l. 1. in fi. nisi tempore quo primus contractus mutui fiebat in fraudem, ordinatum esset quod subsequenti tempore fieret trasactio super primo contractu mutui, aut auxilium quod habebat ecclesia in contractu mutui tolleretur ei in contractu trasactionis; nam hoc casu satis dici posset, quod etiam si uterque sciret non conuersum in utilitatem ecclesie, tamen ecclesia repetens datum ex causa huius trasactionis repeteret per conditionem ex iniusta causa. Et contra agentem ex tali trasactione dat exceptio; quia datur sicut repetitio quando sit fraus de contractu ad contractum alterum, uel eundem eodem tempore celebratum. ff. de dona. inter uir. & uxo. l. si sponfus. §. circa. ff. ad uelle. l. quidam. ff. de ac. emp. l. iul. §. idem ponis. & l. emptorem. §. iul. eadem ratione debet dari repetitio si fraus sit de contractu ad contractum qui alio tempore fieri debet cum equalis fraus sit utrobique, & sola fraus est causi repetitionis. Quidam tamen dicunt, qd

semper licet ecclesie uenire contra trasactionem initam fraudulenter scientibus & consentientibus ambabus partibus. C. de trasac. l. preles. si autem trasactio dicat nulla, ut si conueniant q. aliquid detur pro usuris, huc trasactio nec actionem impedit, nec exceptionem; quia per nullam trasactionem tenetur quis ad usuras.

S V M M A R I V M.

1. Depositum si tui gratia factum fuerit, deleni culpa, & etiam si esse de leuissima tenebris.
2. Depositarius sicut quilibet alius debitor post moram restituendi tenetur de casu fortuito.

C A P I T V L V M I I.

Bona fides [Saluis] C. locati. l. 1. ff. eodem. l. quod nerua. [Depositus] ff. eo. l. 1. §. sepe. & §. de leui. t. idem & si tui gratia depositum tantum sit factum, & tunc etiam forte tenebitur de leuissima culpa. ff. si cer. pe. l. si quis nec [Pro custodia] nisi tamen per actionem depositi, sed locati, si quantitas fuit data, si autem species per actionem pre. uer. Insti. mandati. §. ult. ff. eo. l. 1. si quis seruum. & tenebitur hic de leui tantum. [Pacto] ff. eo. l. 1. §. si conuenierit. & §. sepe. ff. locati. l. que mercedem. [Culpa] ff. eo. l. 1. §. si rem. [Mora] t. depositarius enim & quilibet debitor post moram tenetur de casu fortuito, satis enim est, q. res poruerit non perire penes actorem. ff. de leg. 1. l. seruos. §. 1. ff. e. l. si in alia. §. ult. quida autem distinguunt, an res esset penes actorem peritura, an no. ar. ff. eo. l. plures. §. siue. [Fortuitus] dum tñ casus numerentur in pacto. ff. si quis cau. l. sed si quis. §. questum. [Reuocare] etiam contra pactum appositum. ff. eo. l. 1. §. pen. [Compensationi] Insti. de ad. §. in bonæ fidei [Si causa]. C. de compen. l. ult.

De emptione & uenditione.

ne. R V B R I C A X V I I.

S V M M A R I V M.

1. Peregrinorum defensio pertinet ad ecclesiam.

C A P I T V L V M I.

Lacuit. [Admoneant] & si necesse fuerit, compellant. 42. dist. c. depicet. §. hic etiam. secundum Alanum. sed nos contra, nisi esset notorium, quia tunc posset excommunicare, nisi emendaretur, uel interdicere nocentes. [Ius] nota defensionem peregrinorum pertinere ad ecclesiam, & ad quolibet sacerdotes. alij contra. C. de epis. audi. l. 1.

C A P I T V L V M I I.

VT mensuræ. [Poeniteat] Et puniuntur per l. cor. de fals. & ff. de uar. & extraor. cog. l. nouerit.

S V M M A R I V M.

1. Actor si ex una causa succubuit, non prohibetur ex alia idem petere. & quare.
2. Sententia super rescissione contractus ex minoritate pretii circa dimidiam, debet optionem emptori dare, an uelit supplere pretium, an uelit rem restituere.

C A P I T V L V M I I I.

Cum dilecti. [Tunc]. Tempore uenditionis quod spectandum est. ff. de euic. l. ex mille. §. 3. C. de rei uendi. l. si uoluntate [arbitrio] C. de rei uen. l. 2. ¶ [Contrarium] Sed nonne hoc ipso quod capitulo ignorante factum est, nulla erat uenditio? & sic non erat necessaria restitutio in integrum? ¶ Respondemus, licet diceretur capitulo ignorasse, non probabatur, uel non fuit actum, nisi ex hac causa quia deceptus erat ultra medium iusti pretij; unde primo soluatur capitulo, si uelit dicere contractum nullum propter consensum capitulo non habitum, quod dicere possunt. Qui enim quod ex una causa petit, non prohibetur petere ex alia. ff. de excep. rei iud. l. 1. & an eadem. C. de inoff. testa. l. cum qui. Sed dices, nonne agendo ex

do ex empto uideretur ratum habuisse contractum & ergo de cetero non potest dicere nullum. C. de furt. l. 1. ff. de in iud. q. in here. §. eligere. Sed respondemus, q. sicut ab initio non potest fieri contractus sine solennitate quæ est. 1. q. 2. c. sine ex. sic nec ratum haberi. hęc sententia fuit iusta, quia non constabat de pretij quantitate; si enim ea constitisset, tunc debuisset mandare quod sententiaretur in optione esse emptoris, an uellet pretium recipere & rem emptam dimittere uenditori, an uellet rem retinere & pretium supplere ut hic dicit; & ideo exponit uerbum quod sequitur salua questione canonis super deceptione pretij idest super quantitate pretij. argu. s. de testi. c. cum causa. Iudex enim supplere, & emendare debet sententiam. J. de testi. c. rainutus. in fi. de consensu autem capituli bene facit quod illud referuat, quia de illo non potuit iudicare; quia non fuit petita reuocatio contractus ex illa causa. per officium autem iudicis antequam inciperet cognoscere de appellatione, an esset iusta, uel iniusta, bene poterat mandare quod res translata in alterutram partem post appellationem reuocaretur in primū statum. ut not. de excep. c. dilecte.

S V M M A R I V M.

1 Maritus de suo, non de bonis mulieris, eam alere debet.

CAPITVLVM IIII.

Pervenit ad nos. [Vero] C. ad uelle. auth. siue a me. [per 30.] hoc enim non prodest; cum tempore matrimonij non currat ei prescriptio in rebus mariti. C. de iure dot. l. in rebus. C. de prescrip. 30. ann. l. cum non alij. illud. C. de anna. excep. l. 1. §. ult. nec possunt alie dari, nec etiam consentiente uxore. C. ad uelle. auth. siue a me. [In communes] similiter nec hoc sufficit, cum saltem pro parte uiri, uel id quod in usum uiri cesserat, non debuerit computari. C. ad uelle. auth. si qua mulier. & nec etiam pro parte mulieris; quia maritus de suo, non de bonis mulieris, eam alere debet. [Consultare] nec hoc etiam ei proderat. argu. J. de dot. post di. re. c. per uestras. licet enim agere possit tunc. C. de iure dot. l. ubi. non ramen cogitur. dic ergo mulierem ideo non potuisset uenire contra eam: quia non debet de iure eam lucrari post mortem mariti. C. de pac. conu. super do. l. pen. & ult. & auth. quas litas. nisi pactum interuenisset. C. de rei ux. act. l. 1. §. illo proculdubio & sic intelligitur auth. siue a me. C. ad uelle. Vel dic, quod ratificauit eam per secundam confessionem. C. ad uelle. auth. siue a me.

S V M M A R I V M.

1 Modicitas pretij cum pacto q. intra certum tempus res emptæ restituantur facit contractum iudicari uel fructulentum, uel usuarium.

CAPITVLVM V.

Ad nostram. [Paret] Presumptiuè sic. J. de pign. c. illo. [Dimidiam] hęc sola presumptio sufficiebat ut iudicaretur fraudulenta uel usura. ar. ff. de trā fac. l. cum hi. §. modus. C. mandati. l. per diuersas. tamen hoc sine prima, nihil ualet. f. q. j. certum tempus debet restituere emptæ [pretij] prædictarum rerum uenditarum. [Poenam] J. de usur. c. quia in omnibus. sed & alias poenas imponere potest. s. de iureiur. c. ad nostram. J. de usuris. c. conquestus. & c. tuas. sed ab ista incipiendum est, sic ut lit. non contest. c. quoniam. in fi.

S V M M A R I V M.

1 Decepto ultra dimidiā iusti pretij, quibus remediis subueniatur.

2 Deceptus quando quis dicatur ultra dimidiā.

CAPITVLVM VI.

Cum causa. [Recepto] C. de rei uen. l. 2. [Restituerent] J. cum quis decipitur ultra dimidiā iusti pretij agi potest; ut uel rescindatur contractus uel suppleatur pretium actum ex contractu, & sic agit perpetuo; quia oēs actiones personales sunt perpetuæ, uel con-

ditione ex lege, quæ est. C. de rei uen. l. 2. uel officio iudicis, petita restitutione in integrum intra quadriennium tantum. C. ex quib. cau. l. in contractibus. C. de temp. rel. l. si peruacua. Et habet hoc locum in contractibus bonæ fidei. secus in contractibus stricti iuris, licet tunc habeat locum exceptio secundum quosdam. ff. de uerbo. obli. l. qui usum cum aliter in transactione non habet locum deceptio ultra dimidiā. J. de reli. do. c. constitutus. ff. ad treb. l. lucius. §. ult. J. est autē deceptus ultra dimidiā qui re ualētem. 9. dedit pro quatuor. alij dicunt qui rem ualētem septem dedit pro quatuor.

S V M M A R I V M.

1 Agens de euictione quibus casibus repellatur.

CAPITVLVM VII.

Si uenditori. [Institutum] In his casibus repellitur actor agens de euictione. ff. de euic. l. si rem quam. §. ult. ti. & l. si dictum. §. si presente. & l. herennius. & l. si dictum. §. si promissio. & l. si rem. §. si duple. & l. si seruum cum. & l. si mancipium. & l. si ideo. & l. que aliam. & l. mā dati. & l. si procurator. §. si ignorans. & l. si per imprudentiam. respon. 1. & §. si quis. & l. ult. ff. quarum re. ac. nō datur. l. ult. §. 1. [Assuit] & eum determinauerat. ¶ Per iniuriam] talem, scilicet ex qua iudex litem suam facit; quia tunc ipse iudex tenetur. C. de pœna iu. qui mai. l. 1. ff. de iud. l. filius. si autem talis esset casus quod iudex non teneretur, uel si nō sufficiens probationes induxisset emptor sine dolo malo, tunc bene teneretur uenditor, qui de probationibus illius rei quam uendidit debet esse sollicitus, & ut hic apparet uenditori imputatur defectus probationum & emptori culpa sua uel malitia iudicis, uel imprudentia.

De locato & conducto.

RVBRICA XVIII.

CAPITVLVM I.

Ex rescripto. [Magistrorum] hic non comprehenduntur alij inquilini seu conductores, alij nisi scholares, uel qui privilegio scholarium gaudent, ut scriptores, & consimiles. [Consensum] hęc decre. continet speciale, alias enim secus. §. loca. c. ne cui.

S V M M A R I V M.

1 Episcopus cum capitulo potest statuta facere super iurisdictione sua, sed super aliis nō nisi illis consentientibus, uel ad minus pre-sentibus.

CAPITVLVM II.

Vestra. [Statuto]. Licet enim episcopus cum capitulo suo possit statuta facere, ut s. de his quæ fi. a ma. par. cap. c. ult. §. de ma. & obed. c. 2. tu respondeas, quod super iurisdictione sua potest episcopus cum capitulo suo statuta sua facere; sed si super alijs uelit facere statuta non potest, nisi hi quorum interest consentiāt, uel ad minus sint presentes. de consec. dist. 3. c. 1. §. de his quæ fiunt a prela. sine con. ca. c. ult. [Alienationem] perpetuam directi, uel utilis domini. argu. s. de rebus ecclie. non alie. c. si quis præ.

S V M M A R I V M.

1 Sterilitas quid sit.

2 Remissio census uel affectus sit in casibus fornicis.

3 Conductor a iure locationis cadit, si biennio non soluerit pensionem.

4 Conductor quo tempore teneatur soluere pensionem.

5 Locatori operarum soluendum est debitum finito opere, & in numero. 6.

7 Mora facis rem, uel factum, uel interesseranti estimari officio iudicis.

R r dicis

dicis, quantum fuit tempore moræ, uel cepit esse postea usque ad sententiam perseverante tamen mora.

CAPITVLVM III.

Propter sterilitatem. Sterilitas dicitur, si semem receptum non sit. ff. eo. l. ex conducto. §. suus ibi. & §. si labes. & l. si uno. §. ubicunque. Io. & B. dicunt sterilitatem quando communis uox est, quod malam tempus fuit hoc anno propter fructus. [Viti]o insolito & fortuito. nam si solito uitio & debilitate terræ hoc contingat, nulla sit remissio. ff. eo. l. ex conducto. §. sed si utendo. & §. ult. & l. si uno. §. cum quidam. ¶ Fortuito. l. de aestatione inimicorum & consimilibus, & melius potest dici. l. in datione fluminis insolita. idem etiam si per terremotum, uel incursum hostium fructus sit amissus; secus autem si per lasciuiam exercitus transiens fructus corrumpit. ff. eo. l. ex conducto. §. r. & pe. uel si per incendium. ff. eo. l. qui insulam. si quis autem recte inspexit leges, dicit idem in exercitu lasciuiente. ¶ Remissio hæc uera sunt in locatoribus corporum, quod nocet eis casus fortuitus; secus in locatoribus operarum, uel rei & operæ; & secus in his qui accipiunt speciem ex innominato contractu, ut aliquid faciant; quia licet eos casus fortuitus impediatur, nihilominus totam mercedem recipiunt, nisi culpa uel mora possit eis imputari uel nisi tempore, quo non ei potuit operari, alij operatus sit, a quo mercedem habuit. ff. de uar. & extrar. cog. l. r. §. pe. ff. de statuli. l. cum hæres. §. antepe. ff. de condi. causa. d. l. pe. ff. eo. l. sed adijcit. §. ult. & l. defuncto. ff. de aff. l. diem. ff. loca. l. qui operas. [Cum ubertate] C. eo. l. licet. & l. ex empto. ff. eo. l. conducto. §. suus. & dicunt quidam ubertatem dici, quando duplum habet eius quod soluius est habere. Io. & B. ubertatem dicunt hoc anno fuisse, quando tantum habuit facta communi æstimatione & præsentis anni & præteriti, quod neuter annus communi uoce diceretur sterilis. [Præcedentis] proximam interpolati anni non proderit; & utilius est agere post secundum annum, quam ante; quia tunc duo anni ueniunt in compensationem, qui iam præterierunt. [Inuito] C. loca. l. ædem. [Tempore] ff. ut in pos. l. mil. 3. §. ult. [Per biennium] jno. conductore cadere a iure locationis, si biennio non soluerit pensionem. ff. loca. l. qro. §. inter locatore secus autem est in emphyteuta, quod non cadit biennio sed triennio. C. de iur. emphy. l. 2. in fi. nisi emphyteuta ecclesiæ sit, contra quæ sufficit biennium. 10. q. 2. c. hoc ius. §. qui rem. ¶ Soluisset nullo casuum prædictorum interueniente potest colonus resistere domino. ff. ut pos. l. si duo. §. 3. ff. de ui & ui ar. l. colonus. In casibus autem prædictis licet locatori propria auctoritate expellere conductorem modici temporis, quia non possidet. ff. eo. l. cum in plures. §. hæredum. ff. de acq. pos. l. q. uniuerfas. §. quod per. C. eod. l. pro emptore. ubi conductor interueneret possessionem. ff. de ui & ui ar. l. colonus. & l. cum fundum. colonus autem perpetuus, uel qui ad non modicum tempus conduxit, cum possideat naturaliter & habeat ius in re, expelli non potest. ff. si ager. uet. l. 1. & 2. ff. de superfl. l. 1. §. 1. C. de fun. pat. l. iubemus. Idem uidetur in commodatore & precario concedente; nam tales cum possideant rem suam, uiolenter possunt auferre a colono, & commodatariis, & precario recipiente, nec prædictis competit interdictum unde ui, cum non possideant; & si agant, repelluntur exceptione, quod non possunt intentare interdictum, quia non possidebant quando fuit eis ablata res. ¶ Non soluisset] conductor autem pensionem soluit in fin. temporis, quo conduxit, nisi aliter sit conuentum, uel nisi alia sit consuetudo terre; quia semper in promissionibus quod minimum est eligimus. ff. de regul. iuris. l. in stipulationibus. Item quia semper quod debetur, uel promittitur uel in diem certum, uel in annum certum, uel in certis nundinis, uel ante nundinas uel ante annum, uel semper transactis nundinis, uel anno, uel alio tempore solvendum est; siue sit legatum, siue libertas, siue quid aliud.

ff. de uerbor. obliga. l. eum qui clausulis. & l. eum qui certarum. & l. qui ante calendas. & l. eum qui. §. qui ita. & l. qui in hoc anno. in fi. de iuri. stip. §. si idem est. & si aliquid debeat post annos certos. ff. de condi. & demon. l. qui in annos. ibi enim exponitur in annos. x. idest post annos 10. quia si in annos 10. debent, idest singulis annis usque ad 10. annos semper in prin. cuiuslibet anni debent dare debitum; sicut quando legatur, uel debetur alicui in annos singulos, uel aliquid annuum, uel quolibet anno, uel annuatim, siue debeat quoad uixerit, siue quoad fuerit in scholis, siue usque ad 5. annos, semper hoc debitum in principio anni solui debet. ff. quando di. leg. ced. l. nec semel. in prin. & §. r. & C. quando dies leg. ce. l. r. quidam tamen intellexerunt aliud esse in legatis, aliud in stipulationibus, sed non placet. quia l. prælle. qui in annos. ff. de condi. & demon. loquitur expressè in legatis. ¶ Item uidetur, quod si aliquis locauit operas suas pro aliquo opere faciendo uel exercendo nouo, uel etiam si salarium promissit aduocato, uel medico, uel procuratori, uel in alijs consimilibus causis, quod tatum finitio opere soluendum est debitum. argum. C. de suffrag. l. r. Quidam tamen aliud dicunt in aduocato. argum. C. de iudi. l. properandum. §. honorariis. quæ l. non multum urget opponentem. ar. pro eis. ff. de uar. & extrar. l. r. §. est qui dem. sed certe non est contra; quia ibi dicit quod in principio est conuentum de salario, sed non dicit quod sit soluendum. ad idem. C. de postul. l. quisquis. §. præterea. in aduocato autem fisci uidetur speciale, quod in medio soluatur sibi salarium. C. de adu. diuer. iul. per hanc. §. uincen. ti. ¶ Et hæc sunt uera, nisi propter consuetudinem uel aliam iustam causam aliter præsumatur; quia si quis promissit, uel legauit alicui mercedem magistrorum, uel pensiones domorum, illo tempore soluere debet promissor quo ille qui promittitur soluere debet. ff. quando di. leg. ce. l. nec semel. §. r. hic habes quod in mora sit quicunque intra tempus statutum a lege non soluit canonem & poenam incurrit, sicut qui non soluit intra tempus statutum ab homine. ff. de uer. obl. l. si fundum. C. de contrahen. stip. l. magna. Idem est in electione. s. de concess. præben. & eccle. non uac. nulla. & c. quoniam. s. de elect. cum in cunctis. Item in mora est debitor dandi uel faciendi, si antequam soluat debitum etiam si non die litis contestatæ. ff. de uer. obl. l. nemo. in fin. Item est in mora si non soluerit debitum, etiam sine die post denunciationem sibi congruo loco & tempore factam. ff. de uerbo. oblig. l. si ex legat. ff. de uisur. l. mora. dummodo intelligat uel intelligere debeat se debere. ff. si cer. pet. l. qui a te. nisi remissa sit rei repetenda in instantia. ff. de uisur. l. sciendum. ¶ Mora] hic mora facit rem uel factum uel interesse tantum æstimari officio iudicis, quantum fuit tempore moræ, uel cepit esse postea usque ad sententiam perseverante tamen mora. ff. de edend. l. nisi. §. 1. ff. de iur. iur. l. penul. & de act. empt. l. ratio. §. si per. ff. de regul. iur. l. si cal. ff. de con. fur. l. iure. ff. de uerbo. obliga. l. quoties in diem. hæc mora secundum legem inducit uisuras in contrahibus bonæ fidei, & in legatis, & fidei commissariis. ff. de uisur. l. mora. ff. de leg. 2. l. si quis seruo. & l. qui solidum. §. 1. & §. etiam. leg. ita enim licet sint stricti iuris, tamen in hoc æquiparantur contrahibus bonæ fidei. C. in quibus causis in integr. restit. non est. l. in minorum. secus est in contrahibus stricti iuris. C. de condi. inde. l. 1. etiam lite non contestata. licet si dixerit contra. ¶ Item hæc mora inducit fructuum petitionem per officium iudicis in quolibet contractu, si petam quod aliquando fuit meum, uel eius cuius iure nitor; alioquin exigitur lite contestata in contrahibus stricti iuris. ff. de uisur. l. unde amus. resp. j. & §. 1. & §. si autem. & §. ex causa. & §. si possessione. & l. 2. Item hæc mora quicque punit in tertia parte debiti. ff. de inof. test. l. & si quis suo. Item facit indistincte periculum pertinere ad rem, etiam si res erat eodem modo peritura apud actorem. ff. de

fatis enim est, quod potuit non perire. ff. de leg. 1. l. cum res. §. 1. nec est contra. ff. de po. l. si plures. §. si. quia ibi non erat in mora, licet esset conventus, quia habebat probabili liter causam resistendi. propter expensas. & hoc expresse probatur in Auth. de deposito. §. nemo. ubi dicit, qui in terditio depositario ne re restituat, tenetur de periculo, multo fortius tenetur depositarius qui perfidiam facit si sine causa teneat. ¶ Unde not. quod si ille qui convenitur reali actione, ab initio fuit bonæ fidei possessor, sed postea cepit esse malæ fidei, uel in mora, tunc distinguitur, an res esset eodem modo peritura apud actorem, uel non, sicut distinguit. ff. de rei uend. l. item siue. §. si. in qua tamen ex precedentibus quam sequentibus patet, quod loquitur in bonæ fidei possessore ab initio, & simile habes in e. tit. c. si in aliena. Et adicijs primæ regulæ, quod quicumque iustam causam litigandi habet, non tenetur de periculo. ff. de rei uen. l. utique. cum modo ab initio bona fide contraxerit, uel res ad eum pervenerit. mala autem fide contrahens, semper de periculo tenetur. ff. de rei uen. l. iul. respon. 1. & §. 1. Item illud no. q. licet in pe. here. reputetur in mora & ma. si. post quo ad fructus, qualitercunque sciuerit ad alium pertinere. ff. de pe. here. l. item ueniunt. §. petim. & §. a quo. & l. sed si. & seq. & §. & si ante. sed nō sic in rei uen. quia ille qui bona fide ab initio contraxit, non dicitur esse in mora, uel malæ fidei possessor quo ad fructus, nisi post litem contestatam. C. de rei uen. l. certum. imo & post litem contestatā non remanet bonæ fidei quo ad usu capionem triennij complendam, & quo ad hoc q. fructus facit suos, licet illos cogatur restituere, sicut & rem usucaptam post litem contestatam. ff. de rei uen. l. si post ac. ff. pro emp. l. 2. in si. ff. de usu. l. qui sit. §. si. Item quantum ad facultatem etiam post litem contestatam remanet bonæ fidei possessor. ff. de peti. here. l. illud. quantum autem ad prescriptionem. 10. uel plurium annorum non dicitur possidere, quia interrupta est per litem contestationem. C. de rei uen. l. in causa. Alijs uidetur & forte melius, q. quantumcunque fuerit bonæ fidei ab initio, q. ex quo fuit malæ fidei possessor etiam ante litem contestatam tenetur de fructibus, nec usucapit & de facto tenetur maximè secundum canones. §. de præscr. c. qm. hanc moram & prædictas eius pēnas incurrit ecclesia, fiscus, & etiam minor. 25. annis, dū modo sit maior. 14. impubes enim nullam moram facere potest. ff. de uer. obl. l. si pupillus. Item prædictæ personæ licet incurant hanc moram, tamen sæpe restituuntur in integrum. ff. de in inte. rest. l. coram. ¶ Item licet dixerimus, q. debitor prædictis modis contrahit moram & pēnam, tamen & alio modo contrahit; quia sine ulla diei appositione appellatur, uel litis contestatione, uel interpellatione contrahit moram. ff. de uer. obl. l. continuis. & l. si putationes. §. si. Item quodam specialiter iure maior obligatus minori, uel ecclesiæ, uel fisco contrahit moram & pēnam. C. in quibus causis non est ne. in inte. rest. l. in minorum. ff. de usuris. l. cum quidam. §. fiscus. Item quidam speciales casus sunt ubi extraordinariè contrahitur mora & pēna. ff. de fideicom. l. l. cum uerò. §. apparet. C. de iure do. §. pe. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. rectissime. & l. pe. ff. qd me. cau. l. si cum. §. quod si homo.

S V M M A R I V M.

- 1 Dominus an possit propria autoritate expellere emphyteutam.
- 2 Emphyteusis semper durat, quousque autoritate iudicis rescindatur.

CAPITVLVM III.

Potuit. [Emere] C. de iure emphy. l. ut. [uendere] do nare autem potest domino non requisito. C. de fundo pat. l. 1. Insti. locati. §. ideo. & forte pignori obligari. ff. de pi. l. lex. ff. de pi. act. l. tutor. §. ult. [Prohibetur] patro quod interuenit inter emphyteutam & dñm. ¶ [Nisi] celeriter iusq. ad litem cōtestationē. ff. rem rar. hab. l. amplius. melius ut quousque expellatur fm eos, qui dicunt licere

domino expellere emphyteutam propria autoritate & in casibus in quibus licet secundum nos, uel secundum illos qui dicunt q. tantum autoritate iudicis faciendum est, quousque & antequam ad iudicium uocetur, uel antequam aliquod damnum dominus consequatur ex eo q. emphyteuta non soluit. ff. si quis cau. l. & si post. & hoc pbat litera sequens, non obstante q. ei ut canonem soluerit non extitit nunciatum; quia si ex quo uocatus est ante litem contestatam liceret sibi consulere, frustra hoc dixisset, cum plus sit eum in iudicium uocare, quam extra iudicium admonere. ¶ Sod quæres, nonne hoc ipso q. non soluit intra tempus statutum, uidetur rescisa emphyteusis? Respondemus non, quousque patitur. ¶ Et sic. a conductorem tenere rem locatam; unde & si postea accipit pensionē, refirmatur tacitè contractus. Vel dic, q. semper durat emphyteusis, quousq. auctoritate iudicis rescindatur. ¶ Itē querimus, si post tempus quærat pensionē & emphyteuta denegat, an ulterius possit sibi celeri satisfactione providere? Respondemus non, nam cum antiquo iure & communi iure non liceret ultra tempus præfixum soluere, imo res emphyteutica sibi auferebatur, licet hodie de gratia aliqua sit facta additio iuri communi, si possit providere celeri satisfactione, restringendum est; nam qui exactus debitum non soluit, non potest dici q. sibi celeriter provideat. Illum ergo b putamus sibi celeriter providere quod exactus uel in iudicio, uel extra iudiciū statim, & sine ullo termino soluit; & multo fortius sibi puidet celeriter, si antequam exigatur in iudicio, uel extra, soluit. Alij exponunt celeri satisfactione. i. quā cito potuit. ff. ad tertul. l. 2. §. confestim. Alij dicunt, post biennium dandum modicum tempus; & interpretantur modicum respectu biennij. ff. de uerb. sig. l. hæc adiectio. [Ex pelli] auctoritate locatoris c uel iurius auctoritate iudicis. C. de iure emphy. l. 2. [Interpeller] C. de iure emphy. l. 2. *Dis. Arer. in consil. 21. & in l. clam possidere. ff. de acqui. pos. & uide latissime per Moder. in l. 2. col. 3. cum duabus sequenti. hic alle. & uide Pet. de Anch. in consil. 274. incip. ad declarationem.*

Dererum permutatione.

RVBRICA XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Pragmatica quid sit

CAPITVLVM I.

I princeps. [Pragmatica] idest confirmatio-
ne facta a principe cum causæ cognitione;
alias autem pragma dicitur causa, pragma-
tica d scientia constitutio
super causa aliqua pmul- d Pragmatica. q
gata. [Promulgata] supple & reliquæ dicatur pragmati
solennitates iuris interuenerint. casu. Adde
glo. in c. peruenit.
101. dist. & in l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccl. glo. in c. dicite.
15. q. 2. Du. in c. omnes. 19. dist. & 10. de Imo. & Car. in cle. 2. de uis
12 & bone. cle.

CAPITVLVM II.

Vt commutationes. [Successor] & et ab ipso faciē
te cōmutationē, si sustineat in administrationē. §.
de reb. ec. nō alie. c. si q. p. & no. §. de ele. c. nosti.
Rr 2 CAPI-

CAPITVLVM III.

Mancipia. [Conuenit] de honesto, si enim aliter fiat, tenet. 12. q. 2. c. ecclesiasticis. [Ad humanos] i. seculares [non decet] de honesto, uel de facili, i. sine manifesta causa.

SVMMARIVM.

- I** Vitiū serui est emptori denunciandum, ne redhibitioni subiaciat.

CAPITVLVM IIII.

In iustum. [Mancipio] i. collatione [fugitiuos] i. q. fuerunt fugitiui, sed modo deserunt. 12. q. 2. c. fugitiui. & sic non est contrarium. C. ad l. fla. de pla. l. in fuga, debet tamen denunciari emptori vitiū serui ne redhibitioni subiacet. ff. de contrahen. empt. l. quod sepe. §. si quis amico. [Est absurdum] de honesto, uel sine causa.

SVMMARIVM.

- I** Permutatio prębendarum an sit prohibita.

CAPITVLVM V.

Quæritur. [Prębendarum] quæ in diuersis ecclesijs sunt, uel etiam in eadem ecclesia, sed diuerso iure censentur; puta, quia uni prębendę aliquod spale onus incumbit, q. non incumbit alijs; uel si sunt in eadem ecclesia diuersę dignitates, uel diuersorum officiorū prębendę, forte quia aliquę deputatę sunt cantoribus, alię alijs officijs. alias autem benę pōt unus canonicus unam prębendam cum alio permutare, dummodo collatio prębendę non pertineret ad inuestituram alicuius; quia tūc ut, q. eius debet requiri consensus. [Simoniz] j. c. prox. 1. q. 2. c. quā p. bene potest dicere, q. ex quo non possum secure in mea ecclesia morari, uel proficere ibi propter diuersitatē lingue, uel alia iusta de causas, supplico ut de mea prębenda, uel ecclesia alijs provideatis, & mihi prouideatis in alia, credimus etiā q. possit ei dicere, & tali melius competeret mea ecclesia, & mihi sua. ar. 3. de pręb. c. inter cetera. sed ipsi, qui commutare debēt, hoc inter se pacisci, & tractare non licet.

SVMMARIVM.

- I** Permutatio ecclesiarum & iurium spiritualium an fieri possit.

CAPITVLVM VI.

Ad quæstiones. [Habet] ad mensam suam deputatum, alias non liceret. 3. de reb. ecc. non alie. c. 1. Vel non solum ecclesia erat maioris ecclesię, sed etiam possessiones. 16. q. 2. c. 1. & no. 3. de pręb. c. de monachis. Vel dic, q. permutatio potest fieri de ecclesijs non solum ad mensam pertinentibus. sed etiam de alijs in quibus quantumcumque iuris habet; non enim prohibetur permutacionem fieri iurium spiritualiū inter se, ut hic dicit. [Ecclesijs] & cum ecclesijs transibunt alia spiritualia, ut sunt decimę, & mortuaria. [Misceantur] i. separatim fiat contractus ecclesiarum a contractu possessionum. Vel hic uult dicere, q. caueant permutantes ne occasione spiritualiū iurium, de quibus plus habet una ecclesia q. alia plus uel minus pecunie, uel alterius rei temporalis tribuant.

CAPITVLVM VII.

Cum olim. [Commutassent] & male. 3. eo. c. quęstiu inficiabatur; sed postea fuit probatum alio modo ut statim sequitur. [Resignauit] mētur, ut statim sequitur; & per alias probationes constituit. [Cōstaret] forte per testes, cōfessio, enim contradicebat, ut statim dixit. [Errorem] i. permutationem

CAPITVLVM VIII.

Cum uniuersorum. [prębenda] hoc enim conueniatur inter eos, quod G. prębendam suam daret cui dam consanguineo ipsius L. & L. prębendam suā daret G. [Consanguineo] qui etiam illicitē permutacioni conscius & fautor erat. [De iure]. 3. eo. c. quęsitum. [Simpliciter] hic enim de benignitate loquitur, secus de iure. [Amoto] resignauerat enim ex causa quę non fuerat secuta, tamen iustius uidetur, q. L. qui fuerat deceptor, pri-

uaretur, sed & hoc iustum erat; licet enim G. esset punitus ex eo quod simoniacē resignauerat, uel renunciauerat, renunciatio tamen non tenebat, quia simoniacē; sicut nec collatio beneficij simoniacē facta tenet. argum. 1. q. 1. cap. ordinationes. & quia ex causa renunciavit quę non fuit secuta.

CAPITVLVM IX.

Exhibita. [Ipse] capellanus.

De feudis. RVB. XX.

SVMMARIVM.

- I** Feudatarij uocantur rustici, qui tenent possessiones, quarum ratione debent aliqua seruitia exhibere.

CAPITVLVM I.

Institutione. [Cageria] iulle, uel possessiones. [Ecclesię] i. episcopatus. [Recepisse] in causa pignoris computandos; & est hoc forte in odium feudorum, sicut. j. de usuc. c. 1. nam cum non liceat res ecclesię alieuari sine necessitate. 12. quęstio. 2. capitul. necessitatem. & capitul. sine ex. & feuda de gratia concedantur & contrarius, facilis est eorum reuocatio. argument. supra, de his quę fi. a pręla. sine con. cap. c. cum apostolica. Vel hic uocat feudatarios rusticos qui teneant aliquas possessiones; quarum ratione debent aliqua seruitia exhibere, & non excedat multum fructus ualorem seruitij; alioquin esset cōtra mandatū Dei. mutuum dantes & c. Vel dic, hanc de ere. & consimiles loqui in eo casu quando illicitē tenent. si quia in feudo datę fuerunt in casu illicito; sicut si decima in feudo darentur, quę tamen sine scandalo recuperari non possunt, & hoc innuitur. j. de usur. c. 1.

SVMMARIVM.

- I** Iuramentum de non infeudando circa quas possessiones iurans astringatur.

CAPITVLVM II.

Ex parte. [De nouo] Hoc enim iuramentum intelligitur ut rem feudatariam constituat. [Alienare] & propter hoc debeat amittere feudum. [Recuperare] de facto; q. a de iure ipso facto cadit a feudo, uel a iure feudi [Concedas] in nullo enim casuum predictorū erant possessiones de mēla; unde iuramēto non astringebatur, quod tantum loquitur de possessionibus ad mensam pertinentibus. argum. 3. de rebus ecclesi. non alie. cap. ut super possessionibus not.

Depignoribus & alijs cautionibus. RVBRICA XXI.

SVMMARIVM.

- I** Depignori obligari possunt uasa & alia sacra, necessitate imminente.

CAPITVLVM I.

Nillus presbyter. [Librum] hic prohibet obligari propter honestatem, quia alias consecratus non est; calix autē certam recipit consecrationem, & ad minus cum ibi consecratus sit corpus & sanguis domini Iesu Christi non debet a prophanis tangi; uestis etiā benedictionem recipit. ar. 12. q. 2. c. aurum. [Necessitate] mo. necessitate imminente uasa & alia sacra obligari pignori. ar. j. c. 2. 3. m. legē contrariū. C. de sacro. eccl. l. sancimus. ff. quę res pig. oblig. l. eam. ff. de pig. l. sed & quod. §. qui emp. ar.

CAPITVLVM II.

Lator. [Liber] contra. 3. de iure iur. c. ex re scripto. Sol. ibi.

SVMMARIVM.

- 1 *Ecclesia contra deceptionem non solum habet rei uendicationem, sed etiam actionem negotiorum gestorum contra sacerdotē qui male administrat.*

CAPITVLVM III.

EX præsentiū. [Pro sua] idest propria non ecclesiæ, creditor tamen hoc nesciebat, sed pro utilitate ecclesiæ accipi credebatur, & sic etiam contra-ctus nomine ecclesiæ celebratur; alias enim res ecclesiæ obligatæ non essent, nec cogeretur aliquis pro earum liberatione soluere pretium. C. si res. alie. pi. da. l. curator. C. quæ res pig. ob. possi. l. qui filios. & ecclesiæ libere petere potest. 10. q. 2. c. hoc ins. in uer. qui uerò res. s. de rebus eccle. non alie. c. si quis. Vel hoc de facto recuperare non poterat, nisi pretium reddi faceret; si. s. de reb. eccle. non alie. c. ad audientiam. Vel dic contractum factum nomine ecclesiæ, & seruata fuit forma, sed non constat fuisse conuersum in utilitatem ipsius ecclesiæ; & quia non cogebatur ecclesiæ, non cogitur sacerdos. 10. q. 2. c. hoc ius. & not. hic. quod non solum habet ecclesiæ rei uendicationem contra deceptionem, sed etiam actionem neg. gest. contra sacerdotē qui male administrat. ff. de neg. gest. l. 3. §. ult. 1. 2. q. 2. c. si qua de rebus. & ca. si quis quoniam non solum habet actionem contra sacerdotem administratorem, sed etiam contra hæredes. quod tamen intelligimus quando dolo & lata culpa aliquid gessit sacerdos, uel si quid ad eum peruenit, uel hæredes suos; alias enim hæredes non tenentur nec de leui culpa. ff. de here. tuto. l. non offendimus. C. de here. tu. l. 1. & ult. [Et ea] pignora. [Ipsi] sacerdotis.

SVMMARIVM.

- 1 *Præsumptio iuris ex pluribus indicatur.*

CAPITVLVM IIII.

Illo uos. [Causam] Agebant enim H. & B. contra C. pig. actione. [Prædictæ G.] primò enim hic G. proposuit dum uiuebat; & postea ea mortua, hoc ipsum proposuerunt hæredes eius. [Propositum] tanquam exceptio peremptoria possit. con. [Pignus] quia si pignus ex pacto non potest facere & dominium transeat in uenditorē, uel & non possit redimere. C. de pac. pi. l. ult. [Ex duobus] not. ex pluribus præsumptionibus iudicari. sic. s. de emp. c. ad nostram. [Numerari] si enim uenditor esset, emptor fructus faceret suos. [Emptorem] scilicet & simulatè egerit contractum sub specie uenditionis, cum in ueritate ageretur ut esset pignus; & plus ualeat quod agitur quam quod simulatè concipitur. C. plus ualere quod agitur quam quod si. con. per totum. & ita fiat condemnatio in pignoratitia act. in qua actum est.

SVMMARIVM.

- 1 *Mulier in repetitione dotis præfertur omnibus habentibus personales actiones, uel tacitas hypothecas.*
2 *Mulier in rebus paraphernalibus, & donationibus propter nuptias habet tacitas hypothecas, sed præfertur tantum posterioribus creditoribus, & habentibus hypothecas.*

CAPITVLVM V.

EX Literis. [Distraçtio] Iustum est dummodo primò extractum esset debitum uxoris & omnium aliorum habentium hypothecas tacitas, uel expressas. 1 [Dicit] idest petit in libello suo. ¶ Cum mulieribus mulier in repetitione dotis præfertur omnibus habentibus personales actiones, uel tacitas hypothecas. C. qui potio. in pig. ha. l. assiduis. habentibus autem expressas non præfertur, arg. eius quod dicitur in fisco qui simile priuilegiū habet. C. de priuilegiis. §. quāuis. ff. qui po. in pig. l. ult. hoc autem priuilegiū non habet mulier in rebus paraphernalibus. C. de pac. conue. l. ult. nec in donationibus propter nuptias. C. qui po. in pig. ha. l. ult. in his enim bene habet tacitas hypothecas, sed præfertur tantum posterioribus creditoribus & habentibus hypothecas, sed non prioribus.

CAPITVLVM VI.

Cvm contra. [Quæstionem.] Petendo restitutionē pignoris, & intentando pignoratitiam actionem; hoc tamen non uidetur, cum pignoratitia actio sit personalis, & non detur in rem. [Annullassent] repetitio quod diximus supra de iureiuranc. c. ad nostram. il. 1.

SVMMARIVM.

- 1 *Debitor non debet expectare ut creditor petat, sed ire debet ad locum ubi creditor habitat, ibique se offerre.*

CAPITVLVM VII.

Significante. [Commisoria] C. de pac. pig. l. 1. & 2. q. a non obstante pacto tali, scilicet quod res pignoratitia propria sit creditoris, uel & ulterius non reddatur pignus debitori, poterit agere pignoratitia ac. ad recuperandum pignus; sed iuramentum bene obstatet sibi, si in culpa fuisse. [Nuncium] not. malitiam procuratoris non obesse domino, dummodo in culpa eligendi non fuerit. ff. commodat. l. argentum. C. qui pe. tut. uel cu. la. matri bus. ¶ Remiserit] quicumque enim aliquid alicui debet, non debet expectare quod is cui debetur, illud petat; sed debitor debet ire ad locum ubi creditor habet domicilium, & ibi sibi offerre; & si non est ibi, coram iudice loci hoc protestetur. arg. hic. C. de usuris. l. si creditricis. C. de sol. obligat. & idem est dicendum, qm̄ aliquis promisit alicui facere celsionem ac. uel renunciationem. arg. s. de off. fi. ord. c. pacto. §. si. [Captione] nam licet per missionem nunciij excusetur, & non incurrat peritium, quia crederetur solutam esse pecuniam creditori, non tamen excusaretur si cito non solueret, postquam sciuit pecuniam non solutam, quia adhuc durat debitum & uinculum iuramentis; quia licet ex pacto non teneretur quin posset recuperare pignus, ex iuramento autem sic obligatus est ut ulterius petere non posset, nisi prædictis excusationibus defenderetur. [Cogatis] hoc est, de iure sine aliqua dispensatione.

SVMMARIVM.

- 1 *Usufructuarius debet cauere & utetur & fructetur arbitrio boni uiri.*

CAPITVLVM VIII.

Cvm constet. [Mulierem.] Ista I. habuerat filium & filiam nomine M. de primo matrimonio quæ ad secunda uota conuolauit, mortuo autem filio successit ista cum sorore defuncti in uiriles portiones, sed in omnibus quæ ad filium nomine defuncti prouenerunt a patre non habebat I. mulier nisi usufructum in donatione propter nuptias in Auth. de nupt. §. huic nos. & §. quoniam mulier. sed M. habebit proprietatem tanquam hæres proximior ab intestato, & ideo ipsi cauere debet ut sequitur; potest etiam poni casus quado usufructus erat relictus I. mulieri, & proprietatem. Item potest poni quado in iudicio communi diui. uel fami. ercis. uni erat adiudicatus usufructus, & alij proprietatem; sed primò dictū magis placet. [Mulierem] sororem defuncti filij. [Salua] ff. de usus l. 1. [Pecuniam] ff. de rebus quæ usu. con. per totum. Insti. de usufr. §. 1. & 2.

De fideiussoribus.

RVBRICA XXII.

SVMMARIVM.

- 1 *Clericus fideiubere non debet, si tamen fideiubeat tenet.*

CAPITVLVM I.

Clericus. [Inseruiens] hoc uerbum frequentia & assiduitatem notat. Vel dic, & nec semel fideiubere debet, nisi in necessitate; si tamē fideiubeat, tenet. J. c. proxi. r. q. 1. c. te quidem. sed peccat, & punit, & frequenter ut hic.

SVMMARIVM.

- 1 *Clericus de crimine, licet ad illud non agat, quando puniri debeat.*

Rr 3 CAPI-

CAPITVLVM II.

Pruenit. [Transcripta] que tamen ad probationem non sufficiunt, ut s. de fide instr. c. 1. & hoc satis colligitur ex eo quod sequitur, si ex confessione &c. nisi enim transcripta facta essent cum ea solennitate, que est notata. s. de testi. c. Albericus. non faciunt fidem. ¶ Re ditibus] C. que res pig. ob. po. l. spem. & l. i. contra. Sol. non possunt obligari speciali conventionione, sed a iudice pro debito canonici, & ex causa iudicati possunt obliga ri, & addici. C. de excep. rei iud. l. stipendia. C. de pri. mi. l. i. ff. de rebus eo. qui sub tu. uel cu. l. magis. s. non pas sim. & ex eadem causa possunt interdici stipendia. ff. de reg. iu. l. commodis pradiorum. ¶ Suspendatis] nam licet ad hoc non agatur, si tamen ipsi defendantibus conui-

- 2 *Maxime.] hic dicta tan. intellige a tu et declaratur p. D. de sancto Gemi. in c. in primis. col. 6. in prin. 2. q. 1.*
- 2 poterit, maxime a cum sit notorium in iure, & infamia inde orta sufficiat ad suspensionem eius. 2. q. 5. c. presbyter si. secus autem esset, et si non esset in iudicio, & tunc probaret aliquod crimē contra eum. s. de ord. cog. c. cum dilectus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Debitor quibus casibus debebat liberare fideiussorem.*
- 2 *Referre qui debet negotium, debet etiam referre quanta fides sit adhibenda testibus & instrumentis.*

CAPITVLVM III.

- 1 **C**onstitutus. [Solutus] hoc habet locum in quatuor casibus. ¶ Primus est, si reus dilapidat bona sua. Secundus si fideiussor condemnatus est creditori. Tertius si ex pacto hoc cōuenit a principio. C. mand. l. si pro ea. Quartus si diu stetit in obligatione. ff. manda. l. lucius titius. arg. ff. manda. l. si mandato. s. quoties. ff. commo. l. si ut certo. j. c. ult. ¶ Satisfatione] hæc cautio non est necessaria, cum sufficiat sola citatio; & si non se presentauerit, procedi potest ad testium receptionem. s. de testi. c. i. hic autem ideo petita fuit cautio, quia præsumebat papa q. cæcellarius malitiosè uellet fatigare aduersarium in mittendo Bononiam pro testibus recipiendis; ut autem cesset ab hoc grauamine, uult q. etiam ipse suum nuncium mittere compellatur. [Significet] s. de testi. c. causam. s. de proba. c. licet. ¶ Not. eum qui refert negotium non solum debere referre quantum sit fides adhibenda testibus, sed etiam instrumentis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mandati tenorem debet is diligenter animaduertere, qui mutuū uel quencunque alium contractum cum procuratore iniit.*
- 2 *Procurator habens generalem administrationem omnium bonorū domini, an possit obligare dominum.*
- 3 *An sit facienda uis si dominus dicat præficio talem uel instituo tali negotiationi, an dicat facio procuratorem meum talem in tali negotiatione.*
- 4 *Quorū modis res aliqua in ecclesiæ utilitatem conuerti dicatur.*

CAPITVLVM IIII.

- 1 **Q**uod quibusdam. [Religiosis] locis [Ad uniuersos] religiosos. [Communi] ¶ si ultra id q. capitulum si bi mutuandum mandauit, quando aliquis cōtra hit mutuam uel quencunque alium contractum iniit cum procuratore, debet diligenter inspicere tenorem manda ti. ff. man. l. diligenter. j. de priui. c. porro. quia si illum excessit, non tenetur dominus, nisi inquātum probaret uer sum in utilitatem domini; ut hic. nisi illud quod facit ultra mandatum, ex necessitate consecutiuum sit mādato, ut est cautio de euictione, & similia, ad quæ benè procu rator obligat dominum, ut ff. de act. emp. l. iulius. s. si pro curator. ff. de procur. l. qui proprio. & l. procurator. sed semper caueat iste procurator, qui adhuc mandatum nō habet, ne pecuniam mutuam accipiat, quia in ea nunquā dominum obligat. C. quod cum eo. l. fin. nec obligare potest pignus. ff. quod iussu. l. antepe. ¶ Si autem aliquis præ-

latus constituat aliquem procuratorem ad procurandū aliquam uillam, uel aliquam præbendam, si dat sibi liberam administrationem in ea, uidetur mihi q. potest agere nomine eius pro utilitatibus uillæ uel præbendæ, & potest locare, & permutare res illius uillæ uel præbendæ, & potest ei solui debitū, & pacisci. ff. de pac. l. rescriptū. s. si. & tribus. ll. seq. ff. de procu. l. procurator cui. & l. seq. & C. qd' cum e. l. si liberā. ff. de rei uel. l. si quis hac. s. si. & hac rō ne uidetur quibusdam, quod etiam possit mutuum pñere, sic tamen quod non obliget personam domini, sed res tā

- b *Sed restansum Adde quod idem tenet Petr. de Ancha, in consi. 332. incip. pro clariori decessione, col. circa finem.*
- 2 tum uillæ uel præbendæ, quas admini strandas recepit. ¶ Si autem haberet b generalem administrationem oīum bo uorum domini, tunc forte posset obli gare dominum. ar. prædictarum. ll. ff. de procu. l. generali. & de pact. l. rescriptū. & tribus. ll. seq. Et hoc ex eo maxime probatur, quia talis procurator potest facere institorum, & ex contractu cum tali institore habito obligatur & procurator generalis q. instituit, & dominus. ff. de insti. l. cuicunque. s. si. & l. seq. ex quo sequitur, q. multo fortius ipse procurator genera lis dominum obligabit etiam mutuam pecuniam accipie do. Ciuitas tamen uel ecclesia nunquam in mutuo obliga tur, nisi uersum sit in utilitatem ciuitatis, uel ecclesiæ. ff. si cer. pe. l. ciuitas. secus tamen est in priuato, ut no. in sum ma. C. si cer. pet. s. ubi autem accipit mu. si autem non ha beat liberam administrationem nec speciale mandatum ad prædicta, non potest ea facere. ff. de procu. l. mandato. generali. l. ignorantis. & l. procurator tutorum. ff. de offi. procurator. cæsa. l. i. s. r. C. de procuratoribus. l. procura torem. ff. de peculio. l. quod peculij. uidetur tamen q. huic etiam non libero solui debet pensiones, & alij redditus uil læ & præbendæ, & q. ipsos possit alienare. ar. ff. de procu. l. procurator to. ar. C. de admi. tu. l. lex quæ hæc autem ha bent locum in procuratoribus ad aliqua procuranda, & non habent locum in institoribus uel procuratoribus ne gotiationum; in eis enim uidetur q. si quis alicui mandasset, q. pannos causa negotiationis ei emeret, q. licet posset accipere pecuniam pro his perficiendis, & domi nū obligat institoria. ff. ad mace. l. sed si filius. s. interdictum. ff. de insti. l. cuicunque. in prin. & s. non tamen omnes. & in omnibus. ss. eiusdem. l. Nec est uis utrum de multis re bus mandauerit dominus, ut tunc habeat locum directa institoria. ff. de insti. l. cuicunque. s. r. nam ibi in plurali tā tum loquitur. s. agris colendis, mercaturis faciendis. Si au tem de una re tantum mandet, & tunc datur utilis instito ria. ff. de insti. l. in eum. i. respon. & s. r. & C. de exer. l. 3. & l. si mutuam. & C. si cer. pet. l. eum qui. ¶ Item non uide tur esse uis utrum dicat dominus, præficio talem, uel insti tuo tali negotiationi; an dicat, facio talem procuratorem meum in tali negotiatione. nam ex contractu talis procu ratoris qui est ad negotiationes, uel ad certum quid, si em est procurator ad pecunias recipiendas, datur utilis insti toria contra dominum. ff. de insti. l. in em. Sed contra. ff. de insti. l. cuicunque. s. sed cum & fullo. Sol. ibi loquitur de procuratore qui nullam habet potestatem negotian di in rebus domini, sed rātum discipulos regere debebat & necessaria eis ministrare. Ex contractu enim cum tali habito non quæritur institoria, quæ non quærit nisi qñ ali quis sit institor, uel procurator ad negotiandū pro utili tate & quæstu dñi, & non loquit de procuratore q. insti tuit ad colligendos redditus & faciendum coli terram; hic enim nulla est negotiatio quæstuarie, & iō non datur institoria. ff. de insti. l. sicut uillicus. posset tamen aliqñ da ri neg. ges. Item licet dixerim, q. aliqñ potest contrahere mutuum institor, et si diligenter caueat sibi ille qui mutuat; quam autem cautelam debet habere, collige. ff. de exer. ci. l. r. s. non autem ex communi causa. & l. fin. in cautela enim huiusmodi æquiparo exercitoriam & institoriam, licet

licet aliqui aliter dicant. ¶ Ex his autem legibus sic distinguitur, quia si prepositus alicui rei ut institor uel exercitor contrahat in rem, quæ ei nominatim est permessa, semper prepositores tenentur institoria uel exercitoria, nec attenditur, an sit conuersum in rem, uel non. Si autem contrahat in rem quæ tacite est sibi commissa, si id quod accipit uel in quo contrahitur, uertitur in rem domini, idem est, sed si non uertitur in rem domini, tunc locum habet. l. si. ff. de exe. ubi dicitur creditorem scire debere se contrahere in eam causam quæ tacite est ei permessa, & quod non credat plus quam est ei necessarium, & q. res ibi pos sit comparari, nec sufficit sola assertio prepositi dicentis, q. in causam necessariam accipit, imo eo sciante debet subesse causa. Quid autem sibi tacite committatur, in summa, de exer. not. Dicitur autem insti-

Institor quis dicitur? Institor uide etiam per Abb. in suo cons. l. 6. col. 1. in 1. uol. & adde quod si institor alicuius scripsit aliter mercatoris quæ licet apud mensam domini sui habebat mille, an officio institoris finis ipsius institor uel domini sit conueniens, uide Soc. in c. 44. per totum in secundo lib. 1. q. 1. col. 4. uer. ff. off. auus casus & de materia, uide et per Alex. in cons. 44. per totum in secundo lib.

curator & institor. ff. de insti. l. cuicumque. §. sed si fullo. ff. q. cum eo. l. si. Hæc materia licet sit legalis, tamen multum necessaria est clericis qui suis negotiis multos præponunt; ex dolo autem extra officium suum commissio non tenetur dominus; sed si in officio sibi commissio delinquit in contractu, tenetur dominus. ff. de tri. l. sed si seruus. & duabus ll. sequen. nisi quamcito sciuit, purgauerit. C. de erog. mi. an. l. fin. C. de hære. l. quicumque. §. ut li. non contest. c. accedens. sicut ex dolo defuncti tenetur hæres, si in contractu admittatur. ff. depo. l. si hominem. §. datur. ¶ In utilitatem] sed contra, quia siue intra summam cõi prouidentia constitutus fuerit, siue supra mutatus fuerit, non tenetur ecclesia, nisi conuersa sit in ipsius utilitatem. 10. qo. 2. c. hoc ius. §. is cum. & insuper quantumcunque recepit, si conuersa est in utilitatem ecclesiæ, semper tenetur ut hic. ¶ Sol. duobus modis dicitur conuerti in utilitatem ecclesiæ. Primò id tantum q. conuertitur in rem ecclesiæ & in posterum duraturam, puta emptionem alicuius rei, edificium, & consimilia, & sic accipitur hic. & ff. de imp. in re. do. fa. l. 1. & 3. & quasi per totum. dicitur & alio modo conuerti in utilitatem ecclesiæ, etiam id quod non accipitur ad perpetuam utilitatem, sed temporalem, puta pro colendis agris, & domibus non necessariis, alias tamen utilibus faciendis, & magnifice, & utiliter; sed tamen ecclesia non sufficit ad tantas expensas facere, & iõ hoc inspecto non est uerè hic utilitas. & idem in alimentis monachorum quos uoluit parcè uiuere, sed ipse multa expendit quæ utilia fuerunt, sed tamen nimis grauabatur, & ipsi paucioribus poterant esse contenti, licet cum difficultate; & sic accipitur. ff. de rei uend. l. si fundo. & ff. de pe. hære. l. si a domino. §. ult. & l. seq. quando ergo fit hæc prouisio q. accipiant usque ad certam summam, poterit obligare & accipere etiam pro temporalibus & nõ

perpetuis utilitatibus, sed ultra non pro temporalibus, sed perpetuis semper tenebitur. ¶ Item si usque ad summam prætaxatam mutuum acceperit & conuersum sit in utilitatem ecclesiæ, etiam si post perierit, tamen tenetur ecclesia, nisi autem ultra summam prætaxatam acceperit, licet conuertatur in utilitatem ecclesiæ, nisi perierit; non tenetur, sic. ff. de transac. l. cum hi. §. si quis de ali. sed hoc non placet aliquibus, quia in casu proximo æquè cõ petit actio, sicut si duraret uersum. ff. de nego. gest. l. siue.

¶ Sed alij dicunt, q. quantumcunque sit uersum, usque ad prætaxatam summam competit actio neg. gest. si contemplatione ecclesiæ mutuauit; sed ultra summam non habet actionem, nisi duret uersum. C. de neg. ge. l. ul. quia uideatur prohibere ultra prætaxatam summam, sed hoc non uidetur pati hæc litera, cum etiam uelit q. si ultra summam sit mutuatum & sit uersum in utilitatem ecclesiæ, quod ad illum teneatur ecclesia. probatur etiam hoc ipsum ea ratione, quia ex quo pecunia mea conuersa est in utilitatem ecclesiæ, etsi alias ius non sit, tamen æquum est pecuniam mihi restitui. ff. si cert. pet. l. si me. sed certè hæc uera sunt ubi durat uersum, uel ubi nõ durat dummodo certa summa non esset prætaxata; sed ubi certa summa est prætaxata, uidetur ultra summam prætaxatam prohibere, & ideo tunc non habet locum actio neg. gest. C. de neg. gest. l. fin. posset tamen dici eum uideri donasse, sed hanc præsumptionem donationis aufert, quia expressè dicit se uelle recuperare pecuniam suam, usq; summam autem prætaxatam certum est q. tenetur monasterium certi conditione. ar. ff. si cer. pe. l. ciuitas. Item potest dici, q. sicut seruus contrahendo mutuum obligat dominum ex mutuo, sic & monachus & etiam forte clericus.

CAPITVLVM V.

¶ Vm pro quo. [Si diu] ff. mand. l. Lucius [disipare] C. mandati. l. si pro ea.

De solutionibus.

RV BRICA XXIII.

CAPITVLVM I.

AD hoc. [Predecessoris] 12. q. 5. c. quia lex [Heres] 16. q. 6. c. illud. [Necessitate] si uerba sint in utilitatem ecclesiæ.

CAPITVLVM II.

SI quorūdam. [Oblig. ri] alienis debitis, nam pro suis debitis liceret dare literas, & sigilla. [Suspensum] hanc absolutionem non seruat sibi papa, & ideo cui libet episcopo licet. ar. J. de sen. exc. c. nuper.

SVMMA RIVM.

Egenus quando conuenitur, quibus casibus interesse etiam partis computatur in pœnam corporalem, & quibus non.

CAPITVLVM III.

Odoardus. [Relaxetis] Videtur, q. hoc locum habet siue ex contractu siue ex maleficio conueniatur egenus ad interesse alicui reddendum tantum; si uerò non agitur ad interesse tantum, sed ad pœnam & interesse, ut est in furto, tunc si placet auctori quod est ibi pœnæ poterit computari in pœnam corporalem. argumen. 12. q. 1. 2. cap. fraternitas. sed pro puro interesse non subiicitur pœnitentiæ, sed referuabitur res habenda prosperioris fortunæ. ¶ Si autem conueniatur quis actione iniuriarum quæ est tantum ad uindictam, uel etiam si alias conueniatur criminaliter, ubi debet quis condemnari pœnialiter, fiant commutatio pœnæ etiam inuitis auctori-

bus

bus. ff. de pē. l. 1. r. de sen. excom. c. ut famē. ¶ Alij tamē dicunt, q̄ hęc commutatio locum habet tantum ubi pōnē applicantur fisco, quod est semper nisi in casibus exceptis; sed ubi applicantur certis personis, non fit commutatio eis iniuris.

CAPITVLVM IIII.

S I qui. [Indebitum] ff. de prob. l. cum de indebito &c

De donationibus.

RVBRICA XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Praelatus potest conditionem ecclesie deteriorem facere in modico cum agitur de damno uitando, si uero de lucro omittendo potest in multo.*

CAPITVLVM II.

Raturnitatem. [Deteriorem] hanc regulam intelligi cum agitur de damno uitando, nō de lucro captando. C. de acqui. poss. l. ult. tamen in modicum potest facere deteriorem, ut in c. proxi. & 12. q. 2. c. terrulas. & in hoc differt a procuratore, quod etiam aliquantulum procurator donare non potest. ff. de procura. l. procura. & per totum. in omittendo autem facit conditionem deteriorem, etiam in multo. 16. q. 3. c. placuit. s. de praescr. c. 1. [Legitimē reuocare] dic ut no. s. de elec. c. nosi.

S V M M A R I V M.

- 1 *Donatio praelati, et si esset consuetudo, non tenet in magna quantitate.*

CAPITVLVM III.

C A Eterum. [Quantitas] quia etsi consuetudo esset, non teneret in magna quantitate, cum esset onerosa ecclesiis. s. de consue. ca. 1. ¶ Ratum] & si tot faceret, quē rationem inducerent ecclesie, reuocarentur ultimē tantum, per quas laeditur ecclesia. j. eo. c. apostolica. 12. q. 2. c. si quos. C. de do. l. si quis. ar. tamen quod totū reuocaretur. ff. de iu. pal. l. si libertus.

CAPITVLVM IIII.

C onfultationibus. [Fiant] Puta, quia eis datur in beneficium, [Priuationis] idest clericis [Momenti] etiā postquam uacauerint. [Fiant] etiam uiuentibus personis earum; puta, quia eis deberentur in perpetuum [authoritate] & cum aliis solennitatibus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Speciem qui stipulatus est, nec meliorem nec deteriorem, sed medietatem dare potest.*

CAPITVLVM V.

P Ertius. [Modios.] non designando in aliquo certo loco hos quatuor modios, sed simpliciter eos de quatuor modiis inuestiuit, per quam inuestituram nec meliores, nec deteriores quatuor modios, sed medio cres dari cogi debebat. Successor autem duos modios tantum assignauit, & de eis ipsos inuestiuit cum crederent quatuor esse, nec erat certus terminus assignatus mensurationi, & quod. j. eundem renunciaret de quantitate; nam tunc secus esset. ff. de contrahend. empt. l. si qui fundum. [Quatuor] idest ac si quatuor essent modii.

S V M M A R I V M.

- 1 *Privilegium quo ad iura concedentis strictē interpretatur, et largē quo ad iura aliorum.*

CAPITVLVM VI.

C Vm dilect. [In forestam] propter uenationes. [Ad sententiam] iegerat enim monasterium interdicto uti poss. cōtra Alanum, ut ab ipsorum molestatione desisteret, super qua petitione cum esset lis contestata & testes producti, ac plene de causa liqueret mandat, do-

minus papa sententiam ferri sic. ¶ [Donationem] duplicis generis donationes & diuersarum rerum continebantur in instrumento. Prima donatio erat pura, secunda cum pensione & determinatione tali, scilicet quod posset illa donationem commutare, uel reuocare, & ad hanc ultimā donationem refertur clausula de foresta, quā forte erat quod liceret ei uenari in rebus donatis, uel in forestam dirigere. ar. contra. s. de app. c. secundo. ff. de leg. 3. l. si quis in prin. ff. de le. l. talis. s. ult. & l. seq. sed hoc ideo est, quia in donatione est plenissima interpretatio facienda, ut hic. [Plena] iur. ff. de uer. ob. l. in conuentionalibus. C. quā res pig. ob. l. ult. ff. si cer. pe. l. 3. [Plenior]. ff. de reg. iu. l. in testamentis. ff. de iu. & fac. igno. l. 3. ¶ [Beneficijs] 1. priuilegijs. & intellige, si alij non sit enorme praedictum. C. de pē. impe. offe. l. quoties. ff. de adm. tu. l. impuberi. s. de rescri. c. sedes. Item priuilegijs quā tangunt iura concedentium largē interpretatur, ut hic. 16. q. 1. c. 1. quē autem iura aliorum tangunt strictē. s. de usu pal. c. ex tuarum. non tamen calumniōse. j. de priuilegijs. c. in his. & no. s. de transla. pra. l. uel ecc. c. ult.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia si Archipresbytero conceditur quā sit intra fines sui archipresbyteratus, quid intelligatur concessum.*
2 *Papa si eximit ecclesiam ab episcopo ut det eam abbati, qualiter subiecta intelligatur quo ad iurisd. & quid de oblationibus, & mortuariis in nu. 3.*
3 *Proventus nomine quid comprehendatur.*
3 *Exemptio quo casu non dicatur ualere. & in nu. 6. & 7.*

CAPITVLVM VII.

- 1 *Astoralis. j. [Religiosis] secus si concedat ecclesiam archipresbytero quā sit intra fines sui archipresbyteratus; nam tunc non intelligimus quod concedat ei fructus, uel proventus suos temporales, sed quod sibi sit subiecta tanquam archipresbytero; & idem si concedat archidi. ecclesiam, ubi non habet iura archidiaconus; quia tunc ea concedere intelligitur. ¶ Ratio diuersitatis est, quod cum abbates nihil habeant certi iuris in ecclesijs suis, ut aliquid eis concedere uideatur, locum habet qd̄ hic dicitur. Item credimus, scilicet quod hic dicitur, etiā si donet monasterio exempto, uel episcopo alieno. 16. q. 5. c. 1. nisi forte monasterium esset exemptum cum capellis habitis, & habendis, quia tunc uidetur dare uel donare ecclesiam ut sit exempta, tamen episcopus suos proventus temporales dare non intelligitur. hoc ideo dicimus quia ex personis dantium, & eorum quā dantur, debemus cognoscere quid dari intelligatur, ut hic colligitur. Hoc quod dicit de cr. hęc, locum habet, cum episcopus dat monasterijs ecclesias habentes, uel non habentes parochias; & idem uidetur si papa suam capellam quā capitulum non habet, dat monasterio. ¶ Sed si eximit aliquam ecclesiam ab episcopo, ut det eam abbati, siue in ea prius abbas ius patronatus haberet, siue nihil, tunc illa suberit abbati quo ad leg. dioece. & quo ad leg. iurisdictionis; quia ex quo eam eximit ut eam det abbati, utranque legem transulisse uidetur in abbatem, cum papa ipsum exemerit; & cupiditas papę uideretur, si aliquid sibi retineret. arg. C. de bon. uac. l. si qn. Et est hoc uerum, si ecclesia donata non habet populum; sed si habet populum, tunc eodem modo ecclesia cum clericis suberit abbati quo ad utranque legem, quia solus abbas super eam & eos exercebit iurisdictionem, hoc saluo: quod in grauioribus requiret papam. s. de offic. archi. c. ad hoc. imple enim instituit rectorem in ipsa ecclesia, & sic de alijs quē ad legem iurisdictionis pertinent, sed & legem etiā dioece. habebit in ea; quia si qua aliunde ei obuenient quā a papa, de illis habebit canonicam portionem, & sic etiam de mortuarijs, & aliunde uenientibus, sed cum praedicta exemptio sit restringenda quantum ad episcopum, a quo eximitur, non intelligo populum exemptum; & ideo quantum ad populum debet episcopo de lege dioece. cessan*

cessana respondere, scilicet qui a curam populi ab eo retinet sine examinatione tamen, sed tamen bene poterit contra eum excipere & accusare coram abbate, & de curia eius respondebit episcopo. ¶ Item de oblationibus & mortuariis que illi ecclesie a populo obuenient, respondet episcopo. ar. j. de priui. c. ex ore. & idem dicimus de lege iurisdictionis, quia si quas causas populi tractabat ad episcopum appellabitur [quod suum] qui enim concedit ecclesiam, ius quod in ea habet concedere uidetur. ff. de contrahen. empt. l. quia tabernas. ff. de lega. 1. l. si domus. & l. ul. ff. de usu. & habi. l. si ita. ff. de le. 2. l. in eius. §. per ar. contra. [Temporaliter] puta tertiam uel quartam partem fructuum possessionum, non decimarum, uel forte, quia de possessionibus aliquem annum redditum præstabat, & si talem partem non habet in temporalibus, uidetur concedere prouentus spiritualium, puta quartam decimarum, & oblationum, & similia, scilicet spiritualium redditus. 10. q. 1. c. antiquos. 1. 2. q. 2. c. uulterana. [Portio conuertatur] & non institutio &c. consimilia, quæ institutio bene intelligeretur concessa, si diceret episcopus, concedimus tibi ecclesiam pleno iure. 16. q. 2. c. 1. ar. ff. pro socio. l. 3. §. 1. & l. cū societas. 1. q. 1. c. sunt non nulli. [Nullam] certam, quia cathedraticum datur in signum subiectionis in spiritualibus & iurisdictionis spiritualis, & ideo cum illam remittere non intelligantur, per consequens nec cathedraticum. ¶ Prouentus] puta moderatum auxilium. j. de cens. c. cum apostolus. §. prohibemus. & que de multis, uel iurisdictione proueniunt, nā nomine prouentus omnia comprehendit. ff. de usuf. l. leg. a criminibus autem abstineat, & episcopo dimittat. 16. q. 7. c. uis. in si. uel ut dictum est, cōferre intelligitur quātam decimarum & alios spiritualium redditus, non iurisdictionem, nec ea quæ ex iurisdictione proueniunt. uel is est sensus quod si episcopus nullo habet redditus in temporalibus; quia tunc interdum concedere religiosis; quod omnes redditus ecclesie concessit eis approprientur sibi. ¶ Sed oppones, si hoc fiat, ergo ecclesia concessa est in grangia, & sic nec etiam cathedraticum habebit ibi episcopus, sed respondent, licet approprient ibi redditus superfluos, non tamen ecclesia debet abique clericis remanere, ut no. §. de præb. c. in lateranensi. & no. quia cum episcopus dat ecclesiam, aliquando intelligitur dare temporalia, id est redditus ratione temporalium debitos quos in ea habet, aliquando alias obuentiones, ut hic, aliquando dat institutionem cum pleno iure. 16. q. 2. c. 1. aliquando omnem prouentum temporalem ex quacūque causa prouenientem. j. de cens. c. cum uenerabilis. sed dando priuilegium exemptionis non eximit a iurisdictione sua ecclesiam, cui dat priuilegium, ut prædictis iuribus probatur. ar. ff. de offi. præ. l. legatus. & dñt quidam quod non ualet talis exemptio, nisi dicat in quibus eximit, sicut quod non soluat moderatum auxilium, & in illo ualet exemptio, & sic de alijs. contra. j. de reli. do. c. constitutus. sed dic, ut ibi no. ¶ Sed melius uidetur, quod si generalis fiat exemptio de omnibus temporalibus, quod ualet. j. de cens. c. cū uenerabilis. & idem forte in spiritualibus quæ remitti possunt. superior ergo tamen eximit, non tantum solus papa, sed & archiepiscopus, & episcopus. ar. j. de exce. præ. l. c. sicut. 16. q. 1. c. & temporis qualitas, dummodo cum solemnitate debita faciat, ut no. §. ut eccle. bene. si di. con. c. ut nostrum. in si. & si episcopus eximat aliquam ecclesiam abbati, uel archiepiscopo, uel alij prælato, intelligitur in totum exempta cum clericis & laicis, & soli episcopo subest, uel illi cui traditur. & hoc est uerum in iure parochiali, secus autem diceremus in iure episcopali; nam licet ecclesia, quæ datur religiosis, a iure episcopali sit exempta per papam, non tamen populus erit exemptus, ut no. j. de priui. c. recepimus. ¶ Et est ea forte ratio, quia esset grande periculum si episcopus non posset ministrare populo sacramenta; quia abbas uel alius præla-

tus ipsius ecclesie exemptæ non potest, ut consecrare altaria; & consimilia, imo plus uidetur, quod etiam si episcopus aliquam ecclesiam eximat, non uidetur illam a se exemptisse, unde forte uidetur quod si papa daret ecclesiam alicui alij episcopo, quod tunc etiam populus uideretur exemptus, quia episcopalia iura posset recipere ab episcopo cui datur, [Cathedraticum] idem in correctio ne, etiam si pleno iure concessisset ecclesiam. 16. q. 2. c. uis. idem in procuracione, & iurisdictione, & uisitatione. j. de cens. c. cum uenerabilis. etiam si pleno iure concessisset. [Consensus] & sine eo non ualet; si autem collationes beneficiorum fierent de consuetudine, ualerent sine consensu capituli. §. de his que si. a prelat. sine consensu cap. c. ea no. scitur.

S P M M A R I V M.

- 1 Interdictum an ex diuersis causis proponatur.
- 2 Ecclesiam unam alij subicere ad episcopum pertinet.
- 3 Allegans turpitudinem suam an audiat.
- 4 Locus aliquis non potest fieri sacer absque auctoritate episcopi.

CAPITVLVM VIII.

Inter dilectos. [Hospitali] sancti Alutij, [hospitalaria] sancti sepulchri [Disimilibus] quod licet sit, quia primò egerunt interdicto uti pos. & postea interdicto de recuperanda possessione. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. §. nihil. & eadē res uno interdicto sicut una actione ex diuersis causis, puta turbationibus, uel deiectionibus petitur. C. de pe. hære. l. hære. l. itas. ff. de exce. rei. i. l. cum queritur. nam & cum etiam interdicta personalia sunt, & ex diuersis causis proponitur idem interdictum. uerbi gratia, ago interdicto unde ui, quia deiecit; & iterum si primo succubui, ago quia mandauit; & iterum, quia ratū habuit. §. de rest. spo. c. sepe. & c. cum ad sedem. [Patroni] quia patroni consentiebant quod suum esset ius patronatus, concedere uidebatur. arg. §. c. proxi. [Hospitalis] sancti Alutij. [Commiserunt] sic. ff. quod cuiusque uni. l. item eorum. §. 1. [Assignmentem]. i. contractum donationis uel concessionis perficerent, uel cum iam factus esset contractus quod possessionem reciperent, quæ omnia possunt per procuratorem fieri. §. de præben. c. accedens. 2 supra de præscrip. c. si diligenti. ¶ [Receperunt] hæc subiectio licet non tenuerit de iure, quia ad episcopum pertinet hoc, scilicet subicere unam ecclesiam alii. §. de sup. neg. præla. c. sicut. §. de exce. præla. c. sicut. §. de consuetu. c. cum dilectus. tamen eis obest, ne contravenire possint; sic. §. de renunc. c. quod in dubijs. 1. 2. q. 5. c. si quis episcopus. & sic non est contra. §. de his que ui me. u. causa si. c. cum dilectus. hæc solu. non ualet, quia secundum hoc non adiudicasset hospitale cum suis pertinentijs, sed tantum facultatē contradicendi aduersarijs abstulisset, uel eis tantum silentium inposuisset. ¶ Sed potest responderi, hoc ideo factum est, quia possidebant. Alij dicunt, quod subiectio & assignatio tenuit quo ad eos; & ideo bona est sententia, per quam adiudicari eis hospitale. i. quicquid iuris habebant, & conferre poterāt in hospitali ius scilicet papa de facto; non tamen uideo, quomodo in alijs ualet subiectio. ¶ Vel dic, quod ecclesia sancti Alutij possidebat quoddam hospitale quod nominabatur hospitali sancti sepulchri, & si uerum est quod ab istis dicitur, bona solutio est; quia cum ecclesia pingue iuspa. habeat 16. q. 2. c. sane. bene sequitur condemnatio hospitalis cum suis pertinentijs. Vel dic quod melius uidetur, quod hospitale sancti Alutij, id est a 1 Vel dic melius. quod sic dicebatur, non erat adhuc religioni deputatum, unde personæ quæ illud regebant, poterant esse seculares, & talis locus per dominos eius alienari potest in quasunque personas. argu. j. de reli. do. ca. ad hoc. ¶ Sed oppones ibi erat ecclesia sancti Alutij, ergo erat locus religiosus, & eius cura ad archi-

Vel dic melius. Adde Car. in cons. 11. inci. pro emendatione omnium. col. 3. in prin. et in cons. 13. inci. pro elucidatione dubiorum. col. 1. nota. sedo ad hoc. Idem episco-

epm ptinebat. Sol. non erat ibi ecclesia q dignitatē eccle-
się obineret, sed forte erat ibi locus aliquis q erat depu-
tatus celebrationi & orationi, sicut ferē est in oībus pala-
tijs magnarū personarū. Vel dic, q hic nō se supposuerūt
nec contractū inierunt super ecclesia, sed sup hospitali tā-
tum, & hospitale non erat ecclesię, nec ecclesia hospita-
lis, sed erant iuxta, nihil se adinuicem cōingentes. ¶ Sed
oppones, ergo non erat ibi rector, uel fratres, cum non ef-
set ibi licitum collegium. Sed ipsi respondent, quod frates
uocabantur, sed ibi non erat collegium, nec erat ibi
religio. Vel dic, quod bene erat licitum collegium eorum
quod hospitalitati intendebant, & hi fratres per dominū
& fundatorem hospitalis ius habebant in hospitali, ut
tempore uitę suę ibi deseruirent, & ibi necessaria habe-
rent, & eorum consilio omnia facerent. ¶ Sed adhuc op-
pones, non debebant dici patroni sed domini, cum non
esset locus religiosus. Sed respondemus, quod large sumē
do patroni dici possunt propter spiritualia, ad quem lo-
cum illum deputauerant. aliter autem si esset locus reli-
giosus factus autoritate episcopi, ad dispositionem epi-
scopi pertineret, nec primus status sine eius autoritate
posset mutari. ¶ de relig. do. c. de xenodochijs. & ita non
esset receptus libellus hospitalis sancti Sepulchri, ubi po-
nebatur causa iusta, sed q habebat ex donatione fratrum
hospitalis sancti Alutij; ut no. s. de off. iudi. c. i. solus enim
episcopus hoc facere potest. ¶ de exce. præl. c. sicut. & no.
s. ut eccle. benef. si di. com. c. i. in fi. [Partis] id est hos-
pitalis sancti Alutij. ¶ [Partis] licet contempti, non frau-
dulentis, hic suo nomine possent proponere exceptionem
peritij. Non obstat. s. de ele. c. quod sicut. & de rebus ec-
cle. non alie. c. si quis presbyterorum. & no. s. de test. c. cū
olim. nomine tamen capituli proponi non potest, ut hic.
posset etiam dici q licet excommunicati, uel perituri ef-
fent, tamen donare possunt, ut no. s. de dolo c. ueritatis.
Item dic, q capitulum, uel conuentus bene poterat dicere
contractum non tenere, uel q forma debita seruata nō
erat, uel petere restitutionem in integrum si laesa erat ec-
clesia pretextu folius malitię suę, uel malitię personarū
de conuentu, dummodo alias cōtractus bonus esset, non
posset se iuuari. Illud autem q a minori parte conuentus
celebratus est cōtractus, bene fuisset receptus, si proba-
uissent eum, quod si uerum esset, nullus esset cōtractus;
sed quia non probauerunt, idcirco contra eos iudicatum
fuit. [Litigiosa] & ita cum res litigiosa esset, nō potuit in
aliū transferri; & si translata sit, nihil ualet. C. de litig. l.
2. C. communi diui. l. i. imo alienantes incidunt in poenā
litigij. C. de litig. l. ult. ipsi tamen qui alienauerunt, cōtra-
uentione non possunt. Vel dic, q licet res diceretur litigiosa,
non tamen probatur; & hoc illi bene poterant allega-
re, quod eorū interesse uidebatur. de hoc no. s. de prese.
c. auditis. ¶ Turpitudinem. C. de fer. pig. da. l. ita si credi-
toribus. C. de transa. l. transa. l. finita. C. de reuo. do.
l. cum proficaris. ¶ 16. q. 3. c. nulli. ar. contra. s. de conce.
preben. c. ex tenore. C. de lib. cau. l. 35. q. 3. c. extraor. &
quidam allegans turpitudinem suam auditur propter pe-
riculum animę. s. de sen. & re iud. c. lator. & in fauorē ec-
clesię 35. q. 9. c. qd quis. ¶ Sed deceptis ff. ad uell. l. 2. C. si
mi. se. ma. di. l. 2. s. de rer. permu. c. cum uniuersorum. [Per-
tinentijs] no. ergo, quando aliquid petitur ut accessoriū, q
fertur sententia incerta. & no. de hoc. s. de resti. spo. c. cū
ad sedem. & de or. cog. c. cum dilec. [Adiudicare] not. hic
adiudicatur hospitali propter solum ius patronatus, qd
in eos transferri poterat per patronos; hoc difficile uide-
tur, & ideo plus placet, quod no. s. in gl. quę incipit, hęc
subiecio. ¶ Præiudicium] quia si prius locus sacer erat,
quod non potuit fieri sine autoritate episcopi, episco-
pus ibi ius episcopale habebat. inst. de re. di. s. sacre. nisi
forte hospitalarij Hierosolymitani, de quibus hic agi-
tur, super hoc habebant speciale priuilegium quod sa-
cra hospitalia possint facere in prædicto casu. si qn locus

erat religiosus, nō tenet prædicta collatio & assignatio.
Item etsi hospitalarij possunt hospitalia facere, tamē sem-
per intelligitur ius plebis & episcopi saluum.

S V M M A R I V M.

Episcopus non solum quinquagesimam uel centesimam census, sed
etiam possessionum dare potest.

CAPITVLVM IX.

Apostolicę. [In canone.] 12. q. 2. c. bonę [si quis]
an solus episcopus possit sine consensu capitu-
li dic ut not. s. de his quę fin. a præl. sin. consē.
ca. c. pastoralis. ¶ Censui] id est tot possessiones, unde
possit monasterium, uel ecclesia tantum recipere, quā-
tum est quinquagesima uel centesima census episcopalis
ecclesię, uel de omnibus redditibus ecclesię recipiet qu-
quagesimam, uel centesimam; & hoc uidetur uelle hic
dicere, quod semper episcopus directum dominium sibi
retineat & utile transferat; uel censum appellet omnia
bona ecclesię, uel cuiuscunque alterius. ff. ad treb. l. cogi.
in prin. ¶ De possessionibus] hic no. quod non solū quin-
quagesimam uel centesimam census potest episcopus da-
re, sed etiam quinquagesimam uel centesimam posses-
sionum, in idem enim recidit. ¶ Item no. quod centesimā
uel quinquagesimam dabit non solum de suis possessio-
nibus sed et de possessionibus cathedralis ecclesię. [Legiti-
mē] per beneficiū restitutionis. [Offensione] puta quia ec-
clesia grauatur debitis. [Pōt] & Papa debet concedere.

S V M M A R I V M.

Donatio facta quibus casibus reuocatur.

CAPITVLVM X.

Propter [Reuocare] conditione ex lege uel rei uē.
C. de rei uen. l. his. C. de contrahen. emp. l. cum res.
ff. de do. causa mor. l. si mortis causa dona. facta.
¶ Præsumpsit] uel nisi conditionem in donatione appo-
sitam non impleat, ut hoc habes. C. de reuo. don. l. ult. &
habent locum in donationibus factis extraneis, & etiam
filiis emancipatis, uel aliis liberis non in potestate con-
stitutis; hoc tamen saluo quod si donator transeat ad se-
cundum matrimonium, non potest reuocare nisi in tri-
bus casibus contentis. C. de reuo. dona. auth. hęc quo-
que. & l. his. si autem facta sit donatio liberto, reuoca-
tur propter obsequium non præstitum; & non solum re-
uocatur donatio, id est & quod emptum est ex re donata.
C. de reuo. don. l. i. & C. de lib. causa. l. solo. Item pro-
pter liberos postea susceptos a patrono. C. de reuo. don.
l. si unquam. alius autem totum non reuocat. C. de iof.
don. l. si totas. [Tacuit] quia si dixisset, si prædicta con-
tra me, uel contra hæredem meum fecerit, donatio reuo-
cetur; tunc donario reuocabitur etiam a successore do-
natoris. [Successoris] nec contra hæredes donatarij. C.
de reuo. do. l. ult.

Depeculio clericorum.

RVBRICA XXV.

S V M M A R I V M.

Prælati quæcunque possident, præsumuntur obrehtu ecclesię
acquisita, sed hæc præsumptio admittit probationem contra-
riam.

CAPITVLVM I.

Inuestigandum. [Ecclesię] Præsumitur eius
obrehtu ecclesię acquisita. 12. q. 2. c. i. arg.
C. de don. inter uirum & uxo. l. etiam. ta-
men contra hanc præsumptionem admitti-
tur probatio contraria. 12. q. 1. c. finit mani-
feste. & q. 4. c. i. [Canonicam.] 12. q. 5. c. nulli. & c. fixi.
& q. 3. c. quicunque. 16. q. 3. c. placuit.

S V M M A R I V M.

Hæredes presbyteri cum ecclesię diuidunt bona de rebus eccle-
się & presbyteri acquisita.

CAPITVLVM

CAPITVLVM II.

Presbyter. [Superemerit] De rebus ecclesiæ tantum; nam si de suis & ecclesiæ emerit, sit communis diuini. l. 1. 2. q. 4. c. 1.

CAPITVLVM III.

VT unusquisque. [Acquisierit] de rebus ecclesiæ.

CAPITVLVM IIII.

Inquirendum. [Alieno nomine] quod si fecerint præter poenā peccati, dicimus, quod ecclesia potest eas uen dicare, licet non sint suæ. C. de rei. uendi. l. si ut propo nis. C. de administr. tuto. l. 3.

SVMMARIVM.

Presbyter si ex lucro rei ecclesiæ, quam ex inculca cultam fecit aliquid emit, an illud teneat si ecclesiam dimittat pp. crimen.

CAPITVLVM V.

Si quis. [Fecisse] quia emit aliquas possessiones de reditibus suis. l. 2. q. 5. c. fixum. uel de terra inculta fecit cultam, uel uineam; hoc autem tenebit, etiā si ecclesiam dimittat etiam propter crimen. Quidam tamen dicunt contra, nisi de consensu episcopi hoc fecisset. C. de allu. l. ult. 5. de reb. ecclie. non alie. c. ad aures.

De testamentis, & vltimis uoluntatibus. RVB. XXVI.

SVMMARIVM.

Filios habens an possit fieri episcopus.

CAPITVLVM I.

Vorundā. [In octo] id est in duabus partibus hereditatis. Inst. de hære. insti. §. hereditas. [Nurum] & sic apparet, quod habens filios potest fieri etiā episcopus. l. 2. q. 2. c. episcopus qui si. sed cōtra. 61. di. c. Catinen. 28. di. c. de fracusanz. & in Auth. quomodo oportet. §. 1. colla. 9. ubi est prohibetur de nepotibus. Sed quidā illa intelligunt quando filij, uel nepotes sunt mali, uel quando propter nimium amorem filiorum presumitur quod pater dilapidet bona ecclesiæ, nos tamen credimus quod de iure communi non debet promoueri, qui filios uel nepotes habet. in Auth. de epi. & cle. in prin. Et idem etiam dicimus in quolibet præ lato, dispensatiue tamen possunt promoueri, si longa præcesserit continentia. 28. di. c. priusquam. cum cautione tamen quæ continetur. 28. di. c. de fracusanz. secundū antiqua tempora quādo ecclesiæ erant pauperes hoc licebat. 47. di. c. sicut. §. necesse. [Patuerit] de bonis ecclesiæ. [Habuisse] supple. uel mansit acquisitum. Acquisiuitque intuitu episcopatus, uel intuitu officij. J. eo. c. requisisti.

SVMMARIVM.

Moniales non possunt condere possunt testamentum.

CAPITVLVM II.

Quia ingreditibus. [Sed in uestibus.] No. quia nō allegabat se professam, sed non portasse uestem monachalem que non facit monacham. J. de reg. & transf. ad reli. c. porrectum. si autem moniales essent nō professæ, possent condere testamentum. l. 2. q. 5. c. ult.

SVMMARIVM.

Testator si in loco certo aliquid fieri mandat, & ibi fieri non possit, alibi adimpletur.

Testamentorum defensio ad Episcopum pertinet.

CAPITVLVM III.

Nos quidem. [Annum.] Intra hoc tēpus debet uoluntas testatoris executioni mandari. C. de fidei com. auth. amplius. in Auth. de ecclie. ti. §. si q. p. edi. [Cōstitutum] per testatorem. Et sic est hic. ar. q. si testator de certo loco mandat, & ibi fieri non potest, debet alibi fieri; uel si mādauerit monasterium destructum reparari, & tunc si ibi, ubi prius erat, non potest ædificari,

2. ri, alibi ædificabitur. [Per te] defensio testamentorum ad episcopum pertinet maxime quo ad pias causas. J. c. proxi. C. de sac. san. eccl. l. nulli. idem uidetur etiam in nō pijs. J. c. proxi. & c. si heredes. publicatio autem fieri non debet apud episcopum. C. de test. l. consulta. & sic exponimus. 88. dist. c. episcopus cui. [Et omnia] relicta pro monasterio faciendū; uel etiam alia. [Leges]. C. de episc. & cler. l. nulli. in Auth. de ecclie. ti. §. si quis autem. col. 9.

CAPITVLVM IIII.

Indicante. [Nudis uerbis] sine scriptis etiam secundū legem sufficit. C. de fidei com. l. l. ult. erant enim cuiusdam ecclesiæ.

SVMMARIVM.

Testator si rem alienam scienter uel ignoranter legauerit, quibus casibus heres teneatur redimere, uel pretium dare.

CAPITVLVM V.

Filius. [Si auctor.] id est si testator. [legauerit] sciē ter, tenetur enim eam hæres redimere, uel pretij dare. Insti. de leg. §. non solū. & §. quod autem. si autem ignoranter secus, nisi legaretur coniunctæ personæ. C. de leg. l. cum alienam. & debet legatarius probare scientiam, ut in d. §. quod autem. de probationibus. uerius. [Teneatur] ecclesia repetente sine cuius scientia tibi tradita sunt, sed hæc litera uidetur dicere quod nec ecclesia repetebat, sed heredes, & ideo dic quod res legatæ depositæ erant apud testatorem, uel obligatæ a quadam ecclesia, qua ecclesia nunc agente aduersus hæredē de deposito, uel de pignore, uel petente restitutionē in integrum, mandatur legatario quod restituat, tunc hæres tenebitur ad restitutionem faciendam ecclesiæ cui legatum factum erat. hic non uult parcere heredi quod æstimationem non det; sed in hoc parciunt heredi quod nisi rem restitueret, forte magnum damnum, uel poenam incurreret, uel testator ignorans rem esse alienam legauit eam, & ideo reddere tenebatur ecclesia. [Teneatur] melius placet quod nec heres tenetur ad æstimationem; nam licet illud uerum sit generaliter quod heres tenetur ad æstimationem. Insti. de leg. §. non solum. fallit in casibus, ut si quis legat ea quæ non possunt haberi sine magna difficultate, ut sunt prædij celsaris. ff. de leg. l. 1. apud iulia. §. constat. Si autem hoc priuilegium habet res celsaris, multo fortius res ecclesiæ, in quarum alienatione magna difficultas est. 10. q. 2. c. hoc ius. l. 2. q. 2. c. sine ex. Item legari non possunt ea quæ communibus usibus deputata sunt, ut in præalleg. l. apud iul. ff. de leg. 3. §. non solum. Item in testamento scribi non debet aliquid quod sit contra bonos mores, uel contra ius. ff. de lega. 2. l. si quis inquil. §. si res autem ecclesiæ communibus usibus sunt deputatæ. l. 2. q. 1. c. uidentes. & contra ius est quod res ecclesiæ alienentur, nisi in certis casibus, ut 10. q. 2. c. hoc ius. [Item non est commercium rei ecclesiasticæ ad laicos.] l. 2. q. 2. c. non liceat igno. & c. seq. & ideo in legatis laicis factis de rebus ecclesiæ non tenet legatum. ff. de leg. 2. l. mortuo. §. labeo. ff. de uerb. ob. l. multum. C. de iudic. & c. l. 1. r. & expone sed quia lege Dei, non autem lege seculi uiuimus, id est res ecclesiæ non sunt censendæ per omnia, sicut aliæ res seculi, sicut hic apparet; uel dic, quod ius poli appellatur etiam ius quod continetur in iure ciuili, sed tamen propter fauorem Dei est in aliquo a iure communi segregatum, sicut hic apparet. uel dic, quod de rebus ecclesiasticis expressè non continetur in aliquo iure ciuili, sed in iure canonico tantum, ubi dicitur quod res ecclesiæ alienari non possunt. 10. q. 2. c. hoc ius. l. 2. q. 1. c. sine ex. Item licet sustineri possit quod ecclesia ageret, tamen melius est quod heres agat.

CAPITVLVM VI.

Si heredes. [Ab episcopo] repetere quæ diximus. §. co. c. nos.

SVMMARIVM.

Testari non potest nullus de rebus ecclesiæ, quid autem de rebus quas

- quas clericus habuit ante clericatum, in nu. 3.
- 2 Res quas clericus post clericatum acquisiuit, presumitur de redditibus ecclesie acquisiuisse.
 - 4 Testari potest clericus de his quæ per artificium seu doctrinam acquisiuit.
 - 5 Clerici defuncti bona cui obueniant ab intestato.
 - 6 Quicquid a prelato emitur presumitur nomine ecclesie emptum.
 - 7 Hæres clericus tenetur compensare omne damnum illatum ei a clerico.

CAPITVLVM VII.

- C**um in officijs. [Beneficium] ff. de peti. hære. l. sed si legatus §. consuluit. g. q. 2. c. illud. [Clerici] No. non solum prelatus, sed etiam alius clericus omnia acquisita intuitu ecclesie debent relinquere ecclesie. j. c. prox. & c. relatum. il. 2. [Canonibus] 12. q. 5. c. obitum. & q. 3. c. placuit. ¶ Remanere] no. q. nu. lus siue prelatus, siue clericus, siue laicus de rebus ecclesie etiam mobilibus testari potest. ut hic. & j. eo. c. ad hæc. & c. quia. & c. relatum. 12. q. 3. c. 1. & q. 5. per totum. possunt tamen in ægritudine constituti aliquid intuitu elemosynæ erogare. j. eo. c. ad hæc. & in remuneratione seruitiorum sibi exhibitum tam a consanguineis, quam ab alijs. j. eo. c. relatum. §. licet. ¶ Idem etiam dicimus de rebus quas emerit de redditibus suis. 12. q. 1. c. episcopus. & q. 3. c. 1. & q. 4. c. fixum. & §. de pec. cle. c. pe. nisi in compensatione relictum tantum darent ecclesie, quantum relinquunt. 12. q. 5. c. si episcopus. & q. 2. c. si quis qualibet. uel nisi aliud obineat de consuetudine, ut quidam dicunt. ¶ Si autem habet res proprias, de eis testari potest, ut in præalle. c. 1. 12. q. 5. & q. 3. c. 1. & 2. q. 1. c. sint manifeste. i. Auth. de san. epi. fco. §. presbyteros. ¶ Venient autem ad heredes institutos, uel ab intestato ea quæ clericus habuit ante clericatū, uel et quæ postea obueniunt ex successione, uel donatione, uel artificio seu doctrina. j. eo. c. quia. & c. relatum. §. ceterum.
- 3 ¶ De his quæ acquisiuit post clericatum prima facie presumitur, q. intuitu ecclesie & de redditibus ecclesie acq. fuerit. §. eo. c. 1. 12. q. 3. c. 1. in Auth. de ecc. tr. §. interdicimus, hic autem licet presumantur in singulis clericis, ut in præalle. iuribus. in prelatis maxime presumitur. 12. q. 3. c. quicumque. & q. 4. c. sacerdotes. & c. presbyteri. Et est dicendum, q. in tantum standum est huic presumptioni, q. sententia fertur pro ecclesia, nisi ex aduerso probetur, uel presumatur contrarium, ut in prædicta Auth. §. interdicimus. Quidam tamen & forte non male dicunt, q. in non prelatis creditur acquiri intuitu persone, non ecclesie, cum ad hoc scilicet querendum nomine ecclesie nulum habet officium; & ideo suo nomine querere uidet, si aliunde hæt bona quam de ecclesia; unde heres suus licet post eius mortem hoc occupauit. Et est ad hoc. j. eo. c. requisisti. in fi. sed quia in his ^a difficili
 - 2 Sed q. in his. Ad hæc dicta Inn. Ad de Cur. in cons. 81. incip. in casu premissis qui referendo ea illa sequitur.
- les & quasi impossibiles essent probationes testium uel instrumentorum, si quid, uel quantum de redditibus ecclesie, & quantum de suo proprio emerit, idcirco iudex in hoc facto multum ex præsumptionibus procedet, & cum cōtingat aliquando unam presumptionē alij cedere. §. de præsump. c. quia. & c. literas. iudex enim arbitratibit quantum sit patrimonium, & quot sint redditus ecclesie. ¶ Item quid lucratur de artificio seu doctrina, & sic multa alia, & hoc uidetur dicere. 12. q. 4. c. sacerdotes. semper tamen in computatione faciendā prius deducet expensas, quas fecit in uictu super ecclesia; quia qui altari seruit, debet uiuere de altari. 12. q. 1. c. ex his. & c. episcopus. & q. 2. c. charitatem. arg. contra. 1. q. 2. c. past. §. de pe. b. c. eps. §. alij, solue ut ibi. Item cū platus segregare debeat res suas a rebus ecclesie. 12. q. 1. c. sicut. & oia debet agere semp cum cōsilio clericorum suorum. 12. q. 1. c. eps. multum ptra cū presumitur, si oniserit hmoi. & se-

pe posset propter culpam eius deferri iusiurandum ecclesie. arg. 2. q. 1. c. in primis. maxime ubi manifesta & ta deprehenderetur culpa prelati. & no. §. de his quæ uel metusve causa fi. c. ult. sicut in tutore dicitur. C. de in lit. iur. l. 1. & per totum. ¶ Item omnes uanas & delicatas expensas prius deducet de bonis clericis, solas autem expensas approbabit iudex de bonis quæ factę fuerunt in alimontiam suam & pauperum, uel in redemptionem captiuorum, uel in hospitale, uel alias pias causas. 12. q. 2. c. aurum habet. & c. gloria. & 44. dist. c. commensationes. §. de sup. neg. p. rela. c. 2. nec credimus melioris conditionis quo ad probationem esse alterum, scilicet ecclesiam, uel heredem ex eo quod possidet, quantum ad hoc quod onus probandi alij incumbat, quia semper pro ecclesia presumitur, nisi hæres defuncti clericis probauerit ante clericatum defunctum clericum aliquid habuisse, uel aliunde suo intuitu obuenisse, ut in prædicta Auth. §. interdicimus. probat autem quod dictum est uel uerē, uel per presumptiones. j. eo. c. requisisti. facit etiam ad hoc quod dicitur de uxore; quoniam quicquid acquirit matrimonio constante, presumitur de bonis uiri acquiuisse. C. de dona. inter uir. & uxo. l. etiam. ff. eo. l. quinquus. quamuis nō sit per omnia simile; quia quicquid uxor acquirit ex persona uel opera sua marito acquirit, clericus autem & etiam prelatus sibi, non ecclesie, acquirit. j. eo. c. quia. & c. relatum. §. ceterum. ¶ Si autem plures quis ecclesias habet, æqua distributione bona clerici sunt inter illas ecclesias diuidenda. j. eo. c. relatum. in fi. & si clericus nullum habet heredem usque ad septimum gradum, succedet ecclesia. 12. q. 5. c. pe. & ult. ¶ Sed respondet nobis, quis occupabit bona intestati defuncti? Respond. secundum prædicta in bonis ecclesie non habet heredem, sed successorem; unde illa occupabit ecclesia, illa uerō de quibus certum est q. fuerunt testatoris, occupabit hæres. ea autem de quibus dubitari potest, q. pro ecclesia presumatur, ecclesia occupabit, & si heres occupet sua autoritate, competit contra eum constitutio, si quis in tantam. ¶ Item quia in rem quam possidebat ecclesia per clericum defunctum sibi ius dixit, uel edictum diui marci, uel furti, uel ui bono. rap. uel rei uendi. uel ad exhibendum, ut in singulis notare poteris, actio autem expila. hære. uel edictum diui Adri. non competunt ecclesie; quia prædicta non petiuntur tanquam hæres, sed domina. Si autem prelatus in alium transferret, tūc non haberet ecclesia, nisi rei uendicationem, uel ad exhibendum. ¶ Sed quid si in testamento relinquat res ecclesie alijs, uel in eis specialiter instituat heredem? uidetur quod hic non debeat formidare poenam constitutionis, si quis in tantam, uel aliarum constitutionum; quia testator interuertit possessionem, quod potest. ff. de ui & ui. arma. l. colonus. sed melius dicitur, quod non potuit sibi possessionem propriam interuerrere uoluntate. C. de acquiren. posses. l. cum nemo. nisi expelleret dominū uel nuncium eius, ut in prædicta. l. colonus uel. l. nisi alij dedisset possessionem, uel eiectus fuisset. ff. de acquiren. posses. l. peregre. §. quibus. & l. possideri. §. quod si seruus. & l. licet. & l. quamuis. uel nisi suo nomine emisset; quia tūc cum possessio esset penes clericum testatorem non nomine ecclesie, sed suo proprio, si hæres occupat possessionem, nullam poenam incurrit, licet possit ab eo uendicari si de bonis ecclesie emptus est, hoc casu, scilicet quando suo, scilicet clericis nomine emit, si ecclesia scienter suo nomine occuparet, teneretur constitutio, si quis in tantam, uel conditione ex causa. 16. q. 1. c. placuit. ¶ Si autem ignoranter occupasset rem, quam suo nomine possidebat prelatus, nō teneret prædicta poena; quia iustam causam habet ignorantie & contrarie presumptionis, cum enim presumatur ut dictum est omnia acquisita de bonis ecclesie. ¶ Item cū quicquid emit prelatus, presumatur emptum nomine ecclesie, uel nomine eccle-

ecclesie emere debeat, ut 1. 2. q. 3. c. eps. si aliud non appareat de eo eum præsumere potius fecisse quod ius præcipit, quam si ius, siq. emerit, & possederit nomine ecclesie; sed hic non excusaretur heres occupans, cum per eo non faceret presumpcio, nisi testator ei reliquisset, quia tunc excusaretur, ut sequitur. Si autem solummodo dimittat rem post mortem suam inter alias res suas proprias, civilem possessionem retinet ecclesia, cum prælatus non possideat nomine suo, sed ecclesie, sicut commodatarius. ff. de acquirere. posses. l. colonus. 1. 2. q. 2. cap. sine ex. & questio. 1. cap. ult. & ideo non præiudicat ecclesie, si possessionem dimittat, vel leget alij. C. de acquirere. posses. l. ult. 1. & ideo videtur, quod contra eum competat interdictum unde vi, & constitutionis prædictæ, si uolenter occupet, cum ecclesia possideat. Et hæc uera sunt, si relinquat res quas constat esse ecclesie; si autem relinquat ea, de quibus dubium est, an sint ecclesie, uidelicet postmodum acquisita, ille bene occupabit heres, quia licet presumatur acquisita ecclesie, tamen dubitatur; & cum in optione prælati fuerit quando acquisiuit illa utrum suo nomine accideret vel ecclesie, licet male faceret si de bonis ecclesie vel intuitu ecclesie quæstus, nisi nomine ecclesie acciperet, & quoniam non presumitur immemor sui salutis, sic 1. q. 7. cap. sancimus. ea accipiet heres. Nec est contra. Insi. ut bo. rap. §. 2. ubi dicitur, quod constitutio si quis in tantam. habet locum etiam ubi quis credit sibi licere de iure rem suam propria autoritate accipere, sed non est contra, quia ibi loquitur de errante in iure, hic autem errabat in facto; quia ille non credebat sibi licere rem suam propria autoritate occupare, sed credit rem suam esse, & eum cui succedit suo nomine possidere, & tunc non incidit in constitutionem. Item alia ratio est in herede, quam in alijs; quia ad heredem ueniunt, & non solum potest occupare quæ possedit testator, sed etiam quæ inuenit in hereditate, etiam commodata, & deposita. ff. de pe. hære. l. non solum. unde potest dici, quod si accipit prædicta, non incidit in constitutionem, cum non debeat credi eum uelle possidere aliàs quam testator possederit; & ita nec possessione nec proprietate uoluit ecclesiam spoliare; sed si uult esse tutus occupet, saluo iure ecclesie tam in possessione quam in proprietate. arg. op. ff. de fur. l. falsus creditor. §. qui alienum. tamen hæc non multum ualeat, sed si ecclesia occupet ageatur contra eam rei uen. uel act. ad exhi. & accusaretur de crimine expilatæ hereditatis, ut habetur. ff. de cri. expi. h. rel. 1. 2. & 3. quidam tamen dicunt etiam hoc, si protestetur ut s. dictum est, non teneri: in his autem uerius presumitur indubitatim, sicut quando donatur aliquid prælati ab extraneo, forte fecus posset dici, quia ille heres non occupabit, & ecclesia eum occupare prohibebit. Hoc autem scias, quod omne, damnum quod facit ecclesie clericus; eius heres sibi compensare debet. 1. 2. q. 2. c. episcopus. & c. qui filios. sed quia nimis difficilis esset, quod semper ad omnia teneretur hæres, dicimus ad similitudinem tutoris, quantum post li. conte. cum testatore teneretur de his, in quibus li. conte. est. ff. de hære. in l. hæres. §. sed paulus. etiam lit. non contest. teneretur de his quæ perueniunt ad eum, uel ad prælatum testatorem. Item si prælatus aliquid fecit dolo uel culpa, non tamen leui teneretur, & etiam si prælatus de bonis ecclesie alicui gratiam fecit. ff. de hære. in si. c. cum offendimus. C. eo. l. 1. & l. ult.

CAPITVLVM VIII.

Ad hæc. [Testari] s. c. proxi. [erogare] etiam possunt in morte. j. eo. c. relatum. & potest fieri hæc donatio sine traditione. C. de do. l. si quis. arg. & successor tenebitur. ar. 1. 2. q. 2. c. quicunque suffragio.

CAPITVLVM IX.

Quia nos. [Consideratione ecclesie] idem dicimus si ratione officij; puta, quia fuit capellanus alicuius principis qui multa ei donauit.

CAPITVLVM X.

Cum esses. [Leges]. C. de testi. l. si unus. & l. ult. [Cui scriptum]. 2. q. 4. c. r. [Improbamus] quo ad relicta ad pias causas, uel aliter ut i. c. prox. [Anathamatis] canon ferendæ sententiæ est.

SVMMARIVM.

Legatorum controuersie an secundum canones in foro ecclesiastico, an secundum leges in seculari foro sint examinandæ.

CAPITVLVM XI.

Relatum. [Relictis] secundum hoc intelligunt quidam. s. c. prox. in legatis. & in proximis personis causa pietatis relictis, ubi minor solennitas requiritur, sicut inter filios. C. de testa. l. hac cõsultis. C. fa. erci. l. 1. c. ad l. fal. auth. similiter. est enim graue papæ inuoluerbo uoluisse tollere omnes leges. C. de inof. testi. l. si quando. Alij intelligunt in omnibus legatis, & dicunt derogatum omnibus legibus. Alij dicunt leges seruandas in foro seculari, Canones in foro ecclesiastico, & not. de hoc. 10. distin. in summa. [Causa talis] quæ ad merum examen pertineat, puta, quia sit de relictis ecclesiæ, uel ad pias causas.

SVMMARIVM.

Bona prælati defuncti an semper sint successoribus reservanda.

CAPITVLVM XII.

Relatum. [In lateran.]. s. eo. c. cum in officijs. Sed cõmunis. 1. 2. q. 3. per totum [Vnus] in loco episcopi defuncti alius succedit; unde bona defuncti successoribus sunt reservanda. 1. 2. q. 2. c. huiusmodi placiti. & ca. de laicis. & c. illud. Sed quid dices, de archid. distinguimus, an habeat certam dotem archid. siue discreta bona. ar. s. de rescrip. c. edoceri. & tunc succedunt archidia. tantum, nisi aliud statutum sit uel consuetudo, habita tamen congrua æstimatione inter canonicos, si erat canonicus; & archidiaconus successor est, si discreta erant bona archidiaconatus & canonice suæ præbendæ. j. e. c. 1. §. ulti. Si uero non habeat certam dotem, sed de redditibus ecclesie plus ceteris propter dignitatem accipit, capitulum succedet, & non archidiaconus successor, quod autem archidiaconus non capitulum succederet, quod habet bona discreta, uehementi ratione probamus. Ponatur quod archiepiscopus dotauit archidiaconatum, mortuo archidiacono episcopus custodiat bona archidiaconatus, & super illis potest constitutionem facere. s. ut eccle. bene. si. di. con. c. ut nostrum. s. de consti. c. cum uenisset. quomodo ergo succedet capitulum? Idem dicimus etiam in alijs dignitatibus tam in secularibus quam in regularibus ecclesijs, in ecclesijs autem habentibus præbendas distinctas fecus, quia capituli bona sunt, & non sunt discreta a capitulo, licet sint per præbendas assignata religiosis. s. eo. c. ad hoc. ubi no.

SVMMARIVM.

Voluntatem eius extremam qui in alterius dispositionem reliquit, quibus casibus testatus, & quibus intestatus decedere dicatur.

CAPITVLVM XIII.

Cum tibi. [In alterius] argu. contra. C. de mil. testi. l. captatorias. Sol. illa loquitur in institutione hæredis, quæ non potest in alterius arbitrium committi; hæc autem loquitur de dispositione aliarum rerum, sed hoc stare non potest; quia & hic omnia in alterius dispositionem committit, & intestatus decedit, & legimus hæres ab intestato succedit quæ potius ad uoluntatem defuncti omnia deducta legitima fideicommissarijs distribuenda assignabit. argument. C. de fideicommiss. l. eam quam. Alii dicunt quod licet non possit alij committere institutionem, puta instituo talem si talis uoluerit. C. de mil. testa. l. captatorias. tacite bene potest, puta committo tibi dispositionem omnium rerum mearum. argument. ff. de hære. instituen. l. si quis impro-

Si nium

nium. & l. captatorias. & lalle autem. ff. de cond. & demó. l. nonnunquam. Et idem uidetur in legato. ff. de lega. l. l. captatoria. & ff. de leg. 2. l. 1. secus autem in libertate. ff. de fideicom. l. 1. & l. fideicommissis. Alij dicunt & hoc plurius, q̄ per hęc uerba committo tibi meam uoluntatem, eum instituit heredem. ar. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. donationis, & non dat ei potestatem alium instituendi; quia tunc esset captatoria. C. de test. mil. l. captatoria. quia decedit testatus, si in in pias causas iussit omnia erogari; quia tunc non debet legitimus hæres succedere ab intestato, quod legitimam deducat, sed omnia pijs causis applicabuntur. C. de sac. san. eccl. l. si quis ad declinandam. ¶ Al-

a Ideo credimus, hunc intell. Inn. dicit communem. d. Bar. Soc. in l. uerū. §. cum quidam. co. 2. uers. limitatur. etiam diffusio. ff. de re. dub. & circa hoc dictum uide etiam per Pet. de Anch. in consil. 336. inc. in his duobus. col. 1.

¶ Alij dicunt ut uidetur melius, q̄ in hoc casu commissarius habebit & expendet illud paucum in pias causas relictum; alia autem habebit hæres ab intestato, & detracta falcidia solum legata secundum mandatū testatoris. Si quis autem instituat Christum uel pauperes hæredes, tunc ipsi adirent hæreditatem, & alij soluerent legata & fideicommissa secundum uoluntatem testatoris. ar. C. de epi. l. si quis.

S V M M A R I V M.

1 Electione unius an alteri quis renunciaſſe uideatur.

CAPITVLVM XIII.

b Sibi subiectis.

Adde q̄ in hoc hō sit in summa. J. de sepul. §. a quibus tenet cōtrariū sed opi. Inn. tenet. loā. And. J. eo. in c. certisficari. in 10. q. et refert & sequitur Car. in consil. 13. co. 1. in fi. inc. consiliū pro elucidatiōe duobus.

tionem relicta est sibi, & conditionem non accepit; nam tunc tantum ad supplementum ageretur. [Vendicare] ut J. c. prox. [Constituere] l. parum reliquit monasterio. p. anima [Ceteris] quia testator dixit se relinquere nō pro anima, sed forte pro aliquo seruitio quod recepit ab ecclesia, in quibus episcopus portionem habere non debet; uel reliquit in eas causas, quæ sunt. J. capit. ultim. de quibus portio canonica detrahenda non est [portionem]. J. c. prox.

S V M M A R I V M.

1 Testamentum confirmatur per mortem testatoris.

2 Diuidenda sunt oblationes ecclesie inter episcopalem ecclesiam, et episcopum.

3 Communio quæ fit inter episcopum & ecclesiam.

4 Statuta ecclesiarum fieri debent cum consilio clericorum.

R Equisisti. [Voluntate] Quandoquq; fiat testamentum etiam si in plena sanitate, & multo tempore ante mortem, tamen inde habebit canonica portio episcopus, ¶ quia in morte testamentum confirmatur. J. de celeb. mis. c. cum martha. [Ecclesiam] episcopalem [Vel quartam] 1. 2. q. 2. c. nobis. & c. concessio. & c. quatuor. alicubi medietatem. 1. 2. q. 1. c. antiquos. alicubi nihil, si de hoc est consuetudo q̄ nihil habeat; nam consuetudo seruanda est. J. de sepul. c. certificari. & secunda hoc ubi nihil percipitur, non habet locum hæc decre. [Relinquo] tantum non habita mentione de ecclesia. [Istud ecclesia] tantum non habita mentione episcopi. [Relinquo istud] hoc ambobus reliquit, sed diuim. [Distinguendū] primum membrum distinctum [canonicam]. J. id est canonicis preſentibus, quæ tamen est consuetudinaria. 1. 2. q. 2. c. nobis concessio. [Si aliquid ec.] quasi sub silentio expedit secundum membrum distinctum. [Illud tantum] id est proprium, quasi quod reliquerit illud intuitu personæ, nō ecclesie. ¶ Non episcopi. i. non episcopalis mentis, & id intelligeremus si diceret relinquo istud episcopo, & diceret q̄ tantum uolebat ad episcopalem mentem pertinere legatum, non ad cathedralem ecclesiam, & hunc sensum satis canon hic introductus sonat. Lau. tamen dixit, q̄ si episcopali mensē aliquid relinquatur, non tamen habebit partem ecclesie. Et est ratio diuersitatis; quia si quando relinquitur ecclesie non habet partem episcopus, ius offenderetur; secus si tantum episcopo. ff. de leg. 1. l. nemo potest. Ved dic, q̄ nomine ecclesie intelligitur episcopus, sed nō econuerso [Priuat] x. q. 1. c. sic quidam. J. eo. c. tua. ff. de leg. 1. l. nemo potest. ff. ad l. fal. l. q̄ de bonis. ¶ Generalē constitutionem] quasi dicat canones constituerunt, q̄ de oblationibus ecclesie fieret diuisio inter ecclesiam episcopalem, & episcopum. 1. 2. q. 2. c. concessio. & c. nobis. & ideo si testator in testō hanc diuisionem interdicat, non obſtante prohibitionē eius fiet consuetudinaria diuisio. Ad id facit. x. q. 1. c. sic quidam. sed si dicat, q̄ uelit legatum tantum esse proprium episcopi, tunc nullam portionem habebit ecclesia; quia nulli canones præcipiunt diuisionem aliquam faciendam inter episcopum & ecclesiam de legatis relictis intuitu personæ episcopi. [Contrarium] et cōdictum est. l. quod quando testator relinquit aliquid episcopo intuitu personæ, & hoc exprimit in legato, q̄ de eodem nullam portionem debet habere ecclesia, uel episcopus pro suo uelle disponat [In canone] 1. 1. q. 3. c. pontifices. [Probatur] id est præsumitur [hoc] quod [hic] canon [Pertinere] illud autem quod in hac decreta dicitur, cum testator expreſſit quod legatum tantum episcopo esse uolebat. i. proprium. [Propinquo] ¶ usque ad quartum gradum. argumen. C. de episco. & cler. authen. licentiam. Authen. de eccl. tit. §. interdicimus. colum. 9. Alij dicunt usq; ad 7. an. 1. 2. q. 3. c. 1. s. eo. c. q̄a nos [quod si] tertium membrum dist. [canonica] quæ est eadem q̄ consuetudinaria, ut in prin. huius. c. [Si uerō] quantum membrum dist. [Canonicam]. i. consuetudinariam. [In iure]. ff. loc. l. habitatores. [Alij] extraneo [egeretur] extraneo; quia si alicui extraneo legatum esset, nullam portionem de illo habuissent capellæ nec alia pia loca, sic nec de legatis episcopo debent habere aliquam portionem [illis] ecclesijs nō cathedralibus. ¶ Communio] licet multa sit cōſo inter abbatem & conuentum, uel etiā inter alias dignitates & capitula, non tñ fierent diuisiones inter eos si habent bona distincta, nisi hæc inter se conuenerint; quia inter eos per canones non est facta nec communio, nec diuisio; & ex hoc apparet, quia si nulli canones essent, qui dicerent quod aliquam portionē deberet habere episcopus in legatis ecclesiarum, tamen partem aliquam ibi habere deberet; quia communio est inter episcopum & ecclesias, & ex quo inter eos est cōſo, & bona deberent esse cōſa; quia nō est hic quod in ali-

in aliquibus specialiter fit inter eos communio, sed generaliter loquitur, & ideo est intelligendum de omnibus. Imo plus uidetur, quod in hac communione dominus & principalis erit episcopus; nam ipse est præordinator in cunctis. 2. dist. c. perlectis. & ipse est ad quem pertinet cura omnium ecclesiarum. 10. q. 1. c. decretum. & c. seq. 16. q. 7. c. omnes. sed tamen ut tolleretur causa scandali, quod solet communio generare, editi sunt canones quam partem habere debeat episcopus, & quam alia ecclesie determinate, & hoc etiam diuersimode diffinierunt secundum diuersas consuetudines prouinciarum, uel secundum diuersas condiciones temporum. Et ideo in hoc standum

2. Consuetudini.]
Adde Bar. sol. in l. c. inibus. col. 1. c. con- tra uer. conclus. ff. rebus dubiis.

a est consuetudini. 2. j. de sepul. c. certifi- cari. & in prin. huius decreta. nam quidam canones dant episcopo medietatem de omnibus datis ecclesijs. 10. q. 1. c. antiquos. Et dicunt alij, quod tam magnam partem dedit illud. c. r. episcopo. quia loquitur de portione, quam debet habere episcopus cum ecclesia cathedrali, cum qua habet maiorem communionem, ut hic. Alij canones dant ei tertiam. x. q. 1. c. decernimus. x. q. 3. c. 1. 2. & 3. q. 1. c. constitu- rum. Alij autem dant ei quartam. 1. 2. q. 2. c. nobis. & c. seq. & 16. q. 1. c. ad hoc. & secundum hunc modum præceperunt canones diuidi præsentia, & postmodum acquirenda, sicut ex eisdem. cc. colligitur. ¶ Sed ubi non constat de consuetudine, uidetur quod episcopus possit petere quartam; quia cum hæc decre. dicat quod soluat tertiam uel quartam secundum diuersas consuetudines, ad minorem summam recurrendum est. hoc non placet, quia quod hic dicitur, & in c. certificari, loquitur secundum diuersas consuetudines dandi portiones diuersas; sed cum summuemus consue- tudinem & loquimur tantum de iure, ibi non est dicendum quod eligatur minor portio, sed portio posterioribus cano- nibus statuta dabitur. ff. de leg. l. non est nouum. & l. nam posteriores. sed quia plures inueniuntur canones de quar- ta, & ut credo posteriores, & quia etiam moderati sunt, & quia iam sibi uniuersalis ecclesia eam appellat. f. quar- tam decimarum, & mortuorum. j. de sepul. c. in præsen- tia. & c. cum super. credimus nomine canonicæ portio- nis quartam intelligendam; dicimus tamen, quod si aliquis legitime præscripserit contra solutionem huiusmodi por- tionis, quod bene ualeat in hoc præscripta consuetudo. ¶ Itē dicimus, quod si sit consuetudo quod deur quinta nel sexta, quod hæc non potest peti nomine canonicæ portionis, sed con- suetudinarie tantum; quia hæc portio non inuenitur in aliquo canone, sed uidetur quod hi canones omnes sunt reuocati per c. 1. 2. & 3. 10. q. 2. ubi dicitur quod tertia soli- ta dari episcopis ulterius non soluatur. Sol. illa cc. non lo- quatur de quarta uel tertia debita episcopo pro sua par- te, sed de parte fabricæ quæ similiter assignabitur episco- po præter suam partem. 1. 2. q. 2. c. de redditibus. & uidet quod propter prædictam communionem, quæ est inter epi- scopum & ecclesias, inferiores clerici locationes & uen- ditiones non possunt facere de rebus ecclesiarum. 1. 2. q. 2. c. abbatibus. 17. q. 4. c. in uenditionibus. quamuis uideat- ur hoc facere plus propter iurisdictionem, quam propter communionem. ¶ Item ex communione procedit, quod sta- tuta ecclesiarum debent facere cum consilio clericorum suorum. s. de consuet. c. cum consuetudinis. & quod possint agere episcopi pro ecclesijs. j. de suc. ab intest. c. cum dile- ctus. & quod in procuratoribus & in alijs arduis nego- tijs sua consilia & consensus requirere debet. x. q. 2. c. hoc ius. s. perpetua. s. de maio. & obe. c. humilis. s. de proc. c. 1. & de iud. c. causa. [Sed isti] 18. q. 1. c. 1. [Illud] quod sequi- tur. [In uita] post mortem autem potest, si intestatus de- cedat & sine agnatis usque ad 7. gradum. uel sine cognatis usque ad quartum. j. de suc. ab intest. c. cum dilectus. 1. 2. q. 3. c. 1. [Fraus] non contra sacerdotes, qui procurant sibi aliquid relinquere in testamento ab his, quibus poenitē-

tiam iniungunt, quamuis posset dici quod ipsi administratio- nem habere dicuntur, scilicet iniungendi poenitentias.

S Y M M A R I V M.

- 1 Substitutio pupillaris per quæ uerba concipiatur.
- 2 Substitutio directæ quando intelligatur esse facta.
- 3 Vfuscapio quando & quo casu proficiat.
- 4 Liberi primi gradus ante litem contestatam non computant fru- ctus in quartam partem trebellianicam, etiam si pater rogau- rit.
- 5 Index quandoque in iudicando sequitur consuetudinem partium.

CAPITVLVM XVI.

R Aynutius. [De clera]. i. filius clerae [& uxorem] rat- nutij [relinquens] institutio eam heredem in eis, alij aliter. [Cætera] per hæc uerba fit hæredis in- stitutio. C. de test. l. in testamētis. & maximè in filijs. C. e. l. hac consul. [Et soboles] ista duo pro medietate succedent. C. de cad. tol. l. 1. s. is itaque. ¶ [Impu. succederent] siue testator dixit, si filius meus impubes decesserit sine li- beris, talis heres meus esto; quibus uerbis sine hac adie- ctione, sine liberis, propriè substitutio fit expressa pupilla- ris. Inst. de pupil. substi. l. respon. & s. substituitur. siue di- xerit, substituo talem, quæ uerba trahuntur ad fideicom- missariam. C. de insti. & substi. l. generaliter. s. ult. semper substitutio cum prædicta adiectione facta fuit fideicommissa- ria; quia talibus uerbis, si decesserit sine liberis, & de iure & de facto consueuit esset fideicommissaria substitutio, non directæ; quia nisi uerba directæ, s. fit hæres uel succe- dat, & similia, traherentur ad fideicommissum, nullo tem- pore magis quam alio ualeret, & dicimus etiam quia uer- bum, sine liberis, innuit quod etiam in pupillari ætate substi- tuere uoluit per fideicommissum, quia tunc liberos habe- re non potuit; nec est absurdum quod uerba directæ trahant ad fideicommissum. ff. ad treb. l. sceuola. & in hoc casu mater ab intestato succedere debet, uel ex testamento; sicut hic maritus successit, & bona restituere detracta falcidia & quarta trebellianica. C. ad treb. l. etiam. [Lombarda] j. qd continetur in libro, qui dicitur lombarda; nam ibi specia- lia iura statuuntur super dote. [Liberis] quare pro eo cen- senda est, ac si non habuisset. ff. ad treb. l. ex officio. s. si qs autē. [Maritus] institutus hæres ab Adiectæ, alias enim so- ror uel filius sororis in totum successisset. C. de fideico. l. si in persona. [Rainutij] intellige quod hæc tertix, s. ma- tris & auiæ adiectæ non fuerunt separatæ de bonis R. eo uiuente, nec mortuo de bonis Adiectæ. Nec intelligimus quod donauit uel uendiderit certas res de dictis tertijs, sed ius quod habebat in ipsis tertijs, uel in bonis pro ratione illarum tertijs; alias enim si eas separatas habuissent, oportuisset quod non ex causa substitutionis uel fideico. sed uel ex testamento, uel ab intestato prædicta quærent in libello. ¶ Alij dicunt licet non sit uerisimile, quod etiam iura quæ Alterocha habuit in prædictis tertijs, petiuit. [Vel sub- stitutionis] i. fideicommissariæ substitōis, ex cā autem sub- stitutionis pupillaris, uel directæ petere non poterat; quia uerba istius ad fideicommissum trahebantur tm, ut dixi- mus in gl. siue quia si esset pupillaris, euauuerat adueniē- te pubertate Adiectæ, quæ iā euauuerat cum filios habue- rit. ¶ Est enim substitutio directæ, quādo nullo medio sub- stitutus capit hæreditatem, qualis est pupillaris, uulga- ris, exemplaris, & compendiosa; est substitutio indirecta, quæ alio medio habetur, ut fideicommissaria. [Petiere.] & benē. [Annalis] quæ hodie sublatæ est. C. de usucap. transfor. l. 1. uel loquitur de annali præscriptione, quæ com- petebat iure lombar. & fm hoc falsum dicebat; quod si uerū esset, quod iure lombaro nupta esset, obtineret. ¶ Vfusap- pio] quæ prodest quando res traditur in dotem æstima- tam, & sequitur matrimonium, & de iure & de facto; quo casu si res non sint eius, qui eas assignauit in dotem, ufucapitur p. dote; si uero esset æstimata, ufucapitur pro emptore. ff. de usucap. pro dote. l. 1. & secunda. hic autē

S f 2 cum